

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

**ODHAD NEZÁKONNÝCH FINANČNÍCH TOKŮ
PLYNOUCÍCH Z OBCHODU S DROGAMI
A JINÉHO NADNÁRODNÍHO
ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU**

**Výzkumná zpráva
Úřadu Spojených národů pro drogy a kriminalitu (UNODC)**

Praha 2013

Tato výzkumná zpráva UNODC byla přeložena z anglického originálu *Estimating Illicit Financial Flows Resulting from Drug Trafficking and other Transnational Organized Crimes, Research Report*, která byla zpracována Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu ve Vídni (*United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna*) a vydána v říjnu 2011.

Copyright © 2011, United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).

Poděkování

Tuto studii provedla Sekce studií a analýzy hrozeb (STAS) UNODC, Divize pro politickou analýzu a veřejné záležitosti (DPA).

Tým pro přípravu zprávy

Výzkum a příprava zprávy: Thomas Pietschmann, John Walker.

Další pracovníci UNODC, kteří přispěli nebo podpořili tuto studii:

Mark Shaw, Demostenes Chryssikos, Delphine Schantz, Philip Davis, Caroline Carnbring.

Vedení projektu, redakční podpora a stolní ediční systém:

Anja Korenblik, Raggie Johansen, Suzanne Kunnen, Kristina Kuttinig.

Dohled: Thibault Le Pichon, Sandeep Chawla

Referenční skupina

Neformální externí referenční skupina renomovaných odborníků z akademické oblasti i z jednotek finanční rozvědky a mezinárodních organizací (uvedených níže) přezkoumala metodologii použitou pro tuto studii, zejména nové přístupy vyvinuté pro kapitulu 2.

Prof. Carlos Carcach, Professor of Statistics and Econometrics and Director of Research, Escuela Superior de Economía y Negocios, El Salvador

Scott Harris, Senior Advisor, Transnational Organized Crime and Illicit Finance, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, Department of State, USA

Neil Jensen, former Chair of the Committee of the Egmont Group of Financial Intelligence Units and former Chief Executive Officer of the Australian Transaction Reports and Analysis Centre

Carol Mesheske, Senior Advisor, Money Laundering and Terrorist Financing, Department of State, USA

Murray Michell, Head, Financial Intelligence Centre, South Africa

Prof. Leonce Ndikumana, Director, Development Research Department, African Development Bank

Jaganathan Saravanasamy, Criminal Intelligence Officer, Financial and High Tech Crime, INTERPOL

Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Friedrich Schneider, Johannes Kepler University of Linz, Austria

Harald Tollan, Senior Advisor, Multilateral Bank and Finance Section, Ministry of Foreign Affairs, Norway

Prof. Dr. Brigitte Unger, Professor of Public Sector Economics, Utrecht University, the Netherlands

Dr. Kam Wong, Associate Professor, Department of Criminal Justice, Xavier University, USA

Členové skupiny se účastnili jako soukromé osoby a tato zpráva nemusí představovat názor jednotlivých účastníků. Přípravu této zprávy podpořil finanční příspěvek Norska.

Obsah této publikace nemusí nezbytně odrážet stanoviska nebo politiku UNODC nebo přispívajících organizací, ani z nich nevyplyvá jakýkoliv souhlas.

Z použitých specifikací a prezentace materiálu v této publikaci nevyplyvá vyjádření jakéhokoliv názoru ze strany UNODC ohledně právního statutu jakékoliv země, oblasti nebo města či jejich úřadů, ani ohledně vymezení jejich hranic.

Překlad: Aspena, s.r.o.

Předmluva: JUDr. Michaela Štefunková, Ph.D.

Technická redakce: Lucie Černá

Tento text nemá charakter oficiálního překladu, neprošel jazykovou korekturou a je určen pro studijní účely.

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013

ISBN 978-80-7338-132-5

www.kriminologie.cz

OBSAH

Předmluva k českému vydání	4
Předmluva	5
Hlavní zjištění	6
Souhrn	8
Úvod	12
1. Odhad globálních výnosů z trestné činnosti	14
(a) Metodologické přístupy navrhované v literatuře	14
(b) Analýza předchozích odhadů	18
2. Podrobná analýza sektoru nadnárodního organizovaného zločinu	59
(a) Metodologie	60
(b) Aplikace modelu(ů) na nezákonný obchod s kokainem	71
3. Socioekonomický dopad finančních toků z nezákonného obchodu s drogami a jiného nadnárodního organizovaného zločinu	133
(a) Důsledky nezákonných finančních toků přispívajících k rozšíření nadnárodního organizovaného zločinu	133
(b) Důsledky investování finančních toků z trestné činnosti v nezákonném sektoru	148
(c) Důsledky praní finančních toků z trestné činnosti, rovněž v zahraničí	158
4. Existující mezinárodní právní nástroje k řešení tohoto problému	164
(a) Přehled	164
(b) Většina relevantních ustanovení v mezinárodních právních nástrojích	166
Shrnutí a závěry	172
Příloha Text relevantních odstavců v mezinárodních právních nástrojích	179

Předmluva k českému vydání

Praní špinavých peněz je spojováno se závažnými formami trestné činnosti, zejména organizovaným zločinem. Zlegalizované příjmy pocházející z nepoctivých zdrojů mají negativní efekt nejen v ekonomické oblasti, a proto si tato problematika zaslouží zvýšenou pozornost. Identifikace výnosů z trestné činnosti však představuje mimořádně náročný úkol. Kriminalita a s ní související jevy, jako je praní špinavých peněz, dlouhodobě patří do předmětu zájmu IKSP. Proto považujeme za přínosné poskytnout širší odborné veřejnosti možnost získat nové poznatky z této oblasti. V edici *Prameny* jsme se z tohoto důvodu rozhodli vydat překlad Výzkumné zprávy UNODC, *Odhad nezákonných finančních toků plynoucích z obchodu s drogami a jiného nadnárodního organizovaného zločinu*. Autoři studie se pokusili odhadnout světové výnosy z trestné činnosti, které jsou určené k proprání. V důsledku absence dostatečných informací o všech formách trestné činnosti generujících nelegální příjmy, tento ambiciózní cíl demonstrují „jen“ na mezinárodním organizovaném obchodu s kokainem v roce 2009. Za tímto účelem byla provedena rozsáhlá revize dostupné odborné literatury a navrhovaných metodologických přístupů. V další části publikace máme možnost obeznámit se s výsledky předchozích výzkumů. Vlastní odhad pak vychází z inovované metody využívající tzv. „model přitažlivosti“. V publikaci autoři neopomenuli ani socioekonomický dopad finančních toků z nezákonného obchodu s drogami a jiného nadnárodního organizovaného zločinu. V závěrečné části jsou prezentovány existující mezinárodní právní nástroje k řešení tohoto problému. Hrubé zisky z prodeje kokainu byly za rok 2009 ve studii odhadnuty na částku 84 miliard USD, přičemž většina zisku byla generována v Severní Americe a v Západní a Střední Evropě. Z tohoto objemu bylo k proprání určeno asi 92 % zisků na velkoobchodní úrovni a na maloobchodní úrovni tvoří tento podíl 46 %. Aplikací zmíněného „modelu přitažlivosti“ autoři dospěli k závěru, že asi 26 miliard USD opouští státy, kde byl zisk vytvořen. Avšak jak sami autoři poznamenávají, předložený výsledek se stále spoléhá na celou řadu předpokladů, jejichž platnost je nutno ověřit a které otvírají řadu nových otázek pro budoucí výzkum. Nicméně lze konstatovat, že tento pokus o identifikaci a kvantifikaci latentního jevu, jako je tok nezákonných příjmů z trestné činnosti může, určitě napomoci zefektivnit boj proti nejzávažnějším formám trestné činnosti.

Překlad textu byl upraven tak, aby lépe odpovídal místním zvyklostem ve vyjadřování číselných hodnot. Oproti originálu je v textu využívána dlouhá desítková soustava a v kontinentálním prostředí obvyklá desetinná znaménka. Pevně věříme, že publikace bude pro českého čtenáře přínosná, případně podnětí další zkoumání této mimořádně komplikované problematiky.

JUDr. Michaela Štefanková, Ph.D., IKSP

Předmluva

V oblasti prosazování práva a politických kružích již celá desetiletí platí rada „vždy sledovat peníze“. Vystopování toků nezákonných prostředků z obchodu s drogami a z organizovaného zločinu a rozbor rozsahu, v němž probíhá jejich praní ve světových finančních systémech, však zůstává znepokojujícím úkolem.

Výzkumná zpráva UNODC, Odhad nezákonných finančních toků plynoucích z obchodu s drogami a jiného nadnárodního organizovaného zločinu, se pokouší osvětlit pravděpodobné celkové částky peněz, které procházejí praním na celém světě, i potencionální atraktivitu různých lokalit pro ty, kteří peníze perou. Jako u všech takových zpráv je však nutné brát finanční odhady částek s určitou rezervou. Je jasné, že bude potřeba provést další výzkum a systematictější shromažďování dat ohledně tohoto tématu.

Před touto zprávou byl snad nejcitovanějším údajem rozsahu praní peněz „konsenzuální rozsah“ MMF 2-5 % ze světového HDP, zveřejněný v roce 1998. Studie studií neboli meta-analýza provedená pro tuto zprávu naznačuje, že veškeré výnosy z trestné činnosti v roce 2009 dosáhly pravděpodobně 3,6 % HDP (2,3-5,5 %) neboli částky okolo 2,1 biliónů USD.

Výsledný nejlepší odhad částek vypraných peněz, které jsou k dispozici, by se za rok 2009 pohyboval v rámci původního „konsenzuálního rozsahu“ MMF ve výši asi 2,7 procenta světového HDP (2,1-4 %) čili 1,6 biliónů USD. Z této částky představují peněžní toky související s nadnárodním organizovaným zločinem přibližně 1,5 procenta světového HDP, přičemž 70 % z toho bylo k dispozici pro vyprání ve finančním systému. Největší příjem z nadnárodního organizovaného zločinu ve výši pětiny veškerých příjmů z trestné činnosti zřejmě pochází z nezákonných drog.

V rámci této zprávy byl rovněž proveden výzkum v oblasti nezákonných finančních toků generovaných jedním klíčovým sektorem nadnárodního organizovaného zločinu, globálním trhem s kokainem. Hrubý zisk z prodeje kokainu (v celkové výši 85 miliard USD) byl za rok 2009 odhadován na částku 84 miliard USD, přičemž farmáři v andské oblasti vydělali jen asi 1 miliardu USD. Většina hrubých zisků (maloobchod a velkoobchod) byla generována v Severní Americe (35 miliard USD) a v Západní a Střední Evropě (26 miliard USD).

Zpráva rovněž připomíná, že navzdory běžné mylné domněnce, že peníze nejsou ani dobré, ani špatné, mohou investice „špinavých peněz“ do legální ekonomiky vytvořit problémy počínaje rozptýlením rozdělování zdrojů a „vytěšňováním“ legálních sektorů konče. V některých případech injekce poskvěněných peněz podřívá pověst místních institucí. Tyto investice mohou závažně poškodit investování a ekonomický růst.

Zatímco situace u finančních center přijímajících nezákonné prostředky není tak jasná, dlouhodobé důsledky mohou být negativní, pokud nebudou aktivně bojovat proti praní špinavých peněz. Výzkum rovněž naznačuje, že socioekonomické náklady související se zneužíváním drog jsou dvakrát vyšší než nezákonné příjmy generované obchodem s drogami. V některých zemích (např. v USA a Velké Británii) je tento poměr dokonce 3:1. Tato zpráva obhájuje názor, že nejhorším důsledkem financí z trestné činnosti je, že tuto činnost udržují v chodu a dále rozvíjejí, a tak vytváří cyklus organizované trestné činnosti a obchodu s drogami, který parazituje na společnosti.

V současné době se zadrží a zmrazí méně než 1 procento světových nezákonných finančních toků. Úkolem UNODC je pracovat v rámci systému OSN a s členskými státy na vybudování kapacity k vysledování a prevenci praní špinavých peněz, posílit vládu zákona a zabránit, aby tyto prostředky vytvářely další utrpení.

Yury Fedotov
Výkonný ředitel UNODC

Hlavní zjištění

- Účelem této studie bylo prozkoumat rozsah nezákonných prostředků generovaných obchodem s drogami a organizovaným zločinem a rozsah, v němž jsou propírány. Výzkum v této oblasti je stále omezený a výsledky se obtížně srovnávají, ale rozsah lze řádově odhadnout, ačkoliv je k tomuto odhadu nutno přistupovat s opatrností.
- Nejcitovanějším údajem rozsahu praní peněz byl „konsenzuální rozsah“ MMF 2-5 % ze světového HDP, který MMF zveřejnil v roce 1998. Meta-analýza výsledků různých studií naznačuje, že veškeré výnosy z trestné činnosti pravděpodobně dosáhnou přibližně 3,6 % HDP (2,3-5,5 %) neboli částky okolo 2,1 biliónů USD (2009).
- Nejlepší odhad částek peněz, které jsou k dispozici pro praní ve finančním systému, vyplývající z meta-analýzy existujících odhadů, by se za rok 2009 pohyboval výši asi 2,7 procenta světového HDP (2,1-4 %) čili 1,6 biliónů USD. Tento údaj, který je v rámci původního „konsenzuálního rozsahu“ MMF, byl situován ke své dolní hranici.
- Pokud by byly vzaty v úvahu pouze toky související s obchodem s drogami a další nadnárodní organizovanou trestnou činností, související výnosy by se rovnaly částce asi 650 miliard USD ročně v prvním desetiletí nového tisíciletí, což by odpovídalo 1,5 % světového HDP nebo částce 870 miliard USD v roce 2009, pokud bychom předpokládali, že se poměry nezměnily. Prostředky, které budou k dispozici k proprání ve finančním systému, budou odpovídat 1 % světového HDP čili částce 580 miliard USD v roce 2009.
- Největší příjem z nadnárodního organizovaného zločinu pochází z nezákonných drog, což představuje přibližně 20 % (17-25 %) veškerých výnosů z trestné činnosti, asi polovinu výnosů z nadnárodního organizovaného zločinu a 0,6-0,9 % světového HDP. Pro změnu výnosy související s drogami, které jsou k dispozici k proprání ve finančním systému, by představovaly částku mezi 0,4 % a 0,6 % světového HDP.
- Pokud vyjádříme výnosy z trestné činnosti jako část státního HDP, zdá se, že jsou obecně vyšší v rozvojových zemích a jsou častěji propírány v zahraničí.
- Výsledky rovněž naznačují, že „míra zachycení“ u aktivit směřujících proti praní špinavých peněz na světové úrovni zůstává nízká. Na světové úrovni se zdá, že mnohem méně než 1 % (pravděpodobně asi 0,2 %) výnosů z trestné činnosti propíraných ve finančním systému, je zachyceno a zmrazeno.
- V rámci této studie byl proveden hloubkovější průzkum ohledně nezákonných finančních toků generovaných trhem s kokainem nadnárodního organizovaného zločinu a ohledně distribuce těchto toků v jednotlivých oblastech. Pro překonání komplexnosti problému a nedostatku potřebných dat k dispozici byl nutný inovativní přístup.
- Hrubé zisky z prodeje kokainu (v celkové výši 85 mld. USD) byly za rok 2009 odhadnuty na částku 84 miliard USD. (Asi 1 miliarda USD představovala výrobní náklady, zejména ve prospěch farmářů v andské oblasti). Většina zisku (maloobchod a velkoobchod) byla generována v Severní Americe (35 mld. USD) a v Západní a Střední Evropě (26 mld. USD).
- Zatímco je místní trh s kokainem v Jižní Americe (včetně karibské oblasti a Střední Ameriky) celkem malý co do objemu v dolarech (3,5 mld. USD), hrubý zisk skupin organizovaného zločinu činných v Jižní Americe, které prodávají drogy na místní trhy a do zahraničí, se šplhá na částku okolo 18 miliard USD.

- Výpočty odvozené z odhadů velikosti trhu, počtu nelegálních prodejců a struktury trhu (odvozené z jednotlivých zabavení drog) naznačují, že na velkoobchodní úrovni bylo v roce 2009 k dispozici k proprání asi 92% světových zisků z kokainu. Na maloobchodní úrovni toto procento kleslo na 46%.
- Byl vytvořen nový „model přitažlivosti“, který znázorňuje pravděpodobné toky praných peněz, založený na ukazatelích možné atraktivity oblastí pro osoby, které perou špinavé peníze. Z více než 84 miliard USD hrubého zisku a přibližně 53 miliard USD k proprání podle základní verze modelu přitažlivosti asi 26 miliard USD opouští státy, kde byl zisk vytvořen.
- K největším odlivům podle modelu dochází ze zemí v Severní Americe (10 miliard USD), Jižní Americe (7 miliard USD) a Evropě (7 miliard USD). Tyto oblasti mají dohromady na svědomí 95 % veškerých odlivů souvisejících se ziskem z kokainu na celém světě.
- Ohledně čistých odlivů (odlivy minus přílivy peněz) model naznačuje, že hlavním místem určení mimo oblasti, kde dochází k vytvoření zisku, je karibská oblast s čistým přílivem asi 6 miliard USD, odrážející podstatný odliv ze Severní a Jižní Ameriky. Zdá se, že tyto odlivy nejsou kompenzovány přílivy z jiných oblastí. Odlivy ze zemí v Evropě jsou naopak vyrovnávány přílivem z jiných zemí v Evropě, Severní a Jižní Americe.
- Předložený výsledek se však stále spoléhá na celou řadu předpokladů (počet nelegálních prodejců, struktura trhu, faktory ovlivňující rozhodnutí osob, které perou špinavé peníze), jejichž platnost je nutno ověřit a které otvírají řadu nových otázek pro budoucí výzkum.
- Analýza socioekonomického dopadu naznačuje, že nejzávažnějšími důsledky prostředků z trestné činnosti je další udržování a rozvoj trestných činností. V drogové oblasti výzkum naznačuje, že socioekonomické náklady související se zneužíváním drog jsou dvakrát vyšší než příjem vytvořený organizovaným zločinem. V některých zemích (USA, Velká Británie) tento poměr činí dokonce 3:1.
- I když budou prostředky z trestné činnosti investovány do legální ekonomiky, mohou vytvořit problémy počínaje rozptýlením rozdělování zdrojů, přes „vytěšňování“ legálních sektorů po podrytí pověsti místních institucí, což může závažně poškodit investování a ekonomický růst. Situace u finančních center přijímajících nezákonné prostředky není tak jasná, ale dlouhodobé důsledky mohou být negativní, pokud nebudou aktivně bojovat proti praní špinavých peněz.

Souhrn

Problém nezákonných kapitálových toků se jeví pro mandát UNODC jako ústřední: špinavé peníze nashromážděné z výnosů nezákonného obchodování a dalších forem organizovaného zločinu za účelem zisku podporují úplatkářství a korupci, financují vzpory a v některých případech i teroristickou činnost. Také destabilizují a odrazují legitimní podniky, zahraniční investice a rozvoj.

Tuto studii provedlo Oddělení studií a analýzy hrozeb, Pobočka politické analýzy a výzkumu, aby byla dokončena předchozí práce na odhadu výnosů z různé nadnárodní trestné činnosti a vyplnění některých mezer ve vědomostech ohledně rozsahu, v němž tyto výnosy protékají mezinárodním finančním systémem.

Výchozím bodem studie bylo odhadnout světové výnosy z trestné činnosti. Za tímto účelem byly shrnuty a revidovány různé metodologie navrhané vědeckou literaturou. Následně byla prezentována a analyzována široká řada výsledků předchozích studií. Studie se týkají světové i státní úrovně a zvažují různé druhy a/nebo aspekty trestné činnosti. Navíc studie prováděly různé skupiny zainteresovaných osob, včetně akademiků, společností ze soukromého sektoru, mezinárodních institucí a nevládních organizací.

Navzdory vnitřním rozdílům různých odhadů jejich shrnutí pro srovnání vykazuje shodu ve výsledcích. Celkové nejlepší odhady výnosů z trestné činnosti se v roce 2009 blíží 2,1 bilionů USD čili 3,6 % světového HDP (95% interval spolehlivosti: 2,7-4,4 %). Pokud vezmeme v úvahu pouze výnosy z typické nadnárodní organizované trestné činnosti (plynoucí z obchodu s drogami, padělání, obchodu s lidmi, nezákonnému obchodu s pohonnými hmotami, divokými zvířaty, dřevem, rybami, uměním a kulturním dědictvím, zlatem, lidskými orgány a malými a lehkými zbraněmi), odhad činí asi 1,5 % HDP. Asi polovina těchto výnosů souvisí s obchodem s drogami. Výnosy z trestné činnosti související hlavně s národním sektorem, např. podvody, loupeže, krádeže, ozbrojená vloupání, lichvářské půjčky nebo vydírání, v těchto odhadech nejsou zohledněny.

Nejlepší odhad objemu propíraných špinavých peněz za rok 2009 se blíží částce 1,6 bilionů USD čili 2,7 % HDP (interval spolehlivosti: 2,1-4 %). Nejlepší odhad objemu propíraných špinavých peněz každoročně na světové úrovni spadá do tzv. „konsenzuálního rozsahu“ 2-5 % HDP, který původně navrhl ředitel Mezinárodního měnového fondu v roce 1998 a byl často citován v literatuře ještě o více než deset let později. Údaje naznačují, že jsou tyto nejlepší údaje polohovány na nižší hranici rozsahu. Do určité míry je to však otázky metodologie. Pokud by ve výpočtu byly zahrnuty i činnosti praní špinavých peněz související s daňovými a celními podvody, výsledky by se pohybovaly – a možná i překročily – horní hranici „konsenzuálního rozsahu“. Pokud by se však vzaly v úvahu jen výnosy z nadnárodní trestné činnosti, odhady praných částek by spadly na úroveň okolo 1 % HDP, tudíž pod „konsenzuální rozsah“.

I když existuje celá řada návrhů, neexistuje metoda, kterou by bylo možno považovat za „zlatý standard“ pro odhad rozsahu praní špinavých peněz. Všechny metodologie a studie oslabují různá zkresení či mezery v klíčových informacích. Tato studie testovala novou metodu, která příměji souvisí s trestnou činností a výslednými finančními toky. Metoda se skládá z následujících dílčích složek:

1. Výpočet finančních zisků vzniklých z nadnárodní trestné činnosti na různých podregionálních úrovních.
2. Odhad částek – vzniklých z nadnárodní trestné činnosti v různých podregionech – které vstupují do finančního systému.
3. Odhad částek, které jdou přes hranice za účelem vyprání špinavých peněz, odrážející skutečné „nadnárodní nezákonné finanční toky“ z výnosů nadnárodního zločinu.

Tato studie se nepokouší zmapovat finanční rozměry všech nadnárodních organizovaných trestných činností. Místo toho se soustředí na jeden význačný příklad sektoru nadnárodního organizovaného zločinu. Pro samotné výpočty jsou potřeba dost podrobné informace, které zatím nejsou pro většinu nadnárodních trestných činností k dispozici. Bylo rozhodnuto oproti tomuto pozadí otestovat „model(y)“ jen na jednom klíčovém nadnárodním sektoru trestné činnosti, kde jsou informace k dispozici, alespoň v tom rozsahu, že je možné odhadnout chybějící údaje s přiměřenou mírou spolehlivosti, takže ne všechny výsledky jsou založeny na pouhých předpokladech. Obchod s drogami jasně představuje největší příjem pro zločinecké skupiny činné v nadnárodním měřítku na celém světě a v této oblasti hraje obchod s kokainem klíčovou roli. Trh s heroinem je jasně menší a to samé platí pro trhy různých stimulantů na bázi amfetaminů. Trhu s marihuanou – ačkoliv je možná celkově větší – ve velké míře dominuje místní pěstování a spotřeba. Ve srovnání s kokainem je pro tento trh méně charakteristické zapojení nadnárodně činných zločineckých skupin.

Aby bylo možné vytvořit odhad rozsahu, v němž výnosy z trestné činnosti vstupují do finančního systému, bylo provedeno šetření v literatuře za účelem získání základních údajů. Navíc byla vyvinuta celá řada technik na vytvoření těchto odhadů, včetně analýzy jednotlivých případů zabavení drog, hlášených členskými státy, které byly použity jako zástupný ukazatel pro základní strukturu trhu.

Posledním úkolem bylo určit poměr nezákonných peněžních prostředků vstupujících do finančního systému, aby byly následně proprány opuštěním příslušného státu. Za tímto účelem jsme provedli další šetření v literatuře a vytvořili „model přitažlivosti“, který je jistým nástrojem pro posuzování hrozeb a znázorňuje vystavenost příslušných podregionů praní špinavých peněz.

Analýza UNODC odhalila, že ze světového maloobchodního prodeje kokainu ve výši asi 85 miliard USD (rozpětí 75-100 mld. USD) je vytvářen hrubý zisk ve výši asi 84 miliard USD z obchodu s kokainem, z něhož téměř tři čtvrtiny (asi 62 mld. USD, maloobchod a velkoobchod) vytváří průmyslové země, hlavně země Severní Ameriky (35 mld. USD) a země západní a střední Evropy (26 mld. USD).

Modely pro HDP na hlavu minus úspory byly použity jako prahová úroveň praní špinavých peněz (předpokládá se, že pouze příjmy ilegálních obchodníků nad tuto úroveň budou k dispozici k proprání) a distribuce jednotlivých zabavení kokainu byly použity jako zástupný ukazatel pro strukturu trhu. Výpočty naznačují, že průměrně 46 % hrubého maloobchodního zisku a 96 % hrubého velkoobchodního zisku z kokainu jsou k dispozici k proprání na světové úrovni. Z toho vyplývá celkový poměr praní špinavých peněz ve výši 62 % z hrubého zisku z kokainu – v souladu s výsledky z literatury naznačujícími, že 60 až 80 % zisku z drog je propíráno. Výsledky se blížily také původním předpokladům FATF, že je propíráno něco mezi dvěma třetinami a 70 % finančních prostředků souvisejících s drogami.

Když použijeme model přitažlivosti v jeho základní verzi na pravděpodobné částky, které jsou

k dispozici k proprání, dojdeme k tomu, že přibližně jedna polovina zisků může být proprána ve stejné zemi, kde došlo k vytvoření zisku (buď vstupem do bankovního sektoru nebo investicemi do nemovitostí či jinými investicemi). Druhá polovina jde do zahraničí.

Model předpokládá, že ke značnému propírání zisků souvisejících s kokainem, opouštějících státy, kde byly vytvořeny, dochází v Severní Americe (10 miliard USD) a v západní a střední Evropě (7 miliard USD). Naopak karibská oblast je zřejmě cílem pokusů o propírání těchto peněz ze strany nelegálních obchodníků v Severní Americe (3,3 mld. USD), Jižní Americe (2,5 mld. USD) a v menším rozsahu ze strany obchodníků ze západní a střední Evropy (0,2 mld. USD). Země v karibské oblasti by tudíž byly nejvýznamnější destinací pro praní příjmu z obchodu s kokainem s ročním čistým přílivem peněz ve výši zhruba 6 miliard USD, odpovídající přibližně 2,3 % HDP.

Zatímco zisky vytvořené z obchodu s kokainem na místních trzích v Jižní Americe (včetně karibské oblasti a Střední Ameriky) jsou finančně celkem malé (3,5 mld. USD), celkový hrubý zisk organizovaných zločineckých skupin operujících z Jižní Ameriky, Střední Ameriky a karibské oblasti jsou významné, protože tyto skupiny posílají kokain také na zámořské trhy.

Celkové hrubé zisky tudíž stoupají na částku asi 18 miliard USD (včetně 16 mld. USD jen za Jižní Ameriku). Zdá se, že dochází k propírání podstatných částek v zemích, kde je zisk vytvářen, ačkoliv země v Jižní Americe opouštějí značné částky (více než 7 mld. USD). Jedinou největší destinací pro tento odliv se jeví karibská oblast (2,5 mld. USD).

Po zaměření se na peněžní toky související s jednou klíčovou nadnárodní trestnou činností (obchodem s kokainem) byl rozsah analýzy opět rozšířen za účelem probrání celkových socioekonomických důsledků špinavých peněz z organizovaného zločinu. Odhadované zisky z trestné činnosti ve výši 2,1 bilionů USD za rok 2009, z čehož je 1,6 bilionů USD k dispozici k proprání, včetně výnosů z trestné činnosti ve výši 0,9 bilionů USD z nadnárodní organizované trestné činnosti, z čehož je k proprání 0,6 bilionů USD, pomáhají existujícímu zločinu vzkvétat a rozšiřovat se, s celou řadou negativní socioekonomických dopadů v závislosti na předpokládané trestné činnosti.

U trestné činnosti související s drogami existuje značný trend „reinvestic“ nezákonných prostředků do činnosti obchodu s drogami, což má velký negativní dopad na celou společnost. „Ztráty“ uživatelů drog daleko přesahují jejich pouhé výdaje za drogy. Např. v USA bylo zjištěno, že hlavním ekonomickým nákladem v souvislosti s drogami je ztráta produktivity. Další problémy – na světové úrovni – zahrnují zdravotní problémy, násilí související s nelegálním obchodem a korupci.

Důsledky investic finančních toků z trestné činnosti do legální ekonomiky související zejména s rozptýlením investic, cen, spotřeby, vývozu a ekonomické statistiky, nekalou soutěží a podrytím legálních institucí. Např. investor nezákonných prostředků pravděpodobně provede investiční rozhodnutí spíše podle rizika odhalení než podle maximální návratnosti investice. Prostředky z trestné činnosti mají tudíž negativní dopad na ekonomický růst přesměrováním zdrojů na méně produktivní činnosti.

Na základě výzkumu provedeného v průmyslových zemích bylo zjištěno, že nárůst činností praní špinavých peněz byl spojen se snížením celkových ročních ekonomických růstových procent. Jedna studie např. zjistila, že každá propraná miliarda USD snižuje celkový ekonomický růst o 0,04-0,06 procentních bodů v 17 zkoumaných zemích OECD. Zatímco se obraz rozostřuje, jakmile praní špinavých peněz zasahuje do zahraničí, finanční centra mají soukromý zájem na tom, aby nebyla

spojována se špinavými penězi, a podepsala příslušné mezinárodní listiny, aby zamezila přílivu těchto prostředků z trestné činnosti.

Klíčem pro to, aby bylo úřadům umožněno sledovat stopu peněz za účelem zjištění související trestné činnosti a rozložit zapojené skupiny, je legislativa proti praní špinavých peněz. Na základě všech odhadů, které jsou k dispozici, je však zabaveno méně než 1 % z celkových částek, které jsou propírány. Proto zde existuje jasná potřeba univerzální a silnější účasti na mezinárodních snahách zaměřených proti praní špinavých peněz na světové úrovni.

Úvod

„Špinavé peníze“ nashromážděné z výnosů nezákonného obchodu a dalších forem organizované trestné činnosti prováděné za účelem zisku mohou brzdit státní správu, stabilitu a ekonomický rozvoj. Praní špinavých peněz je zvláště problematické, když přímo souvisí s organizovanou trestnou činností, která působí velké škody a vytváří značné nezákonné zisky, jmenujme např. obchod s nezákonnými drogami, odcizování přírodních zdrojů, obchod s lidmi a nezákonný obchod se zbraněmi. Ačkoliv bylo vyvinuto značné úsilí, i ze strany UNODC, na odhad zisků různé nadnárodní trestné činnosti, přetrvávají velké mezery v informacích, kromě jiného o rozsahu, v němž tyto zisky protékají mezinárodním finančním systémem.

Členské státy se také zajímají o dimenze a dopad nezákonných finančních toků souvisejících s nadnárodní organizovanou trestnou činností a požadují další rozbor tohoto tématu. To odráží také usnesení Komise OSN pro prevenci trestné činnosti a trestní spravedlnost ohledně „Posílení mezinárodní spolupráce v boji proti škodlivým účinkům nezákonných finančních toků plynoucích z trestné činnosti“ (duben 2011, E/2011/30*, E/CN.15/2011/21*), které ve svém úvodu uvádí, že „jsme si vědomi, že dostupnost informací o nezákonných finančních tocích plynoucích z nadnárodní organizované trestné činnosti včetně ... obchodu s drogami ... je velmi omezená, a že zde existuje potřeba zlepšit kvalitu, rozsah a úplnost těchto informací“ a v §14 „Požadujeme, aby Kancelář OSN pro drogy a trestnou činnost pokračovala ve svém výzkumu nadnárodní organizované trestné činnosti včetně nezákonných finančních toků, a to na základě konzultací s členskými státy“.

Tuto studii provedla Sekce studií a analýzy hrozeb UNODC, Divize pro politickou analýzu a výzkum jako příspěvek k zaplnění některých mezer v informacích souvisejících s nezákonnými finančními toky.

Metodologii použitou pro tuto studii, zejména nové přístupy vyvinuté pro kapitulu 2 („Detailní analýza sektoru nadnárodního organizovaného zločinu“), schválila externí Referenční skupina. Tato neformální skupina se skládá z renomovaných odborníků v akademické oblasti i z jednotek finanční rozvědky a různých mezinárodních organizací ze zemí v Evropě, Severní Americe, Latinské Americe, Africe a Oceánii. Návrhy této výzkumné zprávy byly rozeslány členským státům dvakrát k připomínkám, v únoru a září 2011.

Rozsah studie

Studie se zaměřuje na nezákonné finanční toky plynoucí z obchodu s drogami a další nadnárodní organizované trestné činnosti a jejich socioekonomických důsledků.

Jedním z klíčových cílů této studie je stanovit pravděpodobnou velikost zisků z trestné činnosti a prošetřit pravděpodobným rozsah světového praní špinavých peněz. Zpráva tudíž začíná přehledem metodologií navrhovaných vědeckou literaturou k měření nezákonných finančních toků, následuje analýza a rozbor předchozích výsledků v této oblasti. Zatímco jejich povaha je velmi rozličná, shromážděním výsledků výzkumu provedeného na státní a světové úrovni a vyjádřením odhadovaných zisků z trestné činnosti a odhadovaných částek propíraných peněz jako podíl HDP lze řádově stanovit pravděpodobnou velikost problému. To také pomáhá shrnout výsledky za různé roky. Jednou z klíčových otázek v této oblasti je to, zda současné výsledky výzkumu, které jsou k dispozici, odpovídají často citovanému „konsenzuálnímu rozsahu“ MMF propíraných částek mezi 2 % a 5 % HDP, který MMF vyhlásil již v roce 1998.

Poté následuje kapitola představující metodologii, která byla použita k analýze finančních toků z vybrané nadnárodní organizované trestné činnosti – obchodu s kokainem. Tato kapitola analyzuje toky související se zisky z obchodu s kokainem směřující do finančního systému a destinace těchto toků. Jelikož je to nová oblast, jedná se o zvláště obtížný úkol. Pro tuto kapitolu byl proveden původní výzkum.

Následující kapitola se zaměřuje na socioekonomický dopad nezákonných finančních toků plynoucích z obchodu s drogami a další nadnárodní organizované trestné činnosti. Analyzuje důsledky těchto toků pro související předpokládanou trestnou činnost a dopady v případě jejich investování do legálních sektorů hospodářství. A konečně analyzuje také dopad nezákonných finančních toků po proprání v zahraničí a probírá krátkodobé i dlouhodobé důsledky pro země původu a přijímající země.

Po prodiskutování socioekonomických důsledků následuje kapitola představující právní nástroje proti nezákonným tokům peněz na mezinárodní úrovni, které se vyvíjely poslední dvě desetiletí. Zatímco se tyto snahy zaměřovaly nejprve na praní špinavých peněz související s drogami, bude ukázáno, jak tyto nástroje postupně rozšiřovaly svůj rozsah, aby obsáhly praní špinavých peněz plynoucích ze všech výnosů ze závažné trestné činnosti.

Zpráva končí souhrnem a závěry. Zdůrazňuje, že – na základě všech existujících odhadů – je „míra úspěšnosti“ činností zaměřených proti praní špinavých peněz stále omezená, a dále vyzdvihuje vyplývající potřebu lepších výsledků. Existuje jasná potřeba silnější mezinárodní spolupráce a potřeba lepšího uplatňování mezinárodních nástrojů ve všech zemích.

1. Odhad globálních výnosů z trestné činnosti

(a) Metodologické přístupy navrhované v literatuře

Abychom mohli změřit nezákonné finanční toky, tudíž rozsah praní špinavých peněz, příslušná literatura¹ navrhuje celou řadu metod. Problémy s tím spojené jsou velmi komplexní. Jak si ukážeme níže, neexistuje jediná metoda, která by poskytovala jasné, jednoznačné a nezpochybnitelné výsledky. Na rozdíl od různých jiných forem zločinu, kdy oběti svůj případ hlásí úřadům, je praní špinavých peněz z velké části skrytý fenomén a na povrch nakonec vyplave jen malá část případů (při nahlášených podezřelých transakcích, soudních případech atd.). Navíc se definice trestného činu praní špinavých peněz mezi jednotlivými státy liší, tudíž není jasné, do jaké míry lze srovnávat národní studie, protože se nemusí jednat o srovnání „jablek s jablky“.

Tradiční přístupy používané k rozebrání praní špinavých peněz se zakládají na studiích v terénu a případových studiích. Např. v Holandsku Meloen a kol.² analyzoval 52 trestných případů, kdy byl konfiskován majetek. Objevíli související praní špinavých peněz ve výši přes jeden milion holandských guldenů (asi 500 000 USD) na jeden případ. Základní problém tohoto přístupu je, že není jasné, jak jsou studované případy reprezentativní a v jakém rozsahu představují celkové praní špinavých peněz v dané zemi. Případové studie pomáhají lépe pochopit chování osob, které perou špinavé peníze, co nakupují, kde a jak peníze perou atd. Abychom jen nepopisovali a neshrnovali konkrétní případy, je nutno provést celou řadu dalších předpokladů o vzorku osob, které perou špinavé peníze, které nemusí odrážet skutečnost.

Další způsob, jak odhadnout částku praných peněz, je provést průzkum a rozhovory s podnikateli a odborníky z řad policie a vládních úřadů a ministerstev. Např. John Walker (AUSTRAC, univerzita RMIT) byl pověřen australskou finanční rozvědkou roku 1992 k provedení tohoto výzkumu na základě odborného posudku k určení procent vypraných ze zisků každého druhu trestné činnosti.³ Jako u všech průzkumů se i v tomto přístupu skrývá řada možných zkreslení. Vzorek nemusí být reprezentativní a lidé, s nimiž jsou vedeny rozhovory, mohou mít zkreslené vnímání situace, zejména vzhledem k tomu, že obecně nejsou k dispozici objektivní a ověřitelné údaje v odpověď na tyto otázky. Navíc zde mohou být zkreslení související s výkladem, chybějícími odpověďmi a vzorkem.

Další metodou odhadu praní špinavých peněz je analyzovat *podezřelé nebo neobvyklé transakce nahlášené jednotkám finanční rozvědky* (FIU), které byly zavedeny ve většině zemí pro sledování a kontrolu praní špinavých peněz. Mezi státy však existují odchylky ohledně ohlašovacích požadavků, zejména pak ohledně prahových hodnot, které mohou spustit nahlášení, nebo na rozsah, ve kterém je nutno zahrnout nepeněžní platební pokyny (např. nástroje na majitele). Navíc přetížení informacemi

1 Následující rozbor čerpá zejména z práce Brigitte Unger, “Money Laundering – A Newly Emerging Topic on the International Agenda,” *Review of Law and Economics*, 2009 a Brigitte Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Edward Elgar Publishing, květen 2007.

2 J. Meloen, R. Landman, H. de Miranda, J. van Eekelen a S. van Soest, “Buit en Besteding. Een empirisch onderzoek naar de omvang, de kenmerken en de besteding van misdaadgeld,” *Reed Business Information*, Den Haag, Nizozemsko, 2003.

3 J. Walker, *Estimates of the Extent of Money Laundering in and through Australia*, práce byla vypracována pro Australian Transaction Reports and Analysis Centre, John Walker Consulting Services, Queanbeyan, Austrálie, září 1995.

může vést k prodlení následných šetření. Existuje rovněž možný problém strategického rozředění informací respondenty⁴, kteří se mohou obávat negativních důsledků a začnou nahlašovat velký počet transakcí, aby nebyli později obviněni, že neinformovali úřady. To může vést k silnému zkreslení tohoto ukazatele v některých zemích a ztížit tak srovnání různých zemí.⁵

Navíc literatura navrhuje celou řadu přístupů odshora dolů. Některé z těchto metod jsou založeny na analýze statistických nesrovnalostí v oficiálních údajích.

Jedna metoda v této kategorii je analýza „chyb a opomenutí“ v platební bilanci („*metoda horkých peněz*“). Ty mají odrážet odchylky mezi přílivem a odlivem základního kapitálu. Předpokladem je, že k chybám a opomenutím může dojít z důvodu nezměření jistých pohybů soukromého krátkodobého kapitálu a že je vhodné tyto zaznamenané toky krátkodobého kapitálu přičíst, abychom získali odhad celkových toků „horkých peněz“.⁶ Základní logikou je, že čím lepší bude záznam kapitálových toků, tím vyšší bude celková průhlednost finančních transakcí, tím nižší budou „chyby a opomenutí“ a tím méně pravděpodobné bude, že se země stanou obětí praní špinavých peněz.

„*Reziduální přístup*“ se pokouší měřit únik kapitálu pomocí rozdílu mezi přílivem (zdroji) peněžních prostředků a odlivem (využitím) peněžních prostředků, které nejsou zaznamenány.⁷ Otázkou je, jak dobře tento zbytek odráží únik kapitálu. Tento přístup navíc nezahrnuje jiné nesrovnalosti, např. časové prodlevy a různá pravidla pro výpočty. Další otázkou, která vyvstává z použití této metody, je, v jakém rozsahu únik kapitálu, který může obsahovat jak vyprané peníze, tak daňové úniky, skutečně měří praní špinavých peněz.

Kar a Smith⁸ z pověření Global Financial Integrity (GFI) tyto koncepty zdokonalili, aby bylo možné odhadnout nezákonné finanční toky z rozvojových zemí (výše nazývané jako „únik kapitálu“). Na základě analýzy výhod a omezení Metody horkých peněz, Dooleyovy metody, Reziduálních metod Světové banky, Direktivy obchodního modelu zkreslení cen na základě obchodní statistiky a Metody zkreslení obchodních cen na základě profilování mezinárodních cen přijali *Reziduální metodu Světové banky* a použili verzi *změny externího dluhu (CED)* ve spojení s *Modelem zkreslení obchodních cen* ve verzi „*brutto minus obrat*“ (GER) jako nejlepší model. Ten byl trochu pozměněn přidáním dvoufázového filtračního procesu pro „nenormalizované“ odhady. Výsledky plynoucí z těchto modelů však nezahrnují výnosy trestného obchodního pašování drog, nerostných surovin a kontrabandu a zkreslení obchodních cen model nezachytí, pokud dojde k tajné dohodě dovozců a vývozců na zfalšování faktur.

4 E. Takats, “A Theory of ‘Crying Wolf’: The Economics of Money Laundering Enforcement,” IMF Working Paper No. 07/81, duben 2007; L. Dalla Pellegrina a D. Masciandro, “The Risk-Based Approach in the New European Anti-Money Laundering Legislation: A Law and Economics View,” *Review of Law and Economics*, 2009, 5 (2), článek 6.

5 B. Unger a F. van Waarden, “How to Dodge Drowning in Data? Rule- and Risk-Based Anti Money Laundering Policies Compared,” *Review of Law and Economics*, 5(2), 2009, článek 7.

6 F. Schneider a U. Windischbauer, “Money Laundering: Some Facts,” *European Journal of Law and Economics*, 26(3), 2008, str. 387-404.

7 M. De Boyrie, S. Pak a J. Zdanowicz, “The Impact of Switzerland’s Money Laundering Law on Capital Flows Through Abnormal Pricing in International Trade,” *Applied Financial Economics*, č. 15, 2006, str. 217-230.

8 D. Kar a D. Cartwright-Smith, *Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2002-2006*, GFI, Washington D.C., 2008.

„Přístup poptávky po měně“ se pokouší měřit nesrovnalosti mezi běžnou a nadměrnou poptávkou po měně („hotovosti“). Tento přístup použil Tanzi⁹ ke znázornění šedé ekonomiky a rozsahu praní špinavých peněz. Zde předpokládáme, že hotovost se často používá ve skrytých transakcích, aby neměly úřady vysledovatelné stopy. Rozsah hotovosti v ekonomice se používá jako ukazatel velikosti šedé ekonomiky nebo rozsahu praní špinavých peněz. Nárůst v šedé ekonomice nebo praní špinavých peněz by vyžadoval více hotovosti, tudíž by zvýšil poptávku po měně. Srovnáním částky vytištěných peněz a částky skutečně obíhajících peněz došel Tanzi (1997) k závěru, že za rok (1984) může být v USA v hotovosti vynaloženo asi 5 miliard USD na nezákonný obchod s drogami. (Následné odhady celkové velikosti obchodu s drogami v USA – pomocí různých metod – dosáhly podstatně vyšších čísel).¹⁰ Jedním z problémů přístupu poptávky po měně je to, že neumí rozlišit mezi šedou ekonomikou a praním špinavých peněz. Dále může být držení hotovosti důsledkem hromadění dolarů nebo euro ze strachu před devalvací ostatních měn. Navíc jej nelze aplikovat na země v měnové zóně jako euro nebo západoafrický frank, protože není známa distribuce dodávek hotovosti mezi zeměmi.

Další metodu navrhl Quirk¹¹, který se pokusil odhadnout korelaci mezi praním špinavých peněz a poptávkou po penězích. Tato metoda naznačuje, že praní špinavých peněz prostřednictvím svých dopadů na poptávku ovlivňuje úrokové sazby a směnné kurzy. Zvýšení poptávky po penězích vyplývající z potřeby hotovosti na nákup drog peníze prodražuje. To znamená, že cena za peníze – úroková sazba – se zvýší. Vyšší úrokové sazby pak budou lákat zahraniční investory, povedou k většímu přílivu kapitálu a ocenění směnné sazby. Tento přístup může v některých státech fungovat, ačkoliv vyšší úrokové sazby a ocenění měn mohou být důsledkem mnoha jiných příčin. Tato metoda nebude fungovat ke stanovení rozsahu praní špinavých peněz pro jednotlivé země v měnové zóně.

Nedávné pokusy ke změření rozsahu praní špinavých peněz jsou tzv. *Přístupy latentních proměnných*. Zde je nejznámější model DYMIMIC – „*dynamický model mnoha ukazatelů a mnoha příčin*“, který používá dvě sady pozorovatelných proměnných a spojuje je jako zástupné s nepozorovatelnou proměnnou (rozsah praní špinavých peněz).

Jedna sada proměnných odráží příčiny stínové ekonomiky jako právní předpisy, zdanění a trestní řízení. Další sada se nazývá ukazatele a měří účinky stínové ekonomiky na praní peněz. Tyto pozorovatelné proměnné jsou paralelní k praní špinavých peněz a zahrnují rostoucí poptávku po penězích minus oficiální růst a/nebo nárůst zločinnosti. Schneider¹² použil tento přístup k odhadu stínové ekonomiky pro 145 zemí. Schneider a Windischbauer¹³ také použili tuto metodu pro měření rozsahu praní špinavých peněz. Jedním z problémů tohoto přístupu je, že výběr proměnných příčin a ukazatelů se jeví spíše subjektivním a nemusí být posílen teoreticky. Namísto toho model DYMIMIC používá faktorovou analýzu ke stanovení toho, jak dobře různé „proměnné příčiny“ vysvětlují nepozorovatelnou proměnnou a ty, které lze dát spolu do skupiny. To samé se pak provede s proměnnými ukazateli. Jinými slovy, statistika rozhoduje, které ukazatele se použijí k vytvoření příslušného balíku možných příčin a ukazatelů stínové ekonomiky (nebo praní špinavých peněz). Tento model popsali Tedds a Giles (2000) a Schneider (2006). Model MIMIC má následující vzorec: ML je

9 V. Tanzi, *Money Laundering and the International Financial System*, pracovní dokument MMF, Mezinárodní měnový fond, č. 96/55, 1996; V. Tanzi, 'Macroeconomic Implications of Money Laundering' v E.U. Savona, *Responding to Money Laundering, International Perspectives*, Harwood Academic Publishers, 1997, Amsterdam, str. 91–104.

10 ONDCP, *What America's Users Spend on Illegal Drugs*, prosinec 2001.

11 P. J. Quirk, 'Money Laundering: Muddying the Macroeconomy', *Finance & Development*, 34 (1), (1997), str. 7–9.

12 F. Schneider, *Shadow Economies and Corruption All Over the World: New Estimates for 145 Countries*, The Open Access, Open Assessment E-Journal, 2007.

13 F. Schneider and U. Windischbauer, "Money Laundering: Some Facts," *European Journal of Law and Economics*, 26(3), 2008, pp. 387-404.

skalární (nepozorovatelná) „skrytá“ proměnná (velikost praní špinavých peněz), $y'=(y_1, y_2, \dots, y_p)$ je vektor „účinků“ nebo „ukazatelů“ ML, $x'=(x_1, x_2, \dots, x_q)$ je vektor příčin ML. DYMIMIC se vztahuje ke změnám těchto proměnných. Za předpokladu, že všechny prvky jsou normálně distribuovány a nekorelovány, lze odhadnout praní špinavých peněz regresí pozorovatelných příčin (nebo změn v příčinách) na pozorovatelné účinky (nebo změnu v účincích). Výhodou tohoto modelu je, že ho lze aplikovat na všechny země a státy na světě. Jeho slabou stránkou je, že nelze ověřit rozsah, v němž jsou specifikace modelu správné a mají co do činění s práním špinavých peněz.

Další přístup vybral John Walker, který se v roce 1994 na základě *modelu vstup-výstup* ve spojení s *modelem přitažlivosti* a různými *triangulačními technikami* pokusil dosáhnout celkového odhadu praní špinavých peněz změřením nezákonných toků peněz do a z 220 zemí.¹⁴ V roce 2006 Unger a kol.¹⁵ aplikoval upravený „Walkerův model“¹⁶ pro odhad praní špinavých peněz v Nizozemsku. Modely vstup- výstup mají původ v některých z modelů původně použitých pro analýzu socialistických ekonomik - ale osvědčily se pro odhad velikosti nezákonných drogových trhů na regionální a subregionální úrovni, s využitím triangulačních technik založených na odborných kontrolách shody. Newtonův model přitažlivosti je dalším teoretickým základem těchto odhadů. Celá řada novějších modelů v teorii mezinárodního obchodu osvětlila roli vzdálenosti a hranic a přitažlivosti země pro obchod, což lze rovněž využít ke zlepšení odhadů praní špinavých peněz. Jakmile bude znám rozsah praní špinavých peněz, bude možno odhadnout jeho makroekonomické účinky i dopad prevence trestné činnosti, předpisů a vymáhání práva. Pracovní skupina MMF se v posledních letech snažila zlepšit ukazatele přitažlivosti těchto modelů a zavést analýzu hrozeb, aby znázornila, které země jsou pro osoby peroucí špinavé peníze atraktivnější díky svým zvláštním vlastnostem (jako např. finanční zkušenosti). Slabou stránkou „Walkerova modelu“ je, že závisí na celé řadě předpokladů a vyžaduje podrobnou kalibraci - a tudíž musí odborníci v příslušné oblasti posoudit, zda jsou výsledky rozumné, či nikoliv. Jako u každého modelu je i zde obtížné ověřit přesnost jeho výsledků.

Další modely pro odhad rozsahu praní špinavých peněz jsou založeny na sledování abnormálních cen. Využití obchodu k převodu nezákonných prostředků je stará technika. Osoby, které perou špinavé peníze, mohou vytvořit falešné faktury na vysoké částky a zaslat zboží nízké hodnoty či tento postup obrátit, aby zakryli nezákonně získané zisky. Tyto techniky jsou známé jako *praní špinavých peněz prostřednictvím obchodů*. V červnu 2008 FATF vydalo zprávu o Nejlepších praktikách praní špinavých peněz prostřednictvím obchodů¹⁷, která se zabývala otázkou, jak lze zjistit praní špinavých peněz prostřednictvím obchodů. Ekonomická analýza obchodních dat může pomoci vývoji ukazatelů rizik pro identifikaci podezřelých obchodujících zemí a zboží a pro určení rozsahu praní špinavých peněz prostřednictvím obchodů. John Zdanowicz¹⁸ analyzoval měsíční údaje obsažené v Obchodní databázi zboží pro USA a identifikoval podezřelé toky zboží, poměr obchodů souvisejících s práním špinavých peněz pro každou zemi a částku praní špinavých peněz mezi USA a zeměmi na sledovaném seznamu Al-Káidy. Poskytl indexy rizikových států a rizikového zboží, které pomohly identifikovat země a produkty, které jsou nejnáchylnější k prání špinavých peněz. Jeho metoda je platná za předpokladu, že

14 J. Walker, Estimates of the Extent of Money Laundering in and through Australia, paper prepared for the Australian Transaction Reports and Analysis Centre (AUSTRAC), John Walker Consulting Services, Queanbeyan, Australia, September 1995.

15 B. Unger, J. Ferwerda, W. de Kruijff, G. Rawlings, M. Siegel and K. Wokke, The Amounts and the Effects of Money Laundering, report for the Dutch Ministry of Finance, February 2006.

16 J. Walker and B. Unger, “Measuring Global Money Laundering: The Walker Gravity Model,” *Review of Law and Economics*, 5:2, 2009, pp. 821-853.

17 Financial Action Task Force (FATF), *Best Practices paper on Trade Based Money Laundering*, Paris, June 2008.

18 J. Zdanowicz, *Trade-Based Terrorist Financing Analysis: Suspicious Trade with Al Qaeda Countries*, International Trade Alert Working Paper, 2005.

jsou ceny produktů normálně distribuovány a že se za neobvyklými cenami skrývá trestný úmysl a nejsou např. jen chybou v účtování celních úředníků. V tomto modelu jsou veškeré transakce s cenou pod 5 % marží nebo nad 95 % marží nad „obvyklé“ ceny klasifikovány jako pokusy o praní špinavých peněz prostřednictvím obchodů. Nepoužívá jen ceny v rámci státu, ale také světové ceny a měření odchylek, aby zjistil neobvyklé transakce. Nevyřešenou slabou stránkou tohoto modelu je, že nezávisle na tom, jak jsou cenové výkyvy velké, model klasifikuje 10 % všech transakcí vždy jako podezřelé (vyšších a nižších 5 %).

Dalším vyvíjejícím se přístupem k měření praní špinavých peněz je využit ekonomickou teorií ve spojení se simulačními technikami. To pomůže stanovit, jak moc osoby, jednající při praní peněz racionálně, budou prát peníze. V této souvislosti Bagella, Busato a Argentiero¹⁹ vytvořili teoretický model pro odhad praní špinavých peněz v Itálii rozšířením dynamického dvousektorového rovnovážného modelu a jeho simulací pro USA a 15 zemí EU. V tomto modelu mají agenti možnost pracovat částečně v legální a částečně v nelegální ekonomice. Čelí transakčním nákladům v legálním sektoru a nákladům na odhalení v nelegálním sektoru. Dvě různé firmy vyrábějí legální zboží a nelegální zboží pomocí dvou různých technologií. Vláda stanoví pokuty, může ovlivnit pravděpodobnost odhalení a může ovlivnit pravděpodobnost odhalení a likviditu (zásobu peněz) ekonomicky, ačkoliv zde existuje omezení likvidity. Pokud chce domácnost více likvidních prostředků, musí se zapojit do nelegálního sektoru. „Optimální“ proprané peníze závisí na pracovní síle přidělené do legálního a nelegálního sektoru a na cenách a kvalitách obou druhů zboží. Model předpovídá vývoj legálního a nelegálního sektoru a atraktivita modelu spočívá v možnosti srovnat předpověď modelu ohledně legální ekonomiky s jejím skutečným vývojem. Tak vidíme, jak dobře model předvídá pozorovatelnou část ekonomiky. Za předpokladu, že stejně dobrá předpověď platí i pro nepozorovatelnou část nelegálního sektoru, je možné použít teoretické zjištění pro nelegální sektor jako měřítko praní špinavých peněz.

(b) Analýza předchozích odhadů

V této kapitole bude probírána celá řada výsledků, aby bylo možno lépe pochopit množství, o která se jedná. Musíme však dát jedno varování. Jak jednou Peter Reuter podotkl po letech studování fenoménu a různých navrhovaných metod: „*Přezkoumání metod vede k prostému závěru: ani odhady výnosů objemu propíraných peněz nelze považovat za něco více než informativní řádové množství.*“ Dále uvedl: „*Tato čísla jsou užitečná pro potvrzení toho, že fenomén praní špinavých peněz je dostatečného rozsahu, aby si zasloužil pozornost veřejné politiky...*“ a pokračoval: „*Z tohoto negativního posouzení .. nevyplyvá schválení tvorby politiky pomocí vtipů ... Naopak, opakujícím se tématem ... je, že údaje, které jsou k dispozici, by mohly a měly být lépe využívány ... a měli bychom se více zamyslet nad shromažďováním a sestavováním příslušných statistik, které pomáhají tvůrcům politiky.*“²⁰

19 M. Bagella, F. Busato and A. Argentiero, “Money Laundering in a Microfounded Dynamic Model: Simulations for the U.S. and the EU-15 Economies,” *Review of Law and Economics*, 5(2), 2009, Article 4.

20 P. Reuter and E. M. Truman, *Chasing Dirty Money – The Fight against Money Laundering*, Washington D.C., 2004, p. 12.

i. Odhady FATF

Jedním z prvních odhadů rozsahu nezákonných finančních toků a souvisejícího praní špinavých peněz byl odhad Finanční akční úkolové skupiny (FATF), kterou založila v roce 1989 G-7 pro řešení hrozeb vyvolávaných praním špinavých peněz vůči mezinárodnímu bankovnímu systému²¹ a která má nyní 36 členů. Vydala 40 uznávaných Doporučení proti praní špinavých peněz a devět Zvláštních doporučení proti teroristickému financování.

Výchozím bodem pro odhad FATF byly prodeje drog v USA a Evropě. FATF odhadla prodej drog na konci 80. let minulého století na částku 124 miliard (mld) USD, z čehož odhadovali, že asi 85 mld USD (odpovídající 0,8 % hrubého domácího produktu (HDP) v USA a Evropě nebo 0,5 % světového HDP) je k dispozici pro praní špinavých peněz. Za předpokladu, že prodej drog může představovat čtvrtinu světových nelegálních zisků, FATF odhadla celkovou částku propraných peněz na zhruba 2 % světového HDP.²² Na základě údajů o HDP z roku 2009²³ by to odpovídalo částce 1,2 bilionů USD.

Tabulka 1: Odhad FATF praní špinavých peněz (1988)

Odhadované částky propraných peněz (1988)	Vyjádřeno jako procento světového HDP
0,34 bilionů USD	2,0 %

Zdroj: Mezinárodní měnový fond, Zneužívání finančního systému, *Finanční trestná činnost a praní špinavých peněz - podkladová studie*, 12. února 2001

Tabulka 2: Odhad propraných peněz MMF (1998)

	Minimum	Maximum	Střed
Odhad propraných peněz MMF jako procento světového HDP	2 %	5 %	3,5 %
Odhad za rok 1996 v bilionech USD	0,6	1,5	1,1
Odhad za rok 2005 v bilionech USD	0,9	2,3	1,5
Odhad za rok 2009 v bilionech USD	1,2	2,9	2,0

Zdroj: OECD Observer, „Deset let boje proti praní špinavých peněz“, OECD Observer č. 217–218, léto 1999 a Světová banka, Ukazatele světového vývoje (WDI), 2010

21 FATF, History of the FATF, http://www.fatf-gafi.org/pages/0,3417,en_32250379_32236836_1_1_1_1_1,00.html

22 „Další přístup pro odhad velikosti finančního zneužívání využívá informace o výdajích a cenách v rámci trestné činnosti, které byly shromážděny při vymáhání práva (mikrodataby). Nejpublikovanější z těchto odhadů byl odhad FATF ohledně světového praní špinavých peněz. Na základě informací o konečných prodejkách některých nelegálních drog (asi 120 miliard USD ročně v USA a Evropě na konci 80. let min. století) a rozšířeno na celosvětové měřítko a zobecněno, aby byly zahrnuty všechny drogy, a následně předpokládá, že 50–70 procent této částky bude propráno, FATF odhadla, že praní špinavých peněz může dosáhnout asi 2 procent světového HDP.“ (Mezinárodní měnový fond, Zneužívání finančního systému, *Finanční trestná činnost a praní špinavých peněz - podkladová studie*, 12. února 2001.)

23 Podle Světové banky dosáhl v roce 2009 současný hrubý domácí produkt částky 58,14 bilionů USD (*Světová banka, Pohled na svět - Hlavní ukazatele vývoje od Světové banky, březen 2011*).

V období 1996–2000 se FATF snažila vytvořit vědecktější základ pro tento odhad a pozvala všechny důležité hráče v této oblasti na řadu setkání a seminářů expertních skupin.

Peter Reuter, jeden z autorů pracujících na konečné studii pro vědecktější odhad propíraných částek na celosvětové úrovni, však musel v roce 2000 připustit, že pokus se nezdařil.²⁴ To bylo způsobeno zejména nedostupností příslušných dat a informací, navzdory účasti hlavních státních, regionálních a světových institucí a odborníků na tomto cvičení. To podtrhlo extrémní složitost odhadnout - s jakoukoliv mírou přesnosti a vědeckou důsledností - kolik se vytváří a propírá „špinavých peněz“.

FATF vydala obecné doporučení, že by si státy měly odhadnout prostředky vytvořené trestnou činností a rozsah, v němž se propírají na státní úrovni. Toto cvičení však provedlo jen několik zemí.

ii. Odhady MMF

Nejvíce citovaný odhad rozsahu praní špinavých peněz na celosvětové úrovni je odhad ředitele Mezinárodního měnového fondu z poloviny 90. let min. století. Podle tohoto odhadu měl odpovídat rozsah praní špinavých peněz (tj. z příjmu plynoucího z nelegálních zdrojů) 2 % až 5 % světového HDP, tj. částce mezi 0,6–1,5 bilionů USD v roce 2006²⁵ a – za předpokladu, že se procenta nezměnila – mezi 0,9 a 2,3 bilionů USD v roce 2005 (s „nejlepším odhadem“ okolo 1,5 bilionů USD)²⁶ a mezi 1,2 a 2,9 bilionů USD v roce 2009, se středním odhadem okolo 2 bilionů USD (na základě světového HDP ve výši 58,2 bilionů USD v roce 2009).

Odhad 2 % – 5 % světového HDP poprvé uvedl tehdejší generální ředitel MMF Michel Camdessus v roce 1998 jako „konsenzuální rozsah“ pravděpodobné míry transakcí praní špinavých peněz na světové úrovni.²⁷ „Konsenzuální rozsah“ byl kromě jiného také citován v *Referenčním průvodci opatření proti praní špinavých peněz a boje proti financování terorismu* Světové banky.²⁸ Problém s tímto často citovaným údajem je nedostatek podkladů a metodologie k jeho stanovení,²⁹ ačkoliv podle Světové banky pochází z výzkumu, který provedl Vito Tanzi a byl publikován v pracovní studii MMF v roce 1996.³⁰

24 Peter Reuter and Edwin M. Truman, *Chasing Dirty Money – The Fight against Money Laundering*, Washington D.C., 2004, p. 9.

25 OECD Observer, “Ten years of combating money laundering”, *OECD Observer* No 217-218, Summer 1999.

26 B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2007, p. 80.

27 Pan Michel Camdessus ve svém projevu („Praní špinavých peněz: Význam mezinárodních protipatření“) na plenárním zasedání FATF o praní špinavých peněz dne 10. února 1998 řekl: „Snad ani nemusím zdůrazňovat, že MMF považuje opatření proti praní špinavých peněz zastávané FATF za klíčové pro hladké fungování finančních trhů. Zatímco nemůžeme zaručit přesnost našich čísel - a vy máte určitě lepší hodnocení než my - odhady současného rozsahu transakcí praní špinavých peněz dosahují téměř nepředstavitelných částek - konsenzuální rozsah pravděpodobně představuje 2 až 5 procent světového HDP.“ Mezinárodní měnový fond, „Praní špinavých peněz: Význam mezinárodních protipatření“, Paříž, 10. února 1998, <http://www.imf.org/external/np/speeches/1998/021098.htm>

28 World Bank, *Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating Financing of Terrorism*, Washington (2nd edition), 2006, p. 1-6.

29 F. Schneider, *Money Laundering: some Preliminary Findings*, Oct. 2007, http://www.awi.uni-heidelberg.de/with2/seminar/WS%200708/Schneider_Money%20Laundering_102007.doc.

30 V. Tanzi, “Money Laundering and the International Finance System”, *IMF Working Paper* No. 96/55, May 1996.

iii. Státní odhady

Zatím existuje jen několik odhadů rozsahu výnosů z trestné činnosti na úrovni jednotlivých států. Tyto odhady jsou různorodé co do zahrnutých položek a způsobu vytváření výsledků, což omezuje přímou srovnatelnost. Přesto však poskytují cennou představu o pravděpodobných objemech.

- **Spojené státy**

Jednu sadu odhadů za USA předložil Peter Reuter. Tyto odhady vytváření nelegálních příjmů včetně daňových úniků naznačují, že příjem z trestné činnosti za posledních několik desetiletí nominálně vzrostl asi na 780 mld USD, ačkoliv po původním nárůstu v letech 1965–1985 zůstal v období 1985–2000 stabilní, pokud ho vyjádříme v procentech z HDP. Kromě daňových úniků vzrostl příjem z trestné činnosti z 2,5 % HDP v roce 1965 na 4 % v roce 1985 (zároveň s velkým nárůstem spotřeby drog a nelegálního obchodování za toto období), ale pak postupně do roku 2000 poklesl na 2,3 % HDP (což se rovněž zdá být spojeno s následujícím poklesem spotřeby drog, zejména užívání kokainu a souvisejícím poklesem ziskové trestné činnosti a nelegálního obchodování za období 1985–2000). Podíl celkového příjmu z trestné činnosti (asi 220 mld USD v roce 2000) k celkovému nezákonnému příjmu (včetně daňových úniků ve výši 780 mld USD) poklesl téměř o polovinu v roce 1985 na méně než třetinu o dvě desetiletí později a na méně než 30 % v roce 2010.

Za předpokladu, že podíl příjmu souvisejícího s trestnou činností (2,3 % HDP) zůstal v následujícím desetiletí stabilní - což lze předpokládat vzhledem k tomu, že nebyl hlášen nárůst trestné činnosti, příjem z trestné činnosti za rok 2010 (bez daňových úniků) mohl činit 350 mld USD v největší státní ekonomice na světě. Tento odhad pravděpodobně představuje horní hranici. Dolní hranice odhadu – za předpokladu, že nominální nárůst zjištěný v období 1990–2000 se v období 2000–2010 nemění – by se pohybovala okolo 235 mld USD za rok 2010 nebo 1,6 % HDP. Střední odhad by představoval příjem z trestné činnosti ve výši 300 mld USD (zaokrouhleno) nebo 2 % HDP za rok 2010.

Podrobný přehled příjmů z různé trestné činnosti v USA, který Reuter poskytl za rok 1990, ukázal, že daňové úniky představují více než polovinu celkových nezákonných příjmů. Obchod s drogami představoval asi jednu pětinu světových nezákonných příjmů, po něm následovaly podvody (asi jedna osmina). Ostatní trestná činnost byla daleko méně důležitá. Mimo daňové útoky by byl obchod s drogami odpovědný za téměř polovinu (47 %) a podvody za více než čtvrtinu (28 %) celkové částky. Zatímco daňové úniky, drogy a podvody budou pravděpodobně stále hrát důležitou roli v celkových ziscích z trestné činnosti, lze předpokládat, že ostatní trestná činnost nabyla za poslední dvě desetiletí na důležitosti a nyní se na seznamu bude vyskytovat výše.

Tabulka 3: Odhad zisků z trestné činnosti* ve Spojených státech v miliardách aktuálních USD (1965–2010)

	Včetně daňových úniků		Příjem z trestné činnosti (bez daňových úniků)		
	Odhad příjmů z trestné činnosti	v % z HDP	Odhad příjmů z trestné činnosti	v % z HDP	Podíl příjmu z trestné činnosti na celkových nezákonných příjmech
1965	49	6,8 %	18	2,5 %	37 %
1970	74	7,1 %	26	2,5 %	35 %
1975	118	7,2 %	45	2,7 %	38 %
1980	196	7,0 %	78	2,8 %	40 %
1985	342	8,1 %	166	4,0 %	49 %
1990	471	8,1 %	209	3,6 %	44 %
1995	595	8,0 %	206	2,8 %	35 %
2000	779	8,0 %	224	2,3 %	29 %
2010**			300 (235–350)	2,0 % (1,6 %–2,3 %)	

* Trestná činnost zahrnovala: obchod s nezákonnými drogami, obchod s lidmi, loupeže, krádeže, krádeže motorových vozidel, vloupání, podvody, zhářství, podvody bez zhářství, falšování, nezákonné gamblerství, lichvu a prostituci. Trestná činnost ve formě daňových úniků zahrnovala daňové úniky související s federálními příjmy, federálními zisky a spotřební daní.

** Předběžný odhad UNODC založený na předchozích odhadech a trendech, odvozený od nových údajů o drogách a trestné činnosti.

Zdroj: Peter Reuter, "Chasing Dirty Money – the Fight against Money Laundering," Washington 2004; based on Office of National Drug Policy (2000 and 2001); Simon and Witte (1982); GAO (1980); Federal Bureau of Investigations' annual *Uniform Crime Reports*; Internal Revenue Service; International Organization on Migration; Abt. Smith, and Christiansen (1985); Kaplan and Matteis (1967), Carlson et al. (1984), Key (1979) and World Bank, World Development Indicators (WDI), 2011.

Tabulka 4: Odhadované nezákonné příjmy včetně zisků z trestné činnosti v USA (1990)

	Zisky v miliardách USD	v % z celku	v % z celku
Daňové úniky	262,2		55,7 %
Obchod s drogami			
Obchod s kokainem	61,3	13 %	
Obchod s heroinem	17,6	3,7 %	
Obchod s marihuanou	13,5	2,9 %	
Obchod s dalšími drogami	4,8	1,0 %	
Dílčí součet za obchod s drogami			20,6 %
Podvody	59,3		12,6 %
Prostituce	14,7		3,1 %

Lichva	14,0		3,0 %
Krádeže motorových vozidel	8,0		1,7 %
Nelegální gamblerství	7,6		1,6 %
Krádeže	3,8		0,8 %
Vloupání	3,5		0,7 %
Ozbrojená přepadení	0,5		0,2 %
Obchod s lidmi	0,2		0,04 %
Falšování	0,1		0,02 %
Podvody - žhářství	0,04		0,008 %
Celkem	471,1		100 %
Jako procento HDP	8,1 %		

Zdroj: Peter Reuter, "Chasing Dirty Money – the Fight against Money Laundering", Washington 2004; based on Office of National Drug Policy (2000 and 2001); Simon and Witte (1982); GAO (1980); Federal Bureau of Investigations' annual *Uniform Crime Reports*; Internal Revenue Service; International Organization on Migration; Abt. Smith, and Christiansen (1985); Kaplan and Matteis (1967), Carlson et al. (1984).

Odhady velikosti trhu s drogami v USA za rok 2000 vykázaly celkovou částku ve výši 64 mld USD, která poklesla ze 115 mld USD, vyjádřenou v konstantních dolarech 2000.³¹ Vyjádřeno jako procento HDP, velikost trhu s drogami v USA poklesla z 1,7 % v roce 1990 na 0,6 % v roce 2000. Tento pokles byl způsoben celkovým nižším množstvím drog spotřebovaných v USA (jelikož mnoho těžkých uživatelů buď prošlo léčbou, nebo bylo uvězněno za obchodování s drogami) i poklesem cen drog v 90. letech v důsledku větší konkurence na trhu s drogami, po rozložení velkých kolumbijských drogových kartelů.

Výnosy z jiné trestné činnosti, vyjádřené jako procento HDP, rovněž poklesly. To souviselo s nižší spotřebou drog (zejména kokainu a cracku) a nižší mírou veškeré zjištěné trestné činnosti (včetně loupeží, krádeží a krádeží motorových vozidel) a násilných zločinů včetně ozbrojených přepadení a vražd. V prvním desetiletí nového tisíciletí se procento trestných činů dále snižovalo, ale tento pokles byl méně výrazný než v 90. letech minulého století.³²

Zdá se, že celý nezákonný trh s drogami nominálně zůstal v prvním desetiletí nového tisíciletí stabilní, jelikož ceny a míra rozšíření se významně nezměnily. Zaznamenaná míra rozšíření užívání drog se v období 2000–2002 zvýšila v důsledku zlepšení metodologie průzkumu, pak klesala až do roku 2008 a opět stoupla v roce 2009. Za období 2002–2009 bylo užívání drog v podstatě stabilní,³³ a to samé pravděpodobně platí pro období 2000–2009, jakmile budou zohledněny výsledky změn způsobené zlepšením metodologie.³⁴

31 ONDCP, *What America's Users Spend on Illegal Drugs*, Washington D.C, December 2001, p. 3.

32 FBI Uniform Crime Reports, citováno v UNODC, *2010 World Drug Report*, Vienna 2010, p. 82

33 Zaznamenaná roční míra rozšíření užívání drog v USA mezi populací nad 12 let stoupla z 11 % v roce 2000 na 14,9 % v roce 2002 – zejména kvůli změnám v metodologii. Míra rozšíření pak v následujících letech poklesla na 14,2 % v roce 2008, a pak opět v roce 2009 stoupla na 15,1 %, zejména kvůli nárůstu spotřeby marihuany zároveň s referendem o legalizaci marihuany v Kalifornii v roce 2010. Když nezahrneme marihuanu, roční míra rozšíření užívání drog poklesla z 8,7 % v roce 2002 na 8 % v roce 2008, avšak v roce 2009 opět vzrostla na 8,3 %. Tento poslední nárůst však nebyl statisticky významný (SAMHSA, Průzkum domácností ohledně užívání drog a zdraví, 2009 a předchozí roky).

34 Díky celé řadě změn se podařilo zvýšit míru odpovědi (např. vyplacením odměny 30 USD účastníkům, což zvýšilo

Tabulka 5: Odhad trhu s drogami v USA, v miliardách konstantních USD 2000 (1990-2000)

	1990	1995	2000
Kokain	69,9	40	35,3
Marihuana	15	10,2	10,5
Heroin	22,5	13,2	10
Methamphetamin	5,7	9,2	5,4
Jiné drogy	2,2	2,7	2,4
Celkem (zaokrouhleno)	115	75	64
V % HDP	1,6 % – 1,7 %	0,90 %	0,70 %

Zdroj: ONDCP, *What America's Users Spend on Illegal Drugs*, Washington D.C, December 2001, p. 3.

Tabulka 6: Odhady výnosů z trestné činnosti v současných USD (1990-2010)

	1990	1995	2000	2010*
Drogy	97	69	64	64
v % HDP	1,7 %	0,9 %	0,7 %	0,4 %
Jiná trestná činnost (kromě daňových úniků)	112	137	160	236
v % HDP	1,9 %	1,9 %	1,6 %	1,6 %
Celkem (kromě daňových úniků)	209	206	224	300 (235-350)
v % HDP	3,6 %	2,8 %	2,3 %	2,0 % (1,6 %–2,3 %)

* Průběžné odhady UNODC založené na předchozích odhadech a trendech odvozené od údajů o drogách a trestné činnosti.

Zdroj: Peter Reuter, *Chasing Dirty Money – the Fight against Money Laundering*, Washington 2004, p. 20, ONDCP, *What America's Spend on Illegal Drugs*, Washington D.C, December 2001, p. 3 and World Bank, *World Development Indicators* (WDI), 2011.

Za poslední desetiletí byly zaznamenány podstatné změny pouze u kokainu. V tomto případě byl značný pokles množství kokainu proudícího na trh USA v období 2006–2010 vyrovnán vyššími cenami kokainu, které měly za následek finančně stabilnější trh s kokainem. Za předpokladu, že velikost trhu s drogami v USA zůstala nominálně nezměněná, zmenšila by se z 0,7 % HDP v roce 2000 na 0,4 % – 0,5 % HDP do roku 2009/2010.

ochotu mnoha uživatelů drog účastnit se průzkumu). Údaje tak přestaly být přímo srovnatelné s předchozími výsledky. Celá řada ostatních údajů nahlášených SAMHSA naznačují, že celková míra užívání drog za období 2000–2002 zůstala spíše nezměněná (SAMHSA, Výsledky celonárodního průzkumu užívání drog a zdraví z roku 2002: celostátní zjištění, Rockville MD, září 2003).

- **Velká Británie**

Národní statistický úřad odhadl „přidanou hodnotu“ trestné činnosti na konci 90. let minulého století. Tato studie – zaměřující se na drogy, prostituci, prodej kradeného zboží a nezákonné gamblerství – stanovila odhad „přidané hodnoty“ ve výši 10 mld USD – 17 mld USD v roce 1996, odpovídající 0,9 % – 1,5 % HDP. Celková částka se týkala drog. „Přidaná hodnota“ nezákonných prodejů drog samotných odpovídala 0,5 % až 1,1 % HDP.³⁵ Pro srovnání – údaje za USA za rok 1990 vykázaly prodej drog odpovídající 1,7 % HDP. Velikost trhu prostituce nebo nezákonného gamblerství byla naopak velmi podobná tomu, co bylo zjištěno v USA, vyjádřeno jako procento HDP.

Následující studie velikosti trhu s drogami ve Velké Británii potvrdily původní rozsah. Celková velikost trhu Velké Británie v letech 2003/2004 byla odhadována na 5,3 miliard liber (rozsah: 4–6,6 mld liber).³⁶ Vyjádřeno jako část HDP, odhad trhu s drogami však poklesl na 0,5 % (rozsah: 0,4 % – 0,6 % HDP). Velikost trhu s drogami byla tudíž - relativně - o trochu menší než v USA.

Tabulka 7: Odhady přidané hodnoty vybraných spotřebitelských výdajů na nelegální činnosti ve Velké Británii (1996)

	„Přidaná hodnota“ (v mld GBP)	v % HDP roku 1996
Drogy	3,9 – 8,5	0,5 % – 1,1 %
Prostituce	1,2	0,2 %
Prodej kradeného zboží	0,7	0,1 %
Nezákonné gamblerství	0,8	0,1 %
Celkem v mld liber	6,5 – 11,1	0,9 % – 1,5 %
Celkem v mld USD	10,2 – 17,3	

Zdroj: Chris Groom and Tom Davies, „Developing a Methodology for Measuring Illegal Activity for the UK National Accounts,” *Economic Trends*, no. 536, July 1998, pp. 33-71.

Tabulka 8: Odhad trhu s drogami ve Velké Británii (2003/2004)

	Anglie a Wales			Velká Británie		
	Celkové množství na ulici (tun)	Celkové čisté množství (tun)	Celkové výdaje (milionů liber)	Celkové množství na ulici (tun)	Celkové čisté množství (tun)	Celkové výdaje (milionů liber)
Marihuana	360,33 ±135,81	360,33 ±135,81	900,8 ±372,4	412,41 ±155,44	412,41 ±155,44	1031,0 ±432,5
Amfetaminy	32,68	3,60	277,8	36,70	4,04	312,0

³⁵ Chris Groom and Tom Davies, „Developing a Methodology for Measuring Illegal Activity for the UK National Accounts,” *Economic Trends*, no. 536, July 1998, pp. 33-71.

³⁶ Stephen Pudney et al, Institute for Social and Economic Research, University of Essex, „Estimating the size of the UK illicit drug market”, in Home Office, *Measuring different aspects of problem drug use: methodological developments*, Home Office Online Report 16/06, pp. 46–120.

	±17,33	±2,31	±72,9	±19,46	±2,60	±81,9
Extáze (milionů tablet)	52,79 ±23,84	13,72 ±8,14	237,5 ±76,2	59,52 ±26,88	15,47 ±9,18	267,8 ±85,9
Práškový kokain	15,7 ±12,17	7,85 ±6,16	863,4 ±237,1	17,70 ±13,72	8,85 ±6,94	973,3 ±267,3
Crack	13,79 ±11,76	8,96 ±7,71	1 309,8 ±348,9	15,58 ±13,29	10,13 ±8,71	1 480,4 ±394,29
Heroin	17,60 ±13,14	7,04 ±5,32	1 055,9 ±199,2	20,11 ±15,02	8,04 ±6,13	1 206,7 ±227,65
Celková tržní hodnota (mld GBP)	4,645 ±1,154			5,271 ±1,310		

Zdroj: Stephen Pudney et al, Institute for Social and Economic Research, University of Essex, "Estimating the size of the UK illicit drug market", in Home Office, "Measuring different aspects of problem drug use: methodological developments", Home Office Online Report 16/06, p. 76.

- **Austrálie**

Odhad výnosů z trestné činnosti vytvořených v Austrálii vypočítal John Walker (původně pro Australský kriminologický institut v roce 1992, aktualizace v roce 1998). Vyšlo mu rozmezí od 7 mld USD – 13 mld USD, odpovídající 1,9 % – 3,6 % HDP v roce 1998. Tyto číselné údaje byly založeny na odhadech celkového počtu zločinů spáchaných za rok a na analýze průměrných nákladů této trestné činnosti na případ. Daňové úniky nebyly brány v potaz. Celkově vysoké údaje (střední odhad příjmů z trestné činnosti jako procento HDP činil 2,8 %, což je vyšší než odhad pro USA) způsobily hlavně vysoké odhady příjmu z trestné činnosti z podvodů. Podle těchto odhadů podvody odpovídaly 60 % - 66 % celkových zisků z trestné činnosti v Austrálii za rok 1998.

Následující aktualizace založená na nových údajích v roce 2003, která využila stejný metodologický přístup, přinesla celkový odhad 7–8 mld USD, odpovídající 1,5 % HDP (rozsah 1,4–1,6% HDP), tj. nižší než odhady pro USA. Rozdíl mezi odhady z roku 1998 a 2003 byl způsoben zejména daleko nižšími odhady příjmů z podvodů. Odhady u většiny dalších kategorií trestné činnosti se zvýšily. Zdá se však, že podvody generovaly největší část z celkového zisku z trestné činnosti v Austrálii (27 % z celku), po nich následovaly příjmy z obchodu s drogami (15–18 % z celku).³⁷ Příjmy související s drogami odpovídaly 0,3 % HDP, tudíž byly nižší než v USA a Velké Británii.

37 B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, pp. 61-62.

Tabulka 9: Odhad zisků z trestné činnosti v Austrálii v milionech AUD (1998 a 2003)

	1998		2003 (revidované odhady)		Střední odhady v % HDP	
	min	max	min	max	1998	2003 (revidované)
Podvody	6 710	13 770	3 000	3 500	1,8 %	0,4 %
Drogy	1 200		2 000		0,2 %	0,3 %
Krádeže	1 232	2 712			0,3 %	
Krádeže v obchodech			1 020	2 460		0,2 %
Krádeže automobilů			654			0,1 %
Okrádání osob			545			0,1 %
Další krádeže			659			0,1 %
Vloupání (vloupání a vniknutí)	893		1 193		0,2 %	0,2 %
Napadení	331		979		0,1 %	0,1 %
Vraždy	275		323		0,0 %	0,0 %
Poškození majetku	525	1 645	510	0,2 %	0,1 %	
Loupežná přepadení a výpalné	93		37		0,0 %	0,0 %
Celkem v milionech AUD	11 259	20 919	10 920	12 860	2,8 %	1,5 %
Celkem v mld USD	7,1	13,1	7,1	8,3		
v % HDP	1,9 %	3,6 %	1,4 %	1,6 %		

Zdroj: Data based on John Walker (AUSTRAC, RMIT University), 1998 and 2003 (updates from an original paper undertaken by the same author for the Australian Institute of Criminology in 1992), quoted in Brigitte Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 62; John Walker (AUSTRAC, RMIT University), *The Extent of Money Laundering in and through Australia in 2004*, Australian Institute of Criminology, 2007.

- **Nizozemsko**

Odhady nezákonných příjmů v Nizozemsku za rok 2003 na základě celé řady studií shromážděné B. Ungerem se pohybovaly mezi 13,5 mld USD a 22,3 mld USD, což odpovídá 3,5 % HDP (rozsah 2,6 %-4,3 %), což je mnohem menší než celkové odhady pro USA.

Tabulka 10: Odhadované nezákonné příjmy v Nizozemsku, v milionech EUR (2003)

	Výnosy z trestné činnosti, v milionech EUR	Střední odhad v % z celku
Finanční a daňové podvody a podvody související se sociálním pojištěním	7 735 – 15 450	73,3 %
Drogy	1 960	12,4 %
Ilegální pracovníci	490	3,1 %
Prostituce	460	2,9 %
Krádeže	345	2,2 %
Vloupání	340	2,1 %
Překupnictví	190	1,2 %
Nezákonné gamblerství	130	0,8 %
Nezákonné kopírování	90	0,6 %
Počítačová trestná činnost	26	0,2 %
Násilné trestné činy	6	0,0 %
Další trestné činy	187	1,2 %
Celkem v milionech EUR	11 959 – 19 674	
Celkem v miliardách USD	13,5 – 22,3	
Jako procento HDP	2,6 % – 4,3 %	

* Na základě předpokladu, že bylo objeveno a nahlášeno 5 % a 10 % celkových částek.

Zdroj: B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 66, based on studies by Smekens and Verbruggen (2004), Business criminality: Criminaliteit en rechtshandhaving (2001), WO DC (2003, p. 60) and NIPO (2002).

Tabulka 11: Odhad nezákonných výnosů včetně příjmů z trestné činnosti, Německo (2007/2008)

	Nahlášené trestné činy	Odhadová ná ztráta nebo zisk (b) (miliard EUR)	Další výnosy nebo odhad zisku (c) (miliard EUR)	Základní odhad (miliard EUR)	Nenahláše né trestné činy - upravený odhad (d) (miliard EUR)	Základní odhad (miliard USD)	Nenahláše né trestné činy - upravený odhad (miliard USD)	v % z celkových nezákonných příjmů
Loupeže a krádeže	2 614 640	3,601		3,601	9,003	5,012	12,529	15,8 %
Podvod	912 899	2,372	4,00(e)	4,000	10,000	5,567	13,917	17,5 %
Drogy	248 355		8,794(f)	8,794	8,794	12,239	12,239	15,4 %
Obchod s lidmi			0,037	0,037	0,093	0,052	0,1299	0,2 %
Obchod se zbraněmi			0,005	0,005	0,012	0,006	0,016	0,0 %

Sexuální trestné činy			0,032	0,032	0,081	0,045	0,113	0,1 %
Falšování a pirátství			0,029	0,029	0,071	0,040	0,099	0,1 %
Trestné činy proti životnímu prostředí	16 528		0,002	0,002	0,005	0,003	0,007	0,0 %
Insolvenční trestné činy	5 484							0,0 %
Daňové úniky a úniky spotřební daně			25,00(g)	25,000	25,000	34,793	34,793	43,8 %
Trestné činy proti obchodnímu právu	7 802	1,609		1,609	4,023	2,239	5,598	7,0 %
Další trestné činy			0,021	0,021	0,053	0,030	0,074	0,1 %
Nezákonně příjmy celkem	6 284 661	7,583	37,920	43,130	57,135	60,025	79,514	100,0 %
Procento HDP		0,3 %	1,6 %	1,8 %	2,3 %			
Trestné činy kromě daňových úniků			12,920	18,130	32,135	22,232	44,721	
Procento HDP			0,5 %	0,7 %	1,3 %			
Položky zápisu: - Trestné činy praní špinavých peněz	3 923							
- Ekonomické trestné činy	87 934		4,200	4,200	10,500			
- Organizovaný zločin			0,663	0,663	1,658			

Poznámky:

(a) Zdroje: Národní statistiky trestné činnosti 2007, Situační zpráva o hospodářské kriminalitě ve Spolkové republice Německo, 2007. Výroční zpráva o omamných látkách 2007. Situační zpráva o organizovaném zločinu 2008. Vše vydáno BKA.

(b) Bere odhad z kriminální statistiky BKA a zaokrouhluje nahoru za nedokončená vyšetřování.

(c) Pokud není uvedeno jinak, tyto údaje byly vypočteny přidělením odhadovaných zisků z organizovaného zločinu na kategorie trestné činnosti, v nichž bylo určeno, že figuruje organizovaný zločin.

(d) Předpokládá, že skutečná trestná činnost je minimální 2–3 větší než nahlášená trestná činnost. Analýza německých dat obsažených v průzkumu obětí mezinárodních trestných činů OSN 2004–2005 a evropském průzkumu trestných činů a bezpečnosti z roku 2005 poskytuje následující zdůvodnění tohoto předpokladu. Počet obětí trestných činů vytvářejících zisk s běžnými činy v německé statistice trestných činů se pohyboval v rozpětí 2,6krát více než nahlášené trestné činy krádeže motorových vozidel až 11krát více než počet nahlášených trestných činů spotřebitelských podvodů, s průměrem 7,7. Zatímco některé z těchto nesrovnalostí lze vysvětlit tím, že některé nahlášené trestné činy mají více obětí, podporuje to dvojnásobné nebo trojnásobné zvýšení počtu nahlášených trestných činů, abychom získali realističtější obraz skutečné trestné činnosti.

(e) Průmyslový odhad pouze pojistných podvodů spáchaných na odhadcích v terénu.

(f) Odvozeno z odhadů maloobchodních trhů s drogami ze Zprávy o světových drogách z roku 2005 Kanceláře OSN pro drogy a trestnou činnost.

(g) Založeno na odhadu ministra financí Bach/Dwenger, "Unternehmensbesteuerung: Trotz hoher Steuersätze nur mäßiges

Aufkommen", DIW-Wochenbericht Nr. 5/2007, S. 63 ff.), že celkové daňové úniky činí 100 mil. EUR ročně. Tabulka předpokládá, že 25 % jsou nelegální daňové úniky a úniky spotřební daně.

Zdroj: FATF, *Germany – Mutual Evaluation Report*, February 2010 and International Monetary Fund, March 2010, and International Monetary Fund, "Germany: Detailed Assessment Report on Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism", IMF Country Report No. 10/78, Washington D.C., February 2010, p. 24. and Statistisches Bundesamt, Wiesbaden.

Zdaleka největší položky souvisely s finančními podvody, daňovými úniky a podvody souvisejícími se sociálním pojištěním. Tyto kategorie dohromady představovaly zhruba 73 % celkových nezákonných příjmů, tj. ještě vyšší procento, než bylo u stejných kategorií zaznamenáno v USA. Další největší zdroje příjmů z trestné činnosti souvisely s drogami: 10 % – 16 % celkových nezákonných příjmů.³⁸ Celkový příjem související s drogami by odpovídal 0,4 % HDP, tj. více než v Austrálii, ale méně než v USA nebo Velké Británii.

- **Německo**

Podrobná studie výnosů z trestné činnosti byla provedena rovněž pro Německo a uvedena MMF v jeho Hodnotící zprávě za Německo za rok 2010. Studie uváděla, že celkové nezákonné příjmy činily zhruba 80 mld USD v roce 2007/2008, což odpovídá 2,3 % HDP, což je jasně méně než v USA a o trochu méně než v Nizozemsku.

Největším zdrojem nezákonných příjmů v Německu byly daňové úniky a úniky spotřebních daní (44 % z celku), pak následovaly podvody (18 %), vloupání a krádeže (16 %) a drogy (15 %). Bez daňových úniků a úniků spotřební daně zisky z trestné činnosti dosáhly 45 mld USD za rok 2007/2008, což odpovídá 1,3 % HDP, což je o něco méně než odhad pro Austrálii. Největší částí zisků z trestné činnosti Německu byly zisky z finančních podvodů (31 % z celku), loupeží a krádeží (28 %) a příjmy související s obchodem s drogami (27 %). Příjem související s drogami představoval 0,3 % – 0,4 % HDP, to je méně než v USA a Velké Británii a marginálně méně než v Nizozemsku.

- **Itálie**

V posledních letech byla zveřejněna celá řada odhadů souvisejících s příjmy z organizovaného zločinu v Itálii. Jednou z nejvýznamnějších institucí je SOS Impresa. Tato asociace byla vytvořena roku 1991 v Palermu (na Sicílii) řadou podnikatelů na obranu proti výpalmému ze strany mafie a sestavila odhad hrubých příjmů organizovaného zločinu v Itálii ve výši 135 mld EUR nebo 189 mld USD za rok 2009, což odpovídá 8,9 % HDP. To dalece přesahuje odhady pro všechny ostatní vyspělé země a je to asi čtyřikrát vyšší než celkové procento HDP související s trestnou činností v USA (za rok 2000). Po odečtení různých nákladových položek byly celkové zisky organizovaného zločinu odhadnuty na asi 78 mld EUR nebo 109 mld USD, což odpovídá 3,8 % HDP.³⁹

Itálie má rozsáhlý sektor organizovaného zločinu, pravděpodobně jeden z největších v Evropě. Jak dalece realistické jsou však odhady uvádějící, že příjmy z organizovaného zločinu v Itálii činí 9 % HDP?

38 B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, pp. 65-66.

39 SOS Impresa, *XII Rapporto – Le mani della criminalità sulle imprese* (Sintesi per la Stampa), Rome, 27 January 2010.

Bylo odhadováno, že celý příjem z organizovaného zločinu (44 %) pochází z činností obchodu s drogami. SOS Impresa odhadla, že 60 mld EUR nebo 3,9 % HDP souvisí s drogami. Studie v jiných vyspělých zemích i jiné studie v Itálii naznačují, že odhady příjmů souvisejících s drogami jsou – velmi pravděpodobně – hrubě nadsazené odhady. Jiné odhady trhu s drogami v Itálii byly daleko nižší, od 6,3 mld EUR (0,4 % HDP v roce 2005) do 11,4 mld EUR (0,7 % HDP v roce 2008).⁴⁰

Tabulka 12: Odhad příjmů a zisků organizovaného zločinu v Itálii (2009)

Příjem	V miliardách EUR		Výdaje	V miliardách EUR	
Obchod s drogami	60		šéfové/vedení	0,6	
Obchod s lidmi	0,87		přidružení členové	0,45	
Obchod se zbraněmi	5,8		uvězněné osoby	0,09	
Pašování	1,2		uprchlíci	0,03	
Dílčí součet nezákonný obchod		67,87	Dílčí součet "mzdy"		1,17
Výpalné	9		skryše	0,1	
Lichva	15		sítě	0,1	
Dílčí součet „predátorské činnosti“		24	zbraně	0,25	
Krádeže a loupeže	1	1	Dílčí součet "logistika"		0,45
Zakázky	6,5		korupce	0,95	
Zemědělská trestná činnost	7,5		poradci a odborníci	0,05	
Hry a gamblerství	2,5		podporovatelé	1,75	
Falšování	6,5		Dílčí součet "korupce"		2,75
Nelegální výstavba	2		právní poplatky	0,8	0,8
Dílčí součet - nelegální ekonomické činnosti		25	investice	26	26
Ekomafie/ agromafie	16	16	praní špinavých peněz	19,5	19,5
Prostituce	0,6	0,6	opravné položky (rezervy)	6,5	6,5
Finanční zisky	0,75	0,7			
Celkový příjem v mld EUR	135,22	135,22	Celkové výdaje v mld EUR	57,17	57,17
			Zisk v mld EUR	78,05	78,05
Celkový příjem v mld USD		188,58	Zisk v mld USD		108,85
Celkový příjem v mld USD		8,9 %	Zisk v % HDP		3,8 %

Zdroj: SOS Impresa, *XII Rapporto – Le mani della criminalità sulle imprese*, Rome, 27 January 2010.

40 Consiglio Italiano per le Scienze Sociali, *Il mercato illecito della droga e le sue possibile regolamentazioni*, Rome 2010.

Tabulka 13: Odhady velikosti trhu s drogami v Itálii

	Baldassarini, Corea (2005)	Canzonetti (2008)*	Canzonetti (2008)**	SOS Impresa (2009)
v mld EUR	6,3	9,6	11,4	60,0
v mld USD	7,8	14,1	16,8	83,7
v % HDP	0,4 %	0,6 %	0,7 %	3,9 %

* bez zohlednění užívání více drog

** se zohledněním užívání více drog

Zdroj: Consiglio Italiano per le Scienze Sociali, *Il mercato illecito della droga e le sue possibile regolamentazioni*, Rome, 2010 and SOS Impresa, *XII Rapporto – Le mani della criminalità sulle imprese*, Rome, January 2010.

Tabulka 14: Ocenění trhu s drogami v Itálii v milionech EUR * (2008)

	Uživatelé drog			Ocenění v milionech EUR		
	problémový	pravidelný	příležitostný	problémový	pravidelný	příležitostný
Heroin	246 872	143 383	14 291	1 571	365	44
Kokain	270 496	573 459	573 594	2 776	2 354	283
Marihuana	181 435	2 899 087	2 962 217	780	2 493	306
Jiné	9 880	166 006	453 754	44	297	96
Celkem	708 683	3 781 935	4 132 856	5 171	5 509	729
CELKEM				11 409		

* se zohledněním užívání více drog

Zdroj: A. Canzonetti, quoted in Consiglio Italiano per le Scienze Sociali, *Il mercato illecito della droga e le sue possibile regolamentazioni*, Rome, 2010.

Tabulka 15: Odhad příjmů a zisků organizovaného zločinu v Itálii (2009)

	Drogy (v mld EUR) (Canzonetti)	Další příjem z organizovaného zločinu (SOS Impresa) (v mld EUR)	Celkem v mld EUR	Celkem v USD	Jako procento HDP
Výnosy z trestné činnosti	11,4	75,2	86,6	120,8	5,7 %
Minus vydání			57,2	78,1	
Zisky			29,4	42,7	1,9 %

Zdroj: Consiglio Italiano per le Scienze Sociali, *Il mercato illecito della droga e le sue possibile regolamentazioni*, Rome, 2010 and SOS Impresa, *XII Rapporto – Le mani della criminalità sulle imprese*, Rome, January 2010.

Tyto odhady více odpovídají odhadům drogových trhů z jiných vyspělých zemí v rozmezí od 0,3 % HDP (Austrálie v roce 2003) do 0,7 % HDP (USA v roce 2000). Ve skutečnosti neexistují žádné indikace toho, že by měl být italský drogový trh nějak podstatně větší než drogové trhy v USA nebo Velké Británii. Navíc je hlavním trhem italského organizovaného zločinu Itálie. Neexistují ani indikace toho, že italská skupina organizovaného zločinu dominuje drogovým obchodům v jiných evropských zemích, i když je do nich do jisté míry zapojena.

Za předpokladu, že SOS Impresa získala za léta činnosti odborné znalosti o zapojení organizovaného zločinu v souvisejících obchodních oblastech a že výzkumní pracovníci v oblasti drog lépe rozumí nezákonným drogovým trhům, celkové výnosy sektoru organizovaného zločinu mohou činit 120 mld USD, což odpovídá 5,7 % HDP.⁴¹ Po odečtení výše uvedených výdajů by zbylý zisk organizovaného zločinu v Itálii byl stále značný – asi 43 mld USD nebo 1,9 % HDP.

Kromě zapojení do obchodu s drogami, zbraněmi a lidmi se zdá, že výnosy organizovaného zločinu v Itálii – na základě odhadů SOS Impresa – za poslední roky poklesly, z celkové částky 91 mld EUR v roce 2006 na částku 56 mld EUR v roce 2009, tj. z částky odpovídající 6,1 % HDP na 3,7 % HDP.

Tabulka 16: Odhad výnosů z trestné činnosti bez nelegálního obchodování v Itálii, v mld EUR (2006-2009)

	Organizovaný zločin			Celkový zločin Zpráva 2010	Podíl organizovaného zločinu na celkové trestné činnosti
	Zpráva 2007	Zpráva 2008	Zpráva 2010		
Lichva	30	12,6	15	40	38 %
Výpalné	10	9	9	9	100 %
Krádeže a loupeže	7	1	1,2	8	15 %
Podvody	4,6	4,6	4,6	4,6	100 %
Pašování	2	1,5	1,2	1,5	80 %
Falšování	7,4	6,3	6,5	8	81 %
Nezákonná výstavba	13	2	2	10	20 %
Eko-/ agromafie	7,5	7,5	7,5	7,5	100 %
Veřejné zakázky	6,5	1,2	1,2	1,2	100 %
Soukromé smlouvy a dodávky (budovy)		5,3	5,3	5,3	100 %
Hry a gambling	2,5	2,4	2,5	3	83 %
Celkem	90,5	53,4	56,1	98,1	57 %
Předpokládaný referenční rok	2006	2007	2009	2009	
Jako procento HDP	6,1 %	3,5 %	3,7 %	6,5 %	

Zdroje: SOS Impresa, *XII Rapporto – Le mani della criminalità sulle imprese*, Rome, January 2010; SOS Impresa, *XI Rapporto – Le mani della criminalità sulle imprese*, Rome, November 2008; SOS Impresa, *X Rapporto – Le mani della criminalità sulle imprese*, Rome, October 2007.

41 Výpočty uvedené v tabulce lze vyložit tak, že naznačují, že celkové tržby z prodeje drog jdou organizovanému zločinu v Itálii. To není pravda. Na první pohled by se zdálo, že výpočty vedou k nadsazenému odhadu celkových příjmů organizovaného zločinu. Je však nutno vzít také v úvahu, že italský organizovaný zločin se do určité míry účastní drogového obchodu i v jiných evropských zemích. Tyto hodnoty zde chybí. Jinými slovy, tyto výpočty předpokládají, že množství drog prodané italským organizovaným zločincem do zahraničí je co do objemu stejné jako množství drog prodané jednotlivci v Itálii, kteří nejsou součástí organizovaného zločinu.

Tabulka 17: Odhad celkových zisků z trestné činnosti v Itálii v miliardách EUR (2009)

	Obchod s drogami (v mld EUR) (Canzonetti)	Obchod s lidmi a se zbraněmi (SOS Impresa)	Příjem z další trestné činnosti (SOS Impresa) (v mld EUR)	Celkem v mld EUR	Celkem v mld USD	Jako procento HDP
Výnosy z trestné činnosti	11,4	6,7	98,1	116,2	162	7,7 %

Zdroje: Consiglio Italiano per le Scienze Sociali, *Il mercato illecito*; SOS Impresa, *XII Rapporto – Le mani della criminalità sulle imprese*, Rome, January 2010.

Tento pokles byl způsoben zejména novými, nižšími odhady výnosů z organizovaného zločinu z lichvy, nezákonné výstavby i z krádeží a loupeží. Příjem z ostatních trestných činností se jeví jako stabilní. V letech 2007 až 2009 (rok finanční krize) odhady však vykazují malý nárůst, což naznačuje, že italský organizovaný zločin měl z krize prospěch.

SOS Impresa se rovněž pokusila změřit zapojení organizovaného zločinu v různých sektorech trestné činnosti. Zatímco se u některých sektorů trestné činnosti předpokládá, že jsou ovládnuty organizovaným zločinem, jako výpalné nebo veřejné zakázky, převládá názor, že organizovaný zločin hraje menší roli v jiných sektorech, jako jsou krádeže a loupeže (15 %). Celkové odhady SOS Impresa naznačují, že většina – asi 57 % – celkových zisků z trestné činnosti (kromě nezákonného obchodování) jde v Itálii organizovanému zločinu.

Předpokládá se, že celková trestná činnost bez nezákonného obchodování vytváří téměř 100 mld EUR výnosů, což odpovídá 6,5 % HDP. Pokud by byly přičteny odhadované výnosy z obchodování, celková částka by vzrostla na 116 mld EUR (162 mld USD v roce 2009) nebo 7,7 % HDP.

- **Shrnutí odhadů za jednotlivé státy**

Prezentace odhadů jednotlivých států a diskuse zatím prokázaly, že použité metodologie pro vytváření různých odhadů za jednotlivé státy a druh kategorií trestné činnosti zahrnuté v odhadech se u jednotlivých zemí značně liší. Někdy se liší i u studií provedených ve stejné zemi. To omezuje přímou srovnatelnost výsledků v čase a mezi zeměmi. Existující výsledky musí tudíž být vykládány s opatrností. Existuje zde jasná potřeba standardizace a harmonizace výpočtů odhadů výnosů zločinu v zemi, abychom dosáhli spolehlivějších a porovnatelných údajů.

Existující odhady za jednotlivé státy - nezávisle na jejich nedostatcích - poskytují indikaci pravděpodobných objemů. Výpočty pravděpodobných výnosů trestné činnosti naznačují, že nelze mluvit o trestné činnosti, která by byla ekonomicky zanedbatelná, odpovídající pouze zlomkům procentního bodu HDP, stejně jako nemůžeme mluvit o trestné činnosti dominující světové ekonomice s procentem více než polovina HDP.⁴² Namísto toho výnosy z trestné činnosti v závislosti na příslušném státu odpovídají několika procentním bodům HDP (1 % – 8 % HDP ve vzorku dostupných odhadů jednotlivých států).

42 Zatím to platilo jen ve velmi malém počtu zemí, např. v Afghánistánu, kde za několik let (2004-2007) přesáhla nezákonná opiová ekonomika polovinu legálního HDP země.

Kombinací těchto odhadů získáme celkový průměr výnosů z trestné činnosti (kromě daňových úniků) ve výši asi 2,5 % HDP. Asi jedna čtvrtina tohoto celku (0,6 % HDP) zahrnuje příjmy z obchodu s drogami. Pokud toto procento použijeme na světové úrovni – na základě celkového světového HDP za rok 2009 – získáme odhad celkových příjmů souvisejících s trestnou činností ve výši asi 1,5 bilionů USD, včetně asi 350 miliard USD (rozsah: 270 mld USD – 430 mld USD) plynoucích z prodeje nezákonných drog. Tyto výsledky ohledně nezákonných drog by odpovídaly odhadům UNODC světového nezákonného drogového trhu ve výši 320 mld USD⁴³ v roce 2003.

Vzhledem k malému počtu odhadů za jednotlivé státy by byl interval spolehlivosti 95 % celkem velký, od 0,5 % do 4,5 % HDP, což odpovídá 0,3 bilionů USD až 2,6 bilionů USD v roce 2009. Nižší limit uvedeného rozsahu však pravděpodobně neodráží skutečnost. Rozsah samotných tržeb z prodeje drog je od 270 mld USD do 430 mld USD a zbývají stále velké příjmy z jiné trestné činnosti. Pokud však použijeme místo toho první kvartil jako dolní limit, tím dosáhneme možného rozsahu 1,4 % HDP až 4,5 % HDP, což odpovídá částce 0,8–2,6 bilionů USD na světové úrovni. Jak probereme později, existují indikace toho, že relativní význam výnosů z trestné činnosti je větší v rozvojových zemích a přechodových zemích. Nejlepší odhad výnosů z trestné činnosti se tudíž pohybuje okolo 2,5 % HDP nebo 1,5 bilionů USD, odvozený z odhadů několika vyspělých zemí, je pravděpodobně podceněný.

Pokud zahrneme výnosy z daňových úniků, celkové výnosy související s trestnou činností by dále vzrostly. Vzhledem k velmi omezené dostupnosti a srovnatelnosti údajů za jednotlivé státy je nutno tyto odhady vyložit s opatrností a považovat je pouze za řádový odhad objemu.

Za předpokladu - v souladu s původními odhady FATF - že 70 %⁴⁴ celkových výnosů z trestné činnosti se propírá (2,5 % HDP, rozsah 1,4 % až 4,5 %), výsledné odhady propíraných prostředků z trestné činnosti by byly v rozmezí 1% až 3,2% HDP. Pokud to vztáhneme na světovou úroveň, činilo by to 0,6 USD a 1,8 bilionů USD v roce 2009, s nejlepším odhadem okolo 1,1 bilionů USD nebo 1,8 % HDP. Tudíž nejlepší odhad z tohoto vzorku na výnosy související s trestnou činností by byl nižší, než nejnižší rozsah původního „konsenzuálního odhadu“ MMF.

Znamená to, že by měl být konsenzuální odhad snížen? Pravděpodobně ne. Existují indikace, že ekonomický význam trestné činnosti v rozvinutém světě ve srovnání s velikostí ekonomiky je podstatně nižší než v rozvojových zemích a zemích v přechodné fázi (viz Baker (2005), Schneider (2007) a Walker (2009)). Vztážením údajů za trestnou činnost na světovou úroveň na základě odhadů ze vzorku průmyslových zemí proto pravděpodobně dojdeme k podceněnému odhadu. Na základě Bakerova implicitního „korekčního faktoru“ (1,4)⁴⁵ by světový odhad propraných peněz vzrostl na

43 UNODC, *2005 World Drug Report*, Volume 1, Vienna 2005, p. 127.

44 Organisation for Economic Co-operation and Development, *Financial Action Task Force on Money Laundering*, Paris, 1990, p. 6, quoted in UNDCP, *Economic and Social Consequences of Drug Abuse and Illicit Trafficking*, UNDCP Technical Series No. 6, Vienna, 1998, p. 26.

45 Bakerovy odhady přeshraničních toků špinavých peněz (2000–2005) naznačují, že nezákonné finanční toky z rozvojových a přechodových zemí představují asi polovinu celosvětových toků. Pokud tyto nezákonné finanční toky z rozvojových a přechodových zemí vyjádříme jako procento HDP, dostaneme asi 7,3 % HDP (2000–2005), tudíž asi trojnásobek odhadu nezákonného odlivu průmyslových zemí (2,5 % HDP). Podíl peněz propraných na světové úrovni, vyjádřený jako procento HDP (3,6 %), byl tudíž – podle Bakerových odhadů – o 40 % vyšší než jeho implicitní odhady částek propíraných v zahraničí mezi průmyslovými zeměmi (2,5 % HDP). Z toho vyplývá „korekční faktor“ pro odhady za průmyslové země okolo 1,4 (3,6 % / 2,5 %), který by se měl používat pro vztážení údajů z průmyslových zemí na celosvětovou úroveň. (Zdroj: Raymond W. Baker, *Capitalism's Achilles Heel, Dirty Money and How to Renew the Free-Market System*, New Jersey, 2005, str. 172). Celá řada dalších autorů došla k podobnému závěru. Schneiderovy odhady založené na metodologii odhadů DYMIMIC zřejmě potvrzují Bakerova zjištění. Vyplývá z nich „korekční faktor“ podobné velikosti, pokud ne vyšší. Schneiderovy odhady výnosů z trestné činnosti na světové úrovni ve výši 1,7

2,5 % HDP (1,8 % * 1,4), což odpovídá 1,5 bilionům USD v roce 2009. Tyto výsledky by stále byly v „konsenzuálním rozsahu“ MMF.

Tabulka 18: Souhrn výnosů z trestné činnosti ve vybraných průmyslových zemích

	Rok odhadu	Drogy	jako procento HDP	
			Celková trestná činnost kromě daňových úniků	Celková trestná činnost včetně daňových úniků
USA	2000	0,7 %	2,3 %	8 %
Velká Británie	1996/2003/04	0,5 %	1,2 %*	n.a.
Austrálie	2003	0,3 %	1,5 %	n.a.
Nizozemsko	2003	0,4 %	1,7 %**	3,5 %
Německo	2007	0,4 %	1,3 %	2,3 %
Itálie	2009	0,7 %	7,7 %	n.a.
Nevážený průměr		0,5 % (0,4 %–0,6 %)	2,6 % (0,6 %–4,6 %)	4,6 % 2,2 %–7 %)
Vážený průměr ***		0,6 % (0,5 %–0,7 %)	2,5 % (0,5 %–4,5 %)	5,3 % (2,9 %–7,7 %)
Vztaženo na světovou úroveň (2009) v bilionech USD		0,35 (0,27–0,43)	1,5 (0,3–2,6)	3,1 (1,7–4,5)

* částečný odhad omezeného počtu vybraných trestných činů

** kombinovaná kategorie podvodů a daňových úniků byla nahlášena za Nizozemsko. Pro získání odhadu celkové trestné činnosti kromě daňových úniků se předpokládalo, že v Nizozemsku existuje stejné členění jako v Německu.

*** výsledky jednotlivých států vážené podle jejich HDP v roce 2009

Zdroje: Peter Reuter, “Chasing Dirty Money – the Fight against Money Laundering”, Washington 2004, p. 20 and ONDCP, *What America’s Users Spend on Illegal Drugs*, Washington D.C, December 2001, p. 3.

Chris Groom and Tom Davies, “Developing a Methodology for Measuring Illegal Activity for the UK National Accounts”. *Economic Trends*, no. 536, July 1998, pp. 33-71. Stephen Pudney, Celia Badillo, Mark Bryan, Jon Burton, Gabriella Conti, Maria Iacovou (Institute for Social and Economic Research, University of Essex), “ Estimating the size of the UK illicit drug market”, in Home Office, “Measuring different aspects of problem drug use: methodological developments”, *Home Office Online Report* 16/06, pp. 46–120. Data vycházejí z Johna Walkera, 2003 (aktualizace originální práce Johna Walkera pro Austrálský institut kriminologie z roku 1992), citováno v Brigitte Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 62. Brigitte Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 66, based on studies by Smekens and Verbruggen (2004), *Business criminality: Criminaliteit en rechtshandhaving* (2001), WO DC (2003, p. 60) and NIPO (2002). FATF, Germany – Mutual Evaluation Report, February 2010 and International Monetary Fund, March 2010, and

bilionů USD v roce 2006 odpovídající 3,4 % světového HDP a jeho odhady výnosů z trestné činnosti ve 20 zemích OECD byly opět podstatně vyšší, 0,6 bilionů USD nebo 1,8 % HDP těchto 20 zemí v roce 2006. Aby jeho statistika seděla, Schneiderův implicitní odhad výnosů z trestné činnosti v rozvojové zemi a zemi v přechodné fázi musel být okolo 1,1 bilionů USD, což odpovídá 6,8 % HDP rozvojových a přechodových zemí v roce 2006, tj. více než tři a půl krát větší výnosů z trestné činnosti než je průměr zemí OECD (2,5 % HDP). (Sources: Friedrich Schneider, *Turnover of Organized Crime and Money Laundering: Some Preliminary Findings*, in Public Choice, Vol. 144, 2010, pp. 473-486 and Friedrich Schneider, “Money Laundering: some preliminary empirical findings”, Linz, Nov. 2007, Paper presented at the Conference ‘Tackling Money Laundering’, University of Utrecht, Utrecht, the Netherlands, November 2–3, 2007).

International Monetary Fund, "Germany: Detailed Assessment Report on Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism", *IMF Country Report* No. 10/78, Washington D.C., February 2010, p. 24. and Statistisches Bundesamt, Wiesbaden. Consiglio Italiano per le Scienze Sociali, *Il mercato illecito and SOS Impresa, XII Rapporto – Le mani della criminalità sulle imprese*, Rome, 27 January 2010, SOS.

iv. Světové odhady související s obchodem s drogami

Podle Scheidera uvedla FATF ve studii⁴⁶ (která se zjevně týká roku 1997) částku světového obratu prodeje ilegálních drog ve výši 300 miliard USD (což by odpovídalo odhadům UNODC celkové hodnoty prodeje drog), ze které plynul zisk 120 miliard USD, a z toho mohlo být 85 miliard k dispozici k proprání.

Tyto údaje (120 mld USD) byly použity již téměř o deset let dříve, ale tenkrát se vztahovaly ke „konečným tržbám“ drog na hlavních trzích (USA a Evropa).⁴⁷ Ve skutečnosti FATF odhadla maloobchodní obrát z drog na konci 80. let na částku 108 mld USD za USA a 16,3 mld USD za Evropu a celkovou hodnotu tržeb z drog ve výši 124,3 miliard USD. Největší částka byla odhadována pro marihuanu (74,7 miliard USD), po ní následoval kokain (28,8 mld USD) a heroin (12 mld USD).

Tabulka 19: Odhady FATF (konec 80. let) světových částek propíraných peněz

Odhad tržeb z drog na hlavních trzích (1988)	124 miliard USD
Jako procento světového HDP (1988)	0,8 %
Předpokládaná část, která se propírá	2/3 – 70 %
Odhad propíraných částek souvisejících s drogami	85 miliard USD
Procento (%) světového HDP (1988)	0,5 % HDP
Odhadovaný podíl drog na celkových propíraných částkách	25 %
Odhadované celkové propírané částky v roce 1988	340 miliard USD
Jako procento světového HDP	2,0 % HDP
Vztaženo na světový HDP v roce 2000	0,6 bilionů USD
Vztaženo na světový HDP v roce 2009	1,2 bilionů USD

Zdroj: Organisation for Economic Co-operation and Development, *Financial Action Task Force on Money Laundering*, Paris, 1990, p. 6. quoted in UNDCP, *Economic and Social Consequences of Drug Abuse and Illicit Trafficking*, UNDCP Technical Series No. 6, Vienna 1998, p. 26; International Monetary Fund, *Financial System Abuse, Financial Crime and Money Laundering- Background Paper*, February 2001.

46 F. Schneider, "Money Laundering: some Preliminary Empirical Findings," presentation, October 2007.

47 Studie MMF z roku 2001 odkazuje na odhady „konečných tržeb“ (některých) nelegálních drog na konci 80. let v USA a Evropě ve výši 120 miliard USD, z nichž 70 % mohlo být propráno, s horním limitem, který se blíží výše uvedené částce 85 mld USD: „Další přístup pro odhad velikosti finančního zneužívání využívá informace o výdajích a cenách v rámci trestné činnosti, které byly shromážděny při vymáhání práva (mikrodataby). Nejpublikovanější z těchto odhadů byl odhad FATF ohledně světového praní špinavých peněz. Na základě informací o konečných prodejích některých nelegálních drog (asi 120 miliard USD ročně v USA a Evropě na konci 80. let min. století) a rozšířeno na celosvětové měřítko a zobecněno, aby byly zahrnuty všechny drogy, a následně předpokládá, že 50–70 procent této částky bude propráno, FATF odhadla, že praní špinavých peněz může dosáhnout asi 2 procent světového HDP.“ (Mezinárodní měnový fond, *Zneužívání finančního systému, Finanční trestná činnost a praní špinavých peněz - podkladová studie*, 12. února 2001.)

FATF odhadla, že z částky 124 miliard USD za prodej drog by k dispozici bylo asi 85 miliard USD k propírání. To odpovídá 0,7 % HDP v USA a Evropě (1988) nebo 0,5 % světového HDP. FATF de facto předpokládala, že drogy souvisí asi se čtvrtinou světového propírání špinavých peněz, a na základě tohoto předpokladu odhadla, že světové propírání špinavých peněz na konci 80. let odpovídá zhruba 2 % světového HDP.⁴⁸ Jak bylo uvedeno dříve, pokus ze strany FATF o vytvoření nových odhadů o deset let později selhal - a od té doby se zdá, že nebylo v tomto směru vyvíjeno žádné úsilí.

UNODC provedlo studii na odhad velikosti světového trhu s drogami v roce 2005. Ta se zakládala na údajích o produkci, spotřebě, zabavení, cenách a čistotě, zkombinovaných do světového modelu vstupů/ výstupů s některými rysy modelu přitažlivosti. Model umožňoval také celou řadu kalibrací pro zohlednění odborných znalostí (předpokládá, že pravděpodobnost zabavení v Severní Americe nebo Evropě je vyšší než v Africe, kde jsou možnosti vymáhání práva omezenější). Výsledkem modelu byly částky vyšší (322 mld USD) než staré odhady FATF, ačkoliv rozdíly nebyly tak podstatné, pokud se zohlednila inflace a drogové trhy mimo USA a Evropu. Pokud vezmeme v úvahu jen trhy Evropy a Severní Ameriky, údaje FATF upravené o inflaci (asi 200 mld USD) by byly podobné odhadům UNODC (248 mld USD). „Nové odhady“ (322 mld USD) jsou rovněž co do objemu podobné odhadům vypočteným UNDCP z poloviny 90. let pomocí jiného modelu (360 mld USD).⁴⁹

Tabulka 20: Velikost světového nezákonného trhu s drogami v mld USD (2003)

	Na maloobchodní úrovni	z čehož bylo koupeno na velkoobchodní úrovni	z čehož bylo koupeno od producentů
Hodnota prodaných drog	322 miliard USD	94 miliard USD	13 miliard USD
v % HDP	0,9 %	0,3 %	0,03 %

Zdroj: UNODC, *2005 World Drug Report*, Volume I, Analysis, Vienna 2005, p. 127.

Tabulka 21: Regionální rozdělení světového nezákonného trhu s drogami, 2003 (N=322 miliard USD)

	Hodnota	v %
Severní Amerika	142	44 %
Jižní Amerika	9	3 %
Evropa	106	33 %
Asie	35	11 %
Afrika	14	4 %
Oceánie	16	5 %

Zdroj: UNODC, *2005 World Drug Report*, Volume I, Analysis, Vienna 2005, p. 127.

48 Organisation for Economic Co-operation and Development, *FATF Working Group on Statistics and Methods - Narcotics Money Laundering, Assessment of the Problem*, 1989, Financial Action Task Force on Money Laundering, Report, February 7, 1990.

49 UNDCP, "Economic and Social Consequences of Drug Abuse and Illicit Trafficking," *UNDCP Technical Series*, 1997 p. 51.

Studie UNODC odhadla světový trh s drogami na částku 322 miliard USD, což odpovídá 0,9 % světového HDP. Jako největší drogové trhy byly určeny Severní Amerika a Evropa, s podílem 44 %, respektive 33 % na světovém trhu. Největší tržby z prodeje drog souvisely s marihuanou, pak následoval kokain a opiáty. Následné odhady potvrdily velikost trhu s opiáty (65–70 mld USD), ačkoliv pro trh s kokainem byly zjištěny trochu vyšší částky (88 mld USD v roce 2008 a 85 mld USD v roce 2009). Poslední údaje nenaznačovaly skutečné zvýšení, ale opravu údajů o výnosnosti plantáží koky v hlavních producentských zemích.

Tabulka 22: Velikost světového nezákonného trhu s drogami podle substancí, v miliardách USD (2003)

	Opiáty	Kokain	Cannabis rostlina	Cannabis pryskyřice	Amfetaminy	Extáze
Maloobchodní úroveň	64,8	70,5	113,1	28,8	28,3	16
z čehož koupeno na velkoobchodní úrovni	20,5	18,8	29,7	10,4	6,8	7,7
z čehož koupeno od producentů	1,2	0,5	8,8	0,7	0,6	1

Zdroj: UNODC, *2005 World Drug Report*, Volume I, Analysis, Vienna 2005, p. 127.

UNODC relativně dobře chápe velikost a hodnotu trhu s opiáty a kokainem na světové úrovni. Existuje však daleko vyšší úroveň nejistoty ohledně trhu s marihuanou a syntetickými drogami. Zatímco je složitější stanovit základ pro trh se syntetickými drogami a tento trh v minulých letech nejspíše vzrostl, podle novějších odhadů trhu s marihuanou v USA se zdá, že tento trh může být podstatně menší, než předpokládá model. Pokud vezmeme tyto interní posuny v opačných směrech, máme důvody věřit, že nezákonný trh s drogami může mít na světové úrovni podobnou velikost jako v roce 2005. Aktualizované světové odhady nezákonných trhů s drogami pomocí aktuálního modelu - nebo alternativní odhady z jiných modelů - spadající do rozmezí 200-400 miliard USD mohou být považovány za odpovídající. Odhady ve výši 910 miliard USD nebo vyšší - jak uvádějí někteří autoři v literatuře za rok 2006⁵⁰ - jsou mimo toto rozmezí a jsou jasně příliš vysoké.

Pokud budeme aktualizovat původní model FATF o odhady UNODC z roku 2003 o celkových výnosech z drog, získáme odhad částky propíraných peněz odpovídající 2,4 % HDP nebo 1,4 bilionům USD za rok 2009, což je o trochu vyšší než původní odhad FATF (2 % HDP vztahované na rok 2009 by měly za výsledek odhad propíraných částek ve výši 1,2 bilionů USD).

- **Odhady soukromého sektoru**

Vzhledem k nedostatku rozsáhlejších oficiálních odhadů na mezinárodní úrovni a potřebě, aby finanční sektor aktivněji bojoval proti praní špinavých peněz, včetně reakce na úsilí proti terorismu a zpřísnění právních předpisů proti praní špinavých peněz, soukromé konzultační firmy se zapojily do odhadů částek ročně propíraných peněz. Výzkumná a konzultační firma Celent, která pracuje v odvětví

50 F. Schneider, "Money Laundering: some Preliminary Empirical Findings", presentation, October 2007.

finančních služeb, odhadla, že celkové množství propíraných peněz dosáhlo za období 2002-2005 částky 0,9 bilionů USD, tj. 2,6 % světového HDP v roce 2002 nebo 2 % světového HDP v roce 2005, tudíž tyto odhady odpovídaly dolní hranici "konsenzuálního rozsahu" MMF.

Podle odhadů této firmy je praní špinavých peněz zejména rozšířeno v Amerikách (38 %), dále následuje oblast Asie-Pacifik (31 %) a Evropa (26 %). Afrika a Blízký a Střední Východ představují jen 5 % z celku. Praní špinavých peněz související s trestnou činností bylo odhadnuto ve výši 0,2 bilionů USD, což naznačuje, že pětina až čtvrtina propíraných peněz byla spojena s výnosy z trestné činnosti.

Tabulka 23: Aktualizovaný model FATF propíraných peněz na světové úrovni

Odhad tržeb z drog na hlavních trzích (odhad UNODC za rok 2003)	322 mld USD
Jako procento světového HDP	0,9 % HDP
Předpokládaná část, která se propírá (původní odhad FATF)	2/3 – 70 %
Odhad propíraných částek souvisejících s drogami	220 mld USD
Procento (%) světového HDP (2003)	0,6 % HDP
Odhadovaný podíl drog na celkových propíraných částkách (původní odhad FATF)	25 %
Odhadované celkové propírané částky v roce 2003	880 mld USD
Jako procento HDP	2,4 % HDP
Vztaženo na světový HDP v roce 2000	1,4 bilionů USD

Zdroj: International Monetary Fund, Financial System Abuse, *Financial Crime and Money Laundering - Background Paper*, Feb. 2001 and UNODC, *2005 World Drug Report*, Volume 1, Analysis, Vienna, p. 127.

Tabulka 24: Ročně propírané částky v miliardách USD (2000-2005)

	2000	2002	2005*
Amerika	313	328	350
Asie-Pacifik	246	254	292
Evropa	230	234	241
Střední Východ/ Afrika	38	40	44
Celkem	827	856	927
v % HDP	2,7 %	2,6 %	2,0 %

* prognózy

Zdroj: Celent, *Anti-Money Laundering: A Brave New World for Financial Institutions*, September 2002.

Tabulka 25: Objem propíraných částek souvisejících s trestnou činností v miliardách USD (2002)

Drogy	66
Pašování	37
Další trestné činnosti	90
Terorismus	0,5
Celkem	193

Zdroj: Celent, *Anti-Money Laundering: A Brave New World for Financial Institutions*, September 2002.

Obchod s drogami byl označen za nejvýznamnější kategorii trestné činnosti (asi jedna třetina), následovaný pašováním (asi jedna pětina). Částky propíraných peněz související s terorismem byly ve srovnání s tím malé (méně než 0,3 %). Výzkum, který provedla společnost Celent, nebyl primárně zaměřen na tyto odhady a podrobné vysvětlení metodologie použité k jejich vytvoření, ale na upozornění finančního sektoru na možné školení, softwarové a hardwarové požadavky, aby se vyrovnal s požadavky zpřísněných předpisů proti praní špinavých peněz.

v. Odhady nevládních organizací

- **Odhady nezákonných přeshraničních toků**

Raymond Baker⁵¹, zakladatel Global Financial Integrity (nevládní organizace usilující o zvýšení průhlednosti mezinárodních finančních transakcí), odhadl přeshraniční toky světových "špinavých peněz" - na základě přístupu zdola nahoru - na částku mezi 1 bilionem USD a 1,6 biliony USD ročně v roce 2005. To zahrnovalo 0,3 - 0,5 bilionů USD z trestné činnosti (drogy, falšované zboží, pašování, výpalné atd.) a 0,7 - 1 bilion USD z nezákonných obchodních transakcí, zejména z těch, které porušovaly státní daňové zákony.

To naznačuje, že asi jedna třetina světových přeshraničních toků špinavých peněz souvisí s prostředky generovanými trestnou činností a asi dvě třetiny prostředků souvisí s obchodní činností, většinou ve spojení s pokusem o daňové úniky. Největší část trestné činnosti souvisela se špinavými penězi vytvořenými obchodem s drogami, poté následovaly činnosti související s falšovaným zbožím a pašováním legálního zboží (např. cigaret).

Odhad ve výši 1 - 1,6 bilionů USD převzala rovněž Světová banka jako nejlepší odhad.⁵² Tento odhad se zjevně vztahuje k prvním rokům nového tisíciletí. To by představovalo podíl 2,9 % - 4,3 % světového HDP za období 2000-2005⁵³ (se středním odhadem 3,6 % HDP). Odhady by tudíž spadaly do "konsenzuálního odhadu" MMF od 2 % do 5 % HDP. Částka špinavých peněz přecházející hranice (331-549 miliard USD) související s trestnou činností by odpovídala procentu 0,9 % - 1,5 % HDP za období 2000-2005 (střední odhad 1,2 % HDP).

Pokud tato procenta vztáhneme na sumu HDP za rok 2009, dosáhneme odhadu propíraných částek mezi 1,7-2,5 biliony USD (střed: 2,1 bilionů USD). Částka propíraných peněz souvisejících s trestnou činností by činila 520-870 miliard USD (střed: 700 mld USD) za rok 2009.

51 R. W. Baker, *Capitalism's Achilles Heel: Dirty Money and How to Renew the Free-Market System*, New Jersey 2005, p. 172.

52 F. Schneider, *The Hidden Financial Flows of the Organized Crime: A Literature Review and Some Preliminary Empirical Results*, Linz, July 2010.

53 World Bank, Indicators (GDP, current US\$) <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?page=1>

Tabulka 26: Přeshraniční toky světových "špinavých peněz" v miliardách USD

Špinavé peníze	Světově			
	nízké	v %	vysoké	v %
Trestná činnost				
- drogy	120	11 %	200	12,5 %
- falšované zboží	80	7,5 %	120	7,5 %
- falšovaná měna	3	0,2 %	4	0,2 %
- obchod s lidmi	12	1,1 %	15	0,9 %
- nelegální obchod se zbraněmi	6	2 %	10	0,6 %
- pašování	60	5,6 %	100	6,3 %
- výpalné	50	4,7 %	100	6,3 %
- Dílčí součet za trestnou činnost	331	31,2 %	549	34,3 %
Korupce	30	2,8 %	50	5,1 %
Obchodní				
- Nesprávné stanovování cen	200	18,9 %	250	15,6 %
- Zneužívání účtování vnitropodnikových cen	300	28,3 %	500	31,2 %
- Falešné transakce	200	18,9 %	250	15,6 %
- Dílčí součet obchodní činnost	700	66,0 %	1000	62,5 %
Celkem	1 061	100 %	1 599	100 %

Zdroj: R. W. Baker, *Capitalism's Achilles Heel: Dirty Money and How to Renew the Free-Market System*, New Jersey, 2005, p. 172.

Tabulka 27: Přeshraniční toky špinavých peněz v bilionech USD jako procento průměrného HDP za období 2000-2005

	2000-2005			vztaženo na rok 2009		
	v bilionech USD		v % HDP 2000-2005	v bilionech USD		
	nízký	vysoký		nízký	vysoký	střední
Celkové propírané částky	1,1	1,6	2,9 % - 4,3 %	1,7	2,5	2,1
z nichž trestná činnost tvoří	0,3	0,5	0,9 % - 1,5 %	0,5	0,9	0,7

Zdroje: R. W. Baker, *Capitalism's Achilles Heel: Dirty Money and How to Renew the Free-Market System*, New Jersey, 2005, p. 172 and World Bank, Indicators (for GDP).

Baker také poskytl odhad částek nezákonných toků týkajících se rozvojových a přechodových zemí. Přeshraniční transakce "špinavých peněz" týkající se těchto zemí byly odhadnuty na částku 0,5-0,8 bilionů USD za prvních několik let nového tisíciletí, tj. okolo poloviny světového celku (1-1,6 bilionů USD). Vyjádříme-li tyto částky jako procento průměrného ročního HDP, dosáhneme podílů 5,9 %- 8,6 % z HDP za období 2000-2005, s předpokladem, že rozvojové země a země v přechodné fázi jsou zvláště ovlivněny toky "špinavých peněz". Pro srovnání uvádíme, že odhady toků "špinavých peněz" z

průmyslových zemí (522-821 miliard USD) odpovídaly 1,9 %-3,0 % HDP. Střední odhad pro rozvojové země a země v přechodné fázi byl 7,3 % HDP, tudíž třikrát vyšší než odhad pro průmyslové země (2,5 % HDP) a dvakrát vyšší než světový průměr (3,6 %).

Odhady jednotlivých kategorií "špinavých peněz" (související se zdroji z trestné činnosti, korupce nebo obchodní činnosti) byly extrapolovány na základě informací poskytnutých velkými společnostmi, vládními regulačními agenturami a mezinárodními organizacemi a malého počtu (částečných) odhadů za státy. Výsledné odhady byly podle autora "konzervativní". Částka peněz z trestné činnosti související s praním špinavých peněz (0,3-0,5 bilionů USD nebo 0,9 %-1,5 % průměrného světového HDP za období 2000-2005) byla založena na odhadech poskytnutých odborníky, politiky nebo institucemi (např. OECD a Interpol). To zahrnovalo odhad světových "výnosů" organizovaného zločinu na přelomu nového tisíciletí ve výši asi 1,5 bilionů USD⁵⁴ s předpokladem, že mezi pětinou a třetinou těchto výnosů z trestné činnosti skončilo v přeshraničních tocích "špinavých peněz".

Baker také předkládá celou řadu jednotlivých odhadů v různých kategoriích trestné činnosti a pro různé obchodní činnosti související s tokem peněz před hranice (např. zneužívání účtování vnitropodnikových cen a falešné transakce). Metodologie použitá pro agregování různých jednotlivé odhady a jejich extrapolaci na světovou úroveň není srozumitelně prezentována.

Věrohodnost odhadů však byla diskutována a bylo zdůrazněno, že jsou pouze indikativní pro pravděpodobné objemy.

Baker nakonec probíral negativní dopad toků "špinavých peněz" na společnost v rozvojových zemích a nedostatek účinných opatření proti praní špinavých peněz na celém světě. To se týká rovněž zemí s nejlepšími předpisy a institucemi proti praní špinavých peněz. Vzhledem k interním odhadům okolo 250 miliard USD "špinavých peněz" za rok vstupujících do USA v druhé polovině 90. let a zadržené částce okolo 250 milionů USD ročně Baker tvrdí, že v 90. letech bylo podchyceno pouhých 0,1 % "špinavých peněz" vstupujících do USA. U jiných zemí, např. u Švýcarska nebo Německa⁵⁵, uvádí ještě nižší procenta. Další odborník dosáhl podobných závěrů co do řádových objemů.⁵⁶

54 Wendy Chamberlinová, asistentka zástupce ministra, ministerstvo zahraničí USA, "Intensifying the fight against Transnational Organized Crime" („Posílení boje proti nadnárodnímu organizovanému zločinu“), poznámky z konference Evropská Unie – Spojené státy o strategiích boje proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, Ghent, Belgie, 23. ledna 2001.

55 R. W. Baker, *Capitalism's Achilles Heel: Dirty Money and How to Renew the Free-Market System*, New Jersey 2005, pp. 173-174.

56 Na základě odhadů okolo 300 miliard USD z celkového objemu prostředků propraných v USA a celkových restitucí a pokut ve výši 665 milionů USD v roce 2001 (na základě informací od Trestné komise USA) bylo jen 0,4 % celkových částek propíraných v USA zabaveno a pokutováno úřady - tento podíl jeden odborník označil za "téměř triviální" (Peter Reuter and Edwin M. Truman, *Chasing Dirty Money – The Fight against Money Laundering*, Washington D.C., 2004, p. 114).

Tabulka 28: Přeshraniční toky světových "špinavých peněz" v miliardách USD a jako procento průměrného HDP za období 2000-2005

	Světově				z čehož ekonomie rozvojových zemí a zemí v přechodné fázi tvoří			
	nízké	jako % HDP	vysoké	jako % HDP	nízké	jako % HDP	vysoké	jako % HDP
Trestná činnost								
- drogy	120	0,3 %	200	0,5 %	60	0,7 %	90	1,0 %
- falšované zboží	80	0,2 %	120	0,3 %	45	0,5 %	60	0,7 %
- falšovaná měna	3	0 %	4	0 %	1	0 %	2	0 %
- obchod s lidmi	12	0 %	15	0 %	10	0 %	12	0,1 %
- nelegální obchod se zbraněmi	6	0 %	10	0 %	3	0 %	4	0 %
- pašování	60	0,2 %	100	0,3 %	30	0,3 %	40	0,4 %
- výpalné	50	0,1 %	100	0,3 %	20	0,2 %	30	0,3 %
- Dílčí součet za trestnou činnost	331	0,9 %	549	1,5 %	169	1,9 %	238	2,6 %
Korupce	30	0,1 %	50	0,1 %	20	0,2 %	40	0,4 %
Obchodní								
- Nesprávné stanovování cen	200	0,5 %	250	0,7 %	100	1,1 %	150	1,6 %
- Zneužívání účtování vnitropodnikových cen	300	0,8 %	500	1,3 %	100	1,1 %	150	1,6 %
- Falešné transakce	200	0,5 %	250	0,7 %	150	1,6 %	200	2,2 %
- Dílčí součet za obchodní činnost	700	1,9 %	1000	2,7 %	350	3,8 %	500	5,5 %
Celkem	1 061	2,9 %	1 599	4,3 %	539	5,9 %	778	8,6 %

Zdroj: R. W. Baker, *Capitalism's Achilles Heel: Dirty Money and How to Renew the Free-Market System*, New Jersey, 2005, p. 172 and World Bank, Indicators (for GDP).

- **Odhady výnosů vytvořených nadnárodní trestnou činností**

V únoru 2011 vydala Global Financial Integrity (GFI) zprávu o nadnárodní trestné činnosti v rozvojovém světě.⁵⁷ Při analýze existujících odhadů výnosů z nadnárodního zločinu v 12 hlavních kategoriích, které mají primární kořeny v rozvojových zemích, dosáhla GFI celkového odhadu 650 miliard USD těchto výnosů z trestné činnosti ročně. Největšími zdroji byly nezákonné drogy, které měly na svědomí 50 % z celku, dále padělání (39 %), obchod s lidmi (5 %) a nezákonný obchod s pohonnými hmotami (2 %). Jednotlivé podíly všech ostatních sektorů činily 1 % z celku nebo méně.⁵⁸

⁵⁷ Global Financial Integrity, *Transnational crime in the Developing World*, February 2011.

⁵⁸ Tato studie byla jednou z mála využívajících přístup zdola nahoru, která dala dohromady odborné odhady ohledně drog, obchodu s lidmi, s divokými zvířaty, padělání, obchodu s lidskými orgány, s malými zbraněmi, diamanty a jinými

Tabulka 29: Výnosy nadnárodní trestné činnosti

	miliard USD	v % z celku	Zdroje
Drogy	320	50 %	<i>UNODC, Výroční zpráva o drogách ve světě 2005 (data se vztahují k roku 2003)</i>
Falšování	250	39 %	<i>OECD, Rozsah padělání a pirátství výrobků hmotné povahy, 2009</i>
Obchod s lidmi	31,6	5 %	<i>P. Belsler (ILO), Nucená práce a obchod s lidmi: Odhad zisků, 2005</i>
Pohonné hmoty	10,8	2 %	<i>Odhad GFI na základě Bakera 2005 (množství) a Amerického úřadu pro energetické informace (ceny: 2003-2010)</i>
Divoká zvířata	7,8-10	1,4 %	<i>Odhad GFI na základě Francesca Colomba, "Obchod se zvířaty -Krutý byznys v miliardách dolarů," Inter Press Service, 6. září 2003; Koalice proti obchodování se zvířaty, Světový fond na ochranu přírody</i>
Dřevo	7,0	1,1 %	<i>Odhad GFI pro rok 2009 na základě Seneca Creek a Wood Resources International, OECD</i>
Ryby	4,2-9,5	1,1 %	<i>Odhad GFI pro rok 2010 na základě Norské národní poradní skupiny proti organizovanému nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému rybolovu (FF A) a Organizace OSN pro výživu a zemědělství</i>
Umění a kulturní vlastnictví	3,4-6,3	0,8 %	<i>Odhad GFI na základě Interpolu, Mezinárodního vědeckého odborného poradního výboru OSN pro prevenci kriminality a Programu pro oblast trestního práva</i>
Zlato	2,3	0,4 %	<i>Odhad GFI na základě odhadů UNODC, 2010 a dalších zdrojů o nelegálním obchodu se zlatem v Demokratické republice Kongo, Jihoafrické republice a Peru</i>
Lidské orgány	0,6-1,2	0,1 %	<i>Odhad GFI na základě Světové zdravotnické organizace, Rady Evropy, OSN</i>
Malé a lehké zbraně	0,3-1,0	0,1 %	<i>Odhad GFI na základě studie zabývající se malými a lehkými zbraněmi Small Arms Survey a UNODC</i>
Diamanty a barevné drahé kovy	0,9	0,1 %	<i>Odhad GFI pro rok 2009 na základě OSN, Kimberleyský proces: Statistiky surových diamantů a americký geologický průzkum</i>

drahými kameny, pohonnými hmotami, dřevem, rybami, uměním a kulturním dědictvím a zlatem. I když je tento seznam trestných činností rozsáhlý, není ani zdaleka vyčerpávající. Nezahrnuje např. podvody s kreditními kartami, podvody se zálohami, duševní vlastnictví, pirátství, krádeže vozů, pašování ze zón volného obchodu do sousedních nebo blízkých zemí a další formy nezákonné a podzemní ekonomické činnosti. GFI to uznala s vysvětlením, že cílem této kvalitativní studie bylo vyvážit šířku s hloubkou. Stručně řečeno, zpráva usilovala o analýzu rozsahu problému i způsobených škod, zejména rozvojovým zemím.

Celkem (střední odhady)	645	100 %	
Celkem - zaokrouhleno	650		
v % světového HDP v roce 2009	1,1 %		
v % průměrného světového HDP, 2000-2009	1,5 %		

Zdroje: Global Financial Integrity, *Transnational crime in the Developing World*, February 2011 and World Bank, Indicators (for current GDP).

Výnosy vytvořené 12 analyzovanými nadnárodními sektory trestné činnosti odpovídaly 1,1 % světového HDP v roce 2009. Jelikož se některé z velkých odhadů vztahovaly k několika dřívějším letům v novém tisíciletí, bylo by vhodnější vyjádřit celkové výnosy jako procento průměrného světového HDP za období 2000-2009. To by tento podíl zvýšilo asi na 1,5 %.

Za předpokladu (v souladu s původními odhady FATF), že asi 70 % těchto výnosů bude nakonec vypráno, částky by odpovídaly asi 450 mld dolarů nebo 1,1 % HDP za období 2000-2009, což je podobné původním Bakerovým odhadům nadnárodních toků souvisejících s trestnou činností ve výši 330 - 550 mld USD, což odpovídá 0,9 % - 1,5 % HDP za období 2000-2005. Oba tyto odhady nadnárodních toků z trestné činnosti by spadly pod konsensuální rozsah MMF v rozmezí 2 %-5 % HDP.

Nutno poznamenat, že důležité sektory trestné činnosti na státní úrovni (z ekonomického hlediska) jako podvody, loupeže, krádeže, ozbrojená vloupání nebo výpalné byly z odhadů GFI vyloučeny, protože jsou stále považovány za primárně související s domácí trestnou činností. Existují však náznaky, že se to mění. Důležitost mezinárodně fungujících organizovaných zločineckých skupin zabývajících se podvody v minulých letech silně rostla, zejména v souvislosti s využitím informací a komunikačních technologií⁵⁹, takže tradiční rozlišení mezi domácí a nadnárodní trestnou činností se rozostřuje. Státní odhady vykazaly, že podvody samotné činí mezi 0,3 % až 1 % HDP (průměr 0,5 %). V některých zemích - z ekonomického hlediska - je podvod daleko významnější než obchodování s nezákonnými drogami.

vi. Akademické odhady

- **Odhad velikosti stínové / podzemní ekonomiky**

Pojem "podzemní ekonomika" zahrnuje široký rozsah nezákonných činností (viz výčet níže).

Podle jednoho odborníka je "podzemní ekonomika" podobná "stínové ekonomice", kterou definoval jako "legální či nelegální výrobu zboží a služeb na základě trhu, která uniká zahrnutí do oficiálních

⁵⁹ United Nations Economic and Social Council, Commission on Crime Prevention and Criminal Justice, Sixteenth session, *Results of the second meeting of the Intergovernmental Expert Group to Prepare a Study on Fraud and the Criminal Misuse and Falsification of Identity*, Addendum, Economic fraud, E/CN.15/2007/8/Add.2, Vienna, 23-27 April 2007, p. 3.

odhadů HDP."⁶⁰ Další přední odborník poskytl širokou definici v souladu s výše uvedenou. Stínová ekonomika podle něj zahrnuje "ty ekonomické činnosti a výnosy z nich vyplývající, které obcházejí ... vládní regulaci, zdanění či pozorování."⁶¹

Užší definice zahrnuje pouze legální produkci zboží a služeb založenou na trhu, která je úmyslně utajována, aby se producenti vyhnuli platbě daní, příspěvků na sociální pojištění, dodržování minimálních standardů pracovního trhu nebo dodržování jistých administrativních postupů, tudíž je vyloučen veškerý příjem plynoucí z tradičních trestných činností jako obchod s drogami, vloupání, ozbrojené loupeže atd. To samé platí i pro neformální ekonomiku domácností.

Za pomoci DYMIMIC a přístupu měření poptávky po oběživu Schneider vypracoval odhady stínových ekonomik, jak je definováno výše, pro většinu zemí na celém světě. Na základě výsledků ze 145 zemí měly nejnižší podíl stínových ekonomik v zemích OECD (průměrně 16,3 % HDP v období 2002/2003), v Asii průměrně 30,4 % HDP, 33,4 % mezi jihozápadopacifickými ostrovy, 40,1 % v zemích východní Evropy v přechodné fázi (včetně nástupnických států bývalého Sovětského svazu), 43,2 % v Africe a 43,4 % v Jižní Americe, karibské oblasti a Střední Americe.⁶²

Část podzemní ekonomiky související s trestnou činností je podstatně vyšší než podíly stínových ekonomik. Vysoké podíly stínové ekonomiky v různých částech světa však mohou pomoci zastínit trestnou činnost, jelikož zločinecké organizace mohou využívat "služeb" poskytovaných legálními společnostmi, aby obešly vládní nařízení a předpisy. Tudíž je odliv špinavých peněz z rozvojových zemí a přechodových zemí - vyjádřený jako procento HDP - podstatně vyšší než odliv špinavých peněz z rozvinutých zemí.

Tabulka 30: Taxonomie druhů podzemních ekonomických činností

Druh činnosti	Peněžní transakce		Nepeněžní transakce	
	Nezákonné činnosti	Obchod s kradeným zbožím, obchod s drogami a výroba, prostituce, hazardní hry, pašování, podvody, atd.		Drogové bartery, kradené zboží, pašování atd. Produkce nebo pěstování drog pro vlastní spotřebu. Krádež pro vlastní spotřebu.
	Daňové úniky	Vyhýbání se daním	Daňové úniky	Vyhýbání se daním
Zákonné činnosti	Nenahlášené příjmy ze samostatné výdělečné činnosti, platby, mzdy a aktiva z nenahlášené práce související s legálními službami a zbožím.	Zaměstnanecké slevy, naturální výhody.	Barter legálních služeb a zboží.	Veškerá práce udělej si sám a sousedská výpomoc.

Zdroj: F. Schneider, *Shadow Economies of 145 Countries all over the World: Estimation Results over the Period 1999 to 2003*, based on Lippert, Owen and Michael Walker (eds.): *The Underground Economy: Global Evidences of its Size and Impact*, 1997, The Frazer Institute, Vancouver, B.C.

60 P. Smith, "Assessing the size of the underground economy: The statistics Canada perspectives", *Canadian Economic Observer*, Catalogue No.: 11-010, 3.16-33, at 3.18; Spiro, Peter S., "Evidence of a Post- GST Increase in the Underground Economy," *Canadian Tax Journal/Revue Fiscale Canadienne*, 1993, 41:2, pp. 247-258.

61 F. Schneider, *Shadow Economies of 145 Countries all over the World: Estimation Results over the Period 1999 to 2003*, based on Lippert, Owen and Michael Walker (eds.): *The Underground Economy: Global Evidences of its Size and Impact*, 1997, The Frazer Institute, Vancouver, B.C.

62 F. Schneider, *Shadow Economies of 145 Countries all over the World: Estimation Results over the Period 1999 to 2003*, Linz 2005.

- **Akademické odhady obrátu organizovaného zločinu**

Hlavní otázkou při analýze rozsahu prání špinavých peněz je, kolik z výchozího obrátu je realizováno organizovanou trestnou činností. Podle jedné revize literatury se odhady pohybují od 0,5 bilionů USD (1996) až 2,85 bilionů USD (1998). V poslední době se odhadované výnosy z trestné činnosti pohybovaly od 0,6 bilionů USD (2005) do 2,5 bilionů USD (2005),⁶³ odpovídající 1,3 % až 5,5 % HDP.

Odhady vytvořené pomocí metodologie odhadů DYMIMIC naznačují, že výnosy z organizovaného zločinu vzrostly z 0,8 bilionů USD nebo 2,5 % HDP v roce 2001 na 1,5 bilionů USD nebo 3,3 % HDP v roce 2005 a 1,7 bilionů USD nebo 3,4 % HDP v roce 2006.⁶⁴ Za předpokladu, že tento podíl zůstal následně nezměněn, obrát organizovaného zločinu mohl v roce 2009 dosáhnout asi 2 bilionů USD.

Walker a Unger (2009), částečně také na základě práce Schneidera, tvrdí, že "nadměrná stínová ekonomika může být využita jako měřítko výnosů organizovaného zločinu...". Zajímavé výsledky lze odvodit srovnáním Schneiderových odhadů stínové ekonomiky jako poměr HDP vůči HDP na hlavu.⁶⁵ Analýza tvrdí, že chudší země mají vyšší procento "normální" stínové ekonomiky než bohaté země a vyjádřením v grafu vznikne křivka ve tvaru J. Ekonomická trestná činnost - včetně nadnárodní organizované trestné činnosti - by měla být podmnožinou stínové ekonomiky a mnoho zemí napravo od linie jsou země, ve kterých kvete podstatná nadnárodní trestná činnost, produkce nezákonných drog a korupce. Když budeme předpokládat, že křivka J měří rozsah "normální" stínové ekonomiky a okolo této křivky J existuje rozložení, pak vše nad 25 % nad úroveň označenou křivkou J by mohlo představovat indikaci činnosti organizovaného zločinu. Z tohoto základu Walker odvodil odhad okolo 1,1 bilionů USD výnosů z organizované trestné činnosti za rok 2001, která byla silně koncentrována v rozvojových zemích. To by odpovídalo 3,4 % HDP v roce 2001.

Tabulka 31: Odhady světového obrátu z organizovaného zločinu v bilionech USD, jako procento HDP

Původ/ studie	Rok	Objem (světový)	jako procento světového HDP
M. Schuster	1994	0,5-0,8 bilionů USD	0,9 %-3,0 %
Mezinárodní měnový fond a Interpol	1996	0,5 bilionů USD	1,6 %
Odhady OSN	1994/98	0,7 - 1 bilionů USD	2,4 % - 3,4 %
S. Kerry	1997	0,42 - 1 bilionů USD	1,4 % - 3,3 %
J. Walker	1998	2,85 bilionů USD	9,5 %
National Criminal Intelligence Service	1998	1,3 bilionů USD	4,3 %
	2001	1,9 bilionů USD	5,9%
	2003	2,1 bilionů USD	5,6 %

63 F. Schneider, "Turnover of Organized Crime and Money Laundering: Some Preliminary Findings," *Public Choice*, Vol. 144, 2010, pp. 473-486.

64 F. Schneider, "Money Laundering: some preliminary empirical findings", Linz, Nov. 2007. Paper presented at the conference "Tackling Money Laundering", University of Utrecht, the Netherlands, November 2-3, 2007.

65 J. Walker and B. Unger, Measuring Global Money Laundering: "The Walker Gravity Model", *Review of Law & Economics*, Vol. 5, Issue 2, The Berkeley Electronic Press, 2009.

I. Takats (2007)	2005	0,6-1,5 bilionů USD	1,3 % - 3,3 %
J.D. Agarwal a A. Agarwal (2006)	2005	2,0-2,5 bilionů USD	4,4 % - 5,5 %
Global Financial Integrity (2011) (odhad nadnárodní trestné činnosti)	2000-2009	0,65 bilionů USD	1,5 %
J. Walker (2009) (podle J. Walkera a B. Ungera)	2001	1 bilion USD	3,4 %
F. Shneider (Univerzita Linec)	2001	0,8 bilionů USD	2,5 %
	2002	0,96 bilionů USD	2,9 %
	2003	1,2 bilionů USD	3,2 %
	2004	1,4 bilionů USD	3,3 %
	2005	1,5 bilionů USD	3,3 %
	2006	1,7 bilionů USD	3,4 %
Předběžný odhad *	2009*	2,0 bilionů USD	3,4 %
Medián všech odhadů	2009**	1,9 bilionů USD	3,3 %
Mezikvartilní rozsah všech odhadů	2009**	1,5-2,4 bilionů USD	2,6 % - 4,1 %
Průměr všech odhadů	2009**	2,1 bilionů USD	3,6 %
Interval spolehlivosti průměru (95 %)	2009**	1,6-2,6 bilionů USD	2,7 % - 4,4 %

* Předběžný odhad předpokládající, že Schneiderův podíl obratu organizovaného zločinu vyjádřený jako procento HDP se za období 2006-2009 nezměnil.

**vztaheno na světový HDP v roce 2009

Zdroje: UNODC calculations, based on F. Schneider, Turnover of Organized Crime and Money Laundering: Some Preliminary Findings, in Public Choice, Vol. 144, 2010, pp. 473-486; J. Walker, 'How Big is Global Money Laundering?' Journal of Money Laundering Control, 1999, Vol. 3, No. 1; I. Takats, A theory of "crying wolf": the economics of money laundering enforcement. Paper presented at the conference "Tackling Money Laundering", University of Utrecht, Utrecht, The Netherlands, November 2-3, 2007; J.D. Agarwal and A. Agarwal, "Globalization and international capital flows," Finance India, 19, 2004, pp. 65-99; J.D. Agarwal and A. Agarwal, "Money laundering: new forms of crime, and victimization", paper presented at the National Workshop on New Forms of Crime, and Victimization, with reference to Money Laundering. University of Madras, Indian Society of Victimology, Department of Criminology, 2006; Global Financial Integrity, Transnational Crime in the Developing World, February 2011; J. Walker and B. Unger, "Measuring Global Money Laundering: The Walker Gravity Model," Review of Law & Economics, vol. 5, issue 2, the Berkeley Electronic Press; F. Schneider, "Money Laundering: some preliminary empirical findings", Linz, Nov. 2007, Paper presented at the Conference 'Tackling Money Laundering', University of Utrecht, the Netherlands, November 2-3, 2007 and World Bank, Indicators (current GDP).

Pokud dáme dohromady jednotlivé odhady "výnosů z trestné činnosti vyjádřené jako procento HDP", dosáhneme průměru 3,6 % HDP a mediánu 3,3 % HDP (viz tabulka 31). Když tato procenta vztáhneme na světový HDP v roce 2009, dosáhneme odhadu světových výnosů z trestné činnosti ve výši 2,1 bilionů USD, resp. 1,9 bilionů USD jako průměr a medián. Výpočtem mezikvartilního rozsahu, který lze použít pro to, aby lépe odrážel statistický rozptyl jednotlivých odhadů okolo mediánu, s eliminací (zjevných) odlehklých hodnot, dosáhneme pravděpodobného rozsahu výnosů z trestné činnosti od 2,6 % do 4,1 % HDP. To by odpovídalo výnosům z trestné činnosti v rozmezí od 1,5 do 2,4 bilionů USD v roce 2009. Výpočtem 95 % intervalu spolehlivosti okolo průměru z různých odhadů dosáhneme rozpětí

2,7 % až 4,4 % HDP, což odpovídá světovému rozpětí od 1,6 do 2,6 bilionů USD v roce 2009.

Pokud budeme opět předpokládat - v souladu s původními odhady FATF - že asi 70 % mohlo být propráno, tyto částky by odpovídaly 2,5 % HDP nebo 1,5 bilionů USD v roce 2009 (rozpětí 1,1-1,8 bilionů USD). Odhady by spadly do původního konsenzuálního rozmezí MMF (2 %-5 % HDP).

Schneider provedl hloubkovou analýzu pravděpodobného obratu organizovaného zločinu ve 20 zemích OECD pomocí metodologie odhadů DYMIMIC, z níž vyplynulo, že obrat organizovaného zločinu dosáhl v roce 2006 částky 0,6 bilionů USD, což odpovídá 1,8 % HDP ve studovaných zemích. Podle údajů se obrat vyjádřený jako procento HDP v druhé polovině 90. let zvýšil, ale v období 2001-2006 zůstal stabilní. Výsledky odhadů DYMIMIC naznačují, že z osmi náhodných proměnných jich bylo pět statisticky významných, přičemž statisticky nejvýznamnější byl prodej nelegálních drog, dále následovala trestná činnost související s nelegálním prodejem zbraní a nelegální obchod s lidmi.⁶⁶

Výsledky pro dvacet zemí OECD (1,8 % HDP) byly co do objemu podobné, i když menší než průměr zjištěný v šesti zemích OECD, pro které byly k dispozici odhady za příslušnou zemi (2,6 % HDP). Pokud spočítáme průměr z pěti zemí (USA, Velká Británie, Austrálie, Nizozemsko a Německo), podíl výnosů z trestné činnosti by spadl na 1,6 % (nevážený průměr) až 2 % HDP (vážený průměr), tudíž by se přiblížil k odhadu za 20 zemí OECD.

Tabulka 32: Odhad obratu z organizovaného zločinu ve 20 zemích OECD (1994-2006)

Rok	Mld USD	Procenta HDP
1995	270	1,2 %
1996	296	1,3 %
1997	320	1,4 %
1998	334	1,5 %
1999	362	1,5 %
2000	389	1,6 %
2001	420	1,8 %
2002	441	1,8 %
2003	479	1,7 %
2004	515	1,7 %
2005	573	1,8 %
2006	614	1,8 %

Zdroj: F. Schneider, "Turnover of Organized Crime and Money Laundering: Some Preliminary Findings," *Public Choice*, Vol. 144, 2010, pp. 473-486.

Podle Schneiderových odhadů (stejně jako podle odhadů Bakera a Walkera) se zdá, že význam organizované trestné činnosti v zemích OECD je daleko nižší - jak v absolutních, tak relativních číslech - než ve zbytku světa. Podle těchto odhadů bylo 35 % světového obratu organizovaného zločinu v roce 2006 ve 20 zemích OECD (0,6 bilionů USD), zatímco většina (65 % nebo 1,1 bilionů USD) byla

66 F. Schneider, *Turnover of Organized Crime and Money Laundering: Some Preliminary Findings*, JEL-Code: K42, H26, O17, H26, http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/OrgCrime_Feld4.pdf

vytvořena ve zbytku světa, tj. většinou v rozvojových zemích a zemích v přechodné fázi. Odhady OECD také byly - relativně - daleko menší než předchozí odhady ohledně organizovaného zločinu na světové úrovni realizované stejným odborníkem (3,4 % HDP v roce 2006) a naznačovaly, že rozvojové země a země v přechodné fázi čelí průměrně ziskům z trestné činnosti ve výši 6,8 % HDP. To by činilo více než trojnásobek průměrného procenta v průmyslových zemích - ačkoliv méně než poslední odhad hlášený z Itálie (7,7 % HDP).⁶⁷ Jsou tyto výsledky reálné? Minimálně u některých rozvojových zemí se výnosy z organizovaného zločinu rozhodně vyšplhaly na více než 6,8 % HDP. Průzkum UNODC ohledně opia v Afghánistánu za rok 2006 např. přinesl zjištění, že výnosy z exportu opiátů do sousedních zemí se vyšplhaly na částku odpovídající 46 % HDP Afghánistánu.⁶⁸ V této sumě nebyly zahrnuty výnosy z jiné trestné činnosti, z čehož vyplývá, že lze předpokládat, že celkové výnosy z trestné činnosti v Afghánistánu za rok 2006 byly ještě vyšší.

- **Odhady podílů výnosů z trestné činnosti, které jsou propírány**

Jaký podíl výnosů z trestné činnosti je propírán? Prozkoumáním existující literatury nezískáme příliš empirických důkazů v této oblasti, získáme spíše předpoklady různých autorů.

V drogové oblasti FATF předpokládala, že koncem 80. let bylo ze 124 mld USD z prodeje drog v Severní Americe a Západní Evropě asi 85 mld USD (68,5 %) propráno. Pokud vezmeme v úvahu zaokrouhlení částek, FATF v podstatě odhadla, že se propírá něco mezi dvěma třetinami a 70 % celkových zisků.⁶⁹

Podobně také Unger, když dal dohromady výsledky různých studií provedených v Nizozemsku v polovině prvního desetiletí nového tisíciletí, došel k odhadům propíraných podílů z celkových výnosů z trestné činnosti ve výši 71 % - 75 %. Odhad zahrnoval prodej drog, u něhož bylo předpokládáno, že se propírá asi 80 % zisků, a celou řadu domácích trestných činností jako loupeže nebo krádeže, u nichž jsou předpokládány podíly k proprání zjevně malé.⁷⁰

Walker došel ve svém původním modelu předpokládaných výnosů z trestné činnosti a praní špinavých peněz v Austrálii (1994) k procentům propíraných peněz z celkových výnosů z trestné činnosti od 5 % do 76 %, přičemž procento propíraných peněz související s drogami bylo v rozmezí 20 % až 90 %. Jeho nejlepší odhady ohledně drog se pohybovaly v rozmezí 50 % až 70 %, což dává střední odhad ohledně drog ve výši 60 %. Aktualizace australského stavu trestné činnosti za rok 1998 opět vykazovala procenta propíraných peněz v rozmezí 25 % až 88 %, s průměrem (na základě středních odhadů výnosů z trestné činnosti a propíraných peněz) 47 %. Rozsah propíraných peněz souvisejících s drogami stoupl na 80 %⁷¹ (viz tabulka 33).

67 Viz pojednání o Itálii v kapitole "Národní odhady".

68 UNODC, *Afghanistan Opium Survey 2006*, Vienna 2006, p. 131.

69 Organisation for Economic Co-operation and Development, *Financial Action Task Force on Money Laundering*, Paris, 1990, p. 6. quoted in UNDCP, *Economic and Social Consequences of Drug Abuse and Illicit Trafficking*, UNDCP Technical Series No. 6, Vienna 1998, p. 26 and International Monetary Fund, *Financial System Abuse, Financial Crime and Money Laundering - Background Paper*, February 12, 2001.

70 M. Smekens and M. Verbruggen, *De Illegale Economie in Nederland*, Centraal Bureau voor de Statistiek, September 2004; W. van der Heide and A.Th.J. Eggen, *Criminaliteit en rechtshandhaving 2001*, WODC: 211 Onderzoek en Beleid. Centraal Bureau voor de Statistiek, Meppel: BOOM Juridische Uitgevers, Den Haag: WODC quoted in Brigitte Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 66.

71 B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 62.

Tabulka 33: Podíly výnosů z trestné činnosti k proprání v procentech

	Trestná činnost			z toho představují drogy		
	střed/ nejlepší odhad	od	do	střed/ nejlepší odhad	od	do
FATF (1988)				69 %	66 %	70 %
Austrálie, 1994		5 %	76 %	60 %	50 %	70 %
Austrálie, 1998		25 %	88 %	80 %	80 %	80 %
Austrálie (na základě odborného průzkumu)	65 %	57 %	73 %	83 %	83 %	83 %
Nizozemsko 2004	73 %	71 %	75 %	80 %	80 %	80 %
USA 2009				55 %	39 %	72 %
Nevážený průměr	69 %	40 %	78 %	71 %	66 %	76 %
Zaokrouhlený průměr	70 %	40 %	80 %	70 %	60 %	80 %

Zdroje: International Monetary Fund, Financial System Abuse, *Financial Crime and Money Laundering- Background Paper*, February 12, 2001; J. Walker (AUSTRAC, RMIT University), "Estimates of the Extent of Money Laundering in and through Australia," paper prepared for Australian Transaction Reports and Analysis Centre, John Walker Consulting Services, Queanbeyan, Australia, September 1995; J. Walker quoted in J. Walker and B. Unger, "Measuring Global Money Laundering: The Walker Gravity Model", *Review of Law and Economics*, Vol 5, 2009, p. 840; B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 62; D. Farah, *Money Laundering and Bulk Cash Smuggling: Challenges for the Mérida Initiative*, Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Cooperation, Woodrow Wilson Center for International Scholars/Trans-Border Institute, University of San Diego, May 2010, p. 4; ONDCP, *What America's Drug Users spend on Illicit Drugs, 1988-2000*, Washington 2001 and National Drug Intelligence Centre, *National Drug Threat Assessment 2009*, (Illicit Finance – Bulk Cash Smuggling), Washington D.C., December 2008.

V samostatné analýze odhadovaných výnosů z trestné činnosti a rozsahu propíraných peněz, na základě odborného průzkumu, který Walker provedl v Austrálii, bylo pravděpodobné procento propíraných peněz v Austrálii podstatně vyšší, v rozsahu od 57 % do 73 % (střed: 65 %). Procento odhadované odborníky pro nezákonné drogy dosáhlo 83 %.⁷²

Pro obchod s drogami v USA, zejména s kokainem, však tato procenta pravděpodobně neplatí. Je to způsobeno rozsáhlým pašováním peněz z USA do Mexika za drogy propašované do USA přes Mexiko. Podle odhadů shromážděných pro studii o Bezpečnostní spolupráci USA a Mexika (2010) odhadla mexická vláda toky peněz souvisejících s drogami z USA do Mexika asi na 11 mld USD ročně.⁷³ Analýzou bankovek USA repatriovaných z Mexika bylo odhaleno, že minimálně 17 mld USD ročně muselo být propašováno z USA do Mexika v letech 2003 a 2004.⁷⁴ Odhad firmy poskytující finanční

72 J. Walker, 2005, quoted in J. Walker and B. Unger, "Measuring Global Money Laundering: The Walker Gravity Model," *Review of Law and Economics*, Vol 5, 2009, p. 840.

73 Údaj mexické vlády zazněl v rozhovorech s vedoucími členy Mexické finanční rozvědky. Generální prokurátor Eduardo Medina Mora, který stanul před Mexickým kongresem v říjnu 2007, uvedl, že mexické banky ročně dostávají od svých protějšků v USA asi 1 mld USD, ale vracejí asi 16 mld USD, z nichž asi 10 mld USD "nelze vysvětlit ... a lze je připsat toku peněz z obchodu s drogami". (Zdroj: D. Farah, *Money Laundering and Bulk Cash Smuggling: Challenges for the Mérida Initiative*, Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Cooperation, Trans-Border Institute, University of San Diego, May 2010, p. 4.)

74 Odhad ve výši 17 miliard USD je založen na prošetření bankovek USA repatriovaných z Mexika. Odhad představuje pouze americkou měnu vrácenou do USA, nikoliv veškerou americkou měnu propašovanou do Mexika nebo skrz

služby (KPMG) naznačil, že pašování hotovosti z USA do Mexika může dosahovat asi 25 mld USD ročně. Akademické odhady se pohybovaly v rozmezí od 6 do 36 miliard USD.⁷⁵ Proti tomuto rozsáhlému pašování hotovosti, které může potenciálně financovat nezákonný obchod s drogami, mexická vláda v červnu 2010 zavedla přísnější předpisy, kterými stanovila omezení směn amerických dolarů v Mexiku, a oznámila plány na omezení využití hotovosti na nákup nemovitostí a luxusních věcí.⁷⁶ Odhady pašování hotovosti mexickými i kolumbijskými skupinami organizovaného zločinu jsou ještě vyšší, v rozmezí od 18 mld USD do 39 mld USD ročně,⁷⁷ se středním odhadem 29 mld USD. Pokud tyto částky použijeme na odhady prodeje drog v USA (64 mld USD v roce 2000),⁷⁸ dojdeme k tomu, že asi 45% celkových příjmů může být propašováno do zahraničí v hotovosti. To znamená, že částky k proprání v USA by se pohybovaly okolo 55 % (rozmezí 39 %-72 %) výnosů souvisejících s drogami.

Pokud dáme tyto odhady dohromady, zjistíme, že asi 70 % výnosů z trestné činnosti může být propíráno (rozmezí 40 % - 80 %). U drog jsou pravděpodobná procenta od 60 % do 80 %. Tyto výsledky jsou založeny na velice malém a zkresleném vzorku, což znamená, že skutečné průměry mohou být podstatně odlišné. Pro vytvoření spolehlivějších odhadů ohledně rozsahu praní špinavých peněz z trestné činnosti ve světovém měřítku by byl potřeba daleko širší výzkum z většího počtu zemí po celém světě.

- **Souhrn odhadů výnosů z trestné činnosti a propíraných peněz**

Pokud zkombinujeme výsledky různých skupin rozsahů (na základě odhadů za jednotlivé země, světové "vědecké" odhady atd.), získáme překvapující konvergenci, nezávisle na rozdílnostech v rámci každé skupiny. Celkové nejlepší odhady výnosů z trestné činnosti kolísají okolo 3,6 % HDP, což odpovídá asi 2,1 bilionům USD v roce 2009. Nejlepší odhady propíraných částek se pohybují okolo 2,7 % HDP nebo 1,6 bilionů USD v roce 2009. Když převedeme procenta "nadmárodního organizovaného zločinu", která jsme probírali dříve, na čísla, zjistíme, že za rok mohl "nadmárodní organizovaný zločin" vytvořit výnosy ve výši asi 870 miliard USD v roce 2009 (1,5 % světového HDP v roce 2009). Z této částky by mohlo být asi 580 miliard USD (1 % světového HDP v roce 2009) k dispozici k proprání.

Mexiko. Tento odhad je založen na analýze amerických bankovek koupených finančními institucemi USA od mexických finančních institucí od roku 2003 do roku 2004. (Zdroj: National Drug Intelligence Center, *National Drug Threat Assessment 2010*, February 2010.)

- 75 R. Sierra, *Evolución y Situación Actual de la Prevención de Lavado de Dinero en el Sistema Financiera Mexicano*, KPMG, April 2006. Nižší z částek pochází z rozhovorů a písemných zpráv Ricarda Gluyase Millána, konkrétně: "Ganancia Ilícita: Prevención Contra el Lavado de Dinero, México, 2005," p. 233. Vyšší z částek poskytla řada akademických zdrojů v rozhovorech. Podle Samuela Gonzaleze z Mexického autonomního technologického institutu výnosy z drog propíraných v Mexiku představují dokonce čtyři procenta HDP celé země, nebo zhruba 35,7 mld USD ("Marching as to War," economist.com, January 31, 2008.) All sources quoted in D. Farah, *Money Laundering and Bulk Cash Smuggling: Challenges for the Mérida Initiative*, Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Cooperation, Woodrow Wilson Center for International Scholars/Trans-Border Institute, University of San Diego, May 2010, p. 4.
- 76 Tyto předpisy platí na hotovostní transakce z dolarů na pesa i na zálohy, kreditní platby a poplatky na služby. Vláda v Mexiku rovněž oznámila nové reformy včetně větší meziagenturní spolupráce pro určování a vyšetřování podezřelých transakcí, tvrdších pokut za používání zdrojů z nezákonných činností a omezení užívání velkých částek v hotovosti. Tím by byly zakázány koupě nemovitostí v hotovosti a hotovostní platby převyšující 100.000 pesos (7.700 USD) za luxusní věci. (Zdroj: US Department of State, *2011 International Narcotics Control Strategy Report*, Washington D.C., March 2011.)
- 77 National Drug Intelligence Centre, *National Drug Threat Assessment 2009*, (Illicit Finance – Bulk Cash Smuggling), Washington D.C., December 2008.
- 78 ONDCP, *What America's Drug Users spend on Illicit Drugs*, 1988-2000, Washington 2001.

Průměrný rozsah odhadů částek, které jsou k dispozici k proprání z trestné činnosti obecně (2,1 %-4 % HDP), spadá do původního "konsenzuálního rozsahu" MMF v rozmezí 2 %-5 % HDP, ačkoliv data rovněž naznačují, že nejlepší odhady (okolo 2,7 % HDP) jsou spíše u nižšího pólu rozmezí (viz tabulka 34).

Jakmile zahrneme praní špinavých peněz související s daněmi a clem, výsledky by se posunuly k vyššímu pólu "konsenzuálního rozsahu" MMF nebo trochu nad, podle použitých extrapoláčních modelů. Na druhé straně, pokud zahrneme pouze výnosy z mezinárodní trestné činnosti, odhady, které jsou k dispozici, naznačují, že částky k dispozici k proprání by spadly na úroveň okolo 1 % HDP, tj. pod původní konsenzuální rozsah MMF.

Tabulka 34: Souhrn odhadů výnosů z trestné činnosti a částek propíraných ve světovém měřítku

	Referenční rok/ období	Výnosy z trestné činnosti			Propírané částky		
		nejlepší odhad	od	do	nejlepší odhad	od	do
a) původní odhad FATF	1988				2,0 %		
b) odhad FATF aktualizovaný o údaje UNODC o drogách	2003				2,4 %		
c) šest průmyslových zemí	1990-2009	2,5 %	1,4 %	4,6 %			
d) šest průmyslových zemí extrapolováno na světovou úroveň	1990-2009	3,5 %	2,0 %	6,4 %	2,5 %*	1,4*	4,5*
e) konzultační firma	2002				2,5 %		
f) NGO (Baker) **	2000-2005				3,6 %	2,9 %	4,3 %
g) vědecké odhady (na základě studií 10 autorů)	1994-2009	3,6 %	2,7 %	4,4 %	2,5 %*	1,9*	3,1*
Průměr (b, d, f, g) jako procento HDP		3,6 %	2,3 %	5,5 %	2,7 %	2,1 %	4,0 %
Extrapolováno na rok 2009*** v bilionech USD	2009	2,1	1,4	3,2	1,6	1,2	2,3
Pozn. "konsenzuální rozsah" MMF	1998				3,5 %	2,0 %	5,0 %

* Za předpokladu - v souladu s původními odhady FATF - že k proprání je k dispozici asi 70 % výnosů z trestné činnosti.

** Včetně součástí jako chybné stanovování cen, zneužívání účtování vnitropodnikových cen a falešné faktury, které jsou - mezi jiným - využívány pro daňové nebo celní úniky.

*** Průměrná procenta použitá na světový HDP v roce 2009.

• Odhady propíraných peněz podle místa určení

Na základě odhadu MMF ve výši 1,5 bilionů USD za rok 2005 (který by byl v rozsahu 1-1,6 bilionů USD odhadovaného Bakerem a spadal by do rozmezí 1,2-2,3 mld USD za rok 2009, který je uveden výše) Unger⁷⁹ sestavil přehled pravděpodobných míst určení částek propíraných v období 1997-2000.

79 B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 80.

Výsledky naznačují, že dvě třetiny propíraných peněz z celého světa jsou převáděny asi do 20 zemí. Většina těchto zemí je rozvinutých a má rozsáhlou legální ekonomiku. Studie rovněž našla omezený počet velmi malých offshorových zemí mezi 20 investičními místy. Pokud bude těchto 20 zemí kategorizováno podle oblastí, model naznačuje, že 31 % světového praní špinavých peněz probíhá v Amerikách, 31 % v Evropě a 5 % v Asii.

- **Odhady rozdělení bohatství a významu offshorových center**

Následující odstavce této zprávy analyzují legální kapitálové toky. Abychom lépe pochopili relativní význam nezákonných přeshraničních toků peněz, může být užitečný přehled světového rozdělení bohatství (ve formě finančních aktiv). Navzdory možnostem okamžitých převodů peněz ve věku komunikace elektronickými prostředky následná analýza ukazuje například, že zde stále existuje soustředění peněžních převodů do sousedních zemí nebo zemí v oblasti.

Podle odhadů Bostonské konzultační skupiny, což je mezinárodní manažersko-konzultační firma, činilo v roce 2009 "světové bohatství" - definované jako "aktiva spravovaná institucemi pro správu bohatství" (jako banky a další poskytovatelé finančních služeb) 111,5 bilionů USD, zvýšené z částky 94,7 bilionů USD v roce 2005. Pokud byla v roce 2005 propрана částka 1,5 bilionů USD (výše uvedený odhad MMF), odpovídala by 1,6 % těchto světových aktiv.

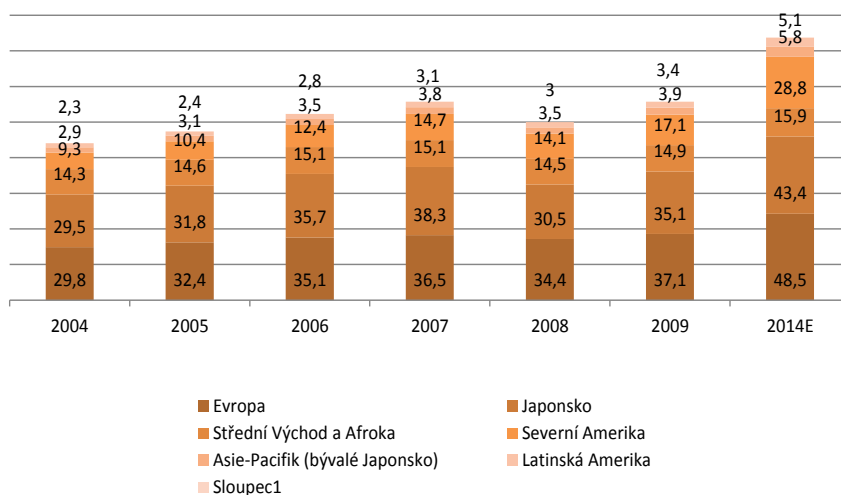
Světová finanční aktiva nalezneme zejména v Evropě (33 % celkového světového objemu), USA a Kanadě (31 %), a oblasti Asie-Pacifik (29 %). Celkové bohatství na Středním Východě a v Africe (3,5 % celkového světového objemu) a Latinské Americe (3 %) je ve srovnání s tím nízké.

Offshorové bohatství definované Bostonskou konzultační skupinou (BCG) jako aktiva zaúčtovaná v zemi, kde investor nemá legální pobyt nebo daňový domicil, činila v roce 2009 částku 7,4 bilionů USD, která odpovídá 6,6 % světově vlastněných aktiv. BCG označila Švýcarsko jako největší offshorové centrum⁸⁰, kde byla v roce 2009 uchovávána nerezidentní aktiva ve výši 2 bilionů USD. To odpovídá 27 % všech offshorových aktiv nebo 1,8 % světových aktiv. Dalšími největšími offshorovými centry byly Britské ostrovy včetně Velké Británie, Normanské ostrovy a Irsko (1,9 bilionů USD nebo 26 % všech offshorových aktiv), karibská oblast a Panama (0,9 bilionů USD nebo 12 %), Lucembursko (0,8 bilionů USD nebo 11 %), Hong Kong, Čína a Singapur (0,7 bilionů USD nebo 9 %) a USA (0,6 bilionů USD nebo 8 %). V dalších offshorových centrech je 0,5 bilionů USD nebo 7 % všech offshorových aktiv.

Přehled naznačuje, že investoři dávají spíše přednost offshorovým centrům, která jsou geograficky blízko. Evropští investoři si vybírají zejména (80 %) offshorová centra v Evropě (Švýcarsko, Britské ostrovy a Lucembursko). Většina severoamerických investorů také upřednostňuje blízká offshorová centra (karibská oblast a Panama: 44 % z celku). Podobně upřednostňují investoři z Latinské Ameriky offshorová centra v karibské oblasti a Panamě (33 %) a v USA (34 %), zatímco asijské investoři důvěřují hlavně offshorovým centrům v Singapuru a Hong Kongu, Číně (38 %). Nejbližší offshorová centra pro investory na Středním Východě a v Africe jsou ta, která jsou umístěna v Evropě. Tito investoři investují zejména ve Velké Británii a na Normanských ostrovech (38 %) a ve Švýcarsku (35 %).

80 Tato "offshorová centra" se liší od "offshorových center" definovaných MMF v roce 2007: "Offshorové finanční centrum je země nebo jurisdikce, která poskytuje finanční služby nerezidentům v rozsahu, který je neadekvátní velikosti a financování jeho domácí ekonomiky."

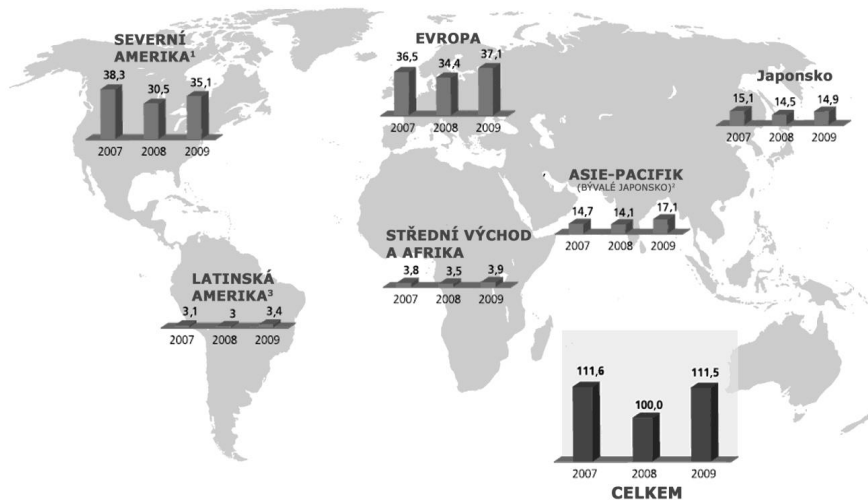
Graf 1: Vývoj "světového bohatství" za období 2004-2009 (a odhady pro rok 2014)

Zdroj: The Boston Consulting Group, *Global Wealth 2010, Regaining Lost Ground*, June 2010.

Graf 2: Odhady a rozdělení "světového bohatství" podle regionů, 2007-2009

Spravovaná aktiva, 2007-2009 (bilionů USD)

Pozn. Údaje spravovaných aktiv za všechny roky byly převedeny na americké dolary ve směnných kursech ke konci roku 2009, aby byl vyloučen vliv výkyvů měny. Změny procent a světové součty spravovaných aktiv jsou založeny na kompletních, nezaokrouhlených číslech. Výpočty za roky 2007 a 2008 jsou založeny na stejné metodologii použité pro výpočty pro rok 2009. Světové bohatství se měří podle spravovaných aktiv ve všech domácnostech.

¹ USA a Kanada

² Zahrnuje Austrálii a Nový Zéland

³ Jižní Amerika, Střední Amerika a Mexiko

Zdroj: The Boston Consulting Group, *Global Wealth 2010, Regaining Lost Ground*, June 2010.

Údaje rovněž určují zdroje aktiv investovaných v offshorových centrech. Většina peněz má zdroj v Evropě (3 biliony USD nebo 41% všech aktiv investovaných offshore), dále oblast Asie-Pacifik (1,5 bilionů USD nebo 20 %) a Střední Východ a Afrika (1,3 bilionů USD nebo 18 %). Investoři ze Severní Ameriky provádějí jen 9 % světových offshorových investic.

Při vyjádření v procentech světového bohatství drženého v různých oblastech údaje naznačují, že popularita investování v offshorových centrech se mezi oblastmi liší. Největší "podíly" offshorových investic nalezneme u klientů na Středním Východě a v Africe. Jejich offshorové investice odpovídají jedné třetině finančních aktiv v jejich vlastních zemích. V Latinské Americe je podíl téměř jedna čtvrtina. Ve zbytku světa je podíl offshorových investic hodně pod 10 %, v USA a Kanadě spadá jen na 2 %.

Tabulka 35: Přehled finančních aktiv držených v offshorových centrech (2009)

Původ offshorového bohatství	Bohatství držené v offshorových centrech, 2009 (v bilionech USD)							
	Místo určení offshorového bohatství							
	Švýcarsko	Velká Británie, Normanské ostrovy a Dublin	Lucembursko	Karibská oblast a Panama	Hong Kong a Singapur	USA	Ostatní	Oblasti celkem
Severní Amerika	0,14	0,22	-	0,31	0,05	0,003	-	0,7
Evropa	0,98	0,76	0,67	0,16	0,09	0,13	0,24	3,0
Asie-Pacifik	0,21	0,33	0,06	0,11	0,57	0,12	0,06	1,5
Latinská Amerika	0,21	0,06	0,004	0,27	-	0,27	0,01	0,8
Střední Východ a Afrika	0,46	0,49	0,04	0,06	0,01	0,04	0,23	1,3
Účtovací středisko celkem	2,0	1,9	0,8	0,9	0,7	0,6	0,5	7,4

Zdroj: The Boston Consulting Group, *Global Wealth 2010, Regaining Lost Ground*, June 2010.

Tabulka 36: Přehled světových (finančních) aktiv v roce 2009

	Celková aktiva (v bilionech USD)	Offshore (země původu) (v bilionech USD)	Vyjádřeno jako procento celkových aktiv
Severní Amerika*	35,1	0,7	2,0 %
Evropa	37,1	3,0	8,1 %
Asie-Pacifik	32	1,5	4,7 %
Latinská Amerika	3,4	0,8	23,5 %
Střední Východ/ Afrika	3,9	1,3	33,3 %
Celkem	111,5	7,4	6,6 %

* Spojené státy a Kanada

Zdroj: The Boston Consulting Group, Global Wealth 2010, Regaining Lost Ground, June 2010.

2. Podrobná analýza sektoru nadnárodního organizovaného zločinu

Předchozí kapitola obsahovala přehled metodologií a výsledků získaných různými autory ohledně rozsahu výnosů z trestné činnosti a částek, které se pravděpodobně perou na světové úrovni. Tato kapitola vypracovává celou řadu modelů pro proces odhadu výnosů nadnárodní organizované trestné činnosti, s odhadem částek vstupujících do finančního sektoru a určením pravděpodobných destinací těchto toků. Modely, které byly vyvinuty pro tuto studii, budou aplikovány na jeden konkrétní sektor nadnárodního organizovaného zločinu - obchod s kokainem - kde je k dispozici již dostatečné množství informací a odborných znalostí, abychom mohli tento úkol podniknout.

Modely vyvinuté pro tento úkol lze v podstatě rovněž použít pro jiné sektory nadnárodního organizovaného zločinu. Analýza procesu a jeho aplikace na jeden konkrétní sektor trestné činnosti však odhalila, že tento úkol je stále komplexní a vyžaduje podrobné znalosti odborníků, aby bylo dosaženo reálných výsledků. S jednoduchou mechanickou aplikací modelů na jiné sektory bez uvedených znalostí je spojené značné riziko selhání.

Na státní úrovni¹ existuje mnoho definic organizovaného zločinu. Ačkoliv je pojem "organizovaný zločin" široce používán kriminology a donucovacími orgány, soudním systémem a novináři v mnoha zemích, definice "organizovaného zločinu" na mezinárodní úrovni je celkem vágní. Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (TOC) definovala některé hlavní složky toho, co lze pokládat za *nadnárodní organizovaný zločin*. Mezi tyto složky patří:

- *závažná trestná činnost* (zejména závažné zločiny)
- *nadnárodní povaha* takového trestného činu
- *organizovaná zločinecká skupina*.

Článek 3 stanoví, že trestný čin musí být svým charakterem *nadnárodní*, zahrnovat organizovanou zločineckou skupinu a musí být závažný, tj. musí se jednat buď o *závažnou trestnou činnost* (jak je definováno níže) související s účastí osoby v *organizované zločinecké skupině*, zahrnovat *praní výnosů z trestné činnosti* nebo se týkat *korupce* veřejného úředníka zaměřené na bránění spravedlnosti.

Organizovaná zločinecká skupina je definována v čl. 2 TOC jako *strukturovaná skupina tří nebo více osob, existující po určitou dobu a jednající v souladu s cílem provedení jednoho nebo více závažných trestných činů nebo trestné činnosti uvedených v souladu s touto Úmluvou za účelem získání přímého nebo nepřímého finančního nebo jiného věcného prospěchu*. Jinými slovy, počet osob potřebných pro účast v organizované zločinecké skupině je omezený. Skupina však musí existovat po určitou dobu a být "strukturovaná". "Strukturovaná skupina" je definována jako skupina, která není náhodně vytvořena pro okamžité spáchání trestného činu.

Termín *závažný trestný čin* (čl. 2) byl definován v Úmluvě jako trestný čin, který lze potrestat *trestem odnětí svobody ve výši minimálně čtyři roky nebo přísnějším trestem*. Tento požadavek (čtyři roky nebo vyšší možný trest odnětí svobody) je méně restriktivní než požadavek "závažného trestného činu" podle doporučení FATF.

1 V USA např. definoval zákon o kontrole organizovaného zločinu z roku 1970 organizovaný zločin jako "nezákonnou činnost velmi organizovaného, disciplinovaného sdružení".

Dalším kritériem je *nadnárodní povaha* trestného činu. Podle článku 3, odst. 2 má trestný čin nadnárodní povahu, pokud:

1. *je spáchán ve více než jednom Státě,*
2. *je spáchán v jednom Státě, ale podstatná část jeho přípravy, plánování, směřování nebo kontroly probíhá v jiném Státě,*
3. *je spáchán v jednom Státě, ale týká se organizované zločinecké skupiny, která se zabývá trestnou činností ve více než jednom Státě, nebo*
4. *je spáchán v jednom Státě, ale má podstatné účinky v jiném Státě.*

UNODC již pracovala na určení některých klíčových nadnárodních činností organizovaného zločinu, splňujících výše uvedená kritéria. Zahrnují obchod s drogami jako kokain a heroin, pašování přistěhovalců, obchod s lidmi (pro sexuální zneužívání), pašování zbraní, obchod s přírodními zdroji (jako dřevo a divoká zvířata, včetně slonoviny, rohů nosorožců a částí těla tygrů), falšování produktů (včetně falšování léků), námořní pirátství a počítačovou trestnou činnost² (viz tabulka 37).

Aktuální studie se však nepokouší zmapovat finanční rozměry všech takových nadnárodních trestných činností organizovaného zločinu. Namísto toho se soustředí na jeden výrazný příklad ze sektoru nadnárodního organizovaného zločinu: obchod s kokainem. Obchod s drogami jasně představuje největší příjem nadnárodně činných zločineckých skupin na světě a klíčovou roli v této oblasti hraje obchod s kokainem. Trh s heroinem je menší, což platí i pro trh různých simulantů amfetaminového typu. Ačkoliv je trh s marihuanou možná celkově větší, z velké míry mu dominuje místní pěstování a spotřeba, tudíž je pro něj ve srovnání s kokainem méně typická činnost nadnárodních zločineckých skupin.

Prvním úkolem bylo dosáhnout finančních odhadů toků souvisejících s kokainem v různých podoblastech. Další otázka se týkala toho, jak se tyto toky využívají k udržení nelegálních obchodních činností a pro osobní spotřebu obchodníků a v jakém rozsahu tyto prostředky vstupují do finančního systému. Konečnou otázkou je, kolik z těchto toků do finančního systému zůstává v jurisdikci, kde byly vytvořeny, a kolik směřuje do jiných destinací, včetně offshorových center. Pro zodpovězení těchto otázek byl vytvořen model.

(a) Metodologie

i. Přehled

Rozbor metodologie v předchozí kapitole ukázal, že existuje značný počet návrhů ohledně odhadu rozsahu praní špinavých peněz. Neexistuje však jediná metoda, kterou lze považovat za "zlatý standard" k provedení takové studie. Ačkoliv jsou probírané metody slibné, většina z nich trpí celou řadou nedostatků. Některé se spoléhají na případové studie, což vyvolává otázku, jak jsou výsledky reprezentativní. Ostatní jsou založeny na dotazování za účelem získání odborného názoru. V tomto případě existuje potenciální problém zkresleného vnímání. Některé modely se spoléhají z velké míry na údaje o finančních transakcích, včetně zpráv o podezřelé činnosti. V těchto modelech neexistuje přímá

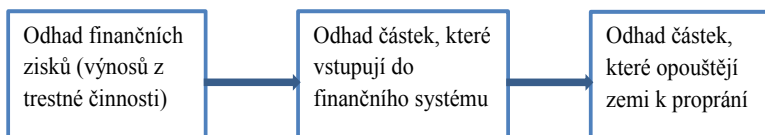
2 UNODC, *The Globalization of Crime – a Transnational Organized Crime Threat Assessment*, June 2010.

souvislost mezi výnosy z trestné činnosti a částkami propíraných peněz, a ty samé peníze mohou být počítány vícekrát jako prostředky, které jsou přesouvány ze země do země k proprání. Existuje rovněž celá řada problémů, pokud je analýza založena na statistických nesrovnalostech rovnováhy mezi platbami a obchodní statistikou, nebo je založena na poptávce po penězích.

Pro tuto studii byla otestována nová metoda oproti tomuto pozadí. Tento model má přímější spojení na trestnou činnost a výsledné finanční toky.

Tato metoda se skládá z následujících dílčích součástí:

1. výpočet finančních zisků z činností nadnárodního zločinu uvažované na různých subregionálních úrovních,
2. odhad částek - vzniklých z nadnárodní trestné činnosti v různých subregionech, které vstupují do finančního systému,
3. odhad částek, které překračují hranice za účelem praní špinavých peněz, odrážející skutečné "nadnárodní nezákonné finanční toky" z výnosů nadnárodního zločinu.

Hlavní finanční toky vznikající z různých nadnárodních organizovaných trestných činností byly shrnuty ve zprávě UNODC *Globalizace trestné činnosti - posouzení hrozby nadnárodního organizovaného zločinu* (červen 2010). Studie, která rovněž prezentovala předběžné odhady částek figurujících v některých hlavních tocích nelegálního obchodu, naznačuje, že obchod související s drogami, zejména obchod s kokainem, je zdaleka tou nejdůležitější nadnárodní organizovanou trestnou činností z finančního hlediska (viz tabulka 37).

Pokud však chceme jít nad rámec zde uváděných čísel, stojíme před řadou složitých úkolů. Tato čísla pouze odrážejí hodnotu některých hlavních toků nelegálního obchodu v roce 2008 - ale ne všech. V případě kokainu toky, které směřují do Severní Ameriky a Evropy, představují 80 % světových toků z finančního hlediska.³

V případě heroinu pokrývají toky do Západní Evropy a Ruské federace asi 60 % celkových toků z finančního hlediska.⁴ Existuje podrobná metodologie, jak bylo dosaženo těchto údajů, i přehled po jednotlivých zemích nebo alespoň po některých skupinách zemí. Rozšíření systému Hawala na Blízkém a Středním Východě však komplikuje analýzu peněžních toků. To bylo ilustrováno, když "Pařížský pakt" požadoval, aby zúčastněné členské státy sdílely informace o tocích výnosů souvisejících s heroinem za rok 2010. Většina členských států čelila značným problémům při dodání těchto informací. Na dotazníky buď neodpověděly, nebo je poslaly zpět prázdné.

3 UNODC, *World Drug Report 2010* and UNODC, *World Drug Report 2011*.

4 UNODC, *Addiction, Crime and Insurgency – the Transnational Threat of Afghan Opium*, October 2009 and UNODC, *The Global Afghan Opium Trade: A Threat Assessment*, July 2011.

Tabulka 37: Odhady rozsahu a hodnoty hlavních toků týkajících se nadnárodní organizované trestné činnosti

PROBLÉM TOC		ODHADOVANÝ ROZSAH	ODHADOVANÁ HODNOTA ROČNĚ (USD)
OBCHOD S LIDMI	DO EVROPY PRO SEXUÁLNÍ VYKOŘIŠŤOVÁNÍ	70 000 obětí (ročně) 140 000 obětí (celkový stav)	3 miliardy (celkový stav)
	PAŠOVÁNÍ PŘÍSTĚHOVALCŮ	Z LATINSKÉ AMERIKY DO SEVERNÍ AMERIKY	3 miliony vstupů (ročně)
	Z AFRIKY DO EVROPY	55 000 přistěhovalců (ročně)	150 milionů (příjem pašeráků)
KOKAIN	Z ANDSKÉ OBLASTI DO SEVERNÍ AMERIKY	309 tun (na odjezdu) 196 tun (v místě určení)	38 miliard (v místě určení)
	Z ANDSKÉ OBLASTI DO EVROPY	212 tun (na odjezdu) 124 tun (v místě určení)	34 miliard (v místě určení)
HEROIN	Z AFGHÁNISTÁNU DO RUSKÉ FEDERACE	95 tun (na odjezdu) 70 tun (v místě určení)	13 miliard (v místě určení)
	Z AFGHÁNISTÁNU DO EVROPY (KROMĚ RUSKA)	140 tun (na odjezdu) 87 tun (v místě určení)	20 miliard (v místě určení)
OBCHOD SE STŘELNÝMI ZBRANĚMI	Z USA DO MEXIKA	20 000 zbraní, většinou ručních	20 milionů
	Z VÝCHODNÍ EVROPY DO SVĚTA	Minimálně 40 000 kalašnikovů v roce 2007/2008	minimálně 33 milionů (v roce 2007/2008 v místě určení)
OBCHOD S PŘÍRODNÍMI ZDROJI	DIVOKÁ ZVÍŘATA Z AFRIKY A JIHOVÝCHODNÍ ASIE DO ASIE	Slonovina: 75 tun Rohy nosorožců: 800 kg Části těl tygrů: Asi 150 tygřích kůží a 1 500 kg tygřích kostí	Slonovina: 62 milionů Rohy nosorožců: 8 milionů Části těl tygrů: 5 milionů
	DŘEVO Z JIHOVÝCHODNÍ ASIE DO EVROPSKÉ UNIE A ASIE	asi 10 milionů metrů krychlových	3,5 miliard (v místě určení)
FALŠOVÁNÍ PRODUKTŮ	SPOTŘEBITELSKÉ ZBOŽÍ Z ASIE DO EVROPY	Asi dvě miliardy výrobků ročně	8,2 miliardy (v místě určení)
	LÉKY Z ASIE DO JIHOVÝCHODNÍ ASIE A AFRIKY	Miliardy dávkových jednotek	1,6 miliard (v místě určení)
NÁMOŘNÍ PIRÁTSTVÍ	Z POBŘEŽÍ SOMÁLSKA	217 útoků v roce 2009	100 milionů
POČÍTAČOVÁ TRESTNÁ ČINNOST	KRÁDEŽ IDENTITY	Asi 1,5 milionů obětí	1 miliarda
	DĚTSKÁ PORNOGRAFIE	Asi 50 000 nových fotografií vytvořených za rok	250 milionů

Zdroj: UNODC, *The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment*, June 2010.

Odhad UNODC ohledně obchodu s osobami do Evropy pro sexuální vykořisťování by odpovídal asi 10 % předchozího odhadu ILO (Mezinárodní organizace práce) o částkách plynoucích z obchodu s lidmi v celosvětovém měřítku⁵. U většiny ostatních toků nelze v současné době poskytnout spolehlivý

⁵ International Labour Organisation (ILO), *A Global Alliance Against Forced Labour*, Geneva, 2005.

celosvětový odhad. Prostá extrapolace z těchto klíčových regionálních toků na světovou úroveň by byla tudíž problematická. Nejzákladnější odhady v těchto oblastech jsou vysoce diskutabilní a vykazují velká chybová rozpětí.

Výpočty by mohly alternativně vyjít ze statisticky založených odhadů výnosů vytvořených nadnárodním organizovaným zločinem v jednotlivých zemích. Tyto odhady však pro většinu zemí, zejména těch rozvojových, neexistují. To neznamená, že by nemohly být vytvořeny. Prosazování práva se však nutně soustředí na nejviditelnější část spektra organizovaného zločinu a jen zřídka zachytí letmý pohled na celkovou situaci. Údaje o trestné činnosti jsou příležitostně získávány při usvědčení podezřelých osob z organizovaného zločinu, ale jen málo zemí provedlo rozsáhlou analýzu celkových výnosů z trestné činnosti. Některé z těchto odhadů jsou i dvacet let staré, dokonce i pro země jako USA.

Existují však některé výjimky. Nedávná studie Mezinárodního měnového fondu například odhadla výnosy z trestné činnosti bez daňových úniků v Německu na 32 miliard EUR, což odpovídá 1,3% HDP (jak bylo probíráno v předchozí kapitole pod "národními odhady"). Použité výpočty poskytují užitečný model pro ostatní země. Další výjimkou v tomto směru je práce UNODC v nedávné studii o příjmech plynoucích z nezákonné těžby a pašování surovin v Konžské demokratické republice, která odrazila některé z nejvýznamnějších nadnárodních trestných činností v této zemi. Tato studie odhalila, že tento příjem činí asi 200 milionů USD ročně⁶, což se blíží 0,2 % HDP. Seriózní práce ohledně nezákonných toků peněz a souvisejících činností praní špinavých peněz by však neměla být založena na pár národních studiích, které navíc používají různé metodologie k získání odhadů.

Oproti tomu se tato studie omezovala pouze na jeden druh trestné činnosti - *obchod s kokainem* - pro nějž existuje celá řada údajů o trestné činnosti a pro nějž lze vyvinout metody odhadu k zaplnění mezer v informacích. Dokonce však i v oblasti obchodu s kokainem se vyskytly velké problémy. Zatímco známe rozsah užívání kokainu a máme základní znalosti o ziscích z trestné činnosti v zemích původu a zemích určení, nadnárodní organizovaná trestná činnost rovněž vytváří důležité výnosy v tranzitních zemích, a o těchto činnostech toho víme mnohem méně. Tranzitní země jsou oblastí, kde jsou dostupné informace nejslabší. Právě zde však může být vytvářen podstatný zisk - zejména ve srovnání s příslušnou ekonomikou - jelikož si "prostředníci" berou svůj podíl z výnosů za poskytované služby.

V případě nezákonných drog i obchodu s jiným zbožím a osobami je pro tento obchod často potřebná komplexní distribuční síť pokrývající mnoho zemí. Jsou zde výrobní země, velkoobchodníci v rámci jiných prostřednických nebo tranzitních zemí a maloobchodníci v zemích spotřeby. Tohle vše je nutno vyčísřit. Zatímco bylo vynaloženo značné úsilí na odhad počtu uživatelů drog, jen malé úsilí směřovalo k vyčíslení počtu zúčastněných obchodníků. Kde lze odhadnout počet producentů, velkoobchodníků a maloobchodníků a prodejní množství a jednotkové ceny jsou známy, lze odhadnout průměrný příjem na hlavu v těchto skupinách v síti. Poté lze odhadnout nadbytečný příjem přesahující měřítko nákladů na živobytí, a to lze využít jako odhad částky "propíraného" příjmu. Navíc je nutno vzít v úvahu i strukturu trhu. Studie o kokainu bude experimentovat s některými odbornějšími přístupy, aby se vypořádala s těmito problémy.

6 To zahrnuje nezákonný příjem vytvořený z nezákonné těžby a pašování zlata v ceně 120 milionů USD, dřeva za 30 milionů USD, cínovce za 29 milionů USD, diamantů za 21 milionů USD, marihuany za 5 milionů USD a slonoviny za 3 miliony USD, celkem tedy 208 milionů USD. (Zdroj: UNODC, *Organized Crime and Instability in Central Africa: A Threat Assessment*, October 2011).

Dalším velkým úkolem je vytvořit odhady rozsahu, ve kterém výnosy z trestné činnosti vstupují do finančního systému. Za tímto účelem byla provedena revize literatury, abychom získali některé základní údaje. Navíc byla vytvořena a použita celá řada postupů k sestavení těchto odhadů. V oblasti drog zahrnují analýzu jednotlivých případů zabavení drog nahlášených UNODC členskými státy. Ta byla provedena za účelem stanovení přiměřené míry snížení o částky, které utratí malí obchodníci s drogami na pokrytí svých aktuálních životních nákladů, oproti přebytkům vytvářeným velkými dealery, které jsou k dispozici k proprání. Navíc se tato studie pokoušela rovněž získat a analyzovat odborná stanoviska od Jednotek finanční rozvědky (FIU) a dalších příslušných institucí na státní a mezinárodní úrovni i od akademických odborníků. To mezi jinými provedla Referenční skupina s odborníky z různých regionů.

Dalším významným úkolem je určení podílu nelegálních finančních prostředků, které vstupují do finančního systému a jsou následně propírány opuštěním příslušné jurisdikce. Abychom tento problém vyřešili, sestavili jsme model na základě revize literatury a odborných stanovisek FIU a dalších příslušných institucí.

ii. Modely

Podnik se obvykle zakládá za účelem vytvoření zisku, který zvýší bohatství jeho vlastníků a růst podniku samotného. Majitelé a provozovatelé podniku mají jako jeden ze svých hlavních cílů *získání nebo vytvoření finanční návratnosti* výměnou za práci a převzetí rizika.

Nadnárodní organizovaná trestná činnost je obecně vedena jako podnik v jedné z těchto čtyř hlavních kategorií:

- podniky, jejichž ziskovost závisí na splnění poptávky po zakázaném zboží/službách, např. nezákonné drogy, střelné zbraně, nucená práce, části těla a ohrožené druhy,
- podniky, které uspokojují poptávku po legálním zboží/službách, ale vyhýbají se daním, spotřební dani nebo dodržování předpisů, např. cigarety, alkohol, prostituce (tam, kde je legální) a imigrace,
- podniky, které uspokojují poptávku po legálním zboží/ službách, ale tajnou výrobou nebo krádeží zdrojů, např. kradená vozidla, nelegálně zkopírovaná DVD, kulturní poklady, nelegální těžba dřeva nebo těžební průmysl jako ropa nebo diamanty,
- podniky, které predátorsky odchylují státní nebo soukromé fondy či obchodní zisk prostřednictvím podvodu nebo korupce, např. falešná fakturace, politická a finanční manipulace fondů, internetové podvody a podvody s identitou, manipulace a podvody na trhu cenných papírů.

Skupiny nadnárodního organizovaného zločinu tuto činnost vykonávají, protože jim z toho plyne značný zisk. Podnikají v místech, kde je zisk maximalizován, a toto podnikání může představovat různé fáze, např. produkce, velkoobchod a maloobchod (např. v obchodu s nezákonnými drogami), které mohou zahrnovat nadnárodní přesuny a různé míry ziskovosti. Zisky mohou být vytvářeny ve formě hotovosti, jiných finančních aktiv nebo komodit (např. diamanty a dřevo), které lze dále prodat.

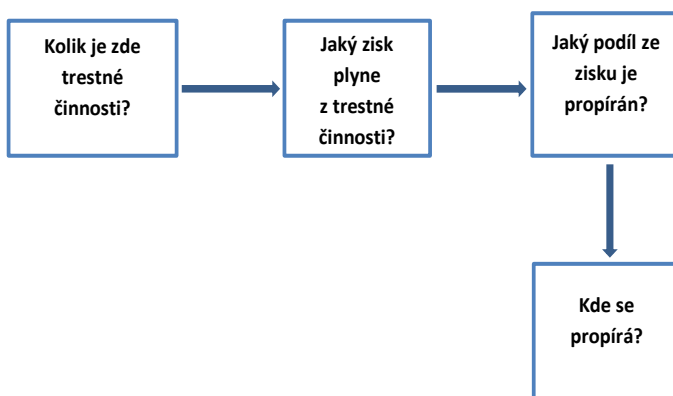
Jelikož jsou všechny tyto charakteristiky nadnárodního organizovaného zločinu i vlastnosti normálního podnikání a mezinárodního obchodu - s odhlédnutím od jejich kriminality - použitý přístup byl inspirován touto oblastí ekonomiky. Byl sestaven "model přitažlivosti" výnosů z trestné činnosti a praní špinavých peněz. Při poskytnutí odhadů výnosů z trestné činnosti a rozsahu, v němž jsou tyto výnosy z

trestné činnosti pravděpodobně propírány, účelem modelu je odhadnout pravděpodobný rozsah a směr výsledných toků pro první fázi prání⁷.

iii. Výnosy z trestné činnosti

Projekt začal sestavením údajů o výnosech z trestné činnosti souvisejících s obchodem s kokainem, zpracovaných za účelem odhadu nelegálních prostředků, které vstupují do finančního systému (v protikladu k utracení na osobní spotřebu nebo obchodní náklady), a konečně odhadu částek, které následně opouštějí jurisdikci, kde byly vytvořeny.

V oblasti obchodu s nezákonnými drogami včetně obchodu s kokainem UNODC sestavil rozsáhlou databázi s ročními údaji z časových sérií, které pokrývají celou řadu zemí, a rozsáhlý seznam položek údajů. Tyto údaje poskytují dostatečné informace pro odhad nabídky, poptávky, cenových úrovní, a tudíž vytvořených zisků⁸.

Dodávka nelegálních drog probíhá ve fázích. Velkoobchodníci importují drogy ve velkém a prodávají v menších množstvích do své sítě maloobchodníků k dalšímu prodeji spotřebitelům v ještě menších množstvích. Když trestná činnosti vytváří výnosy v malých částkách, zločinec vydá značnou část tohoto příjmu na životní náklady a drobnější luxus a zbude mu jen malá část k proprání. Naopak zločinci, jejichž zisky z trestné činnosti představují velké částky, budou pravděpodobně propírat větší část svých příjmů⁹. Z toho tudíž vyplývá, že existují podstatné rozdíly mezi velkoobchodníky s nezákonným zbožím a službami a maloobchodníky se stejným zbožím a službami, v jejich tendencích k propírání peněz, jelikož velkoobchodníci obvykle obchodují ve velkém a maloobchodníci v daleko menších množstvích. Z této logiky vycházelo modelování nezákonného trhu s kokainem. Byly provedeny samostatné odhady hrubých zisků na velkoobchodní a maloobchodní úrovni pro každou zemi.

⁷ Všimněte si, že se nepokoušíme analyzovat následující fáze prání peněz.

⁸ Viz např. UNODC, *World Drug Report 2005*, Vol. 1, Ch. 2., 'Estimating the Value of Illicit Drug Markets.'

⁹ Walker, J., *Estimates of the Extent of Money Laundering in and through Australia*, Australian Transaction Reports & Analysis Centre, 1995; Walker, J. and J. Stamp, *The Extent of Money Laundering in and through Australia in 2004*, Australian Institute of Criminology, 2007.

iv. Podíl výnosů, který se propírá

Podíl propíraných prostředků z nelegálních příjmů - jak je uváděno v literatuře - obvykle spadá do rozmezí 40 % - 80 % nebo 60 % - 80 % u nelegálních drog (viz kapitola 1). Jak dále odhalila revize literatury, tyto odhady jsou většinou předpoklady. Existuje relativně málo skutečných informací o procentu výnosů z trestné činnosti, které je propíráno. Na základě toho byly vyvinuty nové, inovativní přístupy pro tuto studii, aby bylo možno provést empiricky podloženější odhady výnosů z trestné činnosti, které jsou propírány.

Jedním z přístupů je odhadnout průměrný příjem na velkoobchodníka a maloobchodníka kokainem v každé zemi. Po odečtení "přiměřených nákladů na živobytí" dojdeme k odhadu částky "propíratelných" peněz na hlavu, vytvořených obchodem s kokainem. Pokud tyto částky vynásobíme celkovým odhadovaným počtem velkoobchodníků a maloobchodníků, dosáhneme odhadu celkové částky peněz, která je k dispozici k propírání.

Výsledky takového modelu však mohou být hrubě zavádějící, protože v praxi neexistuje takový "průměrný obchodník s drogami". Rozdělení obchodníků s drogami je ve skutečnosti velice nerovnoměrné, několik obchodníků má na svědomí většinu drog prodávaných na trhu, ale velký počet si vydělává jen holé minimum, aby přežilo.

Tudíž byl vytvořen propracovanější model. Základními kroky v něm jsou:

1. odhadnout počet obchodníků zapojených na maloobchodní a velkoobchodní úrovni v hlavních zemích,
2. analyzovat strukturu trhu,
3. použít analyzovanou strukturu trhu na odhadovaný počet obchodníků na maloobchodní a velkoobchodní úrovni a zavést srážkové procento ("přiměřené náklady na živobytí"), nad které jsou obchodníci s drogami schopni propírat peníze.

• Modelování procesu praní špinavých peněz - model přitažlivosti

Existují samozřejmě rozdíly v tom, jak vedou obchod nadnárodní organizovaný zločin a legitimní podnik a jak rozhodují o investování svých zisků. Rozdíly však spočívají v druhu zvažovaných rizik, nikoliv ve způsobu jejich posuzování. Faktory, které jsou rozhodující pro to, zda se nadnárodní organizovaný zločin rozhodne převést peníze ze země, kde byly vytvořeny, do jiné země, kde budou propřány, se liší jen v některých ohledech - zejména v potřebě utajení - od faktorů, které jsou rozhodující pro legitimní obchodní převody.

Jedním konkrétním rozdílem mezi legitimními obchody a nadnárodním organizovaným zločinem je tendence mnoha druhů trestné činnosti vytvářet výnosy v hotovosti, která není vysledovatelná. Když je vytvořena hotovost, jsou zapotřebí postupy *umístění*¹⁰ před *vrstvením a integrací*.

¹⁰ Skupina FATF definuje tři fáze praní špinavých peněz:

V první fázi praní špinavých peněz - umístění - osoba, která pere špinavé peníze, zavede své nelegální zisky do finančního systému. To může provést tak, že velké sumy peněz rozdělí do méně podezřelých malých částek, které jsou pak uloženy přímo na bankovní účet, nebo koupí řadu peněžních nástrojů (šeky, peněžní poukázky atd.), které pak vybere a uloží na účty na jiném místě. Poté, co prostředky vstoupí do finančního systému, proběhne druhá fáze - vrstvení. V této fázi se osoba, která pere špinavé peníze, zapojuje do řady převodů nebo pohybů prostředků, aby se vzdálily

- Bankovní systémy, které jsou pro tento druh zločinu atraktivní, budou spíše ty, které jsou nakloněny hotovosti, než ty, které jsou příliš propracované.
- Kvůli problémům spočívajícím v převozu velkých částek v hotovosti mohou být v prvním kroku procesu praní špinavých peněz zvlášť atraktivní země, které jsou geograficky blízko.
- Peníze mohou pak pokračovat do jiných zemí, kde propracovanější bankovní systémy provedou proces vrstvení a integrace.

Trestné činy, které přinášejí nehotovostní finanční výnosy, mohou vytvořit prostředky, které jsou již *umístěny* a mohou být *rozvrstveny* na finanční účty, tudíž zde není potřeba prvních fází praní špinavých peněz.

- Výnosy budou přitahovány do větších nebo propracovanějších bankovních systémů.
- Výnosy lze převést elektronicky, tudíž geografická blízkost není příliš důležitá. Významnější je *ochota* bankovního systému chránit identitu zákazníka a *kapacita* bankovního systému k poskytnutí potřebných služeb.
- Trestné činy, které vytvářejí zisky ve formě komodit, mohou vyžadovat postupy k zakrytí jejich nezákonného původu - např. integrace do legitimního obchodu.
- Výnosy se pak objeví jako zisky ze zjevně legitimních zdrojů.

- **Atraktivita pro osoby peroucí špinavé peníze**

Atraktivita pro osoby peroucí špinavé peníze má mnoho rozměrů. Každá země má vlastní přitažlivost pro osoby peroucí špinavé peníze na základě vlastních charakteristik. Některé budou atraktivní pro ty, kdo požadují "hotovosti nakloněné" bankovní služby, zatímco jiné budou přitažlivé pro ty, kdo požadují odborné bankovní služby.

Pro tyto záležitosti je zásadní rozsah, v němž právní režim příslušné země zakazuje poskytování služeb praní špinavých peněz, a zda má finanční sektor odborné znalosti a kapacitu k provedení těchto služeb.

Navíc k vlastní atraktivitě země pro osoby peroucí špinavé peníze zde existuje otázka její párové atraktivity s ostatními zeměmi na základě společných charakteristik. Země, které sdílejí určité charakteristiky, včetně společného etnického původu, společného jazyka(ů), pravidelného a rozsáhlého obchodu a společných (a průchozích) hranic budou pro osoby peroucí špinavé peníze atraktivnější, protože zde bude snazší uzavřít obchod.

Jak uvedli Walker a Unger¹¹ tyto koncepty lze sestavit dohromady formou mezinárodního ekonomického modelu vstupů a výstupů¹² s použitím "modelu přitažlivosti"¹³ pro vyjádření faktoru

od svého zdroje. Prostředky mohou být použity na nákup a prodej investičních nástrojů nebo je osoba propírající peníze jednoduše převede celou řadou účtů v různých bankách na světě. Toto využití široce rozptýlených účtů k propírání špinavých peněz převládá zejména v těch jurisdikcích, které nespolupracují ve vyšetřování souvisejícím s praním špinavých peněz. V některých případech může osoba peroucí špinavé peníze zamaskovat převody jako platby za zboží a služby a dodat jim tak legitimní podobu. Po úspěšném zpracování zisků z trestné činnosti v prvních dvou fázích je osoba peroucí špinavé peníze přesune do třetí fáze - integrace - v níž prostředky znovu vstupují do legitimní ekonomiky. Osoba peroucí špinavé peníze se může rozhodnout investovat prostředky do nemovitostí, luxusního majetku nebo obchodních podniků. http://www.fatf-gafi.org/document/29/0,3343,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html.

11 Walker, John and Unger, Brigitte, "Measuring Global Money Laundering: "The Walker Gravity Model", " *Review of Law & Economics*: 2009, Vol. 5: Iss. 2, Article 2.

12 Tento model vyvinul Wassily Leontief (Leontief, W. 1986. *Input-Output Economics*, 2nd edition. Oxford University Press.), a dlouho jej využívali ekonomové jako základ ekonomického modelování.

13 Model přitažlivosti souvisí s modelem vstupů a výstupů a tvrdí, že objem obchodu z místa A do místa B závisí na

přitažlivosti.

- **Měření vlastní atraktivity regionu pro osoby peroucí špinavé peníze**

Relativní velikost ekonomiky může přitahovat osoby peroucí špinavé peníze, protože může být snazší a bezpečnější schovat velké nezákonné prostředky v pokročilejší ekonomice než v méně rozvinuté zemi, kde nebudou vládní instituce dost silné na to, aby v případě bankrotu pomohly finančním institucím. Export finančních služeb a přímé zahraniční investice jsou měřítkem kapacity země provádět nadnárodní finanční transakce. Měřítko vlády zákona může značit neochotu vlády propírat nezákonně vytvořené finanční prostředky. Podobně i dodržování doporučení FATF "40+9" může značit neochotu vlády propírat nezákonně vytvořené finanční prostředky. Existence rozsáhlé stínové ekonomiky naopak usnadňuje účinné ukrytí nezákonných prostředků, tudíž bude pravděpodobně fungovat jako pobídka pro osoby peroucí špinavé peníze k investování těchto prostředků v těchto zemích.

Na základě výše uvedených úvah byla v této studii použita řada proměnných pro měření vlastní atraktivity země pro osoby peroucí špinavé peníze. Hlavními parametry použitými v tomto modelu byly:

- HDP na hlavu,
- význam sektoru finančních služeb v HDP (export finančních služeb jako % HDP),
- příliv přímých zahraničních investic jako % HDP,
- ukazatele měřící vládu zákona (index vlády zákona),
- ukazatele měřící lidský rozvoj (index HDI),
- shoda s FATF (index splnění požadavků FATF),
- rozsah stínové ekonomiky (stínová ekonomika jako procento HDP).

Údaje některých těchto proměnných nejsou zdaleka kompletní. Metodologie chybějících hodnot se liší podle obsahu a dostupných informací, ale obecně byly identifikovány země podobného charakteru jako země s chybějícími údaji a byly provedeny případné korekce podle populace nebo HDP. Když nebyly např. nalezeny žádné údaje o exportu finančních služeb jako procento HDP u některých významných finančních center, byla použita data jiného finančního centra s podobnou charakteristikou (přístavní město, podobná populace, HDP a regionální význam). V případě četných, méně důležitých center, byly použity regionální průměry.

Model vytvořil na základě těchto údajů a předpokladů index, který byl pak agregován na subregionální úroveň.

- **Měření specifické atraktivity jednotlivých regionů pro osoby peroucí špinavé peníze**

Model přitažlivosti (poprvé použitý Tinbergenem v roce 1962¹⁴) předpokládá, že obchodníci (v našem případě osoby peroucí špinavé peníze) budou upřednostňovat provádění obchodů mezi zeměmi s atraktivními obchodními vlastnostmi, včetně kulturních nebo jazykových spojení, ale že geografická vzdálenost je překážkou pro praní špinavých peněz. Jak uvedli Walker a Unger (2009):

velikosti populace v místě A, "atraktivitě" místa B pro lidi z A a vzdálenosti mezi těmito dvěma místy. "Vzdálenost" nemusí nutně představovat jen geografickou vzdálenost, ale může např. zahrnovat další geografické překážky obchodu, např. horská pásma. (Walker and Unger, 2009, op. cit.)

14 Tinbergen, J., *Shaping the World Economy*, Twentieth Century Fund, 1962, New York.

Vzdálenost je pro obchodní toky důležitá, protože je zástupná pro náklady na dopravu. Také určuje dobu během dopravy, poškození nebo ztrátu zboží, ke které může dojít v průběhu doby (lod' se potopí v bouři), nebo když se zboží zkaží. Může rovněž značit ztrátu trhu, např. když kupující není schopen při doručení zboží zaplatit. Vzdálenost také představuje komunikační náklady, je zástupná pro možnost osobního kontaktu mezi manažery, zákazníky, tj. pro neformální kontakty, které nelze poslat elektronicky. Vzdálenost lze rovněž vnímat ze širší perspektivy jako transakční náklady, např. hledání obchodních možností nebo založení důvěry mezi partnery.

Geografické vzdálenosti mezi hlavními městy lze vypočítat z jejich zeměpisné šířky a délky. Vzdálenost samozřejmě již nepředstavuje absolutní překážku obchodu, takže je pravděpodobné, že váha přiřádaná tomuto faktoru by v modelu forem obchodování jednadvacátého století (včetně nezákonného obchodu) měla být menší než v předchozích modelech. Je rovněž pravděpodobné, že vzdálenost bude na větší překážku nezákonným finančním tokům, pokud budou ve formě velké hotovosti, než v případě, kdy budou ve formě jiných finančních aktiv, a to jednoduše kvůli rizikům spojeným s přesunem velké hotovosti přes hranice. To znamená, že váha přiřádaná vzdálenosti jako překážce praní špinavých peněz bude záviset na povaze výnosů z trestné činnosti a zejména na tom, zda byly tyto výnosy vytvořeny v hotovosti nebo jiné formě. V tomto případě je rovněž pravděpodobné, že dvě země, které mají společnou hranici, mohou mít větší vzájemnou přitažlivost než země, které nemají společnou hranici, i když jsou stejně vzdálené.

Model rovněž dodržuje tradici modelu přitažlivosti v tom předpokladu, že osoby peroucí špinavé peníze budou upřednostňovat obchodovat se zeměmi, které mají společnou řeč, kulturní a obchodní vazby. Walker a Unger (2009) poznamenali:

Transakční náklady lze snížit, pokud strany mluví stejnou řečí a mají společnou historii a kulturní prostředí. "Dvě země, kde se mluví stejným jazykem, budou obchodovat dvakrát až třikrát více než dvojice zemí, které nemají stejnou řeč."

Hlavní jazyky a obchodní partnery lze srovnat po jednotlivých zemích a zaznamenat podobnosti. Analýzou údajů o hlavních obchodních partnerech, řečech a vzdálenostech mezi hlavními městy dosáhneme těchto výsledků:

- Export klesá s druhou mocninou vzdálenosti mezi zeměmi.
- Jen jedna ze sedmi zemí obchoduje více se vzdálenějšími zeměmi než s bližšími zeměmi.
- Země, které mají společnou řeč, budou více než dvakrát pravděpodobněji uváděny jako hlavní exportní místa určení.
- Pouze jedna z pěti zemí bude pravděpodobněji obchodovat se zeměmi s nepodobným jazykem než se zeměmi s podobným jazykem.

Jak Di Giovanni (2003)¹⁵, tak Wong (2007)¹⁶ použili model přitažlivosti, aby prozkoumali, co pohání (legální) kapitálové toky. Zahrnuli proměnné, které lze považovat za měřítko vlastní atraktivity i měřítko atraktivity mezi zeměmi. Di Giovanni zjistil, že:

Konkrétně velikost finančních trhů měřená poměrem kapitalizace trhu cenných papírů ku GDP má

15 di Giovanni, J., 'What drives capital flows? The case of cross-border M&A activity and financial deepening,' *Journal of International Economics*, 2005.

16 Wong, W.K., *Comparing the Fit of the Gravity Model for Different Cross-Border Flows* (<http://courses.nus.edu.sg/course/ecswong/research/wb9-ML.pdf>).

silnou pozitivní vazbu s domácími firmami investujícími v zahraničí. Význam trhu cenných papírů je zejména silný v ekonomikách založených na trhu vůči ekonomikám založeným na bankách. Za druhé, bilaterální vzdálenost má negativní účinek, zatímco telefonní provoz má pozitivní ... Za třetí, v souladu s posledním zjištěním, společná řeč má pozitivní účinek. Za čtvrté, dvoustranné smlouvy o službách stimulují obchody. Za páté, vysoké sazby daně v cílové zemi představují demotivaci, zatímco dvoustranné daňové smlouvy mají pozitivní účinek. A konečně mají význam i některé další faktory jako ekonomická velikost.

Wong empiricky zjistil, že model založený na vzdálenosti, řeči a "koloniální zkušenosti" *"dobře funguje pro obchodní a telefonní provoz, ale méně uspokojivě pro říze a akviziční toky".* Zjistil, že *"bilaterální toky jsou vyšší, pokud mají dvě země společnou hranici nebo společnou řeč".*

Lze rozumně předpokládat, že podobné principy, které platí pro obchod mezi zeměmi, platí rovněž pro toky výnosů z trestné činnosti. V této studii byla proto použita celá řada proměnných odpovídajících těmto zjištěním ke změření atraktivitu pro osoby peroucí špinavé peníze:

- geografická vzdálenost¹⁷
- zda mají země společnou hranici nebo jsou propojeny hlavním dopravním tahem (jednoduchý ukazatel ano/ne)¹⁸
- zda mají země společný hlavní jazyk¹⁹
- podíl exportů ze země A, které směřují do země B²⁰.

Geografická vzdálenost a index společné hranice odráží tradiční model přitažlivosti a Wongovo zjištění o společných hranicích. Řeč vyjadřuje snadnost obchodování a údaje o exportu měří sílu existujících (většinou legálních) obchodních vzorců mezi oběma zeměmi.

Výsledky jednotlivých zemí pak byly agregovány na subregionální úroveň. Výsledky této studie jsou vykazovány pouze na subregionální úrovni.

• Kalibrace modelu

Rodrigue a kol. (2009) popsal, že kalibrační proces je nezbytný k zajištění toho, aby model přitažlivosti produkoval výsledky, které odpovídají známým skutečnostem.

Významným úkolem souvisejícím s využitím prostorových modelů interakce, zejména modelu přitažlivosti, je jejich kalibrace. Kalibrace spočívá ve zjištění hodnoty každého z parametrů modelu (konstantní a exponenciální) pro zajištění toho, že odhadované výsledky jsou podobné pozorovaným tokům. Pokud tomu tak není, model je téměř bezcenný, protože téměř nic nepředpovídá ani nevysvětluje. Není možné vědět, zda je proces kalibrace přesný, bez srovnání odhadovaných výsledků s

17 Vzdálenost byla vypočtena následovně: Vzdálenost ij pro země i a j, které nemají společnou hranici = geografická vzdálenost mezi hlavními městy. Pro země i a j, které mají společnou hranici = "Snížení vzdálenosti díky společné hranici" * geografická vzdálenost mezi hlavními městy. Pro $i=j$ = "Pocitová vzdálenost pro vnitřní prání špinavých peněz" * Min (vzdálenost ij, i se nerovná j). "Pocitová vzdálenost pro vnitřní prání špinavých peněz" souvisí s nejbližší "druhou" zemí, takže model zjišťuje vzdálenost ze země I do nejbližší země J a násobí ji 0,049, což odráží výsledky výzkumu provedené ohledně vnitřního prání špinavých peněz v Nizozemsku. Údaje byly vypočteny ze zeměpisných šířek a délek měst: http://www.racerecon.com/trailrecon/gmaps/Chapters/chapter5/ScreenScraping/scrape_me.html.

18 Sestaveno na základě Google Maps

19 Zdroj: <http://www.infoplease.com/ipa/A0855611.html>

20 Sestaveno podle <http://comtrade.un.org/db/default.aspx>. Jednoduchý model přitažlivosti na základě HDP dvou zemí a vzdálenosti mezi nimi byl využit k odhadu zbylých procent.

*empirickými důkazy*²¹.

Model je proto sestaven tak, aby bylo možné každé z výše uvedených proměnných přidělit váhu a vytvořit tak různá skóre pro každou zemi. Nulová váha vylučuje proměnnou ze skórovacího systému. Negativní váhu lze použít na ty faktory, které pravděpodobně snižují atraktivitu pro osoby peroucí špinavé peníze. V některých případech lze jako korekční faktor použít i negativní hodnotu. Čím vyšší váha, tím vyšší vliv faktor má ve vlastním skóre atraktivity. Tyto váhy lze pak upravovat, aby bylo dosaženo shody mezi výsledky modelu a pozorovanými toky.

Tímto způsobem je kalibrován index přitažlivosti s odkazem na mnoho existujících seznamů zemí peroucích špinavé peníze, offshorových center, daňových rájů a matic AML shody²² a s odkazem na několik existujících pokusů o kvantifikaci prvků a korelátů praní špinavých peněz do nebo z konkrétních zemí²³.

(b) Aplikace modelu(ů) na nezákonný obchod s kokainem

Různé modely, které byly nastíněny výše, byly testovány na jednu konkrétní nadnárodní organizovanou trestnou činnost: obchod s kokainem. Obchod s kokainem je zvlášť zajímavý, protože míra zapojení organizovaného zločinu v tomto obchodu je vyšší než v obchodu s jinými drogami. To má také za následek soustředění finančních prostředků v omezenějším počtu rukou, tudíž jsou zde k propírání vyšší částky než u jiných drog. Geografická koncentrace obchodu s kokainem na západní polokouli také znamená, že bankovní sektor hraje větší úlohu v praní špinavých peněz než na východní polokouli, kde jsou důležitější tradiční, neformální finanční transakční systémy (např. systém Hawala založený na důvěře a rodinných vazbách).

Pokud jsou v následujících kapitolách výslovně uvedeny země, je tomu tak za účelem objasnění metodologie použité k dosažení odhadů, ale nemá to tyto země odsuzovat nebo snižovat jejich úsilí v boji s obchodem s kokainem. Některé z těch nejčastěji uváděných zemí byly ty, které dosáhly největšího pokroku v boji s problémem týkajícím se kokainu za poslední roky. To zahrnuje Kolumbii, která uspěla ve zmenšení své oblasti pěstování koky o 65 % v období 2000-2010, USA, které úspěšně snížily užívání kokainu (o 68 % méně pozitivních testů moči na kokain mezi běžnou pracovní silou za období 2006 až 2010) a Mexiko, kde vláda v minulých letech aktivně konfrontovala drogové kartely a přispěla tak k rozsáhlému snížení užívání kokainu v USA.²⁴

21 Rodrigue, J-P, C. Comtois and B. Slack (2009), *The Geography of Transport Systems*, Second Edition, New York: Routledge. See <http://people.hofstra.edu/geotrans/eng/ch5en/meth5en/ch5m2en.html>.

22 To zahrnuje Mezinárodní úřad pro kontrolu narkotik, seznam realizačních směrnic OECD a Tax Justice Network (Síť daňové spravedlnosti).

23 Například: Baird Maritime, "Laundered ransoms cause Kenyan property boom," 25 February 2010 (http://www.bairdmaritime.com/index.php?option=com_content&view=article&id=5693:piracy-cash-lands-in-kenya-property-market-in-nairobi-skyrockets-&catid=113:ports-and-shipping&Itemid=208), and the Global Financial Integrity Programme's attempt to quantify privately held, non-resident deposits in secrecy jurisdictions - http://www.gfip.org/storage/gfip/documents/reports/gfi_privatelyheld_web.pdf.

24 UNODC, *World Drug Report 2011*, June 2011.

i. Odhad výnosů nezákonného obchodu s kokainem

UNODC provedla několik kol odhadů různých nezákonných trhů s drogami, zejména pro kokain a opiáty. Ohledně kokainu poslední odhad UNODC naznačuje, že celkové maloobchodní tržby činí asi 85 miliard USD (rozpětí: 75–100 mld USD) za rok 2009.

UNODC sestavila rozsáhlou databázi s ročními časovými sériemi údajů o téměř všech zemích, rozsah hlavních typů drog a rozsáhlý seznam položek údajů. Z těchto údajů lze vyvodit odhady rozsahu činností souvisejících s kokainovým trhem ovlivňující různé země a zisky vytvořené těmito činnostmi.

Tyto údaje zahrnují:

- odhadovaný počet producentů,
- odhadovanou oblast pěstování,
- odhadované množství produkce,
- odhadovanou kvalitu produkce a nelegálně obchodovaných množství („čistota“),
- odhadované „farmářské“ ceny producentům,
- odhadované ztráty při dopravě spotřebitelům (zabavení),
- obchodní trasy,
- odhadované velkoobchodní ceny (cena za kilogram),
- odhadované maloobchodní ceny (cena za gram),
- odhadovaný počet spotřebitelů,
- sociálně-demografické profily spotřebitelů,
- odhadovaná spotřeba na spotřebitele (pro omezený počet zemí),
- počet zatčených obchodníků/ spotřebitelů.

Tyto údaje poskytují dostatečné informace pro odhad nabídky, poptávky, cenové úrovně, a tudíž možných zisků.²⁵

ii. Počet uživatelů kokainu

Postup výpočtu – na příkladu kokainu – zde bude podrobněji rozebrán. Výpočet začíná odhadem počtu uživatelů v každé zemi. Tyto informace se obvykle získávají z průzkumů domácností. V těchto průzkumech se stanoví procento lidí, kteří užili kokain alespoň jednou za posledních 12 měsíců. Většina zemí podepsala a ratifikovala Jednotnou úmluvu z roku 1961, tudíž jsou jejich státní úřady povinny poskytovat UNODC své nejlepší státní odhady. Informace poskytované členskými státy jsou však nestejněměrné. Dobré informace jsou k dispozici ze zemí v Severní Americe, Evropě, Oceánii a Jižní Americe (včetně Střední Ameriky a karibské oblasti), avšak ve většině zemí v Asii a hlavně v Africe jsou informace velmi špatné.

Populace ve věku 15–64 dané země se násobí mírou rozšíření, aby bylo dosaženo odhadu celkového počtu uživatelů kokainu dané země. Pokud se průzkum provádí pro různé věkové skupiny, výsledky jsou příslušně upraveny, obvykle se předpokládá, že nad 65 let již žádní uživatelé kokainu nejsou. V případě, že průzkum využil jiná měřítka (životní míru rozšíření, míru rozšíření za poslední měsíc), země v oblasti, které měřily roční míru rozšíření nebo životní míru rozšíření nebo rozšíření za poslední měsíc, byly využity k dosažení – pomocí regresní analýzy – odhadu pravděpodobné roční míry

²⁵ Viz nap2011.eport *World Drug Report 2005*, Vol. 1, Ch. 2., 2005í úřad pro kontrolu narkotik, seznam realizačnic

rozšíření v příslušné zemi. Pokud země provedly pouze školní průzkumy, byla provedena regresní analýza pro dosažení odhadu rozšíření na základě informací zemi, které provedly školní průzkum a státní průzkum domácností. Další otázkou je, jak naložit se starými informacemi. Pro účely tohoto úkolu byly využity veškeré odhady, které byly k dispozici. Míry rozšíření získané z průzkumů v minulých letech byly použity na současnou populaci ve věku 15 až 64 let. Náročnějším úkolem je vypořádat se s chybějícími informacemi. V těchto případech byl využit subregionální průměr jako zástupný a upraven, pokud jiné dostupné informace (včetně kvalitativních informací) ukazují, že užívání kokainu je pravděpodobně vyšší nebo nižší než subregionální průměr.

Výsledkem tohoto komplexního úkolu byl „nejlepší odhad“ okolo 15,6 milionů uživatelů kokainu v roce 2009 nebo 0,35 % populace ve věku 15–64 let, což je v souladu s výsledky získanými za předchozí rok (15,9 milionů v roce 2008). „Nejlepší odhad“ rovněž spadá do rozmezí 14,3 až 20,5 milionů uživatelů nebo 0,3% – 0,5% populace ve věku 15–64 let vypočtené na základě přísných „mechanických“ pravidel pro nakládání s chybějícími informacemi: pro každou zemi, která nepodalala zprávu, byla stanovena míra užívání kokainu na 10. percentil a 90. percentil z nejvyšších a nejnižších výsledků země na subregionální úrovni (nebo na regionální úrovni v případě nedostatečných odhadů za příslušnou zemi na subregionální úrovni). Je však nepravděpodobné, že kokain je nějak rozsáhle užíván např. v Číně, Mongolsku nebo ve většině vnitrozemské Afriky. Kvalitativní informace naznačující relativně vysoké nebo nízké míry užívání kokainu v jednotlivých zemích naznačují, že světový počet uživatelů kokainu (odhadovaný na 15,6 milionů) je pravděpodobně blíž k dolní hranici celého rozmezí (14 až 21 milionů uživatelů).

Model založený na „nejlepších odhadech“ naznačuje, že největší počet uživatelů kokainu je v Severní Americe (5,7 milionů), západní a střední Evropě (4,1 milionů) a Jižní Americe (2,7 milionů včetně karibské oblasti a Střední Ameriky). Odhady pro Asii jsou nízké (0,7 milionů). Nejlepší odhady pro Afriku udávají počet 1,7 milionů lidí – ale tento odhad je nutno považovat pouze za informativní, protože většina afrických zemí neprovedla státní průzkumy domácností.

iii. Spotřeba kokainu

Dalším krokem bylo odhadnout spotřebu na hlavu. To vycházelo z výsledků modelu vstupů a výstupů za rok 2005²⁶, spojující poptávku a nabídku. Tyto výsledky byly upraveny v souladu s nedávným výzkumem.

Míra užívání na hlavu se pohybuje v rozpětí 6 až 7 gramů čistého kokainu ročně ve východní Evropě a Oceánii (kde je kokain drahý) po 35 gramů v Jižní Americe, Střední Americe a karibské oblasti (kde je levný). Užívání kokainu na hlavu v Severní Americe (32 gramů) a západní a střední Evropě (28 gramů) se jeví relativně malé. Nebyly zjištěny žádné informace o užívání kokainu na hlavu ani v Africe, ani v Asii. Množství bylo stanoveno na 20 gramů na uživatele. Vynásobením míry užívání na hlavu počtem uživatelů kokainu dostaneme světovou poptávku po kokainu ve výši 440 tun, včetně téměř 180 tun ke spotřebě v Severní Americe, 123 tun v západní a střední Evropě a více než 95 tun v Jižní Americe, karibské oblasti a Střední Americe. Odhady pro Afriku (20 tun) a Asii (13 tun) jsou daleko nižší.

26 UNODC, World Drug Report 2005, Volume 1: Analysis, 2005, pp. 123-143.

Tabulka 38: Počet uživatelů kokainu v roce 2009 – nejlepší odhady

	Populace (v milionech)		Počet uživatelů kokainu	v % populace 15–64 let
	Celkem	ve věku 15–64 let		
Evropa	804	550	4 522 000	0,82
- Západní a střední Evropa	480	322	4 051 000	1,26
- Jihovýchodní Evropa	127	87	157 000	0,18
- Východní Evropa	200	143	313 000	0,22
Severní Amerika	458	305	5 693 000	1,86
Jižní a Střední Amerika a karibská oblast	472	307	2 728 000	0,89
Asie	4 063	2 719	673 000	0,02
Oceánie	36	23	300 000	1,29
Afrika	1 008	566	1 711 000	0,30
CELKEM	6 841	4 471	15 627 000	0,35
Ameriky	929,51	612,53	8 421 000	1,37
Západní Evropa	482,15	320,62	3 900 000	1,21
Východní Evropa	322,07	229,19	624 000	0,27

Zdroj: UNODC, výpočty založené na odpovědích na Ročním dotazníku o hlášení (Annual Reports Questionnaire – ARQ) a dalších informačních zdrojích.

Odhad spotřeby ve výši 440 tun ve světovém měřítku byl křížově zkontrolován oproti odhadům nabídky. Světovou produkci kokainu v roce 2009 odhadl UNODC na 842 až 1111 tun (rozdíl je způsoben různými předpoklady o výnosnosti listu koky a transformaci listu koky na kokovou pastu, kokainovou bázi a kokain hydrochlorid). Světová produkce musí uspokojit spotřebu i zabavení. V roce 2009 došlo na světě k zabavení asi 732 tun. Pokud použijeme průměrnou maloobchodní čistotu (33%) zprůměrovanou podle množství spotřebovaného v každé zemi, odpovídalo by to zabavení 242 tun čistého kokainu, a pokud použijeme průměrnou velkoobchodní čistotu zprůměrovanou podle zabavených objemů (81%), odpovídalo by to zabavení 593 tun čistého kokainu. Pokud budeme předpokládat, že 75 % kokainu je zabaveno na velkoobchodní úrovni a 25 % na maloobchodní úrovni, světově zabavené množství upravené o čistotu v roce 2009 by představovalo 505 tun čistého kokainu. Pokud přičteme zabavené množství ke spotřebě, dostaneme světovou celkovou poptávku po kokainu ve výši $(440+505=)$ 945 tun (rozmezí: $(440+242=)$ 682 až $(440+593=)$ 1033 tun), což by v zásadě odpovídalo odhadům světové produkce za tento rok (842 až 1111 tun za rok 2009).

iv. Ceny kokainu

Dalším krokem bylo určit maloobchodní a velkoobchodní ceny v každé zemi upravené o čistotu, abychom získali čistou cenu za gram (na maloobchodní úrovni) nebo za kilogram (na velkoobchodní úrovni). Tyto informace mají být také poskytovány UNODC v rámci procesu ARQ. Pokud byla

nahlášena pouze cenová rozmezí, byla použita střední cena – pokud nebyly dostupné dodatečné oficiální informace pro odhad typické ceny.

Tabulka 39: Předběžný odhad množství spotřebovaného kokainu za rok 2009

	Uživatelé		Užívané množství na hlavu	Spotřeba	
	v milionech	v % z celku	gramů ročně	v metrických tunách	v % z celku
Ameriky	8,4	54 %	32,6	275	63 %
z toho					
Jižní Amerika	2,4	15 %	35,0	85	19 %
Střední Amerika	0,1	1 %	35,0	5	1 %
Karibská oblast	0,1	1 %	35,0	6	1 %
Severní Amerika	5,7	36 %	31,5	179	41 %
Evropa	4,5	29 %	28,4	129	29 %
z toho					
Západní a střední Evropa	4,1	26 %	30,3	123	28 %
Jihovýchodní Evropa	0,2	1 %	24,7	4	1 %
Východní Evropa	0,3	2 %	6,0	2	< 1 %
Afrika	1,7	11 %	12,0	21	5 %
z toho					
Západní a střední Afrika	1,1	7 %	12,0	13	3 %
Jižní Afrika	0,3	2 %	12,0	4	1 %
Severní Afrika	< 0,1	< 1 %	12,0	< 1	< 1 %
Východní Afrika	0,2	1 %	12,0	3	< 1 %
Asie	0,7	4 %	20,0	14	3 %
Oceánie	0,3	2 %	7,3	2	< 1 %
Celkem	15,6	100 %	28,1	440	100 %

Zdroj: odhady UNODC založené na údajích z Dotazníku UNODC o ročních hlášeních, Světové zprávě o drogách z roku 2005 a aktualizacích na základě vybraných vědeckých studií

(To bylo např. provedeno pro USA, kde databáze STRIDE²⁷ uvádí veškeré ceny federálně zabavených nebo koupených drog, včetně jejich čistoty). Když nebyly k dispozici údaje za rok 2009, byly použity údaje z posledního dostupného roku. Úkolem bylo vypořádat se s chybějícími údaji. Za tímto účelem

27 Národní úřad pro kontrolu obchodu s drogami USA provozuje databázi STRIDE – systém na získání informací z drogové evidence, který obsahuje podrobné informace o zabavení drog a skrytých nákupech drog, včetně ceny a čistoty.

byl použit nevážený průměr cen nebo čistot hlášený v subregionu. Byla provedena celá řada kontrol konzistence, aby bylo zaručeno, že maloobchodní ceny nejsou nižší než velkoobchodní ceny, což by bylo nepravděpodobné, jelikož nelegální obchodníci tvoří raději zisk než ztráty.

Údaje agregované na regionální úroveň ukázaly – dle očekávání –, že v Oceánii jsou velkoobchodní ceny kokainu vysoké (785 USD za čistý gram) a v Jižní Americe, Střední Americe a karibské oblasti jsou nízké (39 USD za čistý gram). Maloobchodní ceny upravené o čistotu v západní a střední Evropě (273 USD za čistý gram) jsou vyšší než v Severní Americe (222 USD za čistý gram), ačkoliv ceny zde po roce 2006 výrazně stouply. Průměrné maloobchodní ceny na světové úrovni (vážené podle spotřeby) v roce 2009 činily 194 USD za čistý gram.

Výpočet velkoobchodních cen byl komplexnější.

ARQ požaduje velkoobchodní ceny za kilogram a za velkoobchodní čistotu. Z toho vychází ceny okolo 6 USD za čistý gram v Jižní Americe (včetně Střední Ameriky a karibské oblasti), 35 USD v Severní Americe a 84 USD v západní a střední Evropě. Průzkum v USA (který pravděpodobně platí i pro většinu ostatních zemí) ukazuje, že dealeri prodávající koncovým uživatelům obvykle nekupují kilogram kokainu, protože by to bylo příliš drahé, ale spíše menší množství mezi 20 a 50 gramy od dealera prostřední úrovně. V USA je tímto množstvím obvykle unce (28,4 gramů). Tudíž pro výpočet velikosti maloobchodního trhu na státní úrovni by nebylo příliš užitečné počítat rozdíl mezi cenami za gram a kilogram, protože by to zahrnovalo značnou část státního velkoobchodního trhu. Vhodnější výpočet maloobchodních zisků by se zakládal na cenovém rozdílu mezi cenami za „unci“ a „gram“.

Podrobné ceny na několika úrovních se však shromažďují pouze v USA. Při analýze databáze STRIDE za období 2002–2006, kdy byl trh s kokainem v USA relativně stabilní (oproti následnému vyšplhání cen), údaje ukázaly, že v každém období ceny za unci (za gram) (tj. průměrné ceny za nákupy mezi 20 a 50 gramy) se pohybovaly mezi cenami za gram a kilogram kokainu, i když byly mnohem blíže cenám za kilogram, vyjádřených v gramech.

Pokud by byl celkový rozdíl mezi cenami za gram a kilogram (za gram) byl stanoven na 100 (0 za cenu gramu a 100 za cenu kilogramu, vyjádřenou v gramech), cena unce by se pohybovala těsně okolo 83. Jinými slovy, k ceně unce se přiblížíme výpočtem rozdílu mezi maloobchodní cenou a cenou za kilogram, vypočteme 83 % z tohoto rozdílu a poté odečteme tento cenový rozdíl od maloobchodní ceny. Tato metoda byla následně použita na všechny ostatní země, aby byl získán odhad cen za unci.

Dalším úkolem bylo vypočítat typickou dovozní cenu. I když je původní dovozní cena v andské oblasti známá (průměrně okolo 2.200 USD za kilogram nebo 2,2 USD za gram), kokain se nekupuje jen přímo z andských zemí, ale obvykle z různých tranzitních zemí. Tudíž většina kokainu určeného např. pro USA byla nakoupena v Mexiku (tj. zaslána mexickými kartely z Mexika přes hranici do USA). Abychom dostali typickou dovozní cenu, veškeré dostupné informace o dopravních cestách a tranzitních zemích byly vzaty v úvahu.

Tabulka 40: Maloobchodní, velkoobchodní a dovozní ceny kokainu za gram (2009)

	Spotřeba v kilogramech	Průměrná maloobchodní cena v USD za gram	Průměrné velkoobchodní ceny v USD		Průměrné dovozní ceny v USD	
			při objemu unce za gram	při objemu kilogramu za gram	ze zemí, odkud se nakupuje	ze zemí původu
Evropa	128 568	277	115	86	39	2,2
Západní a střední Evropa	122 793	273	112	84	37	2,2
Jihovýchodní Evropa	3 897	360	153	117	63	2,2
Východní Evropa	1 877	408	197	160	96	2,2
Severní Amerika	179 476	222	68	35	15	2,2
Jižní a Střední Amerika a karibská oblast	95 480	39	11	6	2,4	2,2
Asie	13 464	181	102	88	27	2,2
Oceánie	2 186	785	329	248	38	2,2
Afrika	20 533	88	44	36	14	2,2
CELKEM	439 706	194	70	47	20	2,2

Zdroj: UNODC, výpočty založené na odpovědích na Ročním dotazníku o hlášení (Annual Reports Questionnaire – ARQ) a dalších informačních zdrojích.

v. Odhad maloobchodní a velkoobchodní hodnoty

Vynásobením maloobchodních cen upravených o čistotu množstvím kokainu spotřebovaného v každé zemi vyjde maloobchodní hodnota. Výpočty vedou ke světové maloobchodní hodnotě spotřebovaného kokainu ve výši 85 miliard USD za rok 2009. Největšími trhy jsou Severní Amerika (40 miliard USD nebo 47 % světového trhu), pak následují trhy západní a střední Evropy (34 miliard USD nebo 39 % světového trhu). Ostatní regiony mají spotřebu pouze 14 % z celku.

Při hodnocení v „cenách za unci“ (se zohledněním trhu, na kterém pouliční dealeři nakupují kokain) velikost světového trhu s kokainem činí 31 miliard USD, ovšem při hodnocení v cenách za kilogram hodnota spadne na 20 miliard USD. Pokud provedeme hodnocení na dovozní úrovni, odkud byl kokain nakoupen, musí obchodníci s drogami platit asi 9 miliard USD.

vi. Odhad hrubých zisků souvisejících s kokainem

Světové maloobchodní tržby za kokain byly odhadnuty na částku 85 miliard USD za rok 2009. Celková hodnota kokainu v zemích původu činila 1 miliardu USD. To značí, že v roce 2009 byl vytvořen hrubý zisk ve výši asi 84 miliard USD.²⁸

²⁸ „Hrubý zisk“ zde nebere v úvahu jiné náklady, které mohou obchodníci s drogami mít. V ekonomické terminologii by

Výše vypočtené údaje umožňují určení hrubých zisků na různých úrovních. Údaje ukazují, že většina světových hrubých zisků je vytvářena na maloobchodní úrovni (54 mld USD), více než dvakrát více objemu vytvořeného na velkoobchodní úrovni (22 mld USD) (rozdíl mezi dovozními cenami a cenami za unci). Zdaleka největší hrubé maloobchodní zisky jsou vytvářeny v Severní Americe (28 miliard USD) a západní a střední Evropě (20 mld USD), což představuje 87 % světových hrubých maloobchodních zisků za kokain.

Celkové hrubé velkoobchodní zisky (22 mld USD) lze rozdělit na dvě části: velkoobchodní zisky na státní úrovni (mezi cenou za kilogram a cenou za unci: 10 mld USD) a mezinárodní velkoobchodní zisky (z dovozní země státním velkoobchodníkům: 12 mld USD). Hrubé zisky navíc vznikají při dopravě kokainu ze zemí původu do různých tranzitních zemí (8 mld USD).

Jinými slovy, tato čísla naznačují, že mezinárodní obchod s kokainem vytváří asi 20 mld USD (8 mld USD za nelegální obchod do hlavních tranzitních zemí a asi 12 mld USD za nelegální obchod do hlavních zemí určení). Navíc asi 10 mld vytváří místní nelegální velkoobchodní činnost a dalších 54 mld místní maloobchodní prodej kokainu, tudíž celkem asi 64 mld USD hrubých zisků vytvářených na státní úrovni v souvislosti se spotřebou kokainu.

vii. Úprava hrubých zisků o zabavená množství

Dosud vypočtené hrubé zisky neberou v úvahu, že obchodníci s drogami také přicházejí o část svého zboží kvůli jeho zabavení. Pokud vezmeme v úvahu zabavená množství, celkové vytvořené zisky (asi 84 mld USD) se však nezmění. Má to dopad jen na rozdělení zisků vytvořených mezi zeměmi. Hrubé zisky stoupají v producentských zemích (jelikož je zde prodáváno více kokainu) a klesají ve spotřebitelských zemích (protože obchodníci musí nakupovat více kokainu, než nakonec prodají spotřebitelům kvůli zabavení).

Tato otázka není jen akademická. Jak bylo uvedeno dříve, světová spotřeba kokainu – vyjádřena v ekvivalentu čistých drog – je odhadována na asi 440 tun. Množství zabaveného kokainu na světové úrovni v roce 2009 činilo asi 732 tun. Pokud toto množství upravíme o maloobchodní čistotu (≈ 33 %), pak by to činilo 242 tun zabaveného čistého kokainu, nebo – upraveno o velkoobchodní čistotu (≈ 81 %) – 593 tun zabaveného čistého kokainu.

Pokud budeme předpokládat, že polovina byla zabavena na velkoobchodní úrovni a polovina na maloobchodní úrovni, zabavené množství upravené o čistotu by činilo 417 tun. Pokud budeme předpokládat, že téměř vše bylo zabaveno na velkoobchodní úrovni, zabavené množství upravené o čistotu by bylo 593 tun. Pokud vezmeme střed těchto dvou odhadů (417 a 593 tun), dosáhneme „nejlepšího odhadu“ 505 tun zabaveného čistého kokainu. To představuje předpoklad, že 75 % zabavení probíhá na velkoobchodní úrovni a 25 % na maloobchodní úrovni.

bylo vhodnější použít termín „přidaná hodnota“, ta má ale pozitivní význam, který není vhodný při použití na škodlivé a potenciálně smrtící látky jako nezákonné drogy.

Tabulka 41: Hodnota kokainu spotřebovaného v roce 2009 (v milionech USD)

	Maloobchodní hodnota		Velkoobchodní hodnota (v milionech USD)		Dovozní hodnota (v milionech USD)	
	V milionech USD	V %	Založeno na „cenách za unci“	Založeno na cenách za kilogram	Hodnota v zemích nákupu	Hodnota v zemích původu
Evropa	35 650	42 %	14 755	11 068	5 011	154
Západní a střední Evropa	33 480	39 %	13 788	10 313	4 585	147
Jihovýchodní Evropa	1 404	2 %	597	455	246	5
Východní Evropa	767	1 %	370	300	180	2
Severní Amerika	39 873	47 %	12 142	6 327	2 700	215
Jižní a Střední Amerika a karibská oblast	3 765	4 %	1 084	610	229	115
Asie	2 431	3 %	1 374	1 187	363	16
Oceánie	1 716	2 %	719	543	83	3
Afrika	1 806	2 %	897	737	279	25
CELKEM	85 241	100 %	30 970	20 472	8 670	528

Zdroj: UNODC, výpočty založené na odpovědích na Ročním dotazníku o hlášení (Annual Reports Questionnaire – ARQ) a dalších informačních zdrojích.

Pokud bychom tato zabavená množství upravená o čistotu (505 tun) vynásobili průměrnou světovou velkoobchodní cenou za kokain upravenou o čistotu vypočtenou výše (≈ 47 USD za gram založeno na spotřebovaném množství), výpočty naznačují, že asi 24 mld hrubých zisků (ze světových zisků 84 mld USD) by se mohlo přesouvat od obchodníků ve spotřebitelských zemích obchodníkům v producentických zemích. Tento výpočet založený na průměrné velkoobchodní ceně zvážený podle množství kokainu spotřebovaného v každé zemi by však přeceňoval skutečné přesuny. Přesuny jsou menší, jelikož distribuce spotřeby kokainu a zabavení kokainu na světové úrovni nejsou zdaleka totožné. Ve skutečnosti dochází k podstatnému zabavování kokainu v blízkosti zdrojových zemí, kde jsou ceny za kokain daleko nižší.

Když velkoobchodní ceny za kokain upravené o čistotu upravíme o váhu zabavení provedených v každé zemi, průměrná světová cena za kokain spadne na asi 15 USD za gram. Pokud to vynásobíme zabaveným množstvím upraveným o čistotu, získáme přesuny hrubých zisků ve výši asi 7 mld USD, směřující hlavně od spotřebitele do producentických a tranzitních zemí. Množství stažená z trhu úřady ve spotřebitelských zemích v podstatě zvyšují hrubé zisky obchodníků s drogami v Jižní Americe, protože jsou schopni prodávat více svým klientům na hlavních spotřebitelských trzích Severní Ameriky, Evropy a ostatních oblastí. Jinými slovy, snížení zisků skupin organizovaného zločinu ze Severní Ameriky a Evropy zabavením kokainu v jejich oblastech pomáhá zvyšovat – za jinak stejných okolností – zisky zločineckých skupin v Jižní Americe²⁹. Hrubé zisky na státní úrovni tudíž padají na

²⁹ Bylo by však chybou považovat zabavení kokainu za situaci, kdy nula od nuly pojde. Zabavení zvyšují riziko, tudíž ceny kokainu ve spotřebitelských zemích, což pomáhá omezovat spotřebu drog ve spotřebitelských zemích.

asi 57 mld USD (64 mld USD – 7 mld USD), zatímco mezinárodní zisky z obchodu s kokainem stoupají na 27 mld USD (20 mld USD + 7 mld USD).

Tabulka 42: Hrubé zisky související s kokainem v milionech USD vytvořené na světové úrovni – a jejich distribuce (neupravená o zabavená množství a zisky za tranzit)

	Maloobchodní zisky (z ceny za unci na cenu za gram)	Velkoobchodní zisky			Zisky ze země původu do tranzitních zemí
		Celkové velkoobchodní zisky (z dovozní ceny na cenu za unci)	Z toho: státní velkoobchodní zisky (z ceny za kg na cenu za unci)	Z toho: mezinárodní velkoobchodní zisky (z dovozní ceny na cenu za kg)	
Evropa	20 985	9 744	3 687	6 056	4 857
Západní a střední Evropa	19 692	9 203	3 475	5 728	4 437
Jihovýchodní Evropa	807	209	142	209	242
Východní Evropa	397	120	70	120	178
Severní Amerika	27 731	9 442	5 815	3 627	2 485
Jižní a Střední Amerika a karibská oblast	2 681	854	473	381	115
Asie	1 057	1 006	187	819	352
Oceánie	997	636	176	460	80
Afrika	909	618	160	458	254
CELKEM	54 270	22 300	10 498	11 802	8 142

Zdroj: UNODC, výpočty založené na odpovědích na Ročním dotazníku o hlášení (Annual Reports Questionnaire – ARQ) a dalších informačních zdrojích.

Zatímco lze jasně určit – s přiměřenou mírou přesnosti – celkové náklady zločineckých skupin související se zabavením kokainu, je daleko složitější určit země, v nichž se tyto náklady ponесou. Řekněme, že dodávku kokainu z Kolumbie do Španělska zabaví španělské námořnictvo. Kdo ponese náklady na ušlou dodávku – kolumbijští vývozci, nebo španělská dovozci? V některých případech to mohou být kolumbijští vývozci, v jiných španělská dovozci. Vzhledem k tomu, že nemáme empirické znalosti o frekvenční distribuci, model předpokládá, že náklady ponесou jak kolumbijští vývozci (50 %), tak španělská dovozci (50 %). Jelikož některé ztráty kryjí kolumbijští vývozci, španělská dovozci na tom utrhí „výhodu“.

Tento předpoklad pravděpodobně platí pro většinu oblastí. Jen v Severní Americe máme indikace, že většinu nelegálních obchodů organizují mexické drogové kartely, tudíž zločinecké skupiny ze Severní Ameriky. Pokud předpokládáme, že finanční náklady na zabavení kokainu provedená v Severní Americe (ve výši asi 3 mld USD) musí nést hlavně severoameričtí obchodníci s drogami (90 %), jejich čisté ztráty činí 2,7 mld USD. Čisté ztráty severoamerických obchodníků s drogami kvůli zabavení jsou

daleko vyšší než čisté ztráty vzniklé obchodníkům v západní a střední Evropě (1,2 mld USD).

Předpoklad, že zabavení kokainu v Severní Americe mají dopad hlavně na severoamerické drogové skupiny, se zdá dost věrným realitě. V tomto případě všechny dostupné informace naznačují, že mexické drogové kartely a drogové gangy z USA dominují obchodu s kokainem a místním tržím s kokainem v Severní Americe.

Tabulka 43: Ztráty a zisky ze zabavení kokainu úřady v milionech USD (2009)

	Ztráty vzniklé obchodníkům s drogami v důsledku zabavení kokainu v milionech USD	Zisky z úhrady ztrát vývozci a z dodatečného prodeje kokainu v milionech USD (zjednodušený model)	Čisté ztráty/zisky v milionech USD
Evropa	-2 469	1 235	-1 235
Západní a střední Evropa	-2 344	1 172	-1 172
Jihovýchodní Evropa	-114	57	-57
Východní Evropa	-11	5	-6
Severní Amerika	-3 004	300	-2 704
Jižní a Střední Amerika a karibská oblast	-1 598	5 608	4 010
Asie	-51	25	-26
Oceánie	-43	22	-22
Afrika	-49	24	-25
CELKEM	-7 214	7 214	0

Zdroj: UNODC, výpočty založené na odpovědích na Ročním dotazníku o hlášení (Annual Reports Questionnaire – ARQ) a dalších informačních zdrojích.

viii. Zisky z tranzitu

Výše uvedené výpočty odhalily, že zhruba 8 mld USD navíc vytvořených dopravou kokainu z producentů zemí v andské oblasti do primárních tranzitních zemí nebyly zatím započítány do sestavených tabulek hrubých zisků jednotlivých zemí.

Výše vypočtené hrubé zisky jednotlivých zemí byly založeny na vypočtené spotřebě kokainu v každé zemi a nezahrnovaly zisky z tranzitu ani přesuny zisků z důvodu zabavení kokainu. Systematické zahrnutí chybějících faktorů do kalkulací na úrovni příslušné země je však složité. Navíc se s těmito faktory nelze vypořádat izolovaně. Zabavení kokainu jsou nahlašována v ročním souhrnu za jednotlivé země. V mnoha případech se jedná o zabavení drog v tranzitu, nikoliv o zabavení drog používaných pro místní spotřebu. Výsledkem odečtení zabavení od hrubých zisků vzniklých ze spotřeby by byly „negativní zisky“ pro celou řadu tranzitních zemí, což ve většině případů není pravda. Jinými slovy, ztráty související se zabavením lze odečíst až po upravení modelu tak, aby reflektoval také tranzitní zisky.

Další problém se týká skutečného místa, kde dojde k zabavení, a příslušné ceny. Jak bylo zmíněno výše, existuje zde celá řada otevřených otázek. Předpokládejme, že španělské námořnictvo zabaví velké množství kokainu mimo své pobřeží. Jakou cenu máme použít k výpočtu ztráty organizovaného zločinu – velkoobchodní cenu ve Španělsku, dovozní cenu v Jižní Americe, nebo cenu mezi tím?

To vše znamená, že model a prezentované výsledky musí být dále vylepšovány. Na základě původních zjištění je nutno dále přesunout více než 20 mld USD velkoobchodních zisků (12 mld USD souvisejících s dovozem pro domácí spotřebu, 8 mld USD spojených se zatím nezaúčtovanými zisky z producentů do tranzitních zemí a až 7 mld USD spojených se zabavením). Za tímto účelem je nutno provést řadu předpokladů.

Jedním z přístupů, jak se vypořádat s určením tranzitních zisků, je začít analýzu od toku kokainu ze zdrojových zemí na hlavní spotřebitelské trhy. Ve světové zprávě o drogách za rok 2011 výpočty začaly odhadem světové produkce kokainu ve výši 1.111 tun za rok 2009. Po odečtení množství spotřebovaných ve třech andských zemích (13 tun), zabaveného množství v těchto zemích (254 tun, upraveno o čistotu) a odhadovaných ztrát (56 tun) výpočty naznačily, že pro export bylo k dispozici 788 tun. Většina těchto vývozu pravděpodobně opouštěla andské země do Severní Ameriky (378 tun), západní a střední Evropy (217 tun) a na ostatní trhy (193 tun). Po odečtení množství zabavených v Jižní Americe, Střední Americe a karibské oblasti asi 280 tun šlo z Jižní Ameriky (včetně Střední Ameriky a karibské oblasti) do Severní Ameriky, 158 tun do západní a střední Evropy, 83 tun bylo pro místní spotřebu v Jižní Americe (včetně Střední Ameriky a karibské oblasti) a 46 tun pro jiná místa určení. Konečná spotřeba ve spotřebitelských zemích byla odhadnuta na 179 tun v Severní Americe, 123 tun v západní a střední Evropě a 43 tun v ostatních státech světa, včetně 21 tun v Africe, 14 tun v Asii, 6 tun ve východní a jihovýchodní Evropě a 2 tun v Oceánii.

Pokud vyjdeme z těchto částek, můžeme vypočítat zisky z nelegálního obchodu. Především zde jsou zisky z nelegálního obchodu vytvořené v andské oblasti. Odhady za rok 2009 naznačují, že farmáři v andské oblasti vyprodukovali kokové lístky za necelých 1,2 mld USD.³⁰ Ne všechno toto množství bylo využito k výrobě kokainu – něco bylo určeno ke žvýkání kokových lístků a dalším „tradičním způsobům využití“ koky. Hodnota kokainu skutečně vyprodukovaného v andské oblasti činila asi 1,3 mld USD v hlavních pěstitelských oblastech koky. Dle statistiky bylo jen o něco více než 70 % původní produkce kokainu skutečně vyvezeno (788 tun z 1.111 vyprodukovaných tun). Většina „ztrát“ vznikla kvůli zabavením v andské oblasti (upraveno o kvalitu, asi 254 tun) a v menším rozsahu kvůli místní spotřebě kokainu (13 tun) a některým skutečným ztrátám (56 tun z různých důvodů, včetně zničení některých laboroří). Navzdory této ztrátě hodnota kokainu opouštějícího andské země vzrostla na asi 1,7 mld USD. Z toho vyplývá, že navzdory ohromným zabaveným množstvím bylo vytvořeno celkem 0,6 mld USD zisků v andských zemích za nelegální obchod související se spotřebou kokainu mimo oblast.

Pokud budeme pokračovat s analýzou toků nelegálního obchodu po nelegálních obchodních trasách na hlavní spotřebitelské trhy, dle dostupných odhadů se domníváme, že andskou oblast směrem do Severní Ameriky v roce 2009 opustilo asi 378 tun kokainu v hodnotě asi 0,8 mld USD. Vzhledem k velkým množstvím zabaveným na této trase bylo v USA a Kanadě ve skutečnosti spotřebováno 167 tun čistého kokainu. Hodnota tohoto spotřebovaného kokainu – měřená na velkoobchodní úrovni – však stoupá na 6,1 mld USD. Z toho vyplývá, že dochází k vytváření hrubých tranzitních zisků okolo 5,3 mld USD.

30 UNODC, 2010 World Drug Report, June 2010.

Hrubé tranzitní zisky za pašování kokainu do Evropy jsou pravděpodobně ještě vyšší, ačkoliv pašovaná množství jsou menší. Do západní a střední Evropy bylo určeno asi 217 tun kokainu, což v andských zemích odpovídá 0,5 mld USD. Kvůli velkému objemu zabaveného kokainu po cestě zbývá ke spotřebě v Evropě 123 tun. Toto množství však vynese – průměrně – velkoobchodní cenu upravenou o kvalitu ve výši 84.000 USD v zemích západní a střední Evropy, což má za výsledek hodnotu kokainu na velkoobchodní úrovni ve výši 10,3 mld USD (nebo 7,8 mld USD, pokud bychom toto množství ocenili velkoobchodními cenami ve Španělsku, hlavním vstupním místě kokainu do Evropy). Tudíž hrubý zisk do hlavních vstupních míst (pokud použijeme španělské ceny jako zástupný ukazatel) činí 7,3 mld USD a stoupá na 9,9 mld USD, jakmile spotřebované množství oceníme průměrnými velkoobchodními cenami kokainu upravenými o čistotu v západní a střední Evropě.

Zatímco hrubé zisky plynoucí z obchodu s kokainem přes ostatní jihoamerické, středoamerické a karibské země jsou z hlediska obchodu směřujícího do Severní Ameriky (1,1 mld USD) a do Evropy (0,6 mld USD) významné, přeshraniční zisky z nelegálního obchodování za místní spotřebu v Jižní Americe, Střední Americe a karibské oblasti jsou skromnější (0,3 mld USD). Dalších 0,2 mld USD je vytvořeno z nelegálního obchodu do ostatních oblastí (Oceánie, Afrika a Asie). Tudíž celkový tranzitní obchod mimo andské oblasti představuje asi 2,2 mld USD.

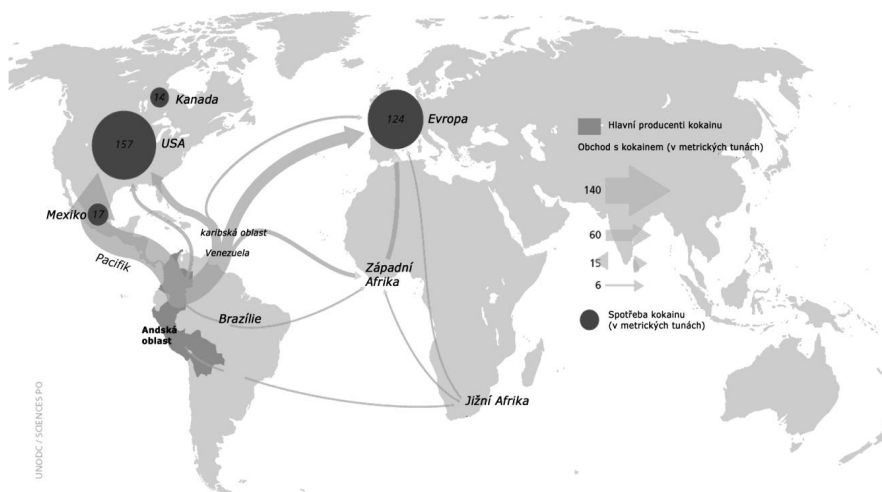
Tabulka 44: Toky kokainu upravené o čistotu* na hlavní spotřebitelské trhy (v tunách) za rok 2009

Produkce	1 111		
Minus zabavení v andských oblastech	-254		
Minus domácí spotřeba v andské oblasti	-13		
Potenciální množství, která jsou k dispozici pro export z andských zemí	844		
Minus ztráty v produkci a/nebo ztráty ve světovém nelegálním obchodu, které nelze připsat konkrétním oblastem	-56		
Skutečný vývoz z andských zemí	788		
	Západní a střední Evropa	Severní Amerika	Jižní Amerika mimo andskou oblast/ karibská oblast, Střední Amerika, Afrika, Asie, Oceánie
Množství kokainu opouštějící andské země	217	378	193
Minus množství zabavená v Jižní Americe mimo andskou oblast, karibské oblasti a Střední Americe v souvislosti s nelegálními obchodními toky	-59	-98	-64
Minus domácí spotřeba v Jižní Americe mimo andskou oblast/ karibské oblasti/ Střední Americe			-83
Množství opouštějící Jižní Ameriku, karibskou oblast a Střední Ameriku	158 (včetně 21 tun přes západní Afriku)	280	46

Minus množství zabavená ve spotřebitelských zemích mimo Jižní Ameriku/ Střední Ameriku/ karibskou oblast	-35	-101	-3
Množství kokainu spotřebovaná v zemích mimo Jižní Ameriku/ Střední Ameriku/ karibskou oblast	123	179 (včetně 157 v USA)	43 (včetně 21 Afrika, 14 Asie, 6 východní a jihovýchodní Evropa, 2 Oceánie)

* Míra čistoty podél obchodního řetězce klesá. Veškeré číselné údaje v této tabulce byly upraveny na ekvivalent čistého kokainu. Údaje o zabavených množstvích byly upraveny na základě nahlášených údajů o velkoobchodní čistotě.
Zdroj: Odhady UNODC založené na údajích Dotazníku ročních hlášení a dalších vládních nebo vědeckých zdrojích.

Mapa 1: Hlavní světové toky kokainu za rok 2009

Source: World Drug Report 2011, June 2011

Zdroj: World Drug Report 2011, June 2011

A nakonec jsou tranzitní zisky vytvářeny i při obchodování s kokainem pro místní spotřebu v Asii, Africe a Oceánii i ve východní a jihovýchodní Evropě. Celkové tranzitní zisky na těchto sekundárních trzích s kokainem přinášejí celkem asi 3,4 mld USD.

Veškeré hrubé zisky v Evropě, Severní Americe a ostatních regionech představují celkem asi 19 mld USD, jsou tudíž podobného rozsahu jako dříve vypočtené velkoobchodní zisky vzniklé na základě mezinárodního nelegálního obchodu (celkem o něco méně než 20 mld USD, spojených s méně než 12 mld USD hrubých zisků z mezinárodních velkoobchodních nelegálních činností souvisejících s místní spotřebou drog plus 8 mld USD za nepřidělené tranzitní zisky do tranzitních zemí).

Výše uvedené výpočty pomohly stanovit pravděpodobně řádové objemy hrubých tranzitních zisků

vyplývajících z hlavních toků obchodu s kokainem. V dalším kroku musí být tyto tranzitní zisky z nelegálního obchodu „přiděleny“ jednotlivým zemím. Vzhledem k nedostatku přesných údajů o vstupních – výstupních tocích obchodních aktivit s kokainem je takové „přidělení“ regionálních toků jednotlivým zemím spíše náhodné. Ze skutečnosti, že konečné výsledky tohoto výpočtu budou uvedeny na subregionální úrovni, však vyplývá, že možné chyby v přidělení zisků jednotlivým zemím nemusí být nutně významné. Hlavní subregionální celkové součty přesto představují věrný odraz skutečnosti.

Jinými slovy, další klíčová otázka se týká stanovení podílu nadnárodních zisků z obchodu s kokainem vytvořených zločineckými skupinami z Jižní Ameriky oproti ziskům zločineckých skupin z karibské oblasti, Střední Ameriky a Afriky.

Výpočet zisků z nelegálního obchodu do Severní Ameriky (celkové tranzitní zisky ve výši 5,3 mld USD) je relativně snadný. Největší část těchto zisků je vytvářena skupinami Jižní Ameriky, zejména skupinami z Kolumbie (většina z 3,3 mld USD ze zisků vytvářených dopravou kokainu do Mexika), dále zisky mexických drogových kartelů (2 mld USD za dopravu kokainu přes hranici do USA, ale mnohem více peněz pak mexické drogové kartely vydělají v USA prodejem kokainu různým velkoobchodníkům a maloobchodníkům). Údaje o zatčení Národního úřadu pro kontrolu obchodu s drogami USA ukazují, že mexičtí obchodníci s drogami představovali 15 % z celkového počtu obchodníků s kokainem zatčených v USA nebo 64 % všech zahraničních obchodníků s kokainem zatčených v USA v roce 2009. Pokud tento podíl (15 %) použijeme na maloobchodní a velkoobchodní zisky vytvořené v USA (35 mld USD), přidali bychom dalších 5 mld USD hrubých zisků mexickým drogovým kartelům. Celkové zisky mexických drogových kartelů vzniklých prodejem kokainu do USA a v rámci USA lze tudíž odhadnout asi na 7 mld USD. Mexické kartely navíc mají zisky z obchodu s marihuanou, methamphetaminem a heroinem do USA a pašování přistěhovalců a dalších nelegálních činností. Úřady USA odhadly, že zisky mexických kartelů související s drogami samotné mohly v roce 2006 dosáhnout asi 13,8 mld USD³¹. Zdá se, že to odpovídá některým odhadům naznačujícím, že přes Mexiko každoročně dorazí do USA nelegální drogy v hodnotě 25–30 mld USD.³²

Tabulka 45: Hrubé zisky vytvořené obchodem s kokainem na hlavní spotřebitelské trhy

	Toky v tunách (upravené o čistotu)	Ceny upravené o čistotu	Komentář	Hodnota v milionech USD	Hrubé zisky v milionech USD
V rámci andské oblasti pro obchod do jiných oblastí					
Produkce kokových lístků			Na farmářské úrovni	1 173	
Produkce kokainu	1 111	1 200	Na farmářské / laboratorní úrovni	1 333	
Vývoz z andských zemí	788	2 200	Velkoobchodní cena v andské oblasti	1 734	
Hrubé zisky					561

31 ONDCP, *National Drug Control Strategy*, February 2006, p. 35.

32 Stratfor Global Intelligence, *Organized Crime in Mexico*, March 2008.

Do západní a střední Evropy					
Množství kokainu opouštějící andské země	217	2 200	Velkoobchodní cena andská oblast	477	
Množství opouštějící Jižní Ameriku, karibskou oblast a Střední Ameriku	158	7 000	Velkoobchodní cena Jižní Amerika	1 106	
Množství kokainu spotřebované v západní a střední Evropě	123	84 000	Velkoobchodní cena západní a střední Evropa	10 332	9855 (z toho 7139 do Evropy)
- přes západní Afriku	21		84000 USD (velkoobchodní cena v západní a střední Evropě)		
- asi třetinu provádějí africké skupiny	7	56 000	28000 USD (velkoobchodní cena v Africe)		392
- přímo z Jižní Ameriky do Evropy					9 463
Do Severní Ameriky					
Množství kokainu opouštějící andské země	378	2 200	Velkoobchodní cena andská oblast	832	
Množství opouštějící Jižní Ameriku, karibskou oblast a Střední Ameriku	280	7 000	Velkoobchodní cena Jižní Amerika	1 960	
Množství kokainu přicházející do Mexika	280	9500	Velkoobchodní cena	2 660	
Množství kokainu v Mexiku	280	14 700	Velkoobchodní cena	4 116	
Množství kokainu přicházející do USA	250	22 000	Velkoobchodní cena Texas	5 500	
Množství kokainu spotřebovaného v USA	157	36 000	Velkoobchodní cena	5 652	
Množství kokainu spotřebovaného v Kanadě	10	48 300	Velkoobchodní cena	483	
Dílčí součet za USA, Kanadu	167			6 135	
Hrubé zisky do Severní Ameriky					5 303
Do Jižní Ameriky, Střední Ameriky, karibské oblasti					
Množství kokainu opouštějící andské země	127	2 200	Velkoobchodní cena andská oblast	280	
Množství spotřebovaná v Jižní Americe	83	7 000	Velkoobchodní cena Jižní Amerika	581	
Celkové hrubé zisky					301
Množství kokainu opouštějící andské země	58	2 200	Velkoobchodní cena andská oblast	128	

Množství kokainu opouštějící Jižní Ameriku, Střední Ameriku, karibskou oblast	46	7 000	Velkoobchodní cena Jižní Amerika	322	
- Afrika	21	35 900	Velkoobchodní cena	754	
- Oceánie	2	248 400	Velkoobchodní cena	497	
- Asie	14	87 400	Velkoobchodní cena	1 224	
- Východní a jihovýchodní Evropa	6	167 500	Velkoobchodní cena	1 005	
Množství spotřebovaná ve zbytku světa	43	76 500		3 480	3 352
Celkové tranzitní zisky					18 811

Zdroj: Výpočty UNODS na základě údajů z Dotazníků ročních hlášení.

Další hlavní tok – z hlediska objemu – míří do západní a střední Evropy. Výpočty naznačují, že 217 tun opouští andské země pro konečnou spotřebu 123 tun v západní a střední Evropě. Tento tok vytváří celkem 9,9 mld USD hrubých tranzitních zisků. Z toho vytváří asi 0,4 mld USD nelegální obchodníci v západní Africe. Ze zbylých 9,5 mld USD jde většina peněz pravděpodobně ve prospěch organizovaných zločineckých skupin z Jižní Ameriky, zejména skupin z Kolumbie. Zisky do hlavních evropských tranzitních zemí (jako Španělsko a Nizozemsko) činí 7,1 mld USD, které z velké části utrží jihoamerické skupiny. Zbylých 2,4 mld USD vydělají většinou zločinecké skupiny z Evropy.

Hrubé tranzitní zisky vytvořené obchodem s kokainem do zemí v Jižní Americe, Střední Americe a karibské oblasti pro místní spotřebu jsou skromnější a činí 300 milionů USD. Tyto činnosti pravděpodobně provozují nelegální obchodnické skupiny z mnoha jihoamerických zemí.

Celkové hrubé tranzitní zisky z nelegálního obchodu s kokainem do zbytku světa pro místní spotřebu v Asii, Africe, Oceánii i východní a jihovýchodní Evropě jsou daleko nižší. Dle výpočtů se mohou blížít 3,4 mld USD. To zahrnuje téměř 1,2 mld USD vytvořenou obchodem s kokainem do Asie pro místní spotřebu, téměř 1 mld USD za obchod s kokainem do východní a jihovýchodní Evropy, 0,7 mld USD za obchod s kokainem do Afriky pro místní spotřebu a 0,5 mld USD za obchod s kokainem do Oceánie. Do obchodu s Afrikou jsou zapojeny zejména kolumbijské, brazilské a venezuelské zločinecké organizace. Obchod s východní a jihovýchodní Evropou provozují nelegální organizace z balkánských zemí a v menším rozsahu kolumbijské, středoamerické a brazilské organizace. Kromě různých jihoamerických organizací, provozují obchod s Oceánií a Asií stále více mexické organizace.

Dalším úkolem je zkombinovat všechny tyto informace, abychom mohli provést přiměřené předpoklady ohledně rozdělení hrubých zisků. Abychom výpočty příliš nekomplikovali, provedeme pouze ty nejdůležitější úpravy číselných údajů z původního modelu.

Jak jsme uvedli již dříve, „dovozní zisky“ z tranzitních zemí do zemí konečného určení činí asi 12 mld USD. Pro účely modelu předpokládáme, že třetinu těchto zisků vytvářejí rezidenti zemí konečného určení, tudíž např. předpokládáme, že třetinu zisků vytvářených dovozem kokainu z Jižní Ameriky přes Španělsko do Velké Británie vytvářejí rezidenti Velké Británie (kteří často nakupují kokain od obchodníků ve Španělsku nebo Nizozemsku a nechají ho zasílat do Velké Británie, a také menší množství přímo v Jižní Americe). Zbytek vytvářejí rezidenti z příslušných produkčních a tranzitních zemí. Tento předpoklad byl použit na všechny země kromě USA, největšího trhu s kokainem na světě. Dle veškerých dostupných informací občané USA hrají důležitou roli v prodeji kokainu jeho

uživatelům v USA, ale jen menší roli v dovozu kokainu do USA. Zde jsme provedli předpoklad, že většinu zisků vytvářejí mexické drogové kartely a jen 5 % souvisí s občany USA dovážejícími kokain.

Dalším úkolem je určit hlavní tranzitní země a „přidělit“ celkové tranzitní zisky. Zatímco dostupné údaje umožňují utvořit si celkem dobrý obrázek o celkových tranzitních ziscích, přidělení těchto zisků jednotlivým zemím zůstává náročným úkolem. Vzhledem k dostupným aktuálním údajům jsou možné pouze hrubé odhady, které bude nutno změnit, jakmile získáme nové informace.

Přidělení zisků jsme provedli na základě podrobného rozboru odpovědi ARG, zpráv ostatních mezinárodních organizací, různých státních zpráv (např. Zprávy o strategii mezinárodní kontroly narkotik vypracované Ministerstvem zahraničí USA) i jednotlivých zabavení drog hlášených UNODC. Z analýzy vyplývá, že v obchodu s kokainem do Severní Ameriky (zejména do Mexika) a do Evropy (zejména do Španělska) stále hrají důležitou roli zločinecké skupiny z Jižní Ameriky (zejména z Kolumbie).

Na základě dostupných kvalitativních a kvantitativních údajů (a celé řady triangulací pro křížovou kontrolu výsledků) jsme předpokládali, že 80 % toku kokainu (a souvisejících hrubých zisků ve výši 3,3 mld USD) z Kolumbie do Mexika vytvářejí kolumbijské zločinecké skupiny. Mexické drogové kartely pak dominují toku obchodu s kokainem do USA. Přímý obchod s kokainem z Kolumbie do USA již zřejmě nehraje žádnou roli.

Situace se liší u obchodu s kokainem do západní a střední Evropy. Kokain je obchodován kolumbijskými skupinami do západní a střední Evropy, zejména Španělska, které je hlavním vstupním místem Evropy pro kokain. Zde jsme předpokládali, že asi 40 % celkového toku do evropských vstupních míst (vytvářejících zisky 7,1 mld USD) vytvářejí kolumbijské skupiny, dalších 30 % skupiny z jiných zemí z Amerik, včetně Jižní Ameriky, Střední Ameriky a karibské oblasti a většinu zbytku různé evropské a africké skupiny.

Podobný podíl zapojení kolumbijských skupin (40%) byl předpokládán rovněž v obchodu s kokainem do zemí ve východní a jihovýchodní Evropě (1 mld USD), zatímco význam kolumbijských skupin v obchodu s kokainem do Asie (1,2 mld USD), Oceánie (0,5 mld USD) a Afriky (1,2 mld USD) je zřejmě trochu nižší (předpokládáme okolo 30 %).

Pokud přičteme toky související s Kolumbií, dostaneme hrubé výsledky okolo 6,6 mld USD. To jsou jen toky související se skutečnou spotřebou na různých trzích s kokainem. Jak jsme uvedli dříve, z andské oblasti se dopravuje daleko více kokainu, který však zabaví a zničí úřady. Určité množství tohoto kokainu prodaly kolumbijské skupiny před jeho zabavením obchodníkům z jiných zemí. Zatímco příjem zahraničních nelegálně obchodujících skupin se snižuje, kolumbijské příjmy se zvyšují. Na základě modelových předpokladů, že hodnota těchto zabavení se měří ve velkoobchodních cenách v zemi, kde došlo k zabavení a pouze polovinu musí nést vývozci, tyto toky kokainu navíc vytvořené pro kolumbijské skupiny organizovaného zločinu by přinesly příjmy navíc ve výši 3,3 mld USD, což více než vyrovná ztráty z důvodu zabavení velkých množství kokainu v Kolumbií, které musí nést kolumbijské zločinecké skupiny (0,5 mld USD). Rozdíl je způsoben zejména daleko nižšími cenami kokainu v Kolumbií ve srovnání s daleko vyššími cenami v Severní Americe a západní a střední Evropě. Celkové hrubé zisky kolumbijských skupin související s vývozem kokainu se tudíž odhadují asi na 9,4 mld USD. To by odpovídalo asi 11 % světových zisků z kokainu (velkoobchodních a

maloobchodních) nebo asi 3 % kolumbijského HDP (2010).³³ Význam obchodu s kokainem pro kolumbijskou ekonomiku je však daleko nižší než význam obchodu s opiem a heroinem pro afghánskou ekonomiku, kde příslušné podíly za poslední desetiletí několikrát překročily 50 % ročně a v roce 2009 dosáhly 2,8 mld USD, což odpovídá 26 % HDP.³⁴

Jak jsme uvedli již dříve, celkové hrubé zisky související s obchodem s drogami vytvářené mexickými drogovými kartely jsou podstatně vyšší, představují 13,8 mld USD³⁵, z čehož asi 7 mld USD (na základě výpočtů v této zprávě) souvisí s pašováním kokainu z Mexika do USA a obchodem s kokainem v rámci USA. Většina příjmu mexických drogových kartelů je vytvářena v USA. Některé tyto peníze vstupují do finančního systému již v USA, ačkoliv jsou některé pašovány zpět do Mexika a do finančního systému vstupují zde. Částky vydělané za dopravu kokainu z Mexika do USA jsou ve srovnání s tím malé, za rok 2009 se odhadují na 2,7 mld USD. Hrubé zisky mexických drogových kartelů související s velkoobchodem s kokainem včetně dopravy kokainu do Asie a Oceánie jsou odhadovány asi na 3,5 mld USD.

Veškeré výše uváděné číselné údaje představují jen řádový odhad příslušných objemů.

Pro „přidělení“ zbylých hlavních tranzitních zisků hlavním tranzitním zemím byl použit trochu jiný přístup. „Původ“ kokainu hlášený při jednotlivých zabaveních drog byl použit jako zástupný pro význam jednotlivých subregionů (Jižní Amerika, Střední Amerika, karibská oblast, západní Afrika) v obchodu s kokainem na hlavní trhy (Severní Amerika, západní a střední Evropa). Poté byla zabavení provedená v zemích v tranzitních oblastech využita pro určení relativního významu jednotlivých zemí jako tranzitních míst. Vycházelo se z logické úvahy, že zabavení lze provést pouze tehdy, pokud probíhá nelegální obchod a že prosazování práva v zemích v rámci jedné oblasti s podobnou mírou vyspělosti bude mít za výsledek velká zabavená množství, pokud je nelegální obchodní tok významný, a bude zabaveno méně, pokud zde nelegální obchod není tak významný. Tudíž model nahlíží na větší množství zabavená ve Španělsku než např. v severských zemích jako na odraz skutečnosti, že nelegální obchod s kokainem přes Španělsko do jiných destinací v Evropě má větší význam než nelegální obchod přes severské země. Třiletý průměr (2007–2009) byl využit pro analýzu jednotlivých zabavení drog ke stanovení významu země.

Bylo zavedeno další kritérium, abychom se vyhnuli nepravděpodobným výsledkům. Pokud ztráty vzniklé kvůli zabavením v jednotlivých tranzitních zemích překročily „přidělené“ tranzitní zisky, byly přidělené tranzitní zisky zvýšeny na hodnotu zabavených množství.

Distribuce hrubých velkoobchodních zisků na regionální úrovni ukazuje významné přesuny z hlavních spotřebitelských trhů (Severní Amerika a západní a střední Evropa) do Jižní Ameriky. Výpočty po

33 Tyto odhady hrubých zisků ve výši 9,4 mld USD by odpovídaly odhadům citovaným kolumbijským generálním prokurátorem Vivianem Moralesem na schůzi pan-amerického fóra o praní špinavých peněz a financování terorismu v červenci 2011. Na této schůzi generální prokurátor citující vládní odhady uvedl, že v Kolumbii se každoročně propírá minimálně 8 miliard USD, což odpovídá zhruba 3 % kolumbijského HDP (Agence France Presse: „V Kolumbii se každoročně propírá 8 miliard USD“, 29. července 2011; Kolumbijská hlášení „V Kolumbii se každoročně propírá 8 miliard USD“, 28. července 2011; „V Kolumbii se propírají miliardy dolarů z obchodu s drogami“, 2. srpna 2011). Další články v tisku se zmiňovaly o „aktivitách praní špinavých peněz v Kolumbii týkajících se prostředků z obchodu s drogami ve výši téměř 8,7 miliard USD ročně (Aliance pro pokrok Agory: „Praní špinavých peněz v Kolumbii překračuje 8 miliard dolarů“).

34 UNODC, *Afghanistan Opium Survey 2010*, December 2010.

35 ONDCP, *National Drug Control Strategy*, February 2006, p. 35.

úpravě naznačují, že největší velkoobchodní zisky vytvářejí zločinecké skupiny činné z Jižní Ameriky (včetně karibské oblasti a Střední Ameriky) ve výši zhruba 15 mld USD, zatímco největší maloobchodní zisky jsou vytvářeny v Severní Americe (asi 28 miliard USD), za ní následuje Evropa (20 miliard USD). Vypočtené celkové hrubé zisky na světové úrovni (84 mld USD) zůstávají v zásadě nezměněny.

Tabulka 46: Hrubé zisky související s kokainem v milionech USD vytvořené na světové úrovni před úpravou o zabavená množství a tranzitní zisky

	Maloobchodní zisky	Velkoobchodní zisky			Zisky ze země původu do tranzitních zemí
	(z ceny za unci na cenu za gram)	Celkové velkoobchodní zisky (z dovozní ceny na cenu za unci)	Z toho: státní velkoobchodní zisky (z ceny za kg na cenu za unci)	Z toho: mezinárodní velkoobchodní zisky (z dovozní ceny na cenu za kg)	
Evropa	20 985	9 744	3 687	6 056	4 857
Západní a střední Evropa	19 692	9 203	3 475	5 728	4 437
Jihovýchodní Evropa	807	209	142	209	242
Východní Evropa	397	120	70	120	178
Severní Amerika	27 731	9 442	5 815	3 627	2 485
Jižní a Střední Amerika a karibská oblast	2 681	854	473	381	115
Asie	1 057	1 006	187	819	352
Oceánie	997	636	176	460	80
Afrika	909	618	160	458	254
CELKEM	54 270	22300	10 498	11 802	8 142

Zdroj: UNODC, výpočty založené na odpovědích na Ročním dotazníku o hlášení (Annual Reports Questionnaire – ARQ) a dalších informačních zdrojích.

ix. Podíl výnosů z obchodu s kokainem, který je propírán

Další otázka se týká podílu propíraných částek z celkových vytvořených výnosů. Práce na tom, abychom mohli dosáhnout přiměřených odhadů založených na empirických důkazech, stále probíhají. Předpoklady o propíraných částkách týkajících se nezákonného příjmu z drog nalezené v literatuře se pohybují od 39 % do 83 %, s průměrem okolo 70 %. Tyto odhady byly většinou předpoklady jednotlivých autorů, jen v jednom případě výsledky odborného průzkumu provedeného v jedné zemi (Austrálii). V této kapitole se budeme zabývat klíčovou otázkou, zda jsou tyto předpoklady přiměřené.

Revizí literatury jsme zjistili, že v příjmových úrovních obchodníků s drogami jsou značné rozdíly. Obchodníci s drogami obchodující s velkými objemy na velkoobchodní úrovni mají obvykle daleko větší příjem než pouliční dealeri, kteří si vydělávají těžko tolik, aby pokryli své náklady na bydlení. Tudiž

je velmi pravděpodobné, že mezi poměrem celkového propíraného příjmu na maloobchodní a velkoobchodní úrovni existují podstatné rozdíly.

Tabulka 47: Hrubé zisky související s kokainem v milionech USD vytvořené na světové úrovni po úpravě o zabavená množství a tranzitní zisky

	Maloobchodní zisky	Velkoobchodní zisky		
		Celkové velkoobchodní zisky	Z toho: státní velkoobchodní zisky (z ceny za kg na cenu za unci)	Z toho: mezinárodní velkoobchodní zisky
Evropa	20 985	6 594	3 687	2 906
Západní a střední Evropa	19 692	6 272	3 475	2 797
Jihovýchodní Evropa	807	212	142	70
Východní Evropa	397	110	70	40
Severní Amerika	27 731	7 095	5 815	1 280
Jižní a Střední Amerika a karibská oblast	2 681	15 077	473	14 604
Asie	1 057	460	187	273
Oceánie	997	308	176	132
Afrika	909	706	160	546
CELKEM	54 270	30 239	10 498	19 741

Zdroj: UNODC, výpočty založené na odpovědích na Ročním dotazníku o hlášení (Annual Reports Questionnaire – ARQ) a dalších informačních zdrojích.

Takže jaké jsou podíly propírané na velkoobchodní úrovni? Analýza trhu s kokainem v USA (viz níže) určila, že 51 % maloobchodních zisků a asi 83 % – 90 % velkoobchodních zisků může být předmětem propírání. Ale ne všechno propírání špinavých peněz začíná v USA. Některé vytvořené fondy, zejména mexickými kartely, jsou pašovány v hotovosti z USA do Mexika, kde jsou propírány.

Následné výpočty pro jiné země naznačují, že celkové podíly, které jsou k dispozici k propírání, mohou být trochu nižší. Výpočty rozdělení podílů na maloobchodní úrovni (což představuje většinu zisků) naznačují, že podíly, které jsou k dispozici z proprání, činí necelých 50 %.

- **Jednoduchý model pro odhad podílů, které jsou k dispozici k proprání**

Jeden přístup pro odhad podílů výnosů, které jsou propírány, je odhadnout průměrný příjem na velkoobchodníka a maloobchodníka s nezákonnými drogami v každé zemi. Po odečtení „přiměřených nákladů na živobytí“ lze dovodit odhad částky „propíratelných“ peněz na hlavu, vytvořených trestnou činností. Pokud tyto částky vynásobíme celkovým odhadovaným počtem velkoobchodníků a maloobchodníků, získáme odhad celkové částky peněz, které jsou k dispozici k proprání.

Tento model se zdá logický a jasný. Není však bez nástrah. Výsledky mohou být zavádějící, protože

„průměrný obchodník s drogami“ neexistuje. To by nebyl problém v případě normálního rozložení příjmů okolo charakteristiky takového „průměrného obchodníka s drogami“. Dostupné informace však naznačují, že tomu tak není. Rozložení příjmů obchodníků s drogami je mimořádně nerovnoměrné, jelikož většinu drog prodaných na trhu má na svědomí jen několik obchodníků, zatímco velký počet obchodníků s drogami si vydělá jen holé minimum na přežití. Toto nerovnoměrné rozložení může mít podstatný dopad na výpočet částek, které jsou k dispozici k propírání.

Model pro odhad podílu, který je k dispozici k propírání, vzhledem ke struktuře trhu

Na tomto podkladě byl vytvořen propracovanější model, alespoň pro některé klíčové trhy. Základními kroky zde jsou:

1. odhadnout počet nelegálních obchodníků zapojených na maloobchodní a velkoobchodní úrovni v hlavních zemích,
2. analyzovat strukturu trhu,
3. použít strukturu analyzovaného trhu na odhadovaný počet nelegálních obchodníků na maloobchodní a velkoobchodní úrovni a zavést srážkové procento („přiměřené náklady na živobytí“), nad které jsou obchodníci s drogami schopni propírat peníze.

Počet obchodníků s kokainem

Prvním úkolem – nezávisle na použitém modelu – je odhadnout počet obchodníků s kokainem v zemi. Zatímco byl v několika minulých desetiletích proveden významný výzkum pro odhad produkce drog a počtu uživatelů drog, o počtu obchodníků s drogami toho víme jen velmi málo. To představuje značnou mezeru ve znalostech, nejen pro účely této studie, ale pro prosazování práva obecně. Jak lze efektivně měřit úspěch policejních akcí, pokud nevíme, zda bylo ve skutečnosti zatčeno 50 %, 10 %, 1 % nebo 0,1 % drogových dealerů?

Koncem 90. let minulého století vydal Institut pro analýzu obrany USA (IDA) studii trhu s kokainem, která obsahuje odhady počtu velkoobchodníků na různých úrovních. Jejich úkolem bylo poskytnout armádě USA – a následně také úřadům pro kontrolu drog v USA – informace o struktuře trhu s kokainem, aby bylo možné určit potenciální slabá místa v dodávkovém řetězci z producentských zemí na pouliční trhy, na která lze zaměřit zásahové akce.

Jedním ze zjištění tohoto průzkumu bylo, že trh s kokainem v podstatě kopíruje distribuci „zákona síly“, známou také jako „Paretova distribuce“³⁶. Na základě rozsáhlé analýzy produkce, zabavených objemů, čistoty, typických cen za transakce a cenové struktury v dodávkovém řetězci a dat o poptávce výzkum IDA došel k závěru, že každý hráč (skupina obchodující s drogami) v dodávkovém řetězci

36 Distribuce zákona síly, známá také jako Paretova distribuce, je zvláštní druh matematického vztahu mezi sérií dat a její frekvenční distribucí, který je v běžném jazyce známý jako pravidlo 80-20 (např. 20 % populace vydělá 80 % příjmu v zemi, 20 % populace uživatelů kokainu má na svědomí 80 % celkové spotřeby kokainu atd.). Existuje důkaz, že distribuce zákona síly se vyskytuje u celé řady fyzických, biologických a sociálních jevů, včetně tak různorodého jevu jako Paretův zákon distribuce příjmů, dopad a frekvence zemětřesení (Gutenberg-Richterův zákon síly zemětřesení), krátery na měsíci, sluneční erupce, velikost a aktivita neurálních populací (Stevensův zákon síly psychofyziky), distribuce příjmení, velikosti výpadků elektřiny, zákon měřítka v biologických systémech a dopady váleku. Nejběžnější zákon síly dává do vztahu dvě proměnné a má podobu rovnice, kde $f(x) = axk + o(xk)$, kde a a k jsou konstanty a $o(xk)$ je asymptoticky malá funkce xk . Zde je k obvykle nazýváno exponent měřítka. Tudiž změna měřítka vyjádření funkce (např. vyjádření x v nanometrech místo milimetrech) mění proporcionalně konstantu, ale zachovává tvar funkce samé.

může mít průměrně 30–32 zákazníků³⁷. Vzhledem k populaci užívající kokain čítající 5,4 milionů osob v USA počátkem nového tisíciletí bychom došli k počtu asi 180.000 uličních dealerů, 6.000 velkoobchodníků a 200 hlavních dovozců kokainu. Celková populace v USA obchodující s kokainem by tak měla asi 186.200 obchodníků³⁸. Vzhledem k probíhajícím uvězněním a dlouhým trestům odnětí svobody a poklesu populace užívající kokain asi na 5 milionů osob v USA v roce 2009 by aplikace původního modelu naznačovala, že v USA do roku 2009 došlo k poklesu celkového počtu „obchodníků s kokainem“ na 161.300 osob.

Model a jeho statistické výpočty jsou komplexní. To však nezaručuje, že výsledky z modelu věrně odrážejí skutečnost. Hlavní otázkou tudíž je, zda zjištění tohoto modelu potvrzují další empirické důkazy.

Jednoduchý model

Maloobchodní zisky (P_r) / počet maloobchodních prodejců (R)

= prům. hrubý zisk na maloobchodníka (p_r)

Velkoobchodní zisky (P_w) / počet velkoobchodních prodejců (W)

= prům. hrubý zisk na velkoobchodníka (p_w)

Rozdíl mezi průměrným hrubým ziskem na maloobchodníka (p_r)

nebo velkoobchodníka (p_w) a srážkou na hlavu z příjmu (i) odpovídající přiměřeným nákladům za živobytí [např. HDP na hlavu] dává průměrnou částku na hlavu, která je k dispozici k proprání

na maloobchodníka (l_r) = $p_r - i$ or

na velkoobchodníka (l_w) = $p_w - i$

Celkové částky, které jsou k dispozici k proprání na maloobchodní úrovni $L_r = l_r * R$

Celkové částky k dispozici k proprání na velkoobchodní úrovni $L_w = l_w * W$

Podíl zisků k dispozici k proprání

na maloobchodní úrovni $Q_r = P_r / L_r$

na velkoobchodní úrovni $Q_w = P_w / L_w$

Jonathan Caulkins, další odborník na trh s kokainem v USA, došel k jiným závěrům. Na základě řady pravděpodobných úvah (předpokládá např. průměrný příjem na obchodníka s drogami ve výši 50.000 USD a objemu celého trhu s kokainem v USA 35 mld USD) došel k celkovému počtu asi 700.000 obchodníků s kokainem na plný úvazek, což by – pokud zohledníme existenci nelegálních obchodníků na částečný úvazek – zvýšilo počet osob zapojených do obchodu s kokainem v USA na 1 milion lidí nebo možná ještě vyšší³⁹.

37 R. Anthony and A. Fries (Institute for Defense Analyses), “Empirical modelling of narcotics trafficking from farm gate to street”, United Nations, *Bulletin on Narcotics*, Nos 1 and 2, 2004, Illicit drug markets, pp. 1-48, New York 2006.

38 B. Crane (Institute for Defense Analyses), History of the US Cocaine Market presentation given to UNODC, November 2009.

39 J. Caulkins, 2002, “Law Enforcement’s Role in a Harm Reduction Regime,” *Crime and Justice Bulletin*, Number 64, New South Wales Bureau of Crime and Justice Research; J. Caulkins, “Do Drug Prohibition and Enforcement Work?”

Vzhledem k 5 milionům uživatelů kokainu, kteří měli kokain za předchozí rok minimálně jednou (na základě údajů z průzkumu domácností v USA), naznačuje Caulkinsův odhad, že každý dealer kokainu by měl průměrně pět zákazníků. Na první pohled to vypadá jako malý počet. Musíme však vzít v úvahu, že velký počet uživatelů kokainu s kokainem i obchoduje, i když jen v malém množství, a často ho poskytuje „jen přátelům“.

Navíc všichni zákazníci nemají jen jednoho dealera. Průzkum provedený v USA v roce 2000 zjistil, že 34 % zatčených osob, které přiznaly, že braly kokain za posledních 30 dní, mělo více než jednoho dealera. Toto procento vzrostlo na 64,5 % mezi osobami, které braly crack. Průměrný počet dealerů, které uživatelé drog využili za posledních 30 dní, byl průměrně 1,8 v případě kokainu a 3,2 v případě cracku⁴⁰. Celkový počet dealerů za posledních 12 měsíců by byl pravděpodobně ještě vyšší. To však zcela nevysvětluje rozdíl mezi výsledky Caulkinse a IDA.

Při srovnávání výsledků Caulkinse s výsledky IDA musíme vzít v úvahu, že IDA uvažuje o velkoobchodnících jako o „zločineckých skupinách“, ne jednotlivcích – a některé zločinecké skupiny v USA jsou velké. Státní výzvědná služba pro činnost gangů v USA uvedla ve své zprávě o posouzení státní hrozby ze strany gangů za rok 2009, že v USA bylo asi 33.500 gangů s 870.000 členy (průměrně 26 členů v gangu) a že „velká část trestné činnosti gangů představuje obchod s drogami“. Ve zprávě bylo rovněž uvedeno, že členové gangů byli primárními distributory maloobchodní úrovně většiny nezákonných drog včetně kokainu v zemi, ačkoliv někteří z nich se zabývali také velkoobchodem s drogami⁴¹.

Pokud začneme s odhadem 870.000 členů gangů (na základě součtu subregionálních odhadů) a budeme předpokládat, že 75 % z nich se zabývá obchodem s kokainem, získáme odhad 650.000 lidí. Pokud přidáme dalších 100.000 nečlenů gangu, dostaneme hrubý odhad 750.000 obchodníků s kokainem v USA.

Další metodou by bylo vzít počet osob zatčených pro držení kokainu (federální a státní vězení) a tento počet vztáhnout v určitém poměru na pravděpodobný celkový počet obchodníků s kokainem. První otázkou je určit počet zatčení souvisejících s kokainem. V roce 2009 bylo hlášeno 118.114 zatčení souvisejících s kokainem a heroinem, bez dalšího rozdělení. Na federální úrovni však toto rozdělení existuje. Analýzou zatčení na federální úrovni bylo zjištěno, že zhruba 80 % z celkového počtu (zatčení související s obchodováním s kokainem a heroinem) souvisí s obchodem s kokainem v USA. Pokud toto procento použijeme na počet zatčení souvisejících s kokainem a heroinem, dostaneme pravděpodobný počet 94.088 zatčení souvisejících s obchodem s kokainem v roce 2009. Další otázka se týká stanovení vhodného extrapolacího činitele. Analýza hlášených násilných trestných činů a trestných činů proti majetku odhalila celkovou „míru dopadení zatčením“ 22,2 % v USA za rok 2009.⁴² „Míra objasnění“ je daleko vyšší u vražd a zabití (66,6 %) nebo napadení (56,9 %), ale daleko menší u méně závažné, ale častější trestné činnosti jako krádeže motorových vozidel (12,4 %) nebo vloupání (12,5 %). Mohli bychom usuzovat, že „efektivita“ policie při odhalování a zatýkání obchodníků s kokainem se pravděpodobně blíží spíše efektivitě při objasňování krádeží motorových vozidel nebo

White paper published in the “*What Works?*” series, 2000, Lexington Institute, Arlington, Virginia, USA; J. Caulkins, and P. Reuter, “Toward a Harm Reduction Approach to Enforcement,” *Safer Communities*, Vol. 8, No. 1, 2009, pp.9-23.

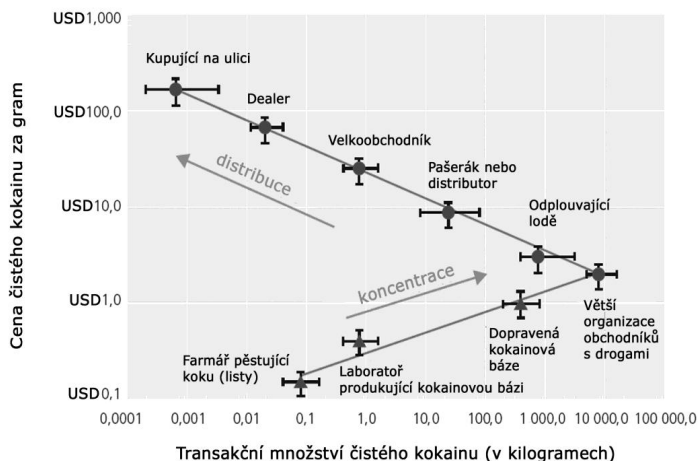
40 US Department of Justice, *Arrestee Drug Abuse Monitoring (ADAM) - Annual Report 2000*, April 2003.

41 National Gang Intelligence Center, *National Gang Threat Assessment 2009*, January 2009.

42 U.S. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation (FBI), Offenses Cleared, Clearances ces ble 25: Percent of Offenses Cleared by Arrest, http://www2.fbi.gov/ucr/cius2009/data/table_25.html

vloupání než vražd. Je zajímavé povšimnout si, že „míra objasnění“ při zatčení uživatelů kokainu (tj. osob zatčených za držení kokainu v procentech z počtu uživatelů kokainu za poslední měsíc, zjištěná z průzkumů domácností), v roce 2009 činila 12,4 %. Pokud tento poměr budeme aplikovat na počet osob zatčených za obchod s kokainem, dostaneme odhad asi 757.000 obchodníků s kokainem nebo průměrně 6,6 obchodníků s kokainem na uživatele.

Graf 3: Vztah cena – množství na kokainovém trhu koncem 90. let

Zdroj: R. Anthony and A. Fries (Institute for Defense Analyses), "Empirical modelling of narcotics trafficking from farm gate to street", *United Nations, Bulletin on Narcotics*, Nos 1 and 2, 2004, Illicit drug markets, pp. 1-48, New York 2006.

Ale je správné předpokládat, že policie zadrží stejně často pravidelného uživatele kokainu jako obchodníka s kokainem?

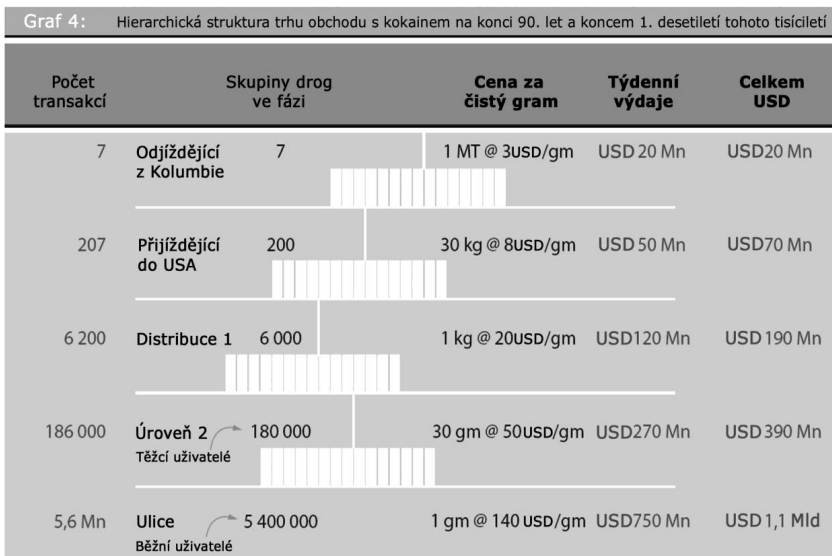
Argumenty pro nižší počet obchodníků s drogami:

- Lze argumentovat tím, že policie stíhá obchodníky daleko intenzivněji než spotřebitele. To by zvýšilo míru zachycení („míru dopadení“) pro obchodníky. Vzhledem k jistému počtu nahlášených zatčení za obchod s kokainem by to znamenalo nižší odhad počtu obchodníků.
- Navíc obchodníci obvykle „pracují“ na trhu více hodin denně než uživatelé. To může zvýšit pravděpodobnost zatčení dealerů kokainu, což vede k celkovému nižšímu počtu obchodníků s kokainem.

Argumenty pro vyšší počet obchodníků s drogami:

- Lze však také argumentovat, že obchodníci jsou daleko opatrnější a znalejší policejní taktiky, tudíž čelí nižšímu riziku zatčení než spotřebitelé, kteří jsou – pod vlivem drog – daleko viditelnější, tudíž pro policii představují snadnější cíl. Závislí uživatelé si musí drogu koupit, tudíž bývají méně opatrní než obchodníci. To by vedlo k nižší míře zachycení obchodníků s drogami, tudíž k vyšším odhadům počtu obchodníků s kokainem na základě daného počtu osob zatčených pro obchod s kokainem.
- Navíc je pravděpodobnost toho, že bude obchodník s drogami v jednom roce zatčen, nižší,

protože je obvykle zatčen jednou, a pak uvězněn na delší dobu. Spotřebitelům jsou obvykle ukládány daleko nižší tresty a stejná osoba může být zadržena několikrát do roka. To by vedlo k nižší míře zachycení a vyššímu odhadu celkového počtu obchodníků s kokainem na základě daného počtu zatčených osob.

Zdroj: B. Crane (Institute for Defense Analyses), "History of the US Cocaine Market", presentation given to UNODC, November 2009.

Stručně řečeno, neexistuje konečná odpověď na to, zda by míra zachycení („míra dopadení“) u obchodníků s drogami měla být vyšší nebo nižší než míra zachycení uživatele, protože zde existuje řada zkreslujících faktorů působících opačnými směry. Tudiž je vhodné předpokládat, že se celková míra zachycení u obchodníků s drogami nebude nijak drasticky lišit od míry zachycení u uživatelů kokainu.

Lze tyto odhady založené na údajích o zatčení (757.000) uvést v soulad s odhady IDA, které byly založeny na propracovanějším modelu trhu s kokainem v USA? Původní odhad IDA naznačoval existenci asi 186.200 „skupin“. Tudiž by stačilo předpokládat, že každá skupina měla průměrně 4,1 členů, abychom dosáhli celkového počtu 757.000 osob zapojených do velkoobchodu s kokainem v roce 2009. Pokud budeme pracovat s upraveným počtem 161.300 skupin (na základě nižšího počtu uživatelů kokainu za rok 2009), poměr by lehce vzrostl na průměrně 4,7 osob ve skupině. Což se nezdá nereálné. Vzhledem k prokázané přítomnosti velkých nelegálně obchodujících skupin odhady IDA ohledně počtu zapojených skupin ve skutečnosti neodporují odhadu 757.000 osob zapojených do obchodu s kokainem (menšina jako jednotlivci a většina jako členové zločinecké skupiny zapojené do obchodu s kokainem).

Metoda odhadu zavedená výše na základě (i) údajů o zatčení pro držení kokainu a obchod s kokainem a (ii) měsíční odhady rozšířenosti počtu uživatelů kokainu byly následně převzaty jako aktuálně upřednostňovaná metoda i pro jiné země. Zdá se, že vykazuje soudné výsledky a lze ji replikovat pro celou řadu jiných zemí – ačkoliv přímou srovnatelnost omezují rozdíly ve shromažďování údajů o

zatčení a rozlišování mezi zatčeními pro držení drogy oproti obchodování s drogami. Výsledky jednotlivých zemí je proto nutno vykládat s opatrností a jsou pouze předběžné.

Tabulka 48: Odhady počtu obchodníků s kokainem v USA (2009)

Odhad nelegálně obchodujících skupin (IDA):		161 300
Odhad obchodníků s kokainem (Caulkins)		> 1 000 000
Odhad počtu členů gangu (2009):	870 000	
Předpokládané procento zapojené do obchodu s kokainem	75 %	
Odhad „organizovaných“ obchodníků s kokainem	650 000	
Odhad „jednotlivých“ obchodníků s kokainem	100 000	
Odhad odvozený od členů gangu:		750 000
Počet zatčení souvisejících s kokainem/ heroinem	118 114	
Procento související s kokainem (na základě federálních dat)	79,66 %	
Odhadovaný počet zatčených obchodníků s kokainem	94 088	
Počet zatčení za držení kokainu/heroinu	294 454	
Procento související s kokainem (na základě federálních dat)	69,13 %	
Odhadovaný počet zatčených uživatelů kokainu	203 544	
Počet uživatelů kokainu v USA za poslední měsíc	1 637 000	
Procento zatčení („míra dopadení“)	12,43 %	
Odhadovaný počet zatčených obchodníků s kokainem	94 088	
Odhadovaná „míra dopadení“	12,43 %	
Odhadovaný celkový počet obchodníků s kokainem odvozený od zatčených obchodníků s kokainem		757 000

Zdroje: UNODC, Annual Reports Questionnaire data; B. Crane (Institute for Defense Analyses), “History of the US Cocaine Market”, presentation given to UNODC in November 2009; J. Caulkins, 2002, “Law Enforcement’s Role in a Harm Reduction Regime,” *Crime and Justice Bulletin*, Number 64, New South Wales Bureau of Crime and Justice Research; J. Caulkins, “Do Drug Prohibition and Enforcement Work?” White paper published in the “*What Works?*” series, 2000, Lexington Institute, Arlington, Virginia, USA; J. Caulkins, and P. Reuter, “Toward a Harm Reduction Approach to Enforcement,” *Safer Communities*, Vol. 8, No. 1, 2009, pp.9-23; National Gang Intelligence Center, *National Gang Threat Assessment 2009*; Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA), *2009 National Survey on Drug Use and Health Household Survey*, Office of Applied Studies, NSDUH Series H-38A, HHS Publication No. SMA 10-4586 Findings, Rockville, MD, 2010.

Pokud tuto metodu použijeme na 17 nejvíce průmyslových zemí, které pokrývají 57 % světové populace uživatelů kokainu, dojdeme k tomu, že v těchto zemích je 1,4 milionů obchodníků s kokainem, což odpovídá 6,4 uživatelům kokainu (ročně) na obchodníka s kokainem. Nevážený průměr výsledků za jednotlivou zemi činí 5,9 uživatelů kokainu (ročně) na obchodníka s kokainem. Pokud tyto poměry použijeme na odhady počtu uživatelů kokainu na světové úrovni, dojdeme k tomu, že zde může být 2,5 milionu lidí (2,4 milionu na základě váženého průměru a 2,6 milionu lidí na základě neváženého průměru) zapojených do obchodu s kokainem na celém světě. Pokud použijeme interval spolehlivosti 95 % vypočtených poměrů za jednotlivé země, poměry na světové úrovni budou v rozmezí 4,5 až 7,3. Skutečný počet obchodníků s kokainem tudíž pravděpodobně spadá do rozmezí 2,1 až 3,4 milionů lidí.

Tabulka 49: Odhadovaný počet obchodníků s kokainem a počty uživatelů kokainu na obchodníka

	Odhadovaný počet uživatelů kokainu ročně (na základě posledních výsledků průzkumu a populace v roce 2009)	Předběžné odhady počtu obchodníků s kokainem (extrapolované z údajů o zatčení a z výzkumu)	Roční počet uživatelů kokainu na 1 obchodníka s kokainem
Austrálie	281 100	23 000	12,2
Rakousko	48 600	9 600	5,1
Kanada	280 00	57 100	4,9
Kypr	3 600	835	4,3
Anglie a Wales	813 000	125 100	6,5
Estonsko	6 400	2 430	2,6
Francie	242 600	59 100	4,1
Německo	489 900	60 000	8,2
Řecko	7 500	2 100	3,6
Maďarsko	13 800	2 500	5,5
Irsko	52 300	9 300	5,6
Itálie*	824 500	173 500	4,8
Malta	860	123	7,0
Portugalsko	43 100	30 900	1,4
Španělsko	795 400	69 800	12,4
Švédsko	30 300	5 100	5,9
USA	5 000 000	757 000	6,6
Dílčí součet	8 933 460	1 387 488	6,4
Světový součet	15 627 000	2 427 000	6,4
Nevážený průměr			5,9
Světový součet	15 627 000	2 638 000	5,9
Interval spolehlivosti (95 %)			4,5 – 7,3
Světové rozmezí	15 627 000	2 140 000 – 3 438 600	4,5 – 7,3

* Itálie neposkytla rozdělení údajů o zatčeních za držení a obchodování s kokainem, tudíž bylo na trestné činy související s kokainem jako zástupný ukazatel použito rozdělení u držení a obchodování se všemi drogami, abychom získali pravděpodobný počet obchodníků s kokainem.

Zdroje: výpočty UNODC na základě informací poskytnutých v Dotazníku o ročních hlášeních, EMCDDA, Statistickém věstníku, státních průzkumech domácností.

Jeden zdrojový model: situace

f_1, f_2, \dots, f_k frekvence jednotek určených 1,2,...k krát; f_0 je nesledováno.
Podívejme se na přidružené pravděpodobnosti. p_1, p_2, \dots, p_k ; p_0 je neznámé.
Nechme tedy:

$$n = \sum_{i=1}^k f_i, \quad m = \sum_{i=1}^k f_i, \quad N = f_0 + f_1 + \dots + f_k.$$

Horvitz-Thompsonův kalkulátor podle Poissonovy homogenity

Jak odhadnout N, velikost populace uživatelů drog?

f_j $j=0,1,2,\dots,k$ jsou generovány stejnou Poissonovou distribucí s parametrem λ .

MLE z λ , pro nulou zkrácenou Poissonovou distribuci vede k:

$$p_0 = e^{-\lambda}$$

Horvitz-Thompsonův (1952) kalkulátor následuje:

$$\hat{N} = n / (1 - p_0)$$

Včetně heterogenity: Zeltermanovy a Chaovy kalkulátory

Zeltermanův (1988) kalkulátor horního odhadu:

Chaoův (1987, 1989) kalkulátor spodního odhadu:

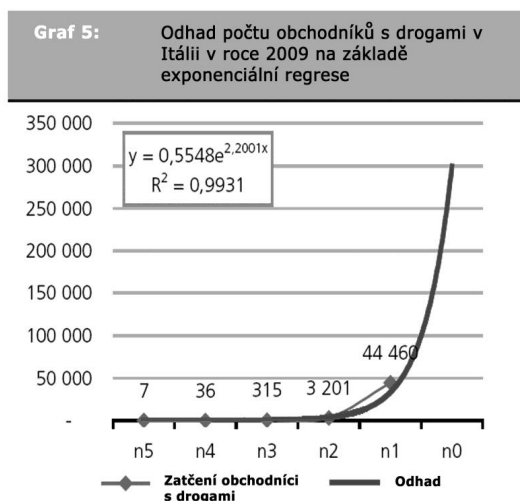
Vliv často vídaných osob je zvážen v obou kalkulátorech, které ob stojí vůči heterogenitě.

Zdroj: C. Rossi (Centre for Biostatistics and Bioinformatics, University of Rome Tor Vergata) and Centre for Biostatistics and Bioinformatics, University of Rome Tor Vergata (Dept of Mathematics, University La Sapienza, Rome), "Capture-recapture methods to estimate prevalence indicators for evaluating drug policies", presentation given to UNODC, April 2010.

Existují rovněž některé slibné alternativní přístupy k odhadu počtu obchodníků, které mohou přinést v budoucnu zajímavé výsledky. Carla Rossi a její tým z Římské univerzity⁴³ začali experimentovat s řadou modelů typu capture-recapture, v kombinaci se zkrácenými Poissonovými modely a Chaovými a Zeltermanovými kalkulátory pro dosažení odhadů počtu obchodníků s drogami.

Základním požadavkem na údaje je zde rozdělení počtu zatčení obchodníka s drogami v minulosti. Minimálním požadavkem je rozdělení počtu osob zatčených za obchod s drogami (i) poprvé a (ii) již dříve.

Lze získat přesnější odhady, jakmile bude k dispozici podrobnější rozdělení. Údaje za Itálii za rok 2009 ukázaly následující rozdělení zatčení (celkem 48.019): n1 (osoby zatčené poprvé) : 44.460; n2 (osoby zatčené podruhé): 3.201, n3: 315, n4:36; n5:7. Na základě těchto údajů poskytuje Chaoův odhad celkového počtu obchodníků s drogami odhad 361.561 obchodníků s drogami za Itálii.⁴⁴

Zdroj: Výpočty UNODC založené na italských údajích o zatčeních z Ústředního ředitelství kriminální policie nebo italského Ministerstva vnitra.

Pokud je k dispozici takové podrobné rozdělení údajů o zatčeních, i některé jednodušší přístupy mohou vést k přiměřeně dobrým přibližným hodnotám. Pokud na výše uvedená data použijeme jednoduchou exponenciální regresi (což umožňuje běžný počítačový software), dosáhneme odhadu asi 300.000 obchodníků s drogami, kteří ještě nebyli zatčeni (n₀), tudíž celkový odhad okolo 348.000 (n₀ + n₁ + n₂ + n₃ + n₄+ n₅) obchodníků s drogami v Itálii za rok 2009.

43 C. Rossi, L. Di Censi, N. Esposito, F. Mascioli and D. Scacciatielli, Centre for Biostatistics and Bioinformatics, University of Rome Tor Vergata and G. Serpelloni, N. Balestra, B. Genetti, Department of Antidrug Policy of the Presidency of the Council of Ministers, Italy, "Estimating the size of the dealers population for monitoring the drug market: a comparison between different metropolitan areas in Italy", presentation given to UNODC, November 2010.

44 Carla Rossi (Centre for Biostatistics and Bioinformatics, University of Rome Tor Vergata) and Centre for Biostatistics and Bioinformatics, University of Rome Tor Vergata (Dept of Mathematics, University La Sapienza, Rome)

Hlavní praktický problém těchto modelů – zatím – spočívá v tom, že většina zemí zřejmě nemá k dispozici takové rozdělení statistiky zatčení podle jednotlivých kategorií drog. To se však může změnit, jakmile bude prokázáno praktické využití takové statistiky.

Počet maloobchodníků a velkoobchodníků

Zbývá otázka rozdělení obchodníků s drogami na počty maloobchodníků a velkoobchodníků.

V literatuře bylo nalezeno velmi malé množství údajů – z kvantitativního hlediska – o tomto tématu. Pokud si jako výchozí bod pro srovnání vezmeme „průmysl legálních léčivých drog“ (farmaceutický průmysl a lékárny), údaje pro USA naznačují, že 85 % těchto podniků je činných v maloobchodním sektoru a 15 % ve velkoobchodním sektoru, čímž získáme poměr 5,7 maloobchodních podniků na 1 velkoobchodní (85 % / 15 %). Platí tento poměr i na nelegální sektor?

Model IDA – probíraný dříve – došel k poměru 32 : 1 nebo 30 : 1 na všech úrovních v zásobovacím řetězci, tudíž také mezi maloobchodním a velkoobchodním sektorem, tj. 30 maloobchodníků na 1 velkoobchodníka. Problém je, že neznáme průměrnou velikost (co do pracovní síly) zločinecké skupiny na maloobchodní úrovni oproti velikosti takové skupiny na velkoobchodní úrovni. Existují však indikace, že zločinecké skupiny na velkoobchodní úrovni bývají daleko větší než ty na maloobchodní úrovni. Poměr 30:1 může tudíž platit z hlediska zapojených *hráčů* (zločineckých skupin), nikoliv z hlediska zapojených *osob*.

Jak tedy můžeme určit tento vztah? Jedním z možných způsobů je analyzovat statistiky o zatčeních a odsouzeních. Z údajů z USA vyplývá, že asi 10 % osob zatčených za obchod s drogami je zatčeno za federální trestné činy, které bývají daleko závažnější než státní trestné činy. Stejně tak počet osob uvězněných ve federálních vězeních představuje asi 10 % osob obviněných z obchodu s drogami. Počet osob odsouzených do federálního vězení na více než jeden rok odpovídá 9,6 % všech trestných činů spočívajících v obchodu s drogami. Z toho všeho vyplývá, že zde může existovat poměr maloobchodníků k velkoobchodníkům v USA 10 : 1. Jonathan Caulkins se v osobní korespondenci s autorem rovněž zmínil o poměru 10 : 1.

Jaké jsou pravděpodobné poměry maloobchodu k velkoobchodu v jiných zemích? Je složité, téměř nemožné, získat pevné výsledky. V současnosti jsou možné pouze některé zástupné výpočty:

- Pokud budeme opět předpokládat, že délka trestu je indikací nelegálně obchodovaných množství⁴⁵, tudíž toho, zda je obchodník maloobchodník nebo velkoobchodník, z rakouských údajů vyplývá, že 15,6 % všech osob obviněných za porušení zákona o narkotikách (349 z 2.240) v roce 2009⁴⁶ dostalo trest odnětí svobody na rok nebo více, což by odpovídalo poměru 5,4 : 1 (349 / (2.240-349)). Z toho vyplývá, že v Rakousku může existovat více než 5 maloobchodníků s drogami na každého velkoobchodníka s drogami. (Není k dispozici žádné rozdělení podle druhů drog).
- Údaje za Německo jsou pro výklad trochu složitější. Německý zákon o narkotikách v §29 trestá

45 Rakouský zákon o narkotikách předpokládá tresty do 1 roku pro (malé) obchodníky s drogami podle §27, do 3 let pro obchodníky s drogami obchodujícími s „nemalým“ množstvím podle §28 a výška trestu dále stoupá pro osoby, které tyto drogy dovážejí (až 5 let), až na 10 let pro osoby zapojené do organizované trestné činnosti související s drogami a až na 15 let pro opakovaně odsouzené pachatele z organizovaných zločineckých skupin. (Zdroj: Bundesgesetz über Suchtgifte, psychotrope Stoffe und Drogenausgangsstoffe (Suchtmittelgesetz – SMG)).

46 Usvědčení se v Rakousku v praxi týkají spíše obchodníků s drogami než jejich uživatelů. Z 22.729 osob obviněných z porušení rakouského zákona o narkotikách v roce 2009 bylo 2.240 usvědčeno (přibližně 10 %). Většina obviněných osob byla zapojena v činnostech spočívajících v obchodu s drogami.

obchodníky s drogami (3.704 případů souvisejících s obchodem s kokainem a crackem v roce 2009) a v §29a pachatele obchodující s „nemalým“ množstvím drog (241 pachatelů za kokain a crack v roce 2009). Toto poslední lze vyložit, že se jedná o obchodníky zapojené v rozsáhlých nelegálních obchodních operacích, což jsou obvykle spíše velkoobchodníci než maloobchodníci. Poměr maloobchodníků ku velkoobchodníkům lze odhadnout na 15,4 : 1, tj. více než 15 maloobchodníků (3.704 / 241) na 1 velkoobchodníka. Poměr však vypadá úplně jinak, pokud zahrneme „pašování“ (nelegální obchod přes hranice). Počet osob zatčených za obchod s kokainem a crackem a za jejich pašování podle §29 trochu stoupá na 3.978 případů, zatímco počet zatčených osob zapojených do obchodu s kokainem a crackem v „nemalých množstvích“ (§29a) a nelegálně dovážejících kokain a crack v „nemalých množstvích“ (§30) stoupá na 783 případů. Poměr maloobchodníků k velkoobchodníkům včetně pašování by činil 5,1 : 1, což je více než 5 maloobchodníků s kokainem (3.978 / 783) na jednoho velkoobchodníka⁴⁷.

- Ze statistik odsouzení ve Velké Británii lze dovodit pravděpodobné rozložení maloobchodní a velkoobchodní činnosti. Údaje za Anglii a Wales ukazují, že v roce 2009 bylo 56.620 odsouzení za porušení drogových zákonů⁴⁸ z 235.000⁴⁹ zaznamenaných drogových trestných činů v témže roce. To zahrnovala 9.425 osob, které byly odsouzeny k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, zatímco ostatní byly pokutovány, poslány na veřejně prospěšné práce nebo dostaly podmíněný trest. Britský soudní systém rozlišuje mezi magistrátními soudy a Korunním soudem. Zatímco průměrný trest odnětí svobody za drogový trestný čin u magistrátního soudu byl 2,2 měsíce, u Korunního soudu činil v roce 2009 35,9 měsíců (téměř 3 roky). Lze předpokládat, že obchodníci obchodující ve velkém (což představuje zástupný ukazatel pro velkoobchodníky) budou obvykle souzeni před Korunním soudem, kde mohou očekávat trest odnětí svobody (což se týká 8.383 osob v roce 2009 nebo 14,8 % všech odsouzených). Pokud budeme předpokládat, že většina ostatních odsouzených pachatelů byla pouličními dealery, vyplýval by z toho pravděpodobný poměr maloobchodníků k velkoobchodníkům 5,8 : 1 v Anglii a Walesu.
- Údaje za Francii vykazují 177.964 zaznamenaných trestných činů souvisejících s drogami v roce 2008. Z toho bylo 42.649 osob následně odsouzeno soudy. Počet osob, které byly odsouzeny k trestu odnětí svobody, činil 28.849, z čehož 5.057 osob dostalo trest odnětí svobody v délce jednoho roku nebo vyšší. Pokud budeme předpokládat, že osoby, které dostaly trest odnětí svobody vyšší než jeden rok, obchodovaly ve velkém množství, zatímco osoby odsouzené na méně než jeden rok obchodovaly v malém množství, lze stanovit poměr 4,7 maloobchodníků ku 1 velkoobchodníkovi.

Neváženým průměrem „výsledků“ za pět zkoumaných zemí dostaneme poměr 6,2 maloobchodníků s drogami ku 1 velkoobchodníkovi. Jedná se o předběžné výsledky, které se mohou podstatně změnit, jakmile bude k dispozici více údajů. Výsledky dosud naznačují, že zde je průměrně (ročně) 6 uživatelů kokainu na 1 obchodníka a asi 6 maloobchodníků na 1 velkoobchodníka.

47 Bundeskriminalamt (BKA), *Polizeiliche Kriminalstatistik (PKS), 2009, Bundesrepublik Deutschland - Anhang des PKS Jahrbuch 2009* abgedruckte Tabellen mit 6-stelligen Straftatenschleppublik Deutschland arketket193360/DE/Publikationen/PolizeilicheKriminalstatistik/pks_node.html?__nnn=true

48 UK Ministry of Justice, *Sentencing Statistics England and Wales, 2009*, Supplementary Tables, October 2010.

49 Home Office Statistical Bulletin, *Crime in England and Wales 2009/10*, July 2010.

Prahové úrovně příjmů

Další otázka se týká stanovení vhodného „prahu“, nad který budou peníze k dispozici k proprání. Pouliční dealer, který si vydělá tak na pokrytí svých potřeb, se nebude moci zapojovat do rozsáhlých aktivit praní špinavých peněz. Na druhé straně velcí drogoví bossové nemohou veškeré své příjmy z drog spotřebovat. Pokusí se investovat alespoň některé peníze z drog – a pro tyto účely budou muset proprat „špinavé peníze“, aby mohly vstoupit do legální ekonomiky. Ale na jaké úrovni je přebytečný příjem vytvářen?

Na tuto otázku neexistuje přímá odpověď. Skutečné prahové úrovně ovlivňuje mnoho faktorů, které se liší podle zemí i jednotlivých osob. Lze tudíž formulovat mnoho hypotéz.

Jednou možností je stanovit, že průměrný příjem v zemi bude tvořit pravděpodobnou prahovou úroveň. Lze tvrdit, že jen příjmy nad průměrnou úrovní příjmů budou propírány. Příjem související s drogami pod průměrný příjem bude spotřebován.

Hrubý domácí produkt (HDP) na hlavu je někdy používán jako zástupný ukazatel pro průměrný příjem v zemi. Je to platný přístup pro srovnání mezi zeměmi, ale není bez problémů. HDP se týká tržní hodnoty všeho konečného zboží a služeb vyprodukovaných v zemi v daném období (obvykle rok). HDP – na základě příjmového přístupu – se skládá z mezd a platů, firemních zisků, zisků podniků nezapsaných v OR, úroků a dalšího investičního příjmu a příjmu zemědělců. Součtem těchto složek příjmu dostaneme čistý domácí příjem jako náklady výrobních činitelů. Abychom se dostali k HDP, musíme pak udělat dvě úpravy. Přičteme nepřímé daně minus dotace, abychom se dostali od nákladů výrobních činitelů k tržním cenám. Přičteme odpisy (odrážející „kapitálovou spotřebu“), abychom se od čistého domácího produktu dostali k hrubému domácímu produktu.

Tato vysvětlení indikují, že HDP na hlavu je pravděpodobně nadsazený odhad průměrného příjmu ve většině zemí. To lze vyložit na příkladu údajů, které jsou k dispozici z hostitelské země UNODC – Rakouska. Čistý státní disponibilní příjem je daleko menší než HDP. Podle státních účtů odpovídá asi 83 % HDP (2009). Celková odměna zaměstnanců odpovídala asi polovině HDP země za posledních několik let (51 % HDP v roce 2009). Průměrný HDP na hlavu (včetně dětí a důchodců) v roce 2009 činil 32.800 EUR. Pro srovnání činil průměrný čistý příjem zaměstnance (celkové mzdy a platy vyděleny celkovým počtem zaměstnanců) 25.200 EUR ve stejném roce, což odpovídá asi 77 % HDP na hlavu. Pokud místo toho použijeme mediánový příjem, úroveň příjmů zaměstnanců spadne dále na 18.000 EUR, což odpovídá 55 % HDP na hlavu.

Podobné poměry nalezneme i v jiných zemích. Pokud budeme předpokládat, že prahová úroveň pro praní špinavých peněz je průměrný nebo mediánový příjem normálního zaměstnance, výše uvedený rozbor zatím ukázal, že HDP na hlavu je příliš vysoký na to, aby mohl sloužit jako vhodná zástupná hodnota pro průměrný příjem v zemi. Statistika průměrných nebo mediánových příjmů by byla daleko lepším indikátorem. Problém zde spočívá v tom, že statistiky průměrných nebo mediánových příjmů pro země na světové úrovni nejsou zveřejňovány, alespoň ne standardně. Tudíž je nutno nalézt alternativní řešení.

Jednou z možných alternativ je odečíst hrubé úspory od hrubého domácího produktu, abychom získali zástupnou hodnotu peněz potřebných ke spotřebě. Částky vydělané nad tuto spotřebu na hlavu budou k dispozici k proprání, částky pod ní budou použity ke spotřebě. Pro účely této zprávy budeme předpokládat, že prahová úroveň, na které jsou peníze k dispozici k proprání, bude odpovídat hrubému

domácím produktu minus hrubé úspory, vyjádřeno na hlavu. Tyto údaje poskytuje Světová banka: aktuální HDP na hlavu a hrubé úspory jako procento HDP. Prahy lze vypočítat úpravou HDP na hlavu (HDP / N) o poměr hrubých úspor (PHU). ($HDP/N * (1 - PHU)$). Světová banka definuje hrubé úspory jako hrubý státní příjem minus celková spotřeba plus čisté převody. Tyto hrubé státní úspory odpovídají asi 19 % HDP na světové úrovni – i když se v jednotlivých zemích velmi liší. Zatímco hrubé úspory v USA činí 10 % HDP, v EU je to 18 %, asi 39 % v arabském světě a více než 50 % v některých karibských zemích. Údaje z Rakouska vykazují hrubé úspory ve výši 24 % HDP. Vypočtený práh bude tudíž činit 76 % HDP na hlavu, což téměř odpovídá 77 % HDP na hlavu vypočtenou jako průměrný příjem na zaměstnance.

Struktura trhu v USA

Jak jsme probírali výše, celkový počet obchodníků s kokainem v USA byl odhadnut na 757.000, z čehož asi 90 % (680.000) je zřejmě zapojeno do maloobchodního nelegálního obchodu. Celkový hrubý maloobchodní zisk z kokainu (definovaný jako rozdíl mezi cenami za gram a cenami za uncii, vynásobený množstvím spotřebovaným v USA) činí asi 26,1 mld USD – jedná se o velkou částku. Pokud jednoduše vydělíme hrubý zisk počtem maloobchodníků s kokainem, dostaneme zisk 38.400 USD na hlavu, tj. relativně malou částku, z které sotva zbudou nějaké peníze k propírání. HDP na hlavu v roce 2009 činilo asi 46.000 USD, tj. daleko vyšší než příjem na hlavu maloobchodníků s kokainem v USA. Pokud upravíme hodnoty HDP na hlavu o hrubé úspory, abychom dostali zástupný údaj spotřeby na hlavu, stále vychází částka okolo 41.300 USD (prahová úroveň v této zprávě), což je vyšší než příjem na hlavu maloobchodníka s kokainem. To by znamenalo, že z maloobchodního prodeje v USA se žádné příjmy nepropírají. Ale je pravda, že z maloobchodních prodejů v USA se nic nepropírá? Pravděpodobně není.

Rozdělení příjmů mezi obchodníky s kokainem je velice nerovnoměrné. To znamená, že několik obchodníků s kokainem vydělává velké částky peněz – které budou k dispozici k proprání – zatímco daleko vyšší počet obchodníků s kokainem si sotva vydělá na spotřebu.

To bylo – mezi jiným – zdokumentováno také ve *Freakonomics* (2005), kde byla položena otázka, proč tolik drogových dealerů stále bydlí u svých matek⁵⁰. V rámci tohoto průzkumu v terénu, který probíhal od roku 1989 do začátku 90. let, tehdy ještě mladý sociolog Sudhir Venkatesh získal přístup do pouličního gangu v Chicagu, který prodával crack. Získal také přístup k notebookům obsahujícím podrobné měsíční příjmy a výdaje gangu za čtyři roky. Tento gang byl jednou ze sta poboček – nebo francíz – větší zločinecké organizace zvané „Black Disciples (Černí stoupenec)“⁵¹, která sídlila také v Chicagu. Black Disciples měli šéfa, který podléhal „představenstvu“ složenému asi z 20 členů. Každý pouliční gang musel představenstvu Black Disciples odvádět téměř 20 % svých tržeb výměnou za právo prodávat crack ve vyhrazené oblasti dvanácti bloků. Šéf pouličního gangu měl pod sebou tři důstojníky, pokladníka a běžce (pro dopravu velkých množství drog a peněz dodavateli a od dodavatele). Každý důstojník měl pod sebou celou řadu pouličních prodejců – pěšáků. Podle období měl šéf gangu mezi 25 a 75 pěšáky na výplatní pásce. Na samém spodku hierarchie bylo asi 200 členů,

50 Steven D. Levitt and Stephen J. Dubner, *Freakonomics: A Rogue Economist Explores the Hidden Side of Everything*, April 2005.

51 Organizace Black Disciples je jedním z neznámějších „lidových“ gangů v Chicagu. V posledních letech se Black Disciples zformovali spíše do náboženské sekty. Vedoucí gangu byli tehdy zvaní „ministři“ a hlavní boss byl zván „král“. Zároveň se stále rozšiřovali. Okolo roku 2004 měli asi 300 uličních gangů v oblasti Chicaga, v každém z nich asi 30 až 40 členů. (George Knox, *Gang Threat Analysis: The Black Disciples*, National Gang Crime Research Center 2004). Kromě toho, že tento gang obchodoval s drogami, byl také známý svým extrémním násilím. Zatímco v roce 1990 měli 5.400 členů, jejich členská základna se ke konci prvního desetiletí nového tisíciletí rozšířila na více než 24.000 osob.

tzv. řadových vojáků. Nejednalo se o zaměstnance, ale museli gangu platit „poplatky“ za ochranu před nepřátelskými gangy nebo za možnost postoupit v hierarchii na pozici pěšáka.

Za čtyři roky byl podle záznamů gangu zaznamenán nárůst měsíčních tržeb z 18.500 USD na 32.000 USD ve třetím roce a 64.800 USD ve čtvrtém roce. Průměrné měsíční rozdělení tržeb ve třetím roce bylo následující:

Podle informací získaných od konkrétního gangu prodávajícího crack měli Black Disciples 1 šéfa a dalších 19 v „představenstvu“, asi 100 šéfů pouličních gangů, 300 důstojníků (3*100) a 5.000 pěšáků (50*100), tj. celkem 5.420 členů v té době. Navíc organizaci odvádělo poplatky asi 20.000 neplacených řadových vojáků.

Šéf a členové „představenstva“ si vydělali asi 500.000 USD ročně, tj. více než 40.000 USD měsíčně. Příjem vedoucího gangu ve výši 8.500 USD odpovídal hodinové mzdě ve výši 66 USD. Mzdy hrazené „důstojníkům“ činili průměrně 700 USD měsíčně, nebo 7 USD za hodinu. Pěšáci, kteří představovali většinu obchodníků s drogami v organizaci, si průměrně vydělali jen 3,30 USD za hodinu, což je méně než minimální hodinová mzda v USA (3,80 USD v roce 1990)⁵². Tudíž většina pěšáků si držela práci za minimální mzdu v zákonném sektoru na doplnění svých nezákonných výdělků.

Analýza rozdělení příjmu vyjádřená v ročním ekvivalentu příjmu napovídá, že se řídí rozdělením podle zákona síly, jak je vidět z grafu:

Pokud budeme předpokládat, že praní špinavých peněz bude probíhat nad částku příjmu nad HDP na hlavu (23.045 USD v roce 1990) minus hrubé úspory (15 %), roční prahový příjem v roce 1990 by činil okolo 20.000 USD (zaokrouhleně). Podle této struktury a prahových úrovní by si jen „členové představenstva“ a šéfové gangu, asi 120 lidí z asi 5.420 členů, nebo 2,2 % celkového počtu obchodníků v této distribuční síti cracku, vydělalo dost peněz, aby se mohli zapojit do propírání.

Pokud odečteme prahový příjem potřebný k pokrytí nákladů na živobytí (odhad okolo 20.000 USD), údaje naznačují, že Black Disciples mohli proprat asi 17,6 milionů USD ročně. Pokud tuto částku vyjádříme jako část celkových mezd (asi 31,5 milionů USD), výpočty naznačují, že více než polovina (asi 56 %) celkových mezd mohlo být propráno.

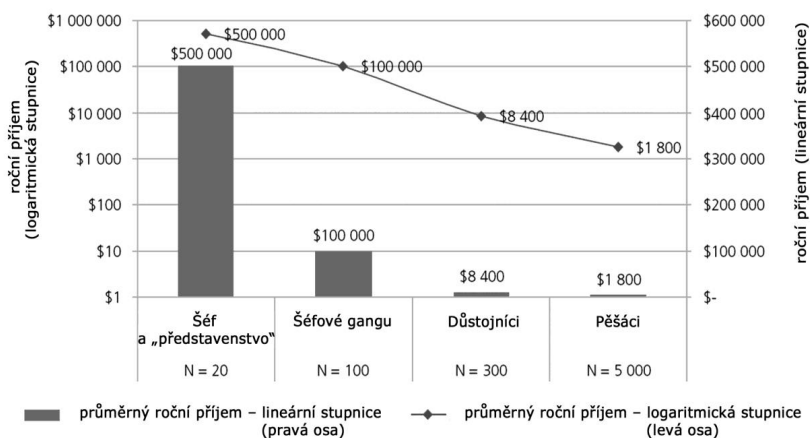
52 Federal Minimum Wage Rates, 1955-2011 (<http://www.infoplease.com/ipa/A0774473.html>).

Tabulka 50: Průměrné měsíční příjmy a výdaje gangu z Chicaga prodávajícího crack, 1990

Příjmy:		
	Prodej drog (crack)	24 800 USD
	Poplatky od řadových vojáků	5 100 USD
	Mimořádné poplatky (obchody, pasáci, ochrana atd.)	2 100 USD
	Měsíční příjmy celkem:	32 000 USD
Výdaje:		
	Velkoobchodní cena drog (cracku)	5 000 USD
	Poplatky „představenstvu“	5 000 USD
	Žoldáci (najatí pro boj ve válce mezi gangy)	1 300 USD
	Zbraně	300 USD
	Různé (pohřby, podpora rodiny obětí)	2 400 USD
	Celkové měsíční (nemzdové) náklady	14 000 USD
	Platy tři „důstojníků“	2 100 USD
	Platy pěšákům	7 400 USD
	Měsíční platy	9 500 USD
	Celkový čistý měsíční příjem šéfa gangu	8 500 USD

Zdroj: Steven D. Levitt and Stephen J. Dubner, *Freakonomics: A Rogue Economist Explores the Hidden Side of Everything*, April 2005.

Graf 6: Struktura příjmů distribuční sítě cracku v USA (Chicago), 1990

Zdroj: Výpočty UNODC na základě Steven D. Levitt and Stephen J. Dubner, *Freakonomics: A Rogue Economist Explores the Hidden Side of Everything*, April 2005.

Tabulka 51: Celkové „mzdy“ distribuční sítě cracku v USA (Chicago), 1990

	Počet nelegálních obchodníků	Příjem na hlavu	Celkem
Šéf a členové „představenstva“	20	500 000 USD	10 000 000 USD
Šéfové gangu	100	100 000 USD	10 000 000 USD
Důstojníci	300	8 400 USD	2 520 000 USD
Pěšáci	5000	1 800 USD	9 000 000 USD
Celkem	5420		31 520 000 USD

Zdroj: Výpočty UNODC na základě Steven D. Levitt and Stephen J. Dubner, Freakonomics: A Rogue Economist Explores the Hidden Side of Everything, April 2005.

Tabulka 52: Výpočty částek, které byly k dispozici k proprání, 1990

	Roční příjem	Prahový příjem	Příjem pro praní	Počet osob	Částky k proprání
Představenstvo	500 000 USD	20 000 USD	480 000 USD	20	9 600 000 USD
Šéfové gangu	100 000 USD	20 000 USD	80 000 USD	100	8 000 000 USD
Celkem					17 600 000 USD

Zdroj: Výpočty UNODC na základě Steven D. Levitt and Stephen J. Dubner, Freakonomics: A Rogue Economist Explores the Hidden Side of Everything, April 2005.

Tabulka 53: Podíl mezd k proprání, 1990

	Celkové mzdy v milionech USD	Částky k proprání v milionech USD	v %
Částky	31,5	17,6	56 %

Zdroj: Výpočty UNODC na základě Steven D. Levitt and Stephen J. Dubner, Freakonomics: A Rogue Economist Explores the Hidden Side of Everything, April 2005

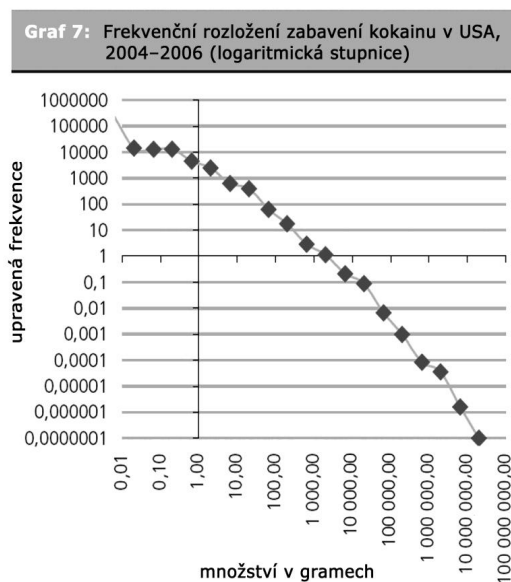
Jednoduchým vydělením mezd této zločinecké organizace počtem jejich členů bychom získali příjem na hlavu 5.815 USD (31.520.000 USD : 5420), což je daleko pod prahovou úrovní pro praní peněz.

Vzít v úvahu strukturu rozdělení příjmu je tudíž předpokladem ke zjištění přiměřených výsledků částek k proprání. Zatímco jsou takové podrobné příklady jednotlivých skupin obchodujících s drogami rozhodně zajímavé, abychom získali lepší náhled do hierarchické struktury obchodu s kokainem, byl by zapotřebí obecnější model, abychom zohlednili zkrácenou strukturu trhu. Výpočty nemohou vycházet z jednoho příkladu rozdělení příjmů skupiny obchodující s drogami v jednom americkém městě v roce 1990. V tomto směru je jednou z možností podrobněji analyzovat údaje o zabaveních.

Použití struktury trhu na celkové maloobchodní tržby a počet maloobchodníků

Jak ukázal tento výzkum i předchozí práce Institutu defenzivní analýzy, trh s kokainem je charakterizován strukturou podle zákona síly. To platí pro trhy s drogami obecně. To se kromě jiného odráží v zabaveních drog. Struktura podle zákona síly je obzvlášť viditelná na velkoobchodním trhu, méně již na maloobchodním trhu (menší množství).

Toto tvrzení (viz graf) je založeno na podrobné analýze zabavení v USA v období 2004–2006, tj. před narušením trhu s kokainem v USA kvůli značným snížením dodávek. Výpočty byly založeny na více než 52.000 případech zabavení kokainu hlášených v DEA databázi STRIDE za období 2004–2006, včetně více než 31.000 případů zabavení na maloobchodní úrovni (zabavení méně než unce) a asi 21.000 případů zabavení na velkoobchodní úrovni (zabavení unce nebo více).

Zdroj: US Drug Enforcement Agency, Retrieve Information from Drug Evidence (STRIDE database).

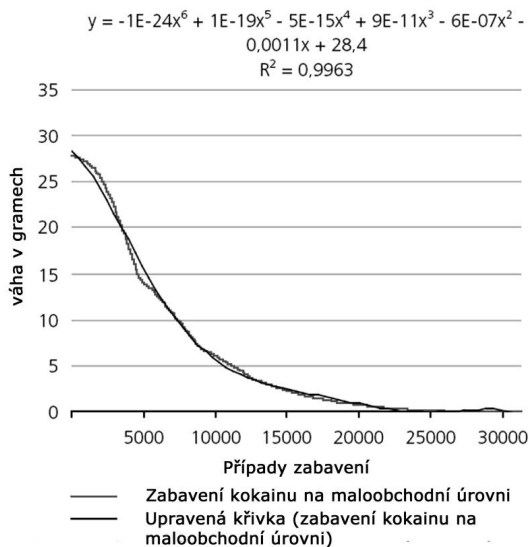
V dalším kroku bude definován segment maloobchodního trhu. Podle údajů za USA dochází k mnoha nákupům na úrovni unce (28,4 gramů), a pak na úrovni gramu. To naznačuje, že maloobchodní trh hlavně funguje tak, že maloobchodníci nakoupí asi unci kokainu, a pak prodávají koncovým uživatelům kokain po gramech.

Rozložení maloobchodního segmentu trhu (jak ho odráží zabavení) je znázorněno na níže uvedeném grafu. Velmi úzce sleduje binomickou regresní křivku.

Pokud budeme předpokládat, že rozložení zabavení, probírané výše, věrně odráží strukturu trhu s kokainem v USA, rozložení zabavení lze využít k přidělení maloobchodních zisků v USA jednotlivým obchodníkům s drogami. To je znázorněno na dalším grafu. Navíc byla zavedena srovnávací částka nebo srážková sazba, zde definované jako HDP na hlavu minus hrubé úspory.

Výsledky poskytnuté tímto modelem naznačují, že většina maloobchodních prodejců (76 %) si vydělá méně než srovnávací částka příjmu. Částky vytvořené nad HDP na hlavu (minus hrubé úspory) zbylymi 24 % maloobchodních prodejců však stačí k proprání 13,2 miliard USD nebo 51 % celkových maloobchodních zisků z kokainu.

Graf 8: Rozdělení zabavení kokainu v USA v segmentu maloobchodního trhu v období 2004–2006

Zdroj: US Drug Enforcement Agency, Retrieve Information from Drug Evidence (STRIDE database).

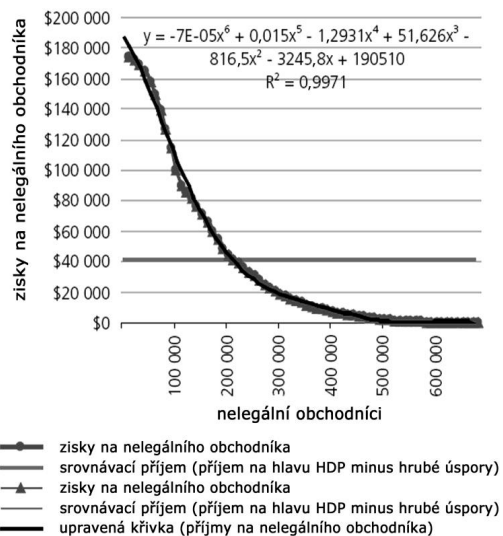
Použití struktury trhu na celkové velkoobchodní tržby a počet velkoobchodníků

Velkoobchodní prodeje byly definovány jako veškeré transakce větší než 28,4 gramů. Výsledkem „jednoduchého modelu“, v němž by byly vyděleny hrubé velkoobchodní zisky (8,8 mld USD) počtem velkoobchodníků s kokainem (76.000), by byl průměrný zisk velkoobchodníků s kokainem na hlavu ve výši 116.720 USD. Odečtením prahové úrovně příjmu (41.274 USD na HDP na hlavu minus hrubé úspory) by byl výsledek 75.446 USD k proprání na velkoobchodníka s kokainem nebo 5,7 mld USD na celý velkoobchodní trh. To by odpovídalo 65 % celkových velkoobchodních zisků. To by byl snadný výpočet. Ale jsou tyto odhady přiměřené? Pravděpodobně ne.

Jak jsme probrali výše, údaje ukazují, že zabavení kokainu na velkoobchodní úrovni odpovídá struktuře dle zákona síly. Pro velkoobchodní sektor je nutno použít logaritmické stupnice, abychom zviditelnili základní vzorec pro zabavení.

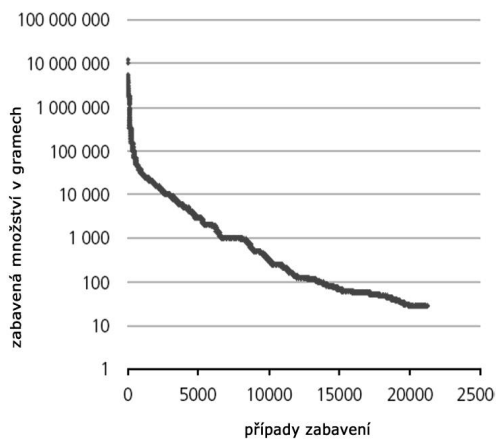
Na základě předpokladu, že struktura zabavení odráží základní strukturu trhu, dalším úkolem bylo využít průběh křivky zabavení k přidělení zisků vytvořených na velkoobchodní úrovni jednotlivým velkoobchodníkům s kokainem. Celkový počet velkoobchodníků s kokainem v USA byl odhadnut asi na 76.000. Na základě této struktury trhu odhalené prostřednictvím zabavení model naznačuje, že několik hlavních hráčů na trhu vydělá ohromné částky.

Graf 9: Rozložení příjmů nelegálních maloobchodníků v USA, 2009

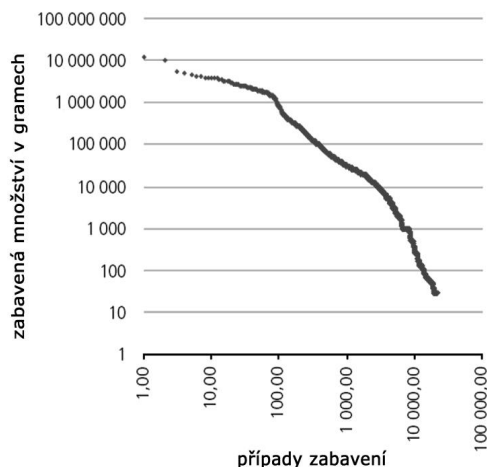
Zdroj: US Drug Enforcement Agency, Retrieve Information from Drug Evidence (STRIDE database), World Bank and study estimates.

Graf 10: Rozložení zabavení kokainu na velkoobchodní úrovni v USA, 2004–2006
osa y : logaritmická stupnice

Zdroj: US Drug Enforcement Agency, Retrieve Information from Drug Evidence (STRIDE database).

Graf 11: Rozložení zabavení kokainu na velkoobchodní úrovni v USA, 2004–2006
osa x a y : logaritmická stupnice

Zdroj: US Drug Enforcement Agency, Retrieve Information from Drug Evidence (STRIDE database).

V důsledku toho model předpokládá, že 90 % světových hrubých zisků z kokainu na velkoobchodní úrovni je k dispozici pro účely propírání, daleko více než původní výsledky 65 %, k nimž došel „jednoduchý model“, který nebral v potaz strukturu trhu dle zákona síly. Jinými slovy, 8 miliard USD z 8,8 miliard USD vytvořených obchodem s kokainem z dovážejících zemí po pouliční prodej v USA je k dispozici k proprání.

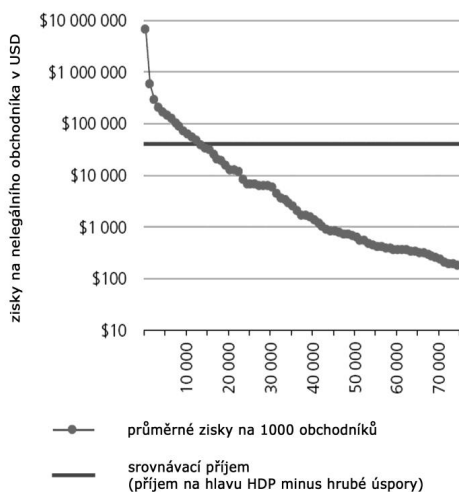
Model také naznačuje, že většina velkoobchodníků vydělává méně než HDP na hlavu upravené o hrubé úspory. Poslední skupina obchodníků zahrnuje velký počet osob, které pracují jako muly nebo obchodníci na částečný úvazek pro zločinecké organizace.

Dosud uvažované hrubé zisky nebraly v potaz tranzitní zisky a zabavení. Pokud budeme předpokládat, že některé zisky vytvořené při přepravě kokainu do USA nebudou k dispozici k proprání, protože byly vytvořeny zahraničními skupinami, a pokud budeme dále předpokládat, že většina zabavení ovlivňuje velkoobchodní úroveň (spíše než maloobchodní úroveň) a že velkoobchodníci musí nést polovinu nákladů (druhou polovinu nesou vývozci), hrubé zisky velkoobchodníků s kokainem v USA by spadly na 3,4 mld USD. Pokud provedeme tu samou analýzu u upravených velkoobchodních zisků, zjistíme, že k proprání by bylo k dispozici 2,9 mld USD nebo 83 % z celku.

Model každopádně naznačuje, že podíly, které jsou k dispozici k proprání na velkoobchodní úrovni (83 % – 90 %), jsou podstatně vyšší než na maloobchodní úrovni (51 %).

Když sečteme velkoobchodní a maloobchodní zisky v USA (asi 35 mld USD před úpravami o zabavení a tranzitní zisky), částky, které jsou k dispozici k proprání (asi 21,2 mld USD), by se rovnaly asi 60 % hrubých zisků vytvořených obchodem s kokainem.

Graf 12: Rozložení příjmů velkoobchodníků s kokainem v USA, 2009

Zdroj: US Drug Enforcement Agency, Retrieve Information from Drug Evidence (STRIDE database).

Struktura trhu na jiných klíčových trzích

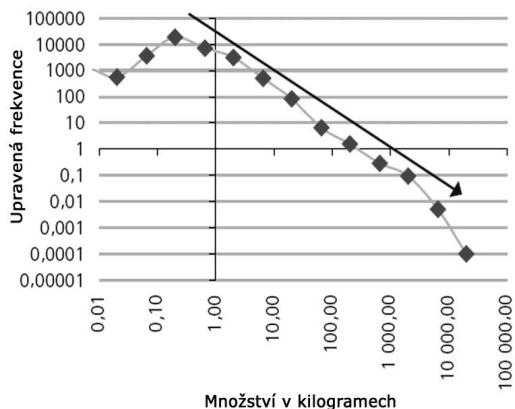
USA jsou určitě hlavní trh, kde se vytváří asi 35 % světových zisků souvisejících s kokainem. Ale není to jediný trh, kde se vytvářejí a propírají ohromné zisky. Jaká jsou pravděpodobná procenta zisku propíraná v jiných zemích?

Pokud použijeme podobné výpočty – na základě vzorců zabavení – na jiné země jako zástupné ukazatele pro základní strukturu trhu, umožníme tím výpočet typických zisků obchodníka s kokainem na maloobchodní a velkoobchodní úrovni. Tyto výpočty jsou však velice časově náročné a byly provedeny pouze pro hlavní trhy s hrubými zisky přes 1 miliardu USD. Kromě USA k těmto zemím patří Kolumbie, Velká Británie, Itálie, Mexiko, Španělsko, Německo, Francie, Brazílie, Kanada, Argentina a Austrálie. Tyto trhy dohromady představují 82 % celkových hrubých zisků nebo 86 % maloobchodních zisků. Pro zbylé země budou použity zjednodušené výpočty.

Zisky jsou pouze informativní a mohou se podstatně změnit, jakmile bude k dispozici více (spolehlivějších) informací a/nebo budou zlepšeny metodologie k vypracování těchto odhadů.

Použití „USA model“, který jsme vypracovali výše, na jednu z ostatních zemí je však složité, dokonce téměř nemožné. Nahlášené případy zabavení u většiny ostatních zemí mají příliš malý rozsah, aby z něj bylo možno dovodit smysluplný vzorec rozložení. To se změní jen tehdy, pokud vezmeme všechny ostatní země dohromady. UNODC ve své databázi jednotlivých zabavení shromáždila asi 25.700 případů zabavení kokainu („kokainu“ a „hydrochloridu kokainu“) v 99 zemích po celém světě (kromě USA) za období 2000–2010.

Graf 13: Frekvenční rozložení zabavení kokainu po celém světě (kromě USA), 2000–2010 (logaritmická stupnice)

Zdroj: UNODC, databáze zabavení jednotlivých drog

Podobně jako údaje zjištěné v USA i analýza světových případů zabavení kokainu (kromě těch v USA) naznačuje, že tato zabavení kopírují vzorec zákona síly u částek nad 100 gramů.

V dalším kroku byla zabavení opět rozdělena na „velkoobchodní zabavení“ a „maloobchodní zabavení“. Pro účely této zprávy byla unce stanovena jako předělová hranice. Případy zabavení jedné unce (28,4 gramů) nebo více byly považovány za „velkoobchodní zabavení“. Zabavení méně než unce byla považována za „maloobchodní zabavení“, tudíž jsme pro analýzu zabavení v ostatních zemích použili předělovou hranici pro USA.

Problémem je zde malý počet zabavení spadajících do kategorie „maloobchodních zabavení“ hlášených UNODC. Členské státy nepovažují celou řadu takových malých zabavení za „podstatné“, tudíž nejsou hlášeny. Avšak i omezený počet případů, které spadají do definovaného rozmezí, vykazují podobný vzorec zjištěný u maloobchodního trhu USA na základě více než 30.000 případů za období 2004–2006. Ačkoliv jsou vzorce podobné, výpočet koeficientů Gini, které měří stupeň nerovnoměrnosti rozložení, naznačuje, že struktura trhu s kokainem na maloobchodní úrovni může být v USA nerovnoměrnější než v celosvětovém měřítku.

Tabulka 54: Předběžné odhady hrubých zisků souvisejících s obchodem s kokainem v milionech USD (2009)

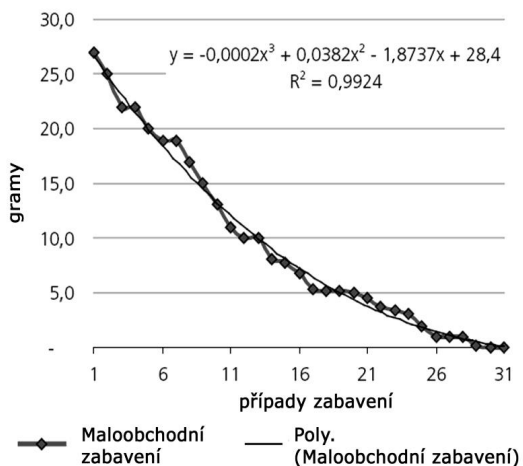
Země s odhadovanými hrubými zisky z kokainu (maloobchodní a velkoobchodní) nad 1 miliard USD	Rok průzkumu domácností ohledně užívání kokainu (základ pro výpočty)	Velkoobchodní zisky (dovozní cena k ceně za unci) A	Upravené velkoobchodní zisky (zabavení, tranzitní zisky) B	Maloobchodní zisky C	Celkové hrubé zisky B + C
USA	2009	8 871	3 441	26 090	29 531
Kolumbie	2008	9	9 439	48	9 488
Velká Británie	2009/10	1 803	1 383	6 948	8 332
Itálie	2008	2 197	1 327	3 873	5 200
Mexiko	2008	200	3 456	495	3 951
Španělsko	2009/10	1 619	1 278	1 810	3 089
Německo	2009	918	524	2 197	2 721
Francie	2005	600	471	1 239	1 710
Brazílie	2005	269	479	1 195	1 674
Kanada	2009	371	198	1 146	1 344
Argentina	2006	267	309	837	1 146
Austrálie	2009	585	281	910	1 190
Ostatní země		4 584	7 653	7 482	15 133
Celosvětově		22 293	30 239	54 270	84 509
Vybrané země v % z celosvětového objemu		79 %	75 %	86 %	82 %

Zdroj: výpočty založené na odpovědích na Ročním dotazníku o hlášení (Annual Reports Questionnaire – ARQ)

UNODC byl naopak nahlášen dostatečný počet velkoobchodních zabavení. Databáze jednotlivých zabavení této organizace obsahuje podrobné informace o více než 25.000 velkoobchodních zabaveních kokainu v období 2000–2010. Jak jsme uvedli dříve, velkoobchodní zabavení na světové úrovni – jako velkoobchodní zabavení v USA – jsou charakterizovány strukturou podle zákona síly, zejména v rozmezí od 100 g do 25 tun.

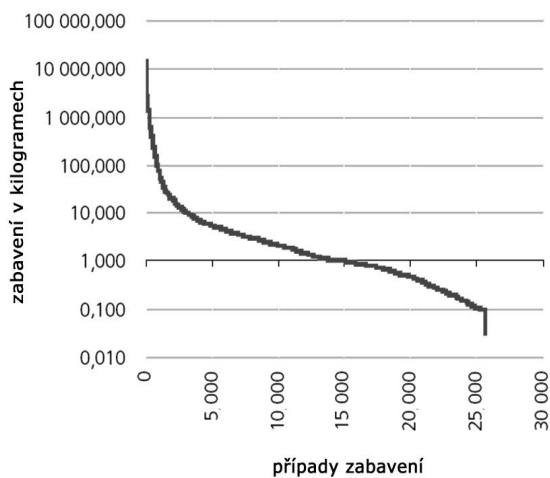
Použití těchto vzorců zabavení na jednotlivé země jako zástupný ukazatel pro základní strukturu trhu umožní výpočet typických zisků na obchodníka s kokainem na maloobchodní a velkoobchodní úrovni. Abychom zobecnili výsledky, pozorovaná zabavení jsou uváděna jako procenta, ne jako absolutní čísla. Nahlášená maloobchodní zabavení byla uspořádána do 3-binomické regresní křivky, která vytvořila základ pro následné výpočty rozložení na maloobchodní úrovni.

Graf 14: Rozložení maloobchodních zabavení kokainu hlášených UNODC, 2000–2010

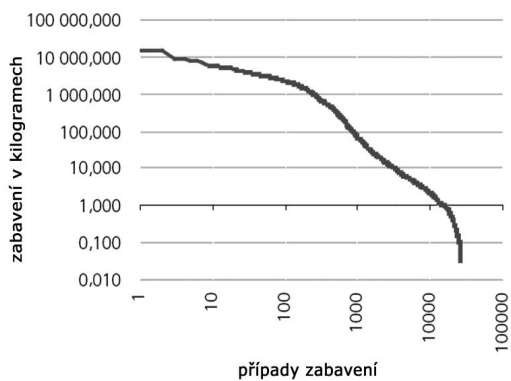
Zdroj: UNODC, databáze zabavení jednotlivých drog

Graf 15: Rozložení velkoobchodních zabavení kokainu hlášených UNODC, 2000–2010, osa y : logaritmická

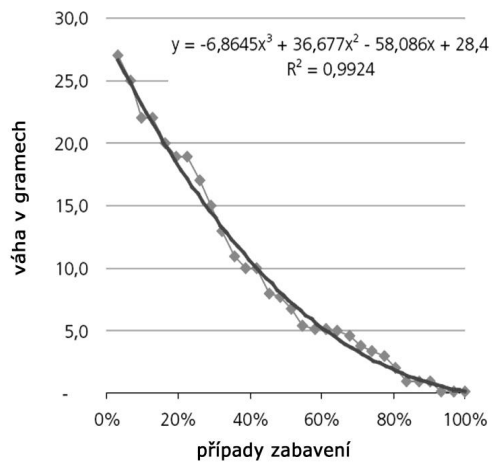
Zdroj: UNODC, databáze zabavení jednotlivých drog

Graf 16: Rozložení velkoobchodních zabavení kokainu hlášených UNODC, 2000–2010, osa y a x : logaritmická

Zdroj: UNODC, databáze zabavení jednotlivých drog

Graf 17: Obecný model použitý pro výpočet maloobchodních zisků

Zdroj: UNODC, databáze zabavení jednotlivých drog

Tento model byl pak použit na maloobchodní trh jednotlivých zemí. Hlavními parametry zde byl odhadovaný počet maloobchodníků, celkové maloobchodní zisky v zemi a vypočtená předělová hranice nebo srovnávací hranice, nad kterou nelegální obchodníci zřejmě propírají peníze.

Největším kokainovým trhem v Evropě je Velká Británie s maloobchodními zisky odhadovanými asi na 6,9 miliard USD. Jak jsme uvedli dříve, počet obchodníků s kokainem byl v Anglii a Walesu odhadnut asi na 125.000 (6,5 uživatelů na 1 dealera), z čehož 85 % nebo 107.000 tvoří zřejmě maloobchodníci s kokainem. Pokud použijeme výsledky z Anglie a Walesu na Velkou Británii jako celek, lze odhadnout, že se mohou blížit počtu 150.000 obchodníků s kokainem, z čehož je 127.000 maloobchodníků. Pokud budeme opět předpokládat, že propírání probíhá pouze nad prahovou úroveň HDP na hlavu minus hrubé úspory (30.860 USD na osobu v roce 2009), výpočty naznačují, že z 6,9 miliard USD hrubých zisků ve Velké Británii je pravděpodobně k proprání 4 miliardy USD nebo 57 %. Podle jednoduchého modelu bychom došli k tomu, že k proprání je jen 44 %.

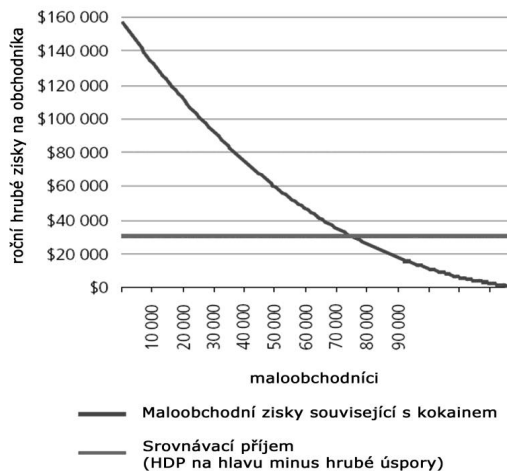
Abychom vypočítali pravděpodobné částky propíraných prostředků na velkoobchodní úrovni, byl použit světový vzorec rozložení velkoobchodních zabavení (2000–2010). Případy zabavení byly převedeny na procenta.

Když tento vzorec použijeme na odhady zisků velkoobchodního trhu ve Velké Británii (hrubé zisky 1,38 mld USD), vytvořené asi 24.400 obchodníky, dostaneme částku 1,24 mld USD nebo téměř 90 % z celku k dispozici k proprání⁵³.

„Jednoduchý“ model (hrubé zisky vydělené počtem velkoobchodníků (56.693 USD) minus srovnávací příjem (30.860 USD) by měl za výsledek průměrně 25.833 USD k dispozici k proprání na obchodníka s kokainem, nebo 630 milionů USD za všechny velkoobchodníky ve Velké Británii, což odpovídá 46 % celkových vytvořených hrubých zisků.

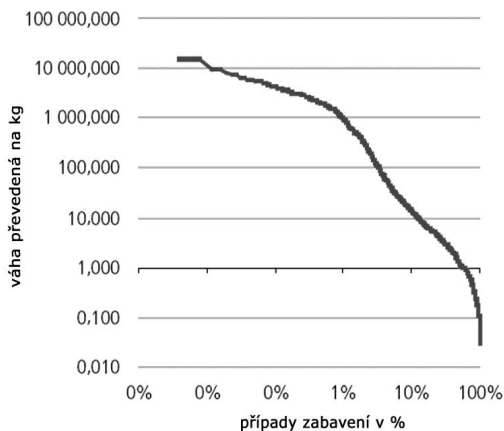
53 Abychom dosáhli těchto výsledků, předefinovali jsme procenta případů zabavení, aby znamenala obchodníky (24.400 velkoobchodníků ve Velké Británii bylo předefinováno na 100 %). Poté byly váhové ekvivalenty rovněž znázorněny jako procento celkových nahlášených zabavení. Celková zabavení byla „předefinována“ jako celkové velkoobchodní výsledky v zemi. Celkové velkoobchodní zisky byly pak vynásobeny příslušným procentem pro každého obchodníka, abychom dosáhli pravděpodobného hrubého zisku pro každého jednotlivého obchodníka s kokainem na základě rozložení zabavení. Tento přístup si vysvětlíme na příkladu. Např. 50. největší velkoobchodník ve Velké Británii odpovídal umístění 0,2 % ze všech velkoobchodníků s kokainem ($50/24.400 = 0,2\%$) a 0,2 % všech zabavení (tj. 52. největší zabavení z 25.662 nahlášených zabavení) vážilo 3.048 kg. Vyjádřeno jako procento k celkové váze (927.663 kg), 52. největší zabavení představovalo 0,34 % z celku. Pokud byl celek nyní považován za souhrn velkoobchodních zisků (1,38 mld USD), 0,34 % celku by činilo částku 4,7 milionů USD. Tudiž 50. největší obchodník ve Velké Británii – podle tohoto modelu – vydělal v roce 2009 hrubý zisk 4,7 milionů USD, daleko nad prahovou úroveň 30.860 USD potřebnou k pokrytí svých základních potřeb. Rozložení hrubých zisků pak bylo porovnáno se srovnávacími příjmy (HDP na hlavu minus hrubé úspory). Hrubé úspory převyšující srovnávací údaje – odrážející částky k dispozici k proprání – byly spočítány a sečteny, abychom získali celkové částky k dispozici k proprání (1,24 mld USD ve Velké Británii). Výsledky modelu naznačují, že více než 1.200 velkoobchodníků si vydělalo více než prahovou úroveň ve Velké Británii, tudíž byli „donuceni“ proprat peníze. Celková částka těchto „přebývajících prostředků“ činila 1,24 mld USD. Podíl, který byl k dispozici k proprání ($\approx 90\%$), byl s konečnou platností vypočítán jako částky k dispozici k proprání (1,24 mld USD), vyděleno celkovými prostředky vytvořenými velkoobchodní činností (1,38 miliard USD).

Graf 18: Maloobchodní trh Velké Británie: hrubé zisky na hlavu a srovnávací příjem – částky k dispozici k proprání, 2009

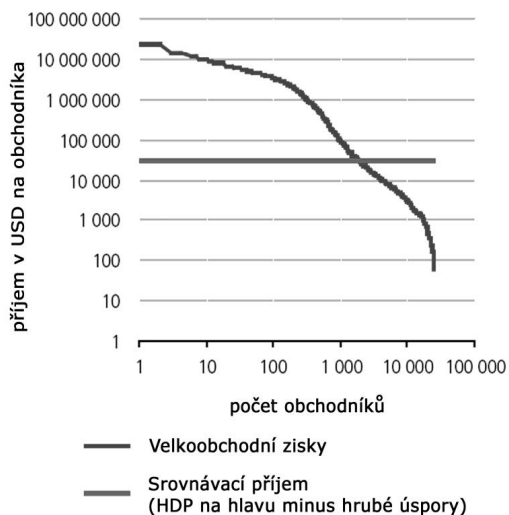
Zdroje: UNODC, Annual Reports Questionnaire data; UNODC, Individual Drugs Seizures Database; World Bank, World Development Indicators (WDI).

Graf 19: Rozložení použité pro velkoobchodní sektor (zabavení), 2000–2010

Zdroj: UNODC, Annual Reports Questionnaire data.

Graf 20: Hrubé zisky a srovnávací příjem velkoobchodníků ve Velké Británii

Zdroje: UNODC, Annual Reports Questionnaire data; UNODC, Individual Drugs Seizures Database; World Bank, World Development Indicators (WDI).

Stejný druh výpočtů byl následně proveden i za jiné země, kde hrubé zisky přesáhly 1 mld USD.⁵⁴ Tyto výpočty naznačují, že částky k dispozici k proprání z maloobchodních zisků se mezi zeměmi mohou lišit celkem podstatně, ve vybraných zemích se pohybují v rozmezí 21 % (Kanada nebo Brazílie) až 57 % (Velká Británie). Nevážený průměr výsledků činil 40 %. Sledované země vytvořily 86 % hrubých světových maloobchodních zisků. Pokud předpokládáme, že tento nevážený průměr (40 %) bude typický i pro ostatní země, výpočty naznačují, že z 54 miliard USD ze světových maloobchodních zisků z kokainu bude k dispozici k proprání asi 25 miliard USD, což odpovídá 46 % světových maloobchodních zisků z kokainu.

Regionální rozložení výsledků výše uvedených výpočtů naznačuje, že 55 % prostředků, které jsou k dispozici k proprání, souvisejících se světovým maloobchodním prodejem kokainu, nalezneme v Severní Americe (13,8 miliard USD) a dalších 35 % v západní a střední Evropě (8,7 miliard USD). Jinými slovy, 90 % prostředků vytvořených maloobchodním prodejem kokainu, které jsou k dispozici pro následné proprání, je soustředěno v těchto dvou podoblastech.

Podobný přístup byl využit i následně pro odhad částek, které jsou k dispozici k proprání, plynoucích z velkoobchodního prodeje. Byly zkoumány země, kde se vytváří odhadovaný hrubý zisk související s kokainem více než 1 mld USD (velkoobchodní a maloobchodní). Celkové hrubé velkoobchodní zisky z

⁵⁴ V tabulce nejsou uvedeny výpočty za Kolumbii, což je další země, kde celkové zisky převyšují 1 miliardu USD. Tyto výpočty naznačují, že k proprání v Kolumbii není k dispozici téměř žádný příjem z maloobchodu. Naopak většina velkoobchodních zisků se proprá.

těchto 12 zemích byly odhadnuty na 22,6 mld USD, což odpovídá 75 % celkových světových zisků. Zatímco nevážený průměr výsledků jednoduchého modelu naznačuje, že k proprání bude k dispozici o něco více než polovina (53 %) zisků, odhady beroucí v úvahu strukturu trhu (odvozenou ze statistik zabavení) vykázaly nevážený průměr okolo 90 % (interval spolehlivosti 88 %–92 %). Celkové částky, které jsou pravděpodobně k dispozici k proprání na světové úrovni, byly odhadnuty asi na 27,7 mld USD, což odpovídá 92 % světových velkoobchodních zisků z kokainu. Z modelu vyplývá, že zvláště vysoká procenta přísluší Kolumbii, Španělsku, Mexiku a Brazílii, odrážející zapojení obchodníků z těchto zemí nejen v domácích prodejkách, ale i ve vývozních a tranzitních činnostech.

Analýzou regionální distribuce model naznačuje, že výše uvedené průměrné podíly, které jsou k dispozici k proprání z velkoobchodu s kokainem, najdeme v Jižní Americe (94 % hrubých zisků). Podprůměrné podíly (87 % hrubých zisků) jsou zřejmě v Severní Americe.

Pokud sečteme maloobchodní a velkoobchodní zisky, z výsledků modelu vyplývá, že asi 53 mld USD ze světových hrubých zisků z kokainu ve výši 84 mld USD jsou k dispozici k proprání (což odpovídá 62 % z celku). Celkové podíly zisků souvisejících s kokainem, které jsou k dispozici k proprání, jsou zřejmě nejvyšší v Jižní Americe (85 %), zatímco v Severní Americe a Evropě je k proprání jen 57 %, respektive 55 % z vytvořených zisků.

Většinu prostředků, které jsou k dispozici k proprání z obchodování s kokainem, však nalezneme v Severní Americe (20 mld USD nebo 38 % z celku). Ačkoliv jsou celkové zisky související s obchodem s kokainem větší v Evropě než v Jižní Americe, částky k proprání mají v zásadě podobný objem v Jižní Americe (včetně karibské oblasti a Střední Ameriky) a v Evropě: asi 15 miliard USD v každé z těchto oblastí nebo 29 % světového celku. Částky, které jsou k dispozici k proprání, vytvářené v jiných částech světa, představují méně než 3 miliardy USD nebo méně než 5 % prostředků propíraných z celosvětového obchodu s kokainem.

Částky, které jsou k dispozici k proprání na velkoobchodní úrovni (asi 28 mld z absolutního hlediska), jsou jen o trochu větší než částky z maloobchodních prodejků (asi 25 mld USD). Z toho vyplývá, že maloobchodní sektor obchodu s kokainem – zejména v průmyslových zemích – by neměl být zanedbáván jako zdroj činností propírání špinavých peněz. Ve skutečnosti jsou největší hrubé zisky – vyjádřené v absolutních číslech – zřejmě vytvářeny na maloobchodní úrovni, zatímco největší hrubé zisky v Jižní Americe pramení z velkoobchodního sektoru. V důsledku toho jsou přebývající prostředky vytvářené na maloobchodní úrovni, které lze použít k proprání, dle výsledků modelu zřejmě důležitější v Severní Americe a Evropě než prostředky vytvořené na velkoobchodní úrovni.

Na rozdíl od toho tyto maloobchodní prodeje nehrají téměř žádnou roli pro obchodníky s drogami v Jižní Americe z ekonomického hlediska a to zejména kvůli nízkým cenám kokainu v Jižní Americe. I když není spotřeba kokainu v Jižní Americe rozhodně malá, prostředky vytvářené maloobchodním prodejkem jsou zde přesto zanedbatelné.

To platí ještě více ohledně praní špinavých peněz z maloobchodního prodeje kokainu v Jižní Americe. V Jižní Americe je vytvářeno méně než 1 mld USD nebo méně než 4 % světových prostředků z maloobchodních prostředků souvisejících s kokainem k proprání, zatímco zde vzniká 14 mld USD nebo více než 51 % světových prostředků k proprání vytvořených z velkoobchodního prodeje kokainu.

Tabulka 55: Předběžné odhady částek, které jsou k dispozici k proprání, z maloobchodního prodeje kokainu, 2009

Země s odhadovanými hrubými zisky z kokainu (maloobchodní a velkoobchodní) přes 1 miliardu USD	Hrubé maloobchodní zisky (v milionech USD)	Podíly propírané na maloobchodní úrovni		Částky k dispozici k proprání (v milionech USD)
		„Jednoduchý model“	Model beroucí v úvahu strukturu trhu	
USA	26 090	0 %	51 %	13 219
Velká Británie	6 948	44 %	57 %	3 958
Itálie	3 873	0 %	30 %	1 169
Německo	2 197	27 %	49 %	1 069
Španělsko	1 810	15 %	42 %	765
Francie	1 239	0 %	23 %	282
Brazílie	1 195	5 %	21 %	255
Kanada	1 146	0 %	21 %	243
Austrálie	910	28 %	49 %	443
Argentina	837	17 %	43 %	361
Mexiko	495	40 %	55 %	274
<i>Nevážený průměr</i>		<i>16 %</i>	<i>40 %</i>	
Interval spolehlivosti (95 %)			32 % - 48 %	
Dílčí součet	46 740			22 038
Ostatní země	7 530		40 % (32 % - 48 %)	3 020 (2 407 – 3 633)
Celkem na světové úrovni	54 270		46 % (45 % - 47 %)	25 055 (24 445 – 25 671)

Zdroje: výpočty UNODC založené na databázi jednotlivých zabavení UNODC a Dotazník ročních hlášení UNODC.

x. Propírané částky z prostředků z kokainu a hlavní destinace propíraných peněz

Po stanovení pravděpodobného rozložení zisků souvisejících s kokainem a částek k dispozici k proprání je zde poslední otázka, která se týká (prvního) místa praní špinavých peněz. Abychom zjistili pravděpodobné rozložení těchto prostředků, vypracovali jsme nový model („model přitažlivosti“), který jsme otestovali na ziscích z obchodu s kokainem, které jsou k dispozici k proprání.

Logiku modelu a základní předpoklady a teorie jsme podrobně probírali již v kapitole o metodologii, takže je zde jen shrneme. Základní koncepcí modelu přitažlivosti je, že zde existuje celá řada příznivých a nepříznivých faktorů, které zvyšují či snižují pravděpodobnost propírání špinavých peněz v zahraničních jurisdikcích, tudíž se jedná spíše o nástroj k posouzení možných hrozeb než přesný nástroj k odhadu nezákonných toků peněz.

Tabulka 56: Průběžné odhady regionálního rozložení částek k dispozici k proprání z maloobchodního prodeje kokainu v roce 2009 v miliardách USD

	Hrubé maloobchodní zisky (v mld USD)	Propírané podíly	Částky k dispozici k proprání (v mld USD)
Evropa	20,9	44 %	9,1
Západní a střední Evropa	19,7	44 %	8,7
Jihovýchodní Evropa	0,8	40 %	0,3
Východní Evropa	0,4	40 %	0,2
Severní Amerika	27,7	50 %	13,8
Jižní Amerika (včetně Střední Ameriky a karibské oblasti)	2,7	32 %	0,9
Asie	1,0	40 %	0,4
Oceánie	1,0	48 %	0,5
Afrika	0,9	40 %	0,4
CELKEM	54,3	46 %	25,1

Zdroje: výpočty UNODC založené na databázi jednotlivých zabavení UNODC a Dotazník ročních hlášení UNODC.

Tabulka 57: Průběžné odhady regionálního rozložení částek k dispozici k proprání z velkoobchodního prodeje kokainu v roce 2009 v miliardách USD

	Hrubé velkoobchodní zisky (v mld USD)	Propírané podíly	Částky k dispozici k proprání (v mld USD)
Evropa	6,6	90 %	5,9
Západní a střední Evropa	6,3	90 %	5,7
Jihovýchodní Evropa	0,2	90 %	0,2
Východní Evropa	0,1	90 %	0,1
Severní Amerika	7,1	87 %	6,2
Jižní Amerika (včetně Střední Ameriky a karibské oblasti)	15,1	94 %	14,2
Asie	0,5	90 %	0,4
Oceánie	0,3	91 %	0,3
Afrika	0,7	90 %	0,6
CELKEM	30,2	92 %	27,7

Zdroje: výpočty UNODC založené na databázi jednotlivých zabavení UNODC a Dotazník ročních hlášení UNODC.

Tabulka 58: Předběžné odhady částek, které jsou k dispozici k proprání, z velkoobchodního prodeje kokainu, 2009

Země s odhadovanými hrubými zisky z kokainu (maloobchodní a velkoobchodní) přes 1 miliardu USD	Hrubé velkoobchodní zisky upravené o zabavení a zisky z tranzitu (v milionech USD)	Podíly propírané na maloobchodní úrovni		Částky k dispozici k proprání (v milionech USD)
		„Jednoduchý model“	Model beroucí v úvahu strukturu trhu	
Kolumbie	9 439	96 %	97 %	9 146
Mexiko*	3 456	89 %	92 %	3 191
USA	3 441	9 %	83 %	2 868
Velká Británie	1 383	47 %	89 %	1 237
Itálie	1 327	46 %	90 %	1 188
Španělsko	1 278	81 %	93 %	1 190
Německo	524	40 %	89 %	467
Brazílie	479	74 %	92 %	442
Francie	471	25 %	88 %	415
Argentina	309	63 %	91 %	281
Austrálie	281	62 %	91 %	255
Kanada	198	0 %	85 %	168
Nevážený průměr		53 %	90 %	
Interval spolehlivosti (95 %)			88 % - 92 %	
Dílčí součet	22 586			20 848
Ostatní země	7 653		90 % (88%-92%)	6 892 (6 735-7 021)
Celkem na světové úrovni (interval spolehlivosti 95 %)	30 239		92% (91%-92%)	27 740 (27 583 – 27 869)

* hrubé zisky vytvořené mexickými kartely obchodujícími na maloobchodní a velkoobchodní úrovni v USA nejsou v těchto číslech zahrnuty

Zdroje: výpočty UNODC založené na databázi jednotlivých zabavení UNODC a Dotazník ročních hlášení UNODC.

Tabulka 59: Průběžné odhady všech zisků souvisejících s kokainem propíraných v roce 2009, v miliardách USD

	Hrubé velkoobchodní zisky * (v mld USD)			Zisky k dispozici k proprání			Celkový propíraný podíl ****
	Velko- obchod	Malo- obchod	celkem	Velko- obchod **	Malo- obchod ***	celkem	
Evropa	6,6	20,9	27,5	5,9	9,1	15,1	55 %
Západní a střední Evropa	6,3	19,7	26,0	5,7	8,7	14,3	55 %
Jihovýchodní Evropa	0,2	0,8	1,0	0,2	0,3	0,5	50 %
Východní Evropa	0,1	0,4	0,5	0,1	0,2	0,3	51 %
Severní Amerika	7,1	27,7	34,8	6,2	13,8	20,0	57 %
Jižní Amerika (včetně Střední Ameriky a karibské oblasti)	15,1	2,7	17,8	14,2	0,9	15,1	85 %
Asie	0,5	1,0	1,5	0,4	0,4	0,8	55 %
Oceánie	0,3	1,0	1,3	0,3	0,5	0,8	58 %
Afrika	0,7	0,9	1,6	0,6	0,4	1,0	62 %
CELKEM	30,2	54,3	84,5	27,7	25,1	52,8	62 %

Zdroje: výpočty UNODC založené na databázi jednotlivých zabavení UNODC a Dotazník ročních hlášení UNODC.

* Jak je uvedeno v tabulce „Hrubé zisky související s kokainem v milionech USD vytvořené na světové úrovni po úpravách o zabavená množství a tranzitní zisky“

** Na základě podílů uvedených v tabulce „Předběžné odhady regionálního rozložení částek k dispozici k proprání z velkoobchodu s kokainem v roce 2009 v miliardách USD“

*** Na základě podílů uvedených v tabulce „Předběžné odhady regionálního rozložení částek k dispozici k proprání z maloobchodu s kokainem v roce 2009 v miliardách USD“

**** „Celkové zisky k dispozici k proprání / Celkové hrubé zisky“

Příznivé faktory lze klasifikovat na ty, které vykazují „schopnost“ nebo „možnost“ provozovatelů v příslušné zemi nebo oblasti propírat peníze (odraženou např. existencí sektoru finančních služeb), faktory vykazující „náhylnost“ zemí k praní špinavých peněz (odraženou např. úrovní utajení finančního sektoru nebo nedodržováním mezinárodních směrnic proti praní špinavých peněz) a kulturní faktory (jako společný jazyk). Rolí hraje i „vzdálenost“ místa, kde jsou výnosy vytvořeny, od místa, kde se propírají.

Model vytváří první obecnou „vlastní přitažlivost“ země pro osoby propírající špinavé peníze. To závisí na celé řadě příznivých nebo nepříznivých faktorů jako velikost sektoru finančních služeb, korupce, bankovní tajemství, dodržování FATF atd. Pak zde máme jisté faktory, které ovlivňují atraktivitu potenciálního území k propírání špinavých peněz pro zemi, kde byly vytvořeny nezákonné příjmy a kde vstupují do finančního systému. Mezi tyto faktory patří obchodní spojení a společný jazyk(y) („párová přitažlivost“). Celková atraktivita jistého území pro jinou zemi se pak vypočítá jako její „vlastní přitažlivost“ a vydělí se vzdáleností do druhé země. Výsledky modelu jsou pak vykázány na subregionální úrovni.

Hlavními parametry využitými v aktuálním modelu ke zjištění atraktivity země pro osoby propírající peníze byly HDP na hlavu, důležitost sektoru finančních služeb v HDP, příliv zahraničních přímých investic, ukazatele měřící právní stát, rozvoj lidských zdrojů, dodržování FATF a rozsah stínové ekonomiky, existující obchodní spojení, podobnost jazyků a vzdálenost (v kilometrech i co do existence společných hranic).

Rozsáhlé úsilí bylo věnováno kalibraci modelu, tj. otázce, kolik váhy má být přiděleno jednotlivým parametrům, částečně na základě výzkumu v terénu, částečně na křížové kontrole výsledků s jinými sadami dat. Model byl vypracován tak, aby mohly být snadno zahrnuty případné dodatečné relevantní parametry, pokud bude potřeba⁵⁵.

Zdá se, že tento postup po několika kolech úprav a doladění nyní vykazuje pravděpodobné výsledky. To, co zde prezentujeme, je však jen zhodnocení rizik a hrozeb, tj. pravděpodobné rozložení přechodných destinací použitých pro prostředky související s kokainem propírané po celém světě.

Model navíc poskytuje odpovědi ohledně pravděpodobného dopadu pokusů o praní špinavých peněz na konkrétní země nebo oblasti (čistý příliv oproti čistému odlivu). Tento postup může tudíž pomoci pochopit pravděpodobné objemy těchto toků a závažnost problému. Výsledky by však neměly být zaměňovány za přesné údaje v dolarech. Jedná se jen o aktuální nejlepší odhady, které jsou dispozici a které se mohou výrazně změnit, jakmile budou dostupné lepší informace.

Algebraické výpočty modelu přitažlivosti

Vlastní přitažlivost země i pro osoby propírající peníze = Přitažlivost $_i$

= HDP na hlavu $_i$ * Finanční služby $_i$ * Přítok přímých zahraničních investic $_i$ * Dodržování FATF $_i$ *... a tak dále

Specifická přitažlivost země j pro osoby propírající peníze činné v zemi i = párová přitažlivost $_{ij}$

= obchodní spojení ij * jazyky ij *..... atd.

spřízněnost země j pro osoby propírající peníze v zemi i = spřízněnost ij

$$\text{přitažlivost } i \text{ * párová přitažlivost } ij$$

$$= \frac{\text{přitažlivost } i \text{ * párová přitažlivost } ij}{\text{spřízněnost } ij}$$

55 Tyto dodatečné parametry (např. bankovní tajemství, offshorová centra, korupce, terorismus, náboženství a další kulturní podobnosti) nebyly v této fázi do modelu zahrnuty, protože jsme se obávali, že přesnost některých zdrojů použitých pro tyto dodatečné ukazatele (shromážděné jednotlivými zeměmi nebo nevládními úřady) může být zpochybněna ze strany členských států.

Tabulka 60: Váhy použité pro výpočet modelu

Vlastní přitažlivost	
Váha indexu přitažlivosti pro HDP na hlavu	0,069
Váha indexu přitažlivosti pro finanční služby (% HDP)	0,598
Váha indexu přitažlivosti pro přímé zahraniční investice na HDP 2009	0,194
Váha indexu přitažlivosti pro právní stát (WGI)	0,074
Váha indexu přitažlivosti pro rozvoj lidských zdrojů (WGI)	0,067
Váha indexu přitažlivosti pro index dodržování FATF	0,098
Váha indexu přitažlivosti pro stínovou ekonomiku v % HDP	0,009
Specifická přitažlivost („párová přitažlivost“)	
Váha pro obchodní spojení	0,100
Váha pro podobnost jazyků	0,900
Vzdálenost	
Snížení vzdálenosti u společných hranic (číslo menší než 1 odráží snadnost obchodování přes společné hranice)	0,600
Pocitová vzdálenost pro vnitřní praní špinavých peněz	0,049
Síla pro vzdálenost modelu přitažlivosti	1,000

První přehled výsledků znázorněných v tabulce níže poskytuje informace o:

- pravděpodobných hrubých výsledcích vytvořených obchodem s kokainem v každém subregionu (84,5 mld USD na světové úrovni),
- ziscích, které jsou k dispozici k proprání, vzhledem ke struktuře trhu a specifickému srovnávacímu příjmu za zemi, nad který pravděpodobně probíhá propírání peněz (52,8 mld USD na světové úrovni),
- pravděpodobně propírané částky v rámci stejné jurisdikce a plynoucí do jiných jurisdikcí („celkový odliv“).

Podle základní verze modelu (síla pro vzdálenost modelu přitažlivosti = 1) by značné částky z hrubých zisků z kokainu (26,6 mld USD) zůstávaly v příslušných jurisdikcích, kde byly vytvořeny. Hlavními „příjemci“ těchto domácích investic zisků souvisejících s kokainem by byly země v Severní Americe (10,5 mld USD), za nimi by následovaly země západní a střední Evropy (7,2 mld USD) a země v Jižní Americe (téměř 6 mld USD). Vyjádřeno jako procento HDP se však částky propírané a investované místně nezdají na regionální úrovni nijak velké (0,06 % HDP v Severní Americe, 0,04 % HDP v západní a střední Evropě, 0,2 % HDP v Jižní Americe).

Druhá polovina (26,2 mld USD) by plynula do zahraničních států. Největší odliv probíhá v zemích obou Amerik. Země v Severní Americe (9,6 mld USD), Jižní Americe (7,4 mld USD) a Evropě (7,4 mld USD) společně představují asi 25 miliard USD odlivu ročně, což je 95 % světového celku.

Poslední sloupec vykazuje čistý odliv, berouc v úvahu skutečnost, že odlivy ze zemí v oblasti jsou částečně nebo plně kompenzovány přílivem od obchodníků s drogami z ostatních oblastí. Výsledky

modelu tudíž naznačují, že do Evropy bude proudit trochu více prostředků od obchodníků s kokainem než ji opouštět. Evropa by tudíž měla čistý příliv ve výši 0,8 mld USD, což odpovídá 3 % hrubých zisků souvisejících s kokainem, nebo 0,004 % HDP.

Příliv „špinavých peněz“ souvisejících s kokainem do Severní Ameriky by nebyl dostatečný na pokrytí odlivu (9,6 mld USD). Severní Amerika by měla čistý odliv 7,8 miliard USD, což odpovídá 22 % hrubých zisků vytvořených ze zisků z kokainu nebo 0,05% HDP.

Podle modelu by prostředky související s kokainem plynuly také z Jižní Ameriky do jiných oblastí, zejména do karibské oblasti. Z 16 miliard USD vytvořených hrubých zisků souvisejících s kokainem v Jižní Americe by bylo k proprání asi 13 miliard USD, z čehož by 7,4 mld USD opouštělo Jižní Ameriku. Pokud vezmeme v úvahu přílivy do různých jiných jihoamerických zemí, čistý odliv by stále představoval 4,7 mld USD, což odpovídá asi 29 % původních zisků nebo téměř 0,2 % HDP.

Hlavní místo určení odlivu prostředků ze Severní Ameriky je pravděpodobně karibská oblast. Čistý příliv prostředků souvisejících s kokainem do karibské oblasti by činil asi 6 miliard USD, což odpovídá 2,3 % HDP, tj. částky nikterak zanedbatelné.

Příliv zisků souvisejících s kokainem nad 1 miliardou USD jsou v modelu znázorněny pro země Střední Ameriky (1,9 mld USD, což odpovídá 1,6 % HDP). Čistý příliv nebo odliv pro všechny ostatní oblasti je podle modelu znázorněn pod 1 miliardou USD.

V následující tabulce je podrobnější rozčlenění toků. Znázorňuje např. rozdělení fondů mířících do karibské oblasti za účelem proprání. Prostředky proudící do karibské oblasti (celkem 6,4 miliardy USD nebo 2,4 % HDP) jsou zejména ze Severní Ameriky (3,3 miliardy USD) a Jižní Ameriky (2,5 miliardy USD). Menší částky také pocházejí ze západní a střední Evropy (0,2 mld USD).

Další největší destinací toků peněz souvisejících s kokainem je Střední Amerika (1,9 mld USD). Celkové toky do Střední Ameriky činí asi 2,1 mld USD, což odpovídá 1,6 % HDP. Největší příliv do této oblasti by byl opět ze Severní Ameriky (téměř 1 mld USD) a z Jižní Ameriky (0,9 mld USD).

Model také naznačuje, že z Evropy a do Evropy míří relativně silné toky – v absolutních číslech. Celkem 7,3 miliard USD prostředků souvisejících s kokainem míří do finančního sektoru zemí v Evropě. To však odpovídá pouhým 0,04 % HDP. Původ těchto prostředků je zejména od nelegálních obchodníků v Evropě (tj. obchodníků investujících své zisky související s kokainem do jiných evropských zemí), zejména od obchodníků v západní a střední Evropě (5 mld USD), následované peněžními toky od nelegálních obchodníků v Severní Americe do Evropy (1,5 mld USD) a z Jižní Ameriky do Evropy (0,7 mld USD). Podle tohoto modelu by západní a střední Evropa – i přes celkový odliv ve výši 7,1 mld USD zisků souvisejících s kokainem – měla stále čistý příliv prostředků souvisejících s kokainem ve výši 0,2 mld USD (odhady modelu jsou založeny na koeficientu „síly modelu přitažlivosti pro vzdálenost“ = 1).

Tabulka 61: Výsledky modelu – základní verze (síla pro vzdálenost modelu přitažlivosti = 1): odhady zisků souvisejících s kokainem, prostředky k proprání a částky opouštějící zemi a čistý odliv v milionech USD v roce 2009

	Hrubé zisky vytvořené z obchodu s kokainem (maloobchod a velkoobchod)	Zisky k dispozici k proprání	Zisky propírané doma	Celkový odliv: prostředky opouštějící jurisdikci příslušných zemí v oblasti	Čistý odliv: prostředky opouštějící příslušnou oblast se zohledněním přílivu z ostatních oblastí
Ameriky*	52 584	35 135	17 614	17 521	4 687
- Severní Amerika	34 825	20 022	10 465	9 557	7 822
- Jižní Amerika	16 035	12 895	5 539	7 356	4 744
- Karibská oblast	1074	904	544	360	-6 019
- Střední Amerika	650	533	285	248	-1 860
Evropa*	27 489	15 083	7 648	7 435	-805
- Západní a střední Evropa	25 964	14,312	7 223	7 089	-188
- Jihovýchodní Evropa	1 018	513	311	202	-489
- Východní Evropa	507	258	114	144	-128
Afrika*	1 615	993	608	385	-2 105
- Západní a střední Afrika	900	628	399	229	-842
- Jižní Afrika	124	192	123	69	-284
- Východní Afrika	262	146	75	71	-367
- Severní Afrika	55	28	12	16	-612
Asie*	1 516	836	453	383	-1 690
Východní a jihovýchodní Asie	854	487	261	226	-540
Jižní Asie	364	195	95	100	-122
Blízký a Střední východ/ Západní Asie	277	142	89	53	-764
Střední Asie	22	12	8	4	-264
Oceánie	1 305	760	257	503	-85
CELOSVĚTOVĚ	84 509	52 809	26 582	26 227	0

* Součty za subregiony vždy dohromady nedávají přesně regionální průměr z důvodu chyb v zaokrouhlení a použité extrapolaci.

Zdroje: UNODC odhady založené na UNODC, FATF, UNDP and UNCTAD.

Výsledky závisí na kalibraci modelu, tj. váze přidělené jednotlivým parametřům.

Jedním z klíčových parametrů v tomto ohledu je význam přidělený vzdálenosti. Pokud bude význam vzdálenosti snížen („síla přitažlivosti vzdálenosti“ < 1), model ukazuje, že v zahraničí bude propíráno více prostředků, pokud je význam vzdálenosti zvýšen („síla přitažlivosti vzdálenosti“ > 1), pak bude propíráno více prostředků v zemi, kde byly zisky vytvořeny.

Tabulka 62: Celkový odliv v závislosti na významu přiděleném „vzdálenosti“

	Zisky k pro- prání:	Celkový odliv			V % z celkového odlivu		
		Síla přitaž- livosti = 1,3	Síla přitaž- livosti = 1	Síla přitaž- livosti = 0,7	Síla přitaž- livosti = 1,3	Síla přitaž- livosti = 1	Síla přitaž- livosti = 0,7
Ameriky*	35 135	7 376	17 521	28 473	65 %	67 %	67 %
Severní Amerika	20 022	3 701	9 557	16 153	33 %	36 %	38 %
Jižní Amerika	12 895	3 428	7 356	11 237	30 %	28 %	26 %
Karibská oblast	904	142	360	665	1 %	1 %	2 %
Střední Amerika	533	105	248	418	1 %	1 %	1 %
Evropa*	15 083	3 393	7 435	11 936	30 %	28 %	28 %
Západní a střední Evropa	14 312	3 248	7 089	11 344	29 %	27 %	27 %
Jihovýchodní Evropa	513	77	202	378	1 %	1 %	1 %
Východní Evropa	258	68	144	214	1 %	1 %	1 %
Afrika*	993	140	385	745	1 %	1 %	2 %
Západní a střední Afrika	628	80	229	459	1 %	1 %	1 %
Jižní Afrika	192	25	69	140	0 %	0 %	0 %
Východní Afrika	146	28	71	119	0 %	0 %	0 %
Severní Afrika	28	7	16	27	0 %	0 %	0 %
Asie*	836	153	383	652	1 %	1 %	2 %
Východní a jihovýchodní Asie	487	92	226	383	1 %	1 %	1 %
Jižní Asie	195	39	100	162	0 %	0 %	0 %
Blízký a Střední východ/ Západní Asie	142	20	53	98	0 %	0 %	0 %
Střední Asie	12	2	4	9	0 %	0 %	0 %
Oceánie	760	261	503	672	2 %	2 %	2 %
CELOSVĚTOVĚ	52 809	11 323	26 227	42 477	100 %	100 %	100 %
Podíl odlivu		21 %	50 %	80 %			

Pokud zvýšíme „sílu přitažlivosti vzdálenosti“ na 1,3, snížíme celkové částky peněz souvisejících s kokainem propíraných v zahraničí na 11,3 mld USD nebo 21 % celkových zisků, které jsou k dispozici k proprání. Pokud snížíme „sílu přitažlivosti vzdálenosti“ na 0,7, zvýšíme částky, o kterých se domníváme, že jsou propírány v zahraničí, na 42,5 mld nebo 80 % hrubých zisků, které jsou k dispozici k proprání. Vnitřní struktura odlivů, vyjádřená jako procento celkových odlivů, se změní při zvýšení nebo snížení významu parametrů vzdálenosti jen málo.

Pokud navolíme „sílu přitažlivosti vzdálenosti“ 0,7 (namísto 1), základní struktura čistých odlivů bude podobná, s hlavními místy určení peněz v karibské oblasti a hlavními odlivy ze Severní Ameriky a Jižní Ameriky (viz tabulka). Pro evropské země se však malý přebytek čistých přílivů změní na malý čistý odliv.

Model přitažlivosti pomáhá určovat relativní riziko pro země a subregiony a udržovat vnitřní konzistenci získaných výsledků. Zatím však nemůže určit s nějakou jistotou, zda použití „síly přitažlivosti vzdálenosti“ ve výši 1 (což je zde zvoleno jako nejlepší odhad) je více nebo méně vhodné než použití jiného čísla. Zde by bylo potřeba provést další průzkum.

Pro shrnutí je nutno poznamenat, že jsme vyzkoušeli celou řadu nových přístupů pro odhad tvorby zisků z kokainu a byl vyzkoušen inovativní přístup spočívající ve vytvoření a použití „modelu přitažlivosti“ znázorňujícího pravděpodobné rozdělení zisků z kokainu ve finančním systému. Výsledky znázorněné výše – celkově – se zdají být pravděpodobné a v souladu s ostatními zjištěními. Použití takového modelu umožňuje vnitřní konzistenci výsledků. Nicméně bude potřeba ještě další výzkum pro křížovou kontrolu několika z podrobných výsledků a příslušné úpravy modelu. Konkrétně toho víme jen velmi málo o tom, kolik peněz je propíráno ve stejné jurisdikci a kolik v jiných. Jedním z předpokladů zde je lépe pochopit chování osob peroucích špinavé peníze. Podrobné přehledy soudních záznamů odsouzených osob propírajících špinavé peníze a podrobné rozhovory s nimi v době jejich uvěznění by mohly představovat možný směr dopředu.

Práce s modelem přitažlivosti nám také ukázala, že jednoduchá mechanická aplikace modelu v jeho současné podobě na jiné sektory trestné činnosti – bez dostatečných znalostí o činnosti hráčů na trhu pro konkrétní trestnou činnost – je potenciálně problematická, protože může vést k zavádějícím výsledkům. Stále je zapotřebí odborníků, aby celý proces řídili a ověřovali platnost získaných výsledků a příslušně model upravili. Jinými slovy, „model přitažlivosti“ vytvořený pro toto cvičení je zajímavý nový přístup a nástroj pro posouzení kvantitativních rizik, ale je stále ve fázi vývoje a k získaným výsledkům je nutno přistupovat s opatrností.

Tabulka 63: Modelové odhady založené na koeficientu „síly modelu přitažlivosti pro vzdálenost“ = 1

Regionální odliv (v milionech USD)	Ameriky						Asie						Evropa					Oceánie			
	Afrika		Ameriky		Asie		Evropa		Oceánie		Evropa		Oceánie		Evropa		Oceánie				
Afrika	Východní Afrika	23,5	4,1	9,4	7,2	105,8	6,0	2,4	0,5	0,6	1,2	1,2	3,3	8,0	1,6	0,6	1,4	9,8	1,5	71	-367
	Severní Afrika	1,1	1,7	0,3	1,3	0,5	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4	3,1	0,2	0,2	0,2	0,6	5,3	0,2	16	-612
	Jižní Afrika	6,1	1,7	32,5	5,2	2,5	0,5	0,6	1,5	0,8	2,6	3,6	1,1	0,4	1,0	0,4	1,0	7,1	1,5	69	-284
	Záp. a střední Afrika	9,7	9,4	7,2	105,8	12,0	2,2	2,7	6,4	2,8	6,1	11,4	2,3	2,1	4,9	40,6	3,1	229	842	229	-842
	Karibská oblast	3,0	3,0	2,6	8,3	216,1	33,9	17,3	32,0	1,7	4,8	5,1	1,4	1,3	2,5	23,1	4,1	360	6019	360	-6019
	Střední Amerika	2,5	2,2	2,2	6,0	92,4	68,9	11,2	30,0	1,2	4,0	4,0	1,2	0,9	1,7	16,3	4,0	248	1860	248	-1860
	Severní Amerika	152,0	155,2	120,8	353,2	3327,6	996,7	1399,5	594,2	86,5	288,2	287,4	84,6	68,0	125,3	1284,5	233,5	9557	7822	9557	7822
	Jižní Amerika	100,3	93,5	94,6	302,1	2499,3	951,5	226,7	1838,3	54,0	135,0	142,1	38,2	40,1	79,7	629,0	131,8	7356	4744	7356	4744
	Střední Asie a Zakavkazsko	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	1,4	0,2	0,7	0,1	0,2	0,2	0,8	0,1	4	0,1	4	-264
	Východní a jihovýchodní Asie	7,0	4,6	4,3	8,2	8,3	2,4	2,9	4,0	7,8	94,6	15,2	10,5	3,1	5,0	31,5	16,8	226	16,8	226	-540
	Blízký a Stř. východ/ jz Asie	2,3	5,7	0,8	1,7	1,1	0,2	0,4	0,5	4,4	2,8	17,9	3,2	0,8	2,1	7,7	0,8	53	0,8	53	-764
	Jižní Asie	4,6	2,9	2,4	3,8	3,4	0,7	1,1	1,4	5,1	13,9	22,6	15,1	1,3	2,2	15,6	3,5	100	3,5	100	-122
	Východní Evropa	2,5	3,6	1,4	4,4	3,1	0,8	1,1	1,5	10,5	4,9	8,6	1,6	23,2	9,8	65,2	1,5	144	1,5	144	-128
	JV Evropa	2,9	6,4	1,6	5,5	3,0	0,7	1,0	1,5	4,9	3,4	15,1	1,3	7,0	54,5	91,5	1,3	202	1,3	202	-489
	Záp. a střední Evropa	96,2	322,4	57,6	236,7	173,3	40,1	60,3	79,6	77,2	116,7	239,4	42,5	118,4	391,0	4985,4	52,4	7089	52,4	7089	-188
	Oceánie	24,0	11,3	19,2	23,0	34,6	9,4	9,0	20,2	8,7	85,6	32,5	17,2	4,4	8,6	63,6	132,2	503	132,2	503	-85
	Celkový příliv	438	628	353	1071	6379	2109	1735	2613	268	767	817	222	272	691	7277	588	26227	588	26227	0

Tabulka 64: Modelové odhady založené na koeficientu „síly modelu přitažlivosti pro vzdálenost“ = 0,7

Regionální odliv (v milionech USD)	Afrika						Ameriky						Asie						Evropa						Oceánie		
	Východní Afrika	Severní Afrika	Jižní Afrika	Západní a střední Afrika	Karibská oblast	Střední Amerika	Severní Amerika	Jižní Amerika	Střední Asie a Zakavkazsko	Východní a jihovýchodní Asie	Bližší a Střední jihovýchodní Asie	Jihovýchodní Asie	Jižní Asie	Východní Evropa	Jižní Asie	Západní a střední Evropa	Jihovýchodní Evropa	Východní Evropa	Západní a střední Evropa	Oceánie	Celkový odliv	Cistý odliv					
Východní Afrika	24,6	6,4	8,0	11,0	6,3	1,3	1,7	3,2	2,4	7,7	13,7	3,2	1,3	2,8	20,9	4,1	119	119									
Severní Afrika	1,7	2,2	0,7	2,5	1,3	0,3	0,4	0,6	0,6	1,2	4,2	0,5	0,4	1,0	8,6	0,6	27	27									
Jižní Afrika	12,8	4,5	36,3	12,5	8,6	1,9	2,0	5,0	2,4	8,9	10,2	3,3	1,4	2,9	21,8	5,5	140	140									
Záp.a stř. Afrika	23,3	20,7	16,8	141,3	33,2	6,6	7,9	18,0	7,7	20,1	28,4	6,8	5,5	12,0	98,9	11,5	459	459									
Karibská oblast	11,7	10,5	9,8	27,9	291,2	58,5	34,7	65,2	6,3	19,5	19,0	5,7	4,6	8,7	76,1	15,9	665	665									
Střední Amerika	8,1	6,6	7,0	17,0	128,1	78,7	20,7	48,5	3,9	13,9	12,9	4,0	2,8	5,3	47,3	12,8	418	418									
Severní Amerika	410,2	365,5	326,2	827,8	4457,2	1309,1	1464,3	1176,5	215,5	781,0	730,4	230,0	156,8	290,5	2790,8	621,1	16153	16153									
Jižní Amerika	248,5	213,9	221,1	640,7	3040,1	1171,2	417,3	2218,6	141,2	378,7	362,4	104,8	98,8	192,9	1452,4	334,3	11237	11237									
Střední Asie a Zakavkazsko	0,3	0,3	0,2	0,4	0,3	0,1	0,1	0,2	1,8	0,6	1,3	0,2	0,5	0,4	2,0	0,2	9	9									
Východní a jihovýchodní Asie	14,8	9,9	9,9	19,2	20,4	5,7	6,7	10,3	13,4	115,1	29,1	16,5	6,1	10,3	66,2	29,8	383	383									
Bližší a Stř. východ/ JZ Asie	5,0	9,6	2,3	4,8	3,7	0,9	1,2	1,8	5,7	6,8	25,2	4,6	1,7	3,9	18,3	2,7	98	98									
Jižní Asie	8,7	5,4	5,1	8,2	8,6	1,9	2,6	3,8	6,9	23,0	27,7	15,1	2,4	4,1	30,4	8,0	162	162									
Východní Evropa	5,6	6,5	3,5	9,9	7,8	2,1	2,6	4,1	16,2	11,0	15,2	3,3	22,7	13,7	85,4	4,3	214	214									
JV Evropa	9,0	14,1	5,7	17,0	11,3	3,0	3,5	6,2	10,4	12,4	29,2	4,3	13,0	69,1	163,9	5,6	378	378									
Záp.a stř. Evropa	276,0	512,7	178,5	591,1	516,7	126,3	165,9	251,4	191,1	385,8	583,4	129,7	220,7	576,7	6435,2	202,6	11344	11344									
Oceánie	34,6	17,9	27,6	36,8	55,5	14,4	14,4	30,4	13,0	106,1	48,7	23,4	6,9	13,8	103,7	124,8	672	672									
Celkový příliv	1095	1207	859	2368	8590	2782	2146	3844	639	1892	1941	555	546	1208	11422	1384	42477	42477									

3. Socioekonomický dopad finančních toků z nezákonného obchodu s drogami a jiného nadnárodního organizovaného zločinu

Odhadované výnosy z trestné činnosti ve výši 2,1 bilionů USD, které jsou zřejmě každý rok vytvářeny trestnou činností, z nichž dále odhadujeme, že je 1,6 bilionu USD k proprání, včetně výnosů z nadnárodní organizované trestné činnosti ve výši 0,9 bilionu USD, z nichž je asi 0,6 bilionu USD k proprání, vytvářejí celou řadu negativních socioekonomických důsledků v závislosti na konkrétní trestné činnosti.

Hlavní hrozba vyplývající z finančních toků souvisejících s nadnárodní organizovanou trestnou činností souvisí s možností těchto toků podpořit ekonomickou proveditelnost příslušné trestné činnosti, tudíž přispívá k jejímu rozšíření. To lze srovnat s potřebou kyslíku pro lidi a většinu zvířat – bez kyslíku by většina života na zemi neexistovala. Podobně bez finančních toků z obchodu s drogami a další nadnárodní organizované trestné činnosti by k většině nadnárodních trestných činností nedocházelo¹. Navíc mají finanční toky související s nadnárodní organizovanou trestnou činností negativní socioekonomické dopady samy o sobě. Následné činnosti praní špinavých peněz mohou představovat možné ohrožení finanční stability příslušných zemí.

Analýzu socioekonomických důsledků začneme analýzou dopadů finančních toků z trestné činnosti na rozšíření různých druhů organizovaného zločinu a na to, jak tento zločin ovlivňuje společnost. Socioekonomické důsledky finančních toků z trestné činnosti investovaných do legální ekonomiky probereme v následující kapitole. Pak bude následovat analýza socioekonomických důsledků praní špinavých peněz, zejména těch, ke kterým dochází v zahraničních jurisdikcích.

(a) Důsledky nezákonných finančních toků přispívajících k rozšíření nadnárodního organizovaného zločinu

Hrozby pro společnost plynoucí z nezákonných finančních toků spočívají zejména v trestné činnosti, kterou tyto toky podporují. Tato podporovaná trestná činnost – k níž by nedošlo bez pobídky očekávaných finančních výhod – představuje závažné socioekonomické hrozby pro společnosti na celém světě.

Skutečné nebezpečí představované těmito toky pro společnost závisí na povaze příslušné trestné činnosti. Socioekonomický dopad skutečných částek vytvářených nadnárodním organizovaným zločinem je méně důležitý než související trestná činnost.

i. Finanční toky plynoucí z obchodu s drogami

Analýzou trestných případů v Nizozemsku (1999) bylo zjištěno, že zločinci používají průměrně 7 % svých celkových zisků z trestné činnosti na spotřebu a udržení životního stylu, 57 % na „konvenční investice“ (nemovitosti, bankovní účty, aktiva s fixním úrokem a cenné papíry), 23 % na „nepravidelné obchodní“ aktivity (zákonné i nezákonné) a 9 % na hromadění peněz, zejména pro následné reinvestice

¹ Schůze referenční skupiny, leden 2011

do nezákonných činností. V této souvislosti byl výraznější sklon drogových dealerů hromadit peníze pro následné reinvestice do drogového obchodu (77 % všech případů souvisejících s drogami vykazalo určité hromadění) než obecný sklon zločinců hromadit peníze pro reinvestice do trestné činnosti (54 % všech případů)². To naznačuje, že celkový podíl peněz používaných obchodníky s drogami na reinvestice do svého „obchodního odvětví“ je vyšší než u zločinců obecně. Jinými slovy, příjmy z obchodu s drogami zřejmě podporují obchod s drogami silněji, než příjmy z jiných zločinů podporují tyto jiné zločiny.

... následkem jsou zdravotní náklady

Obchod s nelegálními drogami – pohaněný očekáváním podstatných finančních výhod – v první řadě přispívá k závažným zdravotním problémům na celém světě. Nadnárodní organizovaný zločin spojuje producenty se spotřebiteli nelegálních drog. Značný počet lidí na celém světě trpí negativními zdravotními důsledky užívání drog. Podle údajů Světové zdravotnické organizace (WHO) asi 200.000 lidí ročně umírá na užívání drog. Více než 11 milionů let dožití vážných postižením je ztraceno každý rok v důsledku užívání drog (opiátů, kokainu a amfetaminů), což odpovídá asi 19 rokům na 100 uživatelů drog, daleko více než u tabáku (5 let na 100 uživatelů) nebo u alkoholu (2 roky na 100 uživatelů)³. Jen v USA došlo v roce 2007 k asi 31.400 úmrtím přímo vyvolaným drogami, což představuje značný nárůst od roku 1999, kdy došlo k 19.100 úmrtím. To bylo vyšší než počet úmrtí v důsledku vražd (18.400) nebo úmrtí v důsledku palných zbraní (31.200 včetně nehod s palnými zbraněmi) nebo úmrtí přímo způsobených alkoholem (23.200) v roce 2007.⁴ Údaje z Ruska naznačují, že v roce 2009 asi 30.000 lidí zemřelo v důsledku užívání heroínu⁵. V EU došlo v roce 2007 k více než 7.000 případům úmrtí v důsledku předávkování⁶, i když tento údaj by byl ještě vyšší, kdybychom započítali veškerá úmrtí související s drogami.

... a celkově vysoké socioekonomické náklady související s užíváním drog

Velké finanční toky vytvořené obchodem s drogami směrem ke spotřebitelům také představují velkou finanční zátěž pro uživatele drog. Uživatelé mohou často svou spotřebu hradit pouze páčáním různých druhů zjištěné trestné činnosti. Údaje z Austrálie např. vykazaly, že 0,1 % obecné populace ve věku 14 let nebo starší mělo v minulém měsíci heroin⁷. Drogové testy mezi dospělými zadrženými v zemi⁸ - naopak – prokázaly, že stopy opiátů v moči byly nalezeny u 11 % testovaných zadržených v roce 2008,⁹ což naznačuje, že procento užívání heroínu mezi zadrženými je více než 100krát vyšší než mezi obecnou populací.

2 J. R. Meloan, H. Landman, J de Miranda, van Eekelen and S. van Soest, *Buit en Besteding, Een empirisch onderzoek naar de omvang, de kenmerken en de besteding van misdaadgeld*, Den Haag: Reed Business Information, 2003, p. 246, quoted in Brigitte Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 126.

3 World Health Organisation, *World Health Report 2002*, Geneva 2003.

4 ONDCP, *Fact Sheet – Consequences of Illicit Drug Use in America*, December 2010.

5 Victor Ivanov (Federal Drug Control Agency) quoted in *BBC News*, “Russia blames Nato for heroin surge from Afghanistan”, 27 February 2010.

6 EMCDDA, *Statistical Bulletin 2010*, Lisbon 2010.

7 Australian Institute of Health and Welfare, *2007 National Drug Strategy Household Survey – Detailed Findings*, December 2008.

8 Testování zadržení byli z těchto míst: Adelaide, Alice Springs, Bankstown, Brisbane, Darwin, East Perth, Footscray, Parramatta a Southport.

9 Australian Institute of Criminology, *Drug use monitoring in Australia: 2008 annual report on drug use among police detainees*, Canberra 2010.

Podobně tomu bylo i v USA, kde asi 1 % mužské populace (ve věku 12 let a více) mělo za předchozí měsíc kokain¹⁰, zatímco konzumace kokainu (na základě testů moči provedených u zadržených v 10 městech USA)¹¹ byla zjištěna u téměř 29 % zadržených mužů (většinou za různé druhy zjištěné trestné činnosti) v roce 2008. Předchozí studie – založená na údajích z roku 2002 – naznačila, že 30 % případů vloupání v USA, 29,6 % případů krádeží, 27,2 % případů loupežných přepadení a 6,8 % krádeží motorových vozidel souviselo s užíváním drog, stejně jako 15,8 % vražd, 5,1 % napadení a 2,4 % znásilnění v zemi¹².

Studie celkových ekonomických nákladů souvisejících s užíváním drog v USA došla k údaji více než 180 miliard USD (nebo 650 USD na hlavu) za rok 2002, což odpovídá 1,7 % hrubého domácího produktu (HDP) USA v uvedeném roce¹³. Ekonomické náklady související s užíváním drog v USA byly tudíž vyšší než HDP 172 zemí a území v roce 2002 (ze 198 zemí a území, za které Světová banka poskytla údaje) a měly podobný objem jako celkový HDP zemí jako Saudská Arábie, Norsko nebo Dánsko¹⁴.

Vyjádřeno jako procento HDP byly ekonomické ztráty z důvodu užívání drog vypočítány ještě vyšší ve Velké Británii (1,8 % HDP v roce 2000), ačkoliv v absolutních číslech byly nižší (12 miliard GBP nebo 18 mld USD, asi 450 USD na hlavu)¹⁵. Tyto údaje byly podstatně vyšší než o desetiletí dříve. Šetření podniknuté Evropským společenstvím stanovilo náklady na užívání drog za rok 1988 ve výši 3,2 miliard USD ve Velké Británii¹⁶, což odpovídá 0,4% HDP nebo 60 USD na hlavu. Studie za rok 2003/2004 však prokázala daleko vyšší náklady související s užíváním drog v novém tisíciletí. „Drogy třídy A“ (kokain, heroin, extáze, LSD atd.) dle zjištění stály 15,4 mld GBP (26 mld USD) za Anglii a Wales za fiskální rok 2003/2004,¹⁷ což odpovídá 1,8 % HDP. Následná studie sociálních a ekonomických nákladů užívání drog ve Skotsku přinesla údaj 3,5 mld GBP za rok 2006, což odpovídá asi 3,8 % HDP¹⁸. Téměř 96 % těchto nákladů způsobili problémoví uživatelé drog.

Tyto údaje však zahrnovaly také odhady „emocionální bolesti“, kterou prožily rodiny uživatelů drog, kteří zemřeli v důsledku užívání drog¹⁹, i odhady různých nákladů obětí trestné činnosti na základě přepadení, krádeží, podvodů a padělání související s užíváním drog. Kromě těchto „širších nákladů pro společnost“ činí náklady související s užíváním drog více než 1,7 mld GBP nebo 1,9 % HDP.

10 SAMHSA, 2008 National Survey on Drug Use & Health, Volume 1. Summary of National Findings, Office of Applied Studies, NSDUH Series H-38A, HHS Publication No. SMA 10-4856 Findings. Rockville, MD, USA.

11 ONDCP, Arrestee Drug Abuse Monitoring Program – ADAM II, 2008 Annual Report, April 2009.

12 Studie citována v Office of National Drug Control Policy (ONDCP), *The Economic Costs of Drug Abuse in the United States, 1992-2002*, Washington D.C., December 2004.

13 Office of National Drug Control Policy (ONDCP), *The Economic Costs of Drug Abuse in the United States, 1992-2002*, Washington D.C., December 2004, p. 64.

14 World Bank, *Global Development Indicators*, Washington, February 2011.

15 C. Godfrey, G. Eaton, C. McDougall, and A. Culyer, *The Economic and social costs of class A drug use in England and Wales, 2000*. Home Office, London 2002, quoted in National Drug Control Policy (ONDCP), *The Economic Costs of Drug Abuse in the United States, 1992-2002*, Washington D.C., December 2004.

16 Commission of the European Communities, *The Social and Economic Costs of Drug Abuse in the United Kingdom and the Netherlands*, London, 1990, p. 2.

17 Loma Gordon, Louise Tinsley, Christine Godfrey, Steve Parrott, “The economic and social costs of Class A drug use in England and Wales, 2003/04”, in Home Office, “Measuring different aspects of problem drug use: methodological development”, 2nd edition, *Home Office Online Report 16/06*, London 2006, pp. 41-45.

18 Jane Case, Gordon Hay, Christine Godfrey, Steve Parrott, *Assessing the Scale and Impact of Illicit Drug Markets in Scotland*, Glasgow, October 2009. Accessible at <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2009/10/06103906/0>.

19 EMCDDA, Annual Report 2010: *The state of the drugs problem in Europe* (Chapter on ‘Social Costs of Drug Use’), Lisbon 2010, pp. 28-29.

Tabulka 65: Ekonomické náklady na užívání drog, vyjádřené jako procento HDP ve vybraných zemích

Země	Rok	Jako procento HDP
Skotsko	2006	1,9 %* (3,8 %)**
Anglie a Wales	2003/2004	1,8 %
USA	2002	1,7 %
Austrálie	1998	1,0 %
Kanada	2002	0,7 %
Costa Rica	2003	0,5 %
Německo	1992	0,4 %
El Salvador	2004	0,3 %
Španělsko	1997	0,2 %
Chile	2003	0,2 %
Francie	2000	0,2 %
Mexiko	2003	0,1 %
Nevážený průměr		0,7 %
Celkový průměr (vážený HDP)		1,2 %

*Ztráty produktivity („náklady pro ekonomiku“), náklady na trestní spravedlnost, náklady na zdravotní a sociální péči

** včetně „širších nákladů pro společnost“ jako emocionální a fyzická bolest, kterou utrpěly rodiny uživatelů drog, kteří přišli o život, a „náklady na oběti“ za zločiny spáchané uživateli drog (přepadení, krádeže, podvody atd.)

Zdroje: J. Case, G. Hay, C. Godfrey and S. Parrott, *Assessing the Scale and Impact of Illicit Drug Markets in Scotland*, Glasgow, October 2009; L. Gordon, L. Tinsley, C. Godfrey and S. Parrott, “The economic and social costs of Class A drug use in England and Wales, 2003/04”, in Home Office, *Measuring different aspects of problem drug use: methodological development*, 2nd edition, Home Office Online Report 16/06, London 2006, pp. 41-45; Office of National Drug Control Policy (ONDCP), *The Economic Costs of Drug Abuse in the United States, 1992-2002*, Washington D.C., December 2004; D. Collins and H. Lapsley, *Counting the Cost: Estimates of the Social Costs of Drug Abuse in Australia, 1998-9*, Report for the Commonwealth Department of Health and Ageing, Canberra, 2002; K-H. Hartwig and I. Pies, *Rationale Drogenpolitik in der Demokratie*, J.C.B. Mohr Verlag, Tübingen, 1995; CC SA-CCL AT (J. Rehm, D. Baliunas, S. Brochu, B. Fischer, W. Gnam, J. Patra, S. Popova, A. Sarnocinska-Hart and B. Taylor in collaboration with E. Adlaf, M. Recel and E. Single), *The costs of Substance Abuse in Canada 2002*, March 2006; A. Garcia-Altes, J. Ma Olle, F. Antonanzas and J. Colom, “The social cost of illegal drug consumption in Spain,” *Addiction*, No. 97, pp. 1145-1153, Society for the Study of Addiction to Alcohol and Other Drugs, 2002; P. Kopp, P. Fonoglio and V. Parel, “Le coût social de l’alcool, du tabac et des drogues illicites en 2000”, *adsp* (‘Actualité et dossier en santé publique’), No. 55, June 2006; Inter- American Drug Abuse Control Commission, *Program to Estimate the Social and Economic Costs of Drugs in the Americas*, “A summary of Results from the Pilot Study in Six countries in Latin America and the Caribbean”, Washington 2007.

Výpočty za ostatní země vykázaly nižší údaje. Např. za Austrálii²⁰ náklady činily asi 1 % HDP v roce 2002,²¹ kdy vzrostly z ekvivalentu 0,4 % HDP v roce 1992,²² za Německo představovaly asi 0,4 %

20 D. Collins and H. Lapsley, H., *Counting the Cost: Estimates of the Social Costs of Drug Abuse in Australia, 1998-9*. Report for the Commonwealth Department of Health and Ageing, Canberra 2002.

21 E. Robson Single, L., X. Xie, J. Rehm, “The Economic Costs of Alcohol, Tobacco, and Illicit Drugs in Canada,” 1992, *Addiction* 93: 983-998.

HDP²³ a za Kanadu byly tyto náklady v roce 1992 ve výši 0,2 % HDP²⁴, a v roce 2002 vzrostly na 0,7%.²⁵ Výpočty za Francii vykázaly částku 2,8 mld EUR za rok 2000, což odpovídá 0,18 % HDP a představuje to nárůst z částky 13,3 mld francouzských franků (2 mld EUR) nebo 0,16 % HDP v roce 1997.²⁶ Odhady za Španělsko za rok 1997 naznačují, že užívání drog stálo španělskou ekonomiku „minimálně 0,2 % HDP“²⁷. CICAD podnikla celou řadu odhadů ekonomických nákladů na užívání drog v zemích Latinské Ameriky. Tyto odhady nákladů se pohybovaly od 0,1 % HDP v Mexiku v roce 2003 přes 0,22 % HDP v Chile (2003), 0,27 % HDP v El Salvadoru (2004) a 0,5 % HDP v Costa Rica (2003)²⁸.

Ačkoliv je přímá srovnatelnost různých odhadů – z důvodů údajů a metodologie – omezená²⁹, přesto poskytují určitou představu o řádovém objemu těchto nákladů v rozmezí od 0,1 % do 1,9 % HDP. Nevážený průměr těchto odhadů činí asi 0,7 % HDP. Pokud bude toto procento použito na světový HDP, ekonomické náklady související s užíváním drog by činily v roce 2009 asi 400 mld USD na světové úrovni. Zdá se, že se jedná o relativně konzervativní odhad. Pokud budou použita celostátní procenta dvanácti zemí, pro které jsou údaje k dispozici, na příslušný celostátní HDP v roce 2009, výsledné celkové ekonomické náklady související s užíváním drog budou činit téměř 320 mld USD, což odpovídá 1,2 % HDP v těchto dvanácti zemích. Předpokládáme, že světové ekonomické náklady budou podstatně vyšší než celková částka v těchto dvanácti zemích. Pokud použijeme procento 1,2 % světového HDP (na základě údajů Světové banky ze 176 zemí)³⁰, dostaneme číslo blízké se 700 miliardám USD. Pravděpodobně se jedná o horní odhad. Většina zemí, u nichž nejsou žádné údaje k dispozici, jsou rozvojové země a většina z nich bude mít pravděpodobně nízké ekonomické náklady na užívání drog³¹, i když zde existuje celá řada výjimek (zejména tranzitní země a země blízké producentům drog). Na základě tohoto stavu usuzujeme, že světové ekonomické náklady související s užíváním drog leží někde mezi 400 mld USD a 700 mld USD ročně. Skutečné částky budou pravděpodobně blíže nižší hranici tohoto rozmezí. Pokud budeme předpokládat, že chybějící průmyslové země měly ekonomické náklady související s užíváním drog okolo 0,9 % HDP (nevážený

22 David. J. Collins and Helen M. Lapsley, “The social costs of drug abuse in Australia in 1998 and 1992”, *National Drug Strategy*, Report prepared for the Commonwealth Department of Human Services and Health, Feb. 1996.

23 Karl-Hans Hartwig, Inge Pies, *Rationale Drogenpolitik in der Demokratie*, (J.C.B. Mohr Verlag), Tübingen, 1995.

24 E. Robson Single, L., X. Xie., J. Rehm., The Economic Costs of Alcohol, Tobacco, and Illicit Drugs in Canada, 1992, *Addiction* 93: 983-998.

25 CCSA-CCLAT (J. Rehm, D. Baliunas, S. Brochu, B. Fischer, W. Gnam, J. Patra, S. Popova, A. Sarnocinska-Hart, B. Taylor In collaboration with E. Adlaf, M. Recel, E. Single), *The costs of Substance Abuse in Canada 2002*, March 2006

26 Observatoire français des drogues et des toxicomanies (Pierre Kopp and Philippe Fenoglio), « Le coût social des drogues licites (alcool et tabac) et illicites en France », OFDT, Étude No. 22, Paris 2000.

27 Anna Garcia-Altes, Josep Ma Olle, Fernando Antonanzas and Joan Colom, “The social cost of illegal drug consumption in Spain”, *Addiction*, No. 97, pp. 1145-1153, *Society for the Study of Addiction to Alcohol and Other Drugs*, 2002. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1046/j.1360-0443.2002.00170.x/pdf>

28 The Inter-American Drug Abuse Control Commission’s Program to Estimate the Social and Economic Costs of Drugs in the Americas (Cost Program), *A Summary of Results from the Pilot Study in Six Countries in Latin America and the Caribbean*, Washington 2007 (http://www.issdp.org/conferences/oslo2007/Marya_L.pdf).

29 Nedávné hodnocení studií odhadujících ekonomické náklady užívání drog provedené RAND dospělo k tomuto závěru: „Není možné jen čerpat z nezávislých snah v rámci konkrétních států, jelikož tyto snahy – velice hodnotné a významné pro státy, které je provádějí – nebudou odrážet potřebu pokračovat v měření, které je nezbytné pro umožnění srovnání mezi státy. Tudíž možnost systematicky srovnávat náklady na užívání drog mezi státy může zůstat po několika dalších desetiletích nedostupná.“ RAND, *Issues in estimating the economic cost of drug abuse in consuming nations*, Report 3, prepared for the European Commission , 2009, Santa Monica, California, USA.

30 World Bank, *World Development Indicators* 2010.

31 To lze dovodit z nízké míry prevalence užívání drog i nižších oportunních nákladů, jelikož příjem na hlavu u osob pracujících v rozvojových zemích je mnohem nižší než v rozvinutých zemích.

průměr sedmi průmyslových zemí, pro které jsou údaje k dispozici³²) a že chybějící rozvojové země měly náklady okolo 0,3 % HDP (nevážený průměr čtyř rozvojových zemí), světové ekonomické náklady užívání drog by se mohly pohybovat okolo 460 miliard USD, což je na spodní hranici výše uvedeného rozmezí (400 mld USD až 700 mld USD). To odpovídá asi 0,8 % světového HDP v roce 2009 (rozmezí: 0,7 % až 1,2 %).

Výpočty „ekonomických nákladů na užívání drog“ byly založeny ve většině případů na metodě „nákladů nemocnosti“ (COI)³³ a nezahrnují celou řadu nákladů souvisejících s trestnou činností související se zneužíváním drog. Loupežná přepadení, loupeže nebo krádeže (zboží) související s drogami – na nákup drog – jsou podle této koncepce jen převody vlastnictví, které neovlivňují celkový HDP (kromě škod při tom způsobených). Proto v těchto výpočtech nebyly zohledněny (kromě výpočtů ve Velké Británii).

Ačkoliv je to z čistě metodologického hlediska správné, použití přístupu COI selhává v případě, který by si obecná veřejnost spojovala s „náklady souvisejícími s drogami“. Pokud budeme např. předpokládat, že v USA asi pětina³⁴ nákupů nezákonných drog (celkem 64 mld USD)³⁵ byla financována z trestné činnosti a že kradené zboží mohou drogově závislí často prodat jen za ceny hodně pod tržními cenami, celkové náklady související s užíváním drog by stouply z více než 180 mld USD v roce 2002 na více než 200 miliard USD. Celkové náklady související s užíváním drog – spojené s finančními toky z nadnárodního organizovaného zločinu – by tudíž v roce 2002 mohly činit asi 2 % HDP v USA, což stále představuje konzervativní odhad. Výpočty za Skotsko naznačují, že pokud vezmeme v úvahu „širší náklady pro společnost“ (tj. náklady související s trestnou činností a emocionální náklady související s bolestí členů rodiny kvůli úmrtí dětí, partnerů nebo rodičů způsobených drogami), socioekonomické odhady se zdvojnásobí.

I když použijeme nižší zveřejněný údaj 181 mld USD za USA – který vylučuje náklady související se zjištěnou trestnou činností – a srovnáme jej s celkovými částkami, které uživatelé drog utratí za nákup nelegálních látek (asi 64 miliardy USD, z čehož 35 mld USD je za kokain a 10 mld USD za heroin)³⁶, údaje ukazují, že ekonomické náklady vyplývající z užívání drog byly asi 3krát vyšší než tržby z prodeje drog nebo 3krát vyšší než hrubý zisk organizovaného zločinu související s drogami (jelikož jen 1 % tržeb z drog jde farmářům v andské oblasti nebo Afghánistánu). Údaje rovněž naznačují, že „přínosy“ pro organizovaný zločin vytvořené obchodem s drogami jsou daleko nižší než „ekonomické náklady“ související s drogami, které musí nést obecná veřejnost. „Čisté výsledky“ obchodu s drogami jsou tudíž jasně záporné.

Odhady pro Velkou Británii vykazují podobný vzorec. Odhady naznačují, že ekonomické a sociální náklady související s užíváním drog (což zahrnuje náklady související se zjištěnou trestnou činností) jsou 3 a 1/2 krát vyšší než maloobchodní tržby z prodeje drog, což opět ukazuje, že „zisky“ organizovaného zločinu jsou daleko nižší než náklady tím způsobené široké veřejnosti.

32 „Anglie a Wales“ a „Skotsko“ byly považovány za jednu zemi (Velká Británie).

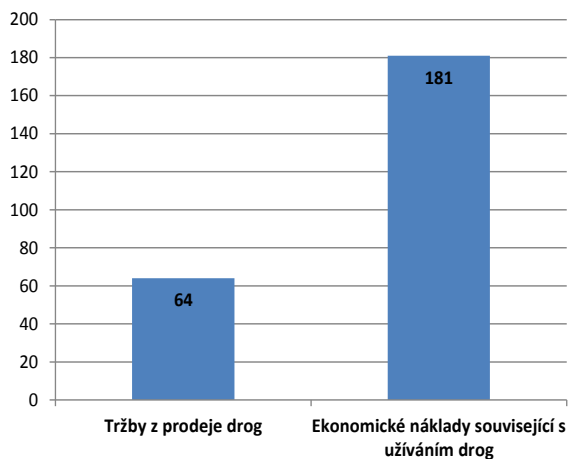
33 Canadian Centre on Substance Abuse (CCSA), *International Guidelines for Estimating the Costs of Substance Abuse*, 2001.

34 To by odpovídalo procentu lidí ve státních vězeních, kteří si svou drogovou závislost financovali z různých trestných činností.

35 ONDCP, *What America's Users Spend on Illegal Drugs*, December 2001, p. 3.

36 ONDCP, *What America's Users Spend on Illegal Drugs*, December 2001, p. 3.

Graf 21: Tržby z prodeje drog (2000) a ekonomické náklady související s užíváním drog (2002) v USA

Zdroje: Office of National Drug Control Policy (ONDCP), *The Economic Costs of Drug Abuse in the United States, 1992-2002*, Washington D.C., December 2004 and ONDCP, *What America's Users Spend on Illegal Drugs*, December 2001.

Většina ekonomických nákladů v USA související s užíváním drog – na základě přístupu metody nákladů nemocnosti – vznikla z důvodu ztrát produktivity (129 mld USD v roce 2002 nebo 71 % z celku), která byla způsobena zejména neschopností uživatelů drog produktivně pracovat v průběhu uvěznění, kvůli jejich kariéře drogových dealerů a zločinců, nemocem souvisejícím s užíváním drog nebo předčasným úmrtím. Náklady na zdravotní péči představovaly asi 16 mld USD nebo 9 % z celku a většinou souvisely s nutností léčby. Většina ostatních nákladů souvisela s náklady na pobyt ve vězení (9 %), policejní práci (5 %) a dalšími snahami o kontrolu dodávek drog (3 %). K těmto nákladům by nedošlo, kdyby zločinecké skupiny širokou veřejnost především nezásobovaly drogami.

Vyjádřeno v konstantních dolarech 2002 stouply náklady související s užíváním drog na základě přístupu nemocnosti ze 138 mld USD v roce 1992 na 181 mld USD v roce 2002, což představuje skutečný nárůst o 31 % za toto období³⁷. Tento nárůst je pozoruhodný, protože čisté výdaje související s drogami pro uživatele drog od roku 1992 klesly z 88 mld USD na 64 mld USD v roce 2000 (v konstantních amerických dolarech 2000), což odpovídá poklesu 27 %³⁸, bez závažných změn v následujících dvou letech.

Jinými slovy, pokles celkových tržeb za drogy, tudíž ve finančních tocích souvisejících s drogami pro organizovaný zločin, šel ruku v ruce s prudkým nárůstem nákladů souvisejících s užíváním drog v USA. To značí, že jakmile se užívání drog rozšíří, má sklon vytvářet si vlastní dynamiku.

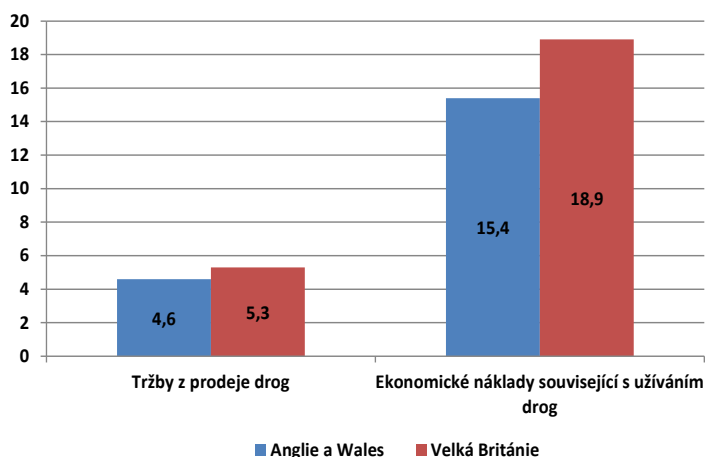
Výpočty ekonomických a sociálních nákladů na užívání drog (drogy třídy A) pro Anglii a Wales (celkem 15,4 mld GBP nebo 26,1 mld USD ve finančním roce 2003/2004) – založeno na rozdílných metodách – také odhalují různé rozdělení. Podle těchto výpočtů 90 % nákladů souvisejících s drogami

37 Office of National Drug Control Policy (ONDCP), *The Economic Costs of Drug Abuse in the United States, 1992-2002*, Washington D.C., December 2004, p. 64.

38 ONDCP, *What America's Users Spend on Illegal Drugs*, December 2001, p. 3.

souvisí s trestnou činností, 6 % souvisí s úmrtími způsobenými drogami a jen 3 % souvisí se zdravím. Činnosti související se spotřebou drog spouštějící zjištěnou trestnou činnost, zejména podvody, přepadení, vloupání a krádeže v obchodech, představují většinu ekonomických nákladů souvisejících s drogami (86,5 % z celku). „Problémový uživatel drog“ („drogově závislí“) měli na svědomí 99 % celkových nákladů souvisejících s užíváním drog, i když z celkového počtu uživatelů drog představují jen malé procento.

Graf 22: Tržby z prodeje drog (2003/2004) ve Velké Británii a ekonomické a sociální náklady související s užíváním drog – na základě odhadů pro Anglii a Wales (2003/2004) a Skotsko (2006) v miliardách GBP

Zdroje: S. Pudney, C. Badillo, M. Bryan, J. Burton, G. Conti and M. Iacovou, *Estimating the size of the UK illicit drug market*, Institute for Social and Economic Research, University of Essex; L. Gordon, L. Tinsley, C. Godfrey and S. Parrot, "The economic and social costs of Class A drug use in England and Wales, 2003/04" in Home Office, *Measuring different aspects of problem drug use: methodological developments*, Home Office Online Report 16/06, London 2006; J. Case, G. Hay, C. Godfrey and S. Parrott, *Assessing the Scale and Impact of Illicit Drug Markets in Scotland*, Glasgow, October 2009.

... a problémy způsobené násilím souvisejícím s obchodem s drogami

Ještě větší problém než velké náklady související se zjištěnou trestnou činností – zejména pro země produkující drogy a tranzitní země – představoval výskyt organizovaných zločineckých skupin, které používají smrtelné násilí jako nástroj pro uhájení nebo zvýšení svých podílů na trhu. Obchod s drogami jde v mnoha zemích ruku v ruce s nelegálním držením zbraní. Zvýšená přítomnost zbraní také zvyšuje kulturu násilí mezi gangy nebo proti úřadům, což má rovněž dopad na členy místní komunity, kteří musí žít pod zvýšenou hrozbou násilí.³⁹ To se stalo také v Kolumbii v 80. letech a začátkem 90. let minulého století, kdy se hlavní kartel v této zemi pokusil infiltrovat politický systém a vnutit svou vůli zbytku společnosti.

³⁹ RDO, Mexican Homicides Database, 2011.

Tabulka 66: Celkové náklady související s užíváním drog v USA v miliardách USD (2002)

	V miliardách USD (2002)	V % všech nákladů souvisejících s drogami	V % HDP
ZTRÁTY PRODUKTIVITY			
Předčasná úmrtí	24,6	13,6 %	
Nemoci související s užíváním drog	33,5	18,5 %	
Umístění do ústavů/ hospitalizace	2,0	1,1 %	
Ztráta produktivity obětí zločinu	1,8	1,0 %	
Uvěznění	39,1	21,6 %	
Kriminální kariéra	27,6	15,3 %	
Dílčí součet	128,6	71 %	1,2 %
ZDRAVOTNÍ NÁKLADY			
Léčba, ambulantní péče a náklady na specifická onemocnění	8,6	4,8 %	
HIV/ AIDS	3,8	2,1 %	
Prevence	1,4	0,7 %	
Výzkum	1,0	0,5 %	
Další (správa pojištění, školení, náklady na zdravotnickou péči obětí zločinu)	1,2	0,6 %	
Dílčí součet	15,8	9 %	0,2 %
OSTATNÍ NÁKLADY			
Ochrana státní a místní policií	9,8	5,4 %	
Rozhodnutí státních a místních soudů	2,3	1,3 %	
Federální, státní a místní vězení	16,9	9,4 %	
Federální výdaje na snížení dodávek	6,2	3,4 %	
Soukromá právní obhajoba	0,6	0,4 %	
Majetkové škody způsobené obětem	0,2	0,1 %	
Sociální péče	0,2	0,1 %	
Dílčí součet	36,4	20 %	0,3 %
CELKOVÉ NÁKLADY SOUVISEJÍCÍ S DROGAMI	180,9	100 %	1,7 %

Zdroj: Office of National Drug Control Policy (ONDCP), *The Economic Costs of Drug Abuse in the United States*, 1992-2002, Washington D.C., December 2004.

V důsledku toho vzrostl počet vražd nahlášených v Kolumbii z 22 na 100.000 obyvatel v roce 1970, z 33 na 100.000 obyvatel v roce 1980 na 86 na 100.000 obyvatel v roce 1992 (téměř 30.000 lidí), než postupně poklesl na 36 osob na 100.000 obyvatel v roce 2008, kdy vláda obnovila svou autoritu vůči organizovanému zločinu⁴⁰. Podobně reagovaly i mexické drogové kartely ještě větším násilím na pokusy federálních úřadů zamezit jejich činnosti. Počet vražd v Mexiku vzrostl z 2.800 případů v roce 2007 na více než 15.200 případů v roce 2010, celkem více než 30.000 vražd od rozhodnutí vlády koncem roku 2006 aktivně bojovat s činností drogových kartelů⁴¹. Násilí související s drogami představuje závažný úkol i v Brazílii. V novém tisíciletí bylo ročně hlášeno téměř 30.000 vražd, na nichž měly velký podíl vraždy související s obchodem s drogami⁴². Ještě větší počet lidí přišlo o život v bojích v Afghánistánu, které jsou zčásti financovány Tálibánem z prodeje opia a heroínu z Afghánistánu do sousedních zemí.

... a korupce

Dostupné údaje vykazují korelaci mezi obchodem s drogami a korupcí, nebo obecněji slabý právní stát. Nejúspěšnější zločinecké organizace jsou obvykle ty, které jsou schopny využívat korupci (podporovanou násilím a systematickým zastrašováním) pro oslabení úředních kontrol a prosazování práva. Proto mívají města, země nebo jiné geografické oblasti vystavené intenzivnímu obchodu s drogami vysoký výskyt korupce (a násilí). V některých případech se zločineckým organizacím podaří koupit si ochranu veřejných činitelů, aby mohly mařit aktivity konkurenčních zločineckých organizací a získat téměř monopol na nelegální trh s drogami⁴³.

V hlavních zemích produkujících drogy tudíž bují i rozsáhlá korupce. Týká se to zejména dvou hlavních zemí produkujících opium, Afghánistánu a Myanmaru, které se umístily na 176. místě ze 178 zemí posuzovaných v roce 2010 podle Transparency International⁴⁴.

Obecně řečeno, země sousedící se zeměmi produkujícími drogy mají také relativně vysokou úroveň korupce, což platí i pro různé země, přes které probíhá tranzit drog.

Mechanismus ke snížení nelegálního obchodu s drogami lze zbrzdít nebo neutralizovat korupcí. V některých zemích byla korupce související s drogami zjištěna i u vysokých činitelů včetně šéfů protidrogových agend.

Korupce také pomohla mezinárodně činným drogovým kartelům k růstu a efektivnímu obchodování z Mexika. Kartely stále více zatěžovaly státní úřady. Z toho důvodu mexická vláda spustila v roce 2008 „Operaci čistka“, která byla zaměřena na pročištění vrchního velení policie od vlivu drogových kartelů. Výsledkem bylo zatčení a usvědčení jak dočasného komisaře federální policie, tak výkonného ředitele divize operací pro kontrolu drog⁴⁵.

40 UNODC, *The Globalization of Crime, A Transnational Organized Crime Threat Assessment*, June 2010.

41 RDO, *Mexican Homicides Database*, 2011.

42 International Narcotics Control Board (INCB), *Report of the International Narcotics Control Board for 2003*, Chapter I: Drugs, Crime and Violence: the Microlevel Impact, pp. 1–11.

43 International Narcotics Control Board (INCB), *Report of the International Narcotics Control Board for 2010*, United Nations publication, Sales No. E.11.XI.1, ISBN: 978-92-1-148258-4, ISSN: 0257-3717 New York 2011, p 3.

44 Transparency International, *Corruption Perceptions Index*, October 2010.

45 International Narcotics Control Board (INCB), *Report of the International Narcotics Control Board for 2010*, United Nations publication, Sales No. E.11.XI.1, ISBN: 978-92-1-148258-4, ISSN: 0257-3717 New York 2011, p 4.

Tabulka 67: Ekonomické a sociální náklady na užívání drog třídy A v Anglii a Walesu (2003/2004)

	V milionech GBP	V milionech USD	V % celkových ekonomických nákladů	V % HDP
TRESTNÁ ČINNOST SOUVISEJÍCÍ S DROGAMI				
Podvody	4866	8 239	31,6 %	
Ozbrojená přepadení	4 070	6 892	26,4 %	
Vloupání	2 467	4 177	16,0 %	
Krádeže v obchodech	1 917	3 246	12,4 %	
Zadržení za drogy	535	906	3,5 %	
Dílčí součet	13 855	23 460	90 %	1,6 %
ÚMRTÍ SOUVISEJÍCÍ S DROGAMI	923	1 563	6 %	0,1 %
ZDRAVOTNÍ NÁKLADY SOUVISEJÍCÍ S DROGAMI				
Hospitalizační péče o pacienty	198	335	1,3 %	
Hospitalizace z důvodu duševního zdraví	88	149	0,6 %	
Nehody a naléhavé případy	81	137	0,5 %	
Duševní zdraví společnosti	61	103	0,4 %	
Návštěvy obecných lékařů první pomoci	32	54	0,2 %	
Účinky na novorozence	3	5	0,0 %	
Infekční choroby	25	42	0,2 %	
Dílčí součet	488	826	3,2 %	0,1 %
SOCIÁLNÍ PÉČE SOUVISEJÍCÍ S DROGAMI	69	117	0,4 %	0,0 %
Jiné	65	110	0,4 %	0,0 %
CELKEM	15 400	26 076	100 %	1,8 %

Zdroje: L. Gordon, L. Tinsley, C. Godfrey and S. Parrot, "The economic and social costs of Class A drug use in England and Wales, 2003/04" in Home Office, *Measuring different aspects of problem drug use: methodological developments*, Home Office Online Report 16/06, London 2006.

ii. Finanční toky plynoucí z pašování přistěhovalců a obchodu s lidmi

Finanční toky vytvořené pašováním přistěhovalců a obchodem s lidmi jsou – na světové úrovni – dle odhadů podstatně nižší než finanční toky vytvořené obchodováním s drogami. Předchozí odhady naznačily, že z ekonomického hlediska je poměr důležitosti obchodu s drogami (více než 320 mld USD)⁴⁶ k obchodu s lidmi (asi 32 mld USD)⁴⁷ asi 10:1.

Socioekonomický dopad pašování přistěhovalců nebo obchodu s lidmi je navíc méně zřetelný.

Udržování pašeráckých sítí je jasně negativní. Stále je hlášeno násilí na obětech pašování nebo obchodu. Máme také hlášení o korupci v souvislosti s těmito činnostmi.

Násilí a korupce vytvářené těmito činnostmi jsou přesto více lokální a celkově méně závažné pro příslušné společnosti, než je tomu u obchodu s drogami. Oběti násilí jsou obecně osoby, s nimiž se obchoduje nebo které jsou pašovány, a korupce se omezuje spíše na nižší policejní a celní úředníky a obecně nezasahuje na vyšší úroveň státního aparátu.

Země původu samozřejmě přicházejí o lidské zdroje kvůli pašování nebo obchodu s lidmi, což může mít za následek „vyčerpání mozků“, tudíž snížení ekonomických vyhlídek příslušných zemí.⁴⁸

Tyto lidské zdroje jsou však v zemích původu často zaměstnány pod úroveň své kvalifikace. Ve skutečnosti jsou hlavním problémem, který vede k pašování a obchodu s osobami, špatné socioekonomické vyhlídky velkých částí populace v mnoha rozvojových zemích. Pokud by bylo možné v příslušných zemích zlepšit politické a životní podmínky a střednědobé vyhlídky by se staly přiměřeně dobrými, problém pašování a obchodu s osobami by postupně zanikl.

Z čistě ekonomického hlediska mohou pašování přistěhovalci nebo osoby, které jsou předmětem obchodu – dokonce i v případech jasného vykořisťování (sexuálního vykořisťování nebo nucených prací) – vytvořit větší finanční příjmy v zemích určení než ve svých zemích původu. To umožní obětem pomoci svým příbuzným v zemích původu, tudíž zde zvýšit soukromou spotřebu a v menším rozsahu i soukromé investice.

„Výhody“ pro země přijímající nelegální přistěhovalce jsou smíšené. Na rozdíl od legální imigrace, kdy přijímající země mohou sladit volná místa s potřebnými dovednostmi, a proběhne integrace, ilegální imigrace může narušit pracovní trh a celkovou sociální strukturu a vést k nekalé soutěži.

Některé společnosti v přijímajících zemích budou mít z takové nekalé soutěže prospěch, zatímco jiné – obecně řečeno ty, které hrají podle pravidel – na tom budou trpět. V konečném důsledku to může poškodit místní populaci včetně legálních přistěhovalců.

Zatímco propašování lidé pracující pod minimální mzdou mohou zvýšit zisky a/nebo konkurenceschopnost jednotlivců nebo společností, které je využívají, většina průmyslových zemí již

46 UNODC, *2005 World Drug Report*, Volume 1: Analysis, Chapter: 2: Estimating the value of illicit drug markets), Vienna 2005, pp. 123-143.

47 Patrick Belsler, *Forced Labor and Human Trafficking: Estimating the Profits*, International Labour Organization/Cornell University, Working Paper 42, March 2005, p. 17.

48 Michel Beine, Frédéric Docquier, Hillel Rapoport, “Brain Drain and Human Capital Formation in Developing Countries: Winners and Losers”, *The Economic Journal*, Vol. 118, Issue 525, April 2008, pp. 631-652.

trpí nezaměstnaností.

Náklady na nezaměstnanost nese široká veřejnost. Fondy pojištění nezaměstnanosti v mnoha zemích financují jak zaměstnanci, tak zaměstnavatelé. Zvýšení nezaměstnanosti znamená nutnost zvýšení těchto příspěvků, což může dále snížit konkurenceschopnost společností a to může dále vést ke snižování pracovních stavů.

Další problémy jsou spojeny s rostoucími potížemi, kterým čelí ilegální přistěhovalci při vstupu do legální ekonomiky⁴⁹, což je může přimět hledat příležitosti příjmu v různých nelegálních sektorech.

Nárůst ilegální imigrace, zejména pokud k němu dochází zároveň se stoupající mírou nezaměstnanosti a trestné činnosti spojované s cizinci, může přispět k posílení existující xenofobie a rasismu⁵⁰ a mohl by vést také k sociálním nepokojům, jejichž prvními oběťmi bývají přistěhovalci a žadatelé o azyl⁵¹.

Sexuální vykořisťování, které stojí za většinou případů obchodu s lidmi, představuje primární problém pro jeho oběti, na kterých je většinou páháno násilí, aby se podvolily.

Sexuální vykořisťování může představovat zdravotní a morální problém pro celou společnost. Některé oběti, které jsou často činné bez ochrany a kontroly úřadů, jsou nuceny provozovat nechráněný sex, čímž zvyšují riziko nakažení infekcí HIV a jinými pohlavními chorobami.

To může přinutit ostatní sexuální pracovníky tohoto příkladu následovat, aby se udrželi v oboru.

Tím se dá také částečně vysvětlit, proč – v dobách zvýšení obchodu s lidmi do EU – došlo k nárůstu nových případů infekce HIV v 27 zemích EU z 13.800 nových případů infekce v roce 2000 na 26.000 nových infekcí v roce 2009 (5,8 na 100.000 lidí)⁵². Údaje ukazují, že nárůst souvisel s prudkým nárůstem homosexuálních a heterosexuálních infekcí v období 2000-2009, zatímco nové infekce z injekčního používání drog vykázaly pokles.⁵³

I když se oběti obchodu s lidmi pokusí uniknout vykořisťování, stále je pro ně složité nalézt práci, kde si mohou vydělat slušný příjem a je s nimi zacházeno s respektem. Jejich předchozí práce v kombinaci

49 C. Fijnaut and L. Paoli, *Organised crime in Europe: concepts, patterns, and control policies in the European Union and Beyond*, Springer, Dordrecht, the Netherlands, 2004, p. 613

50 Ve skutečnosti máme indikace toho, že v Evropě vedl nárůst ilegální imigrace v posledních letech k nárůstu xenofobie (A. Kohut and R. Wike, Xenophobia on the Continent, *The National Interest*, November-December 2008; (http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/AR_2010-conf-edition_en.pdf), V. Pop, Economic crisis fuelling racism in Europe, report warns" *EUObserver*, 27.5.2010. Accessable at <http://euobserver.com/9/30149>.

51 Agentura EU pro základní práva oznámila, že 9 z 12 členských států, které shromáždily údaje z trestních soudů o rasistických zločinech, zaznamenalo v období 2007-2008 rostoucí trend zaznamenaných rasistických zločinů. Zaznamenané případy rasistických zločinů celkem v dvanácti zemích EU, za které máme údaje, v období 2000-2008, zřetelně narostly, přičemž nárůst zaznamenalo 11 z 12 zemí. Za posledních dvanáct měsíců bylo v Evropě hlášeno celkem vysoké procento napadených nebo ohrožených Romů (10 %) a Afričanů (9 %) ze Severní Afriky a subsaharské Afriky – daleko vyšší procento než mají jejich národnostní menšiny ve většinové populaci. (European Union Agency for Fundamental Rights, *Annual Report 2010*, Vienna 2010.)

52 European Centre for Disease Prevention and Control and World Health Organization, *Surveillance Report HIV/AIDS surveillance in Europe 2009*, ISBN 978-92-9193-228-3, Stockholm 2010.

53 European Centre for the Epidemiological Monitoring of AIDS (WHO and UNAIDS Collaborating Centre on AIDS), *HIV/AIDS Surveillance in Europe, EuroHIV Surveillance in Europe, End-year report 2003, 2004, No. 70* and European Centre for Disease Prevention and Control and World Health Organization, *Surveillance Report HIV/AIDS surveillance in Europe 2009*, ISBN 978-92-9193-228-3, Stockholm 2010.

s tradičním morálním přístupem jim často brání v návratu do jejich zemí původu.

Velký potenciální zisk pro obchodníky s lidmi tento obchod drží v chodu a pohání jeho expanzi a některé původní oběti se samy později zapojí do obchodu s lidmi.

iii. Finanční toky z pašování padělaných léků

Ohromné prostředky plynoucí z pašování také podporují padělání léků. Pokud často citovaný odhad (také Světovou zdravotnickou organizací, WHO)⁵⁴ celkového trhu padělaných léků ve výši 75 mld USD v roce 2010⁵⁵ byl správný, rozsah těchto činností – z ekonomického hlediska – by představoval více než dvojnásobek příjmu vytvářeného obchodem s lidmi⁵⁶ a odpovídal by téměř čtvrtině světových tržeb z prodeje drog.⁵⁷ Velikost světového trhu s padělanými léky za rok 2010 by pak představovala asi 9 % světového farmaceutického trhu.⁵⁸

WHO uvádí, že padělané léky jsou rozšířeny po celém světě⁵⁹. Lze však určit jisté geografické koncentrace. Analýza výskytů (více než 2.000 případů v roce 2009) zjištěných padělaných léků naznačuje, že 43 % případů bylo v Asii, pak následovala Latinská Amerika (28 %)⁶⁰. Počet nahlášených případů se v období 2004 až 2009 více než zdvojnásobil⁶¹.

Podle předchozích odhadů WHO se trh s padělanými léky pohybuje v rozmezí okolo 1 % v rozvinutých zemích po více než 10 % v rozvojových zemích. Mnoho zemí v Africe a částech Asie a Latinské Ameriky má oblasti, kde je více než 30 % prodávaných léků padělaných. Celkově je pravděpodobné rozmezí u rozvojových zemí – podle WHO – mezi 10 % a 30 %. V mnoha zemích bývalého Sovětského svazu má podíl padělaných léků více než 20 % tržní hodnoty. Léky nakupované přes internet ze stránek, které skrývají svou fyzickou adresu, byly padělané ve více než 50 % případů⁶² a tyto prodeje přes internet rychle rostou.

Socioekonomický dopad těchto tržeb se na první pohled zdá pro celou společnost méně problematický než příjem z obchodu s drogami. Násilí související s pašováním padělaných léků není významné, což platí i pro korupci na vysokých postech. Potenciál těchto činností přispět k oslabení státu je také omezený. Problémy způsobují zejména v oblasti veřejného zdravotnictví.

54 World Health Organisation, *Fact Sheet, Counterfeit medicines*, Fact sheet No. 275, revised November 2006. Accessible at <http://web.archive.org/web/20080724031944/http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs275/en/>

55 Naproti 35 mld. USD v roce 2004. Pacific Research Institute (PRI) and Center for Medicines in the Public Interest (CMPI), *21st Century Health Care Terrorism: The Perils of International Drug Counterfeiting*. Sept. 2005.

56 United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute, *Emerging Crimes – Trafficking in Human Beings*. Accessible at http://www.unicri.it/emerging_crimes/human_trafficking/

57 UNODC, *2005 World Drug Report*, Volume 1: Analysis, Chapter: 2: Estimating the value of illicit drug markets), Vienna 2005, pp. 123-143.

59 World Health Organisation, *Fact Sheet, Counterfeit medicines*, Fact sheet No. 275, revised January 2010. Accessible at <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs275/en/index.html>

60 Pharmaceutical Security Institute – Counterfeit Situation – Geographic Distribution. Accessible at <http://www.psi-inc.org/counterfeitSituation.cfm>.

61 Pharmaceutical Security Institute – Counterfeit Situation – Incident Trends. Accessible at <http://www.psi-inc.org/incidentTrends.cfm>.

62 World Health Organization, *Fact Sheet, Counterfeit medicines*, Fact sheet No. 275, revised November 2006. Accessible at <http://web.archive.org/web/20080724031944/http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs275/en/>.

Socioekonomický dopad pašování padělaných léků souvisí se ztrátami (nebo ušlými zisky), které vznikají legálním farmaceutickým společnostem. Jelikož je mnoho těchto společností velkých a bohatých, obecné chápání rizik spojených s tímto pašováním bývá omezené. To však neznamená, že tyto činnosti nepředstavují žádné riziko. Pokud množství padělaných léků na trhu překročí určitou úroveň, existuje riziko, že velké investice do výzkumu nových léků již nebudou ziskové. Pak by z padělaných léků vznikla újma celému lidstvu. To platí částečně již dnes, protože výzkum léků potřebných v rozvojových zemích nemá prioritu kvůli tomu, že nelze očekávat ekonomický zisk a kvůli rozsáhlému pašování padělaných léků do těchto zemí.

Bezprostřednější nebezpečí souvisí s podřadnou kvalitou některých padělaných léků, jak zdůrazňuje WHO. To má bezprostřední negativní zdravotní dopad na osoby používající tyto léky, zejména na stále větší části populace v rozvojových zemích v Africe, Asie a částečně v Amerikách. Lze namítnout, že by si mnoho obyčejných lidí v těchto zemích nemohlo dovolit koupit legální léky, protože mají nízkou kupní sílu a neexistuje zde řádně fungující systém sociálního zabezpečení. Nízká míra aktivních složek může být lepší než žádné léky. Ale to nemusí být vždy pravda. Naředěné a míchané padělané léky mohou být škodlivé a nebezpečné. Léky mohou obsahovat neaktivní, neúčinné přípravky nebo dokonce náhodnou směs škodlivých jedovatých látek. Padělané léky mohou způsobit selhání léčby, nebo dokonce smrt. Jejich odstranění představuje významný úkol pro veřejné zdravotnictví⁶³.

Navíc existují údaje o tom, že léky špatné kvality, zejména v oblasti antibiotik, mohou přispět k rozvoji bakterií rezistentních na antibiotika, a tak ohrozit životy milionů lidí, kteří již nejsou chráněni před závažnými onemocněními. WHO také varuje, že padělané léky obsahující nedostatečně aktivní složky přispívají ke zvýšené odolnosti v případě antimalarik, což může vést k velkému počtu úmrtí. Asi polovina světové populace, zejména v rozvojových zemích, je vystavena riziku malárie. Každý rok je zde téměř 250 milionů případů, které mají za následek 860.000 úmrtí. Asi 85 % úmrtí je u dětí a k většině z nich dochází v Africe⁶⁴. Studie WHO v sedmi afrických zemích zjistila, že mezi 20 % a 90 % antimalarik (často pašované léky) neprošla základními testy kvality⁶⁵. Výskyt antimikrobiální rezistence kvůli nevhodnému nebo nerozumnému užívání antimikrobiálních léků spuštěné kromě jiného padělanými léky, může představovat rovněž problém. Každoročně se vyskytne asi 440.000 nových případů multirezistentní tuberkulózy (MDR-TB), působící minimálně 150.000 úmrtí po celém světě.

Extenzivně rezistentní tuberkulóza (XDR-TB) byla dodnes zaznamenána v 64 zemích⁶⁶.

63 World Health Organization, *Fact Sheet, Counterfeit medicines*, Factsheet No. 275, revised January 2010. Accessable at <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs275/en/index.html>.

64 World Health Organization, *WHO releases new malaria guidelines for treatment and procurement of medicines*. Accessable at http://www.who.int/mediacentre/news/releases/2010/malaria_20100308/en/.

65 World Health Organization quoted in Sanofi-Aventis, *Drug Counterfeiting*. Accessable at http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/conf2008/wilfried_roge_en.pdf.

66 World Health Organization, *Antimicrobial resistance, Fact sheet No. 194*, February 2011. Accessable at <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs194/en/index.html>.

(b) Důsledky investování finančních toků z trestné činnosti v nezákonném sektoru

Nejvíce negativní dopad finančních toků z trestné činnosti nadnárodních skupin organizovaného zločinu vyplývá z toho, že umožňují udržovat a rozšiřovat kriminální podnikání prostřednictvím jeho financování. I když tyto prostředky vstupují do legální ekonomiky, jsou stále potenciálně problematické. Vzhledem k celkovému objemu těchto prostředků z trestné činnosti – odhadem nyní okolo 2 bilionů USD (viz kapitola o „předchozích výsledcích“) – je jejich socioekonomický dopad značný, zejména pro některé menší země v rozvojovém světě.

Mezi hlavní socioekonomické účinky těchto finančních toků z trestné činnosti, probírané v literatuře⁶⁷, patří:

- přechýlení přidělování zdrojů z vysoce výnosných investic na investice s malým rizikem odhalení,
- pokřivení cen, zejména v reálním sektoru,
- pokřivení spotřeby a dopad na dovoz,
- pokřivení vývozu a potenciální problémy s investicemi a ekonomickým růstem,
- nekalá konkurence, riziko vytlačení legálních činností a negativní dopad na přímé zahraniční investice,
- korupce,
- riziko nestálosti reálního sektoru,
- posílení pokřivení příjmů a rozdělení bohatství,
- pokřivení ekonomických statistik, tudíž potenciální chyby v ekonomickém rozhodování,
- podrytí důvěryhodnosti právních institucí.

i. Přechýlení přidělování zdrojů

Jedním z nejjasnějších rozdílů mezi investicemi z legálních zdrojů a investicemi prostředků z trestné činnosti je ovlivnění parametrů rozhodování o tom, jak tyto prostředky investovat. Zatímco „normální investor“ bude své investice směřovat do podniku, který bude mít co nejvyšší možnou návratnost podle jeho ochoty podstoupit ekonomické riziko, hlavním hlediskem investora prostředků z trestné činnosti je mít co nejvyšší možnou záruku, aby nebylo zjištěno, že investice pochází z trestné činnosti. To vede k investičním rozhodnutím, která se soustředí na zatajování a smiřují se s nízkou návratností⁶⁸. Důsledkem toho je suboptimální rozdělení zdrojů. Prostředky z trestné činnosti mají tudíž negativní dopad na ekonomický růst přechýlením zdrojů do méně produktivních činností⁶⁹.

Jinými slovy, peníze budou přesměrovány ze zdravých investic na investice nízké kvality, které

67 Podrobný rozbor těchto dopadů podle vědecké literatury nalezneme v United Nations International Drug Control Programme (UNDCP), “Economic and Social Consequences of Drug Abuse and Illicit Trafficking”, *UNDCP Technical Series*, Vienna 2007, No. 6; International Narcotics Control Board (INCB), *Report of the International Narcotics Control Board for 2002*, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, Chapter 1 (Illicit drugs and economic development), pp. 1-10; B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, pp. 109-182, in D. Masciandaro, E. Takáts and B. Unger, *Black Finance: The Economics of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007.

68 B.L. Bartlett, “The negative effects of money laundering on economic development”, *Platypus Magazine* (77), 2002, pp. 18-23.

69 World Bank, *Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism*, Washington 2006, p. II-8.

nakonec vytvoří ekonomickou aktivitu relativně málo orientovanou na budoucnost. Finance z trestné činnosti povzbuzují investice do neproduktivních sektorů⁷⁰. Zločinci tak často investují své výnosy z trestné činnosti do nemovitostí i do sektorů, se kterými jsou obeznámeni, jako bary, restaurace, prostitute, automobily a dopravní společnosti⁷¹. To bylo potvrzeno i studii o organizovaném zločinu v Evropě (2004)⁷². Nicméně tvrzení, že skupiny organizovaného zločinu jsou ochotny akceptovat nízkou míru návratnosti, musí být ověřeno. Investováním do hotelů, restaurací, nočních klubů atd. vytvářejí skupiny organizovaného zločinu často infrastrukturu pro další nelegální činnosti, např. instalace nelegálních automatů nebo prodej drog. Podobně i investice do dopravních společností jim pomáhá infiltrovat tento sektor a hraje klíčovou roli v dopravě drog po moři, vzduchem a po silnici⁷³.

Studie v Nizozemsku (1999) odhalila, že asi 80 % příjmu z trestné činnosti bylo „investováno“ – 57 % z celku šlo na „konvenční investice“ (nemovitosti, bankovníctví, cenné papíry) a 23 % bylo přímo investováno do různých obchodních činností, hlavně „coffee shopů“ (kde se prodává marihuana), obchodů, hotelů a nevěstinců. Údaje rovněž potvrdily, že čím vyšší je příjem z trestné činnosti, tím nižší je podíl využitý ke spotřebě, a tím vyšší je podíl prostředků z trestné činnosti, které jdou do investic. Více než polovina prostředků z trestné činnosti využitých na „konvenční investice“ byla investována do nemovitostí a více než 40 % do aktiv s fixním úrokem⁷⁴, tudíž se jednalo o konzervativnější investiční strategie zločinců do legálního sektoru. Podobně také kartely v Kolumbii v 90. letech soustředily své investice do nemovitostí a do stavebnictví. Jakmile boom ve stavebnictví skončil, město Medellín utrpělo ekonomický propad a nastala zde velká nezaměstnanost, protože nedocházelo k téměř žádným jiným alternativním produktivním investicím⁷⁵. V posledních letech byly v západní Africe investovány značné částky peněz z trestné činnosti do výstavby kasin. Nedávné případy dealerů se zbraněmi a drogami v některých západobalkánských zemích odhalily velké investice do rozsáhlých staveb od bytových domů přes nákupní střediska a obchodní centra po jachetní přístavy oficiálně financované zahraničními bankami, i když prostřednictvím peněz z trestné činnosti – uložených v offshorových centrech – sloužících jako záruka na splacení půjček⁷⁶. Zprávy ze zemí jako Kanada nebo USA, kde jsou reinvestovány značné části příjmů z obchodu s drogami a z jiných činností organizovaného zločinu, naznačují, že peníze z drog jsou často směřovány do malých podniků bohatých na hotovost, které nemusí vystavovat velký počet oficiálních faktur⁷⁷. Zprávy z karibské oblasti (a celé řady dalších regionů) – více než deset let zpátky – naznačují, že skupiny organizovaného

70 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 5.

71 E.R. Kleemans, M.E.I. Brienen and H.G. van de Bunt (eds) (2002), *Georganiseerde criminaliteit in Nederland, tweede rapportage op basis van de WODC – monitor*, Ministerie van Justitie, Wetenschappelijk Onderzoek – en Documentatiecentrum, quoted in Brigitte Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, pp. 109-182.

72 C. Fijnaut and L. Paoli, *Organised crime in Europe: concepts, patterns, and control policies in the European Union and Beyond* Springer, Dordrecht, the Netherlands, 2004.

73 C. Fijnaut and L. Paoli, *Organised crime in Europe: concepts, patterns, and control policies in the European Union and Beyond* Springer, Dordrecht, the Netherlands, 2004.

74 J. R. Meloen, H. Landman, J de Miranda, van Eekelen and S. van Soest, “Buit en Besteding, Een empirisch onderzoek naar de omvang, de kenmerken en de besteding van misdadageld,” Den Haag: Reed Business Information, 2003, quoted in Brigitte Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, pp. 124-126.

75 L. Tullis, “Illegal drugs in nine countries-socioeconomic and political consequences”, report prepared for UNRISD and the United Nations University, published as *Unintended Consequences; Illegal Drugs and Drug Policies in Nine Countries*, Boulder, Colorado, USA, Lynne Rienner, 1995, p. 145.

76 Austrian Press Agency, *Hypo zahlte 100 Millionen Euro an Mafia-Boss*, 24 August 2010; “Carinthian capers – The Austrian bank at the centre of a growing web of scandal”, *The Economist*, 9 September 2010.

77 UNDCP, “Economic and Social Consequences of Drug Abuse and Illicit Trafficking”, *UNDCP Technical Serices*, No. 6, p. 28.

zločinu dokonce financovaly nebo koupily celé banky, aby si usnadnily činnosti praní špinavých peněz⁷⁸.

ii. Pokřivení cen

Jedním z problémů, který často zdůrazňuje vědecká literatura, je tendence toků nezákonných peněz pokrývat tržní ceny. Obzvláště výrazné je to v reálním sektoru. Tento sektor je pro investice velice atraktivní, protože bývá neprůhledný, tj. je složité posoudit „objektivní hodnotu“ (což pomáhá v procesu praní špinavých peněz) a – zároveň – je považován za celkem „bezpečnou investici“⁷⁹. V roce 1999 holandská studie o chování zločinců např. ukázala, že v 56 % případů trestné činnosti zapojené osoby nebo skupiny investovaly některé ze svých výnosů z trestné činnosti do nemovitého majetku, od bytů po vily⁸⁰.

Základním problémem – z ekonomického hlediska – je, že velké částky výnosů z trestné činnosti jsou koncentrovány mezi omezený počet skupin organizovaného zločinu, které tyto prostředky investují do omezeného počtu ekonomických sektorů, zejména do nemovitostí. To může vést k masivnímu nárůstu cen nemovitostí, tudíž určování cen pro lidi, kteří se spoléhají na legální zdroje mimo trh.

iii. Pokřivení vzorců spotřeby a dopad na dovoz

Další problém způsobovaný prostředky z trestné činnosti souvisí s rozdíly ve vzorcích spotřeby osob spoléhajících se na legální příjem oproti těm, které se spoléhají na nezákonný příjem. Finance z trestné činnosti podporují podezřelou spotřebu (drahé automobily, jachty, elektronika a oblečení, obvykle dovezené), na úkor dlouhodobých investic⁸¹.

Holandská studie o využívání prostředků z trestné činnosti (1999) zjistila velké výdaje na luxusní automobily, šperky, lodě a letadla: 79 % zločinců použilo část svého příjmu z trestné činnosti na nákup luxusních vozů, 37 % na nákup šperků, hudebních nástrojů a umění, 33 % si koupilo letadla nebo lodě a 29 % mělo luxusní životní styl⁸². V rozvojových zemích mají tyto podezřelé vzorce spotřeby za následek vysokou míru dovozu. To může také ovlivnit rovnováhu zahraničního obchodu, tudíž platební bilanci země, a může zvýšit rizikovost země v očích mezinárodních ratingových agentur, tudíž úrokové sazby půjček státu od zahraničních bank. To může mít dále negativní dopad na celkový ekonomický růst. Zatímco míra dovozu zboží a služeb v zemích s nízkými příjmy činila průměrně 27 % HDP

78 D. Farah, "Russian Crime Finds Haven in Caribbean", *The Washington Post*, October 7, 1996.

79 H. Nelen, 'Criminaliteit en onroerend goed', Presentation held at the seminar *Zicht op misdaad en onroerend goed*, 15 December 2004, Centre for Information and Research on Organised Crime, Amsterdam, Vrije Universiteit, quoted in B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, pp. 130-131.

80 J. R. Meloen, H. Landman, J. de Miranda, van Eckelen and S. van Soest, "Buit en Besteding. Een empirisch onderzoek naar de omvang, de kenmerken en de besteding van misdaadgeld", Den Haag: Reed Business Information, 2003, quoted in Brigittie Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 130.

81 International Narcotics Control Board (INCB), *Report of the International Narcotics Control Board for 2002*, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 5.

82 J. R. Meloen, H. Landman, J. de Miranda, van Eckelen and S. van Soest, "Buit en Besteding. Een empirisch onderzoek naar de omvang, de kenmerken en de besteding van misdaadgeld", Den Haag: Reed Business Information, 2003, quoted in B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, pp. 124-126.

začátkem nového tisíciletí (34 % HDP v roce 2009)⁸³, zboží obvykle nakupované skupinami obchodníků s drogami v hlavních producentských zemích drog způsobilo – podle odhadů INCB – výdaje na dovozené zboží ve výši 80 % celkových výdajů⁸⁴.

Skupiny organizovaného zločinu často utrácí peníze za zbraně. Tyto nákupy nejen brání alternativním výdajům na kapitálové vybavení, ale rovněž přispívají rozšíření strachu a násilí, tudíž zvyšují nepříznivost celého podnikatelského prostředí.

iv. Pokřivení dovozu a možné problémy s investováním a ekonomickým růstem

V případě organizovaného zločinu „zaměřeného na export“ (jako obchod s drogami s konečným místem určení v jiných zemích) se ekonomický dopad na příslušné společnosti může zdát z krátkodobého hlediska pozitivní. Do místní ekonomiky mohou vstupovat devizy navíc. Veškeré peníze vstupující do ekonomiky mají alespoň zpočátku pozitivní ekonomický dopad. Některé z peněz budou utraceny, tudíž vytvoří nové příležitosti pro zaměstnání. Některé z peněz budou investovány, tudíž umožní finančním institucím dávat úvěry a půjčky podnikatelskému sektoru a jednotlivcům, kteří pak budou působit jako stimul místní ekonomiky.

Jak nahlásila INCB, ekonomické multiplikátory z vývozu drog budou daleko nižší (okolo 1,55) než z legálních vývozů (2,45)⁸⁵. To je důsledek vyššího sklonu obchodníků s drogami žít luxusním životním stylem a investovat své nezákonné prostředky méně produktivně do ekonomiky. Nicméně čistý výsledek – minimálně z krátkodobého hlediska – bude z čistě ekonomického hlediska pozitivní⁸⁶.

Střednědobé až dlouhodobé důsledky bývají však negativní. Jedním z možných mechanismů je nebezpečí přehodnocení devizového kurzu související s přílivem nelegálních prostředků. Tento fenomén – v literatuře známý a rozebíraný jako „Holandská choroba“⁸⁷ – snižuje konkurenceschopnost legálně produkovaného zboží a služeb na místní úrovni. Legální vývoz (zejména vyráběné zboží) bude nahrazen nelegálním dovozem – v souvislosti s organizovaným zločinem. Jinými slovy, legální vývoz bude systematicky vytlačován nelegálním vývozem drog. Nadhodnocené devizové kurzy také představují problém pro domácí průmysl vyrábějící pro místní trh, protože domácí produkce bude stále více nahrazována dovozem. Nadhodnocené devizové kurzy tudíž mohou zruinovat celé ekonomické sektory, které po zániku lze jen složitě obnovit⁸⁸.

Jelikož se nelegální vývozy v oficiální statistice vývozu neobjevují, oficiálně vypočtená platební bilance zahraničního obchodu se zhorší. Mezinárodní ratingové agentury tuto informaci použijí k

83 World Bank, *World Development Indicators 2010*, Washington 2010.

84 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 5.

85 Multiplikátor předpokládající míru úspor 20 procent a míru dovozu 26 procent byl vypočten následovně: $1 : (1 - (0,8 \times 0,74)) = 2,45$.

86 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 3.

87 „Holandská choroba“ je ekonomický pojem, který vysvětluje vztah mezi zvýšením využívání přírodních zdrojů a pokles ve výrobním sektoru. Zvýšení tržeb z přírodních zdrojů (včetně produkce nelegálních drog) posílí měnu dané země ve srovnání s ostatními zeměmi, což bude mít za následek zdražení vývozů dané země pro ostatní země, tudíž snížení konkurenceschopnosti výrobního sektoru. Tento termín byl poprvé použit v článku v časopise *The Economist* v roce 1977 při popisu úpadku výrobního sektoru v Nizozemsku po objevení velkého pole zemního plynu v roce 1959.

88 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 6.

zařazení země do nižší kategorie z hlediska úvěrového rizika. Z toho vyplývají vyšší úrokové sazby na půjčky ze zahraničí, tudíž vyšší náklady na podnikání v dané zemi, což povede k celkově nižší míře ekonomického růstu.

Tyto účinky začnou být patrné až při překročení určitých úrovní. Menší země s menší domácí ekonomikou budou k těmto účinkům daleko náchylnější než větší země s daleko větší ekonomikou. Nezávisle na výše popsaném scénáři platí, že rozsáhlé operace organizovaného zločinu v zemi jdou obvykle ruku v ruce s rozsáhlou korupcí, násilím a zastrahováním. Tyto jevy zhoršují investiční aktivity legálního sektoru včetně přímých zahraničních investic, tudíž zhoršují ekonomický růst.

Máme nějaké empirické důkazy o tom, že finanční příliv z nadnárodního organizovaného zločinu měl negativní dopad na ekonomický růst? Je složité takový „důkaz“ poskytnout vědecky, ale zcela jistě existují některé zajímavé korelace.

Můžeme si například povšimnout, že v andské oblasti nevedl nárůst pěstování keřů koky v Bolívii a Peru v 80. letech a v Kolumbii v 90. letech k celkovému ekonomickému nárůstu. I když se pěstování keřů koky v Kolumbii drasticky zvýšilo v druhé polovině 90. let, ekonomický růst ztratil svou setrvačnost a dokonce začal být záporný⁸⁹. Nezávisle na poklesu produkce kokových lístků v Bolívii a Peru na konci 90. let došlo v těchto zemích ke zrychlení ekonomického růstu, které převýšilo průměr pro země Latinské Ameriky. Paralelně s tím došlo k poklesu ekonomického růstu v Kolumbii navzdory zvýšení kultivace keřů koky. Naopak v období 2000–2009 v Kolumbii došlo k ohromnému propadu v oblasti pěstování kokových lístků (-58 %) ⁹⁰. Ve stejném období činil ekonomický růst 3,9 % ročně, z 0,4 % v období 1995–99, kdy se oblast produkce kokových lístků v Kolumbii více než ztrojnásobila⁹¹.

Trendy v jihozápadní Asii vykazovaly podobné vzorce. Přestože spolehlivé údaje o hospodářském rozvoji Afghánistánu v 80. a 90. letech neexistují, ekonomický růst byl bezesporu v letech 1980 až 2000 negativní, a to navzdory skutečnosti, že se Afghánistán počátkem 80. let ve velkém měřítku zabýval pěstováním máku na výrobu opia. V 80. a 90. letech celková životní úroveň jasně poklesla. Masivní nárůst produkce opia, který Afghánistán dostal začátkem 90. let na pozici největšího světového výrobce nelegálních opiátů, přispěl k rozdmýchání občanské války, ale zjevně nepřispěl k celkovému sociálnímu a ekonomickému rozvoji země. Obdobně platí, že výrazné poklesy afghánské produkce opia v letech 2007 až 2010 (-56 %) nešly ruku v ruce s jakýmkoli významným poklesem celkové ekonomické aktivity v zemi. Namísto toho šel podle předběžných odhadů souběžně s výrazným nárůstem HDP země (35 % za období 2007–2010)⁹². Podobně Íránská islámská republika a Pákistán, které koncem 80. let omezily nebo zcela odstranily výrobu opia, zaznamenaly pozitivní míru ekonomického růstu jak v 80., tak v 90. letech. V Íránské islámské republice se v 90. letech ekonomický růst vzhopil, bez jakékoliv podpory produkce opia. Pákistán, který zaznamenal nejsilnější pokles produkce opia začátkem 80. let, měl nejsilnější tempo ekonomického růstu (6,3 % ročně) v jihozápadní Asii, které dokonce překročilo celosvětovou míru růstu (3,4 %) ⁹³.

Podobný vzorec ekonomického rozvoje byl také pozorován v jihovýchodní Asii. Koncem 80. let

89 World Bank, *World Development Indicators 2001*, Washington, D.C., 2002; United Nations International Drug Control Programme, *Global Illicit Drug Trends 2002*, United Nations publication, Sales No. E.02.XI.9, Vienna 2002.

90 UNODC, *2010 World Drug Report*, Vienna 2010, p. 162.

91 World Bank, *World Development Indicators & Global Development Finance*, 15 December 2010.

92 World Bank, *Afghanistan Economic Update*, May 2011, p.17.

93 International Narcotics Control Board (INCB), *Report of the International Narcotics Control Board for 2002*, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 4.

vzrostla produkce nelegálního opia v Myanmaru desetinásobně, ale zároveň měla země nejnižší míru růstu HDP v regionu. Když produkce opia v 90. letech klesla o jednu třetinu, růst HDP se zvýšil na úroveň zaznamenanou v sousedních zemích. Pokud by tajný sektor založený na produkci nelegálního opia poskytoval základnu pro hospodářský rozvoj, Myanmar by neměl nejnižší příjem na hlavu v regionu na základě parit kupní síly⁹⁴. Naopak Thajsko bylo první zemí v regionu, která drasticky omezila produkci nelegálního opia (z 146 tun v období 1965–1966 na méně než 60 tun v roce 1982, 6 tun v roce 2000⁹⁵ a zanedbatelnou úroveň v roce 2010). Jelikož úroveň produkce nelegálního opia v Thajsku v 80. letech klesla, tempo růstu HDP překročilo tempo sousedních zemí, a dnes je Thajsko jednou z nejrozvinutějších zemí v regionu. Podobně i data za Laoskou lidově demokratickou republiku a Vietnam vykazala vyšší tempo růstu HDP v 90. letech než v letech 80. Ke zvýšení tempa růstu HDP v obou zemích došlo zároveň s poklesem produkce opia v 90. letech⁹⁶.

Podobně došlo k nárůstu nedovolené výroby konopí a opia v 80. letech i v Libanonu, zejména v údolí Bekaa. Situace byla pohaněna občanskou válkou, rozpadem státních institucí a úsilím různých milicí využívat nedovoleného obchodu s drogami k financování svých činností⁹⁷. Ačkoliv nemáme za 80. léta žádné spolehlivé odhady hospodářského růstu v zemi, předpokládá se, že zničení výrobních kapacit mělo za následek negativní růst. V 90. letech se úřadům podařilo prosadit zákaz výroby nelegálních drog⁹⁸. V době prosazování zákazu výroby drog v Libanonu HDP vzrostl o 7,7 procent ročně, což představuje tempo růstu, které jasně převyšuje světový průměr (2,5 % ročně) i průměr Blízkého východu a severní Afriky (3,0 % ročně)⁹⁹.

Neexistuje samozřejmě žádný důkaz o tom, že zvýšení produkce drog, představující rovněž větší zapojení organizovaného zločinu, musí být nutně spojeno s poklesem celkové ekonomické aktivity. Zapojení organizovaného zločinu je pouze jedním z mnoha různých faktorů, které určují hospodářský rozvoj. Ekonomický pokles a růst chudoby jsou často výsledkem celkové nestability, která může dále vést ke zvýšení pěstování nedovolených plodin, obchodování s drogami a posílení úlohy organizovaného zločinu z důvodu slabé vládní a administrativní kapacity dané země. Řádná správa věcí veřejných má naopak pozitivní dopad na růst.

Nejpravděpodobnějším vysvětlením zřejmé negativní korelace mezi výrobou drog a ekonomickým vývojem je to, že provádění uvedených nezákonných činností představovalo v mnoha částech světa reakci na zhoršující se ekonomické podmínky. To byl i případ expanze nedovoleného pěstování koky a máku na opium v andské oblasti a v Asii v 80. letech. Taková obranná reakce neřeší základní sociální napětí a problémy vývoje ve společnosti. Ve skutečnosti tyto problémy může naopak udržovat, a nakonec se může stát sama o sobě klíčovou překážkou vývoje, protože vznik celé oblasti nezákonného sektoru se zapojením organizovaného zločinu může mít za následek destabilizaci státu, politického systému, ekonomiky a občanské společnosti¹⁰⁰.

94 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 4.

95 Ronald D. Renard, *Opium Reduction in Thailand 1970- 2000: a Thirty-Year Journey*, Chiang Mai, Silkworm Books, Bangkok 2002.

96 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 4.

97 US Department of State, *International Narcotics Control Strategy Report*, Washington 2000.

98 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 4.

99 World Bank, *World Development Indicators 2001*, Washington, D.C., 2002.

100 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 5.

v. Nekalá soutěž

Organizovaný zločin může infiltrovat nebo získat kontrolu nad velkými sektory ekonomiky prostřednictvím investic¹⁰¹. Důsledkem značných nezákonných prostředků v legálním sektoru je schopnost podniků financovaných z nelegálních příjmů snížit aktuální tržní ceny¹⁰².

Na první pohled se to může jevit pro zákazníky jako pozitivní a může vytvářet krátkodobé přínosy. Zároveň zde ale vzniká riziko (často v kombinaci s použitím násilí), že podniky financované z peněz z trestné činnosti vytlačí stávající legální podniky. Místní obchodníci a podnikatelé možná zjistí, že nemohou konkurovat předním společnostem založeným pro praní a zakrývání nezákonných prostředků. Tyto velké společnosti mohou nabízet své zboží a služby za ceny nižší než tržní, nebo dokonce se ztratou, protože jejich primárním cílem je praní špinavých peněz. Takové společnosti nemusí řádně soutěžit na trhu a svým vlastníkům nemusí vytvářet zisky¹⁰³. Pokud zločinci získají a provozují podniky a používají dodatečné prostředky z trestné činnosti na dotace těchto podniků, poskytují jim to jasnou konkurenční výhodu nad legitimní podniky, které nakonec vyřadí z podnikání¹⁰⁴. Jinými slovy, nelegálně financované podniky vytvářejí nekalou soutěž a mohou zruinovat legitimní konkurenci. V takových případech nízké ceny neodrážejí efektivitu. Místo toho mohou vytlačovat efektivnější legitimní firmy z podnikání, a tak se celé sektory mohou dostat do rukou nezákonných podniků¹⁰⁵.

Po překročení určité hranice mohou tyto nezákonné podniky také odstrašovat investice, včetně přímých zahraničních investic. Takové situace jsou obzvláště problematické, protože odrazují nové konkurenty od vstupu na trhu¹⁰⁶. To má negativní vliv na celkový hospodářský růst. Střednědobé a dlouhodobé důsledky jsou tedy jednoznačně negativní.

vi. Korupce

Dalším důsledkem existence velkých finančních toků z trestné činnosti v zemi, i když jsou legálně investovány, je snaha zločineckých skupin využít svou finanční sílu ke korupci úřadů¹⁰⁷ a získání dalších výhod pro své „legální“ podniky. Jakmile zločinci proniknou do konkrétního sektoru hospodářství, budou dále uplácet veřejné činitele, aby získali kontrolu nad ještě většími sektory ekonomiky¹⁰⁸. Jakmile se uchytí, vypudí legální obchodní konkurenty a zavedou parazitární, protikonkurenční podnikání. Tak vznikne další riziko, totiž že takové podniky financované penězi z

101 Financial Action Task Force, “Money Laundering FAQ”. Accessable at http://www.fatf-gafi.org/document/29/0,3746,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html#Wheredoesmoneylaunderingoccur.

102 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 5.

103 World Bank, “Topic: Anti-Money Laundering”, Washington D.C., 2011. Accessable at <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/WBI/WBIPROGRAMS/PSGLP/0,,contentMDK:20292990~menuPK:461615~pagePK:64156158~piPK:64152884~theSitePK:461606,00.html>.

104 D. Masciandaro, E. Takáts and B. Unger, *Black Finance: The Economics of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 157.

105 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 6.

106 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 6.

107 Financial Action Task Force, “Money Laundering FAQ”. Accessable at http://www.fatf-gafi.org/document/29/0,3746,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html#Wheredoesmoneylaunderingoccur.

108 P. Alldridge, “The Moral Limits of the Crime of Money Laundering”, *Buffalo Criminal Law Review*, 2002, No. 5 (1), pp. 279–319.

trestné činnosti nakonec vytěsni stávající legální podniky¹⁰⁹.

Souběžně budou zločinecké organizace také využívat své prostředky ke korupci na ochranu své trestné činnosti. Vzhledem k tomu, že zločinecké organizace musí minimalizovat riziko odhalení a stíhání, často užívají výnosy ze své nelegální činnosti ke korupci orgánů činných v trestním řízení, justičních a jiných úředníků, k bránění spravedlnosti a k tomu, aby jejich operace nebyly rušeny¹¹⁰.

Údaje ukazují, že míra korupce bývá v chudých zemích s vysokou mírou organizované trestné činnosti vysoká (např. Somálsko, Afghánistán a Myanmar) a bývá menší ve více rozvinutých zemích, které mají řádnou strukturu veřejné správy a kde hrají prostředky z trestné činnosti – vyjádřeny jako procento objemu celého národního hospodářství – menší roli. Tento účinek můžeme pozorovat v některých rozvinutých zemích, které trpí přítomností silných skupin organizovaného zločinu (např. Itálie).

Ačkoliv se zdá být jasná negativní korelace mezi HDP na hlavu a korupcí, je obtížné stanovit příčinný vztah. Činnosti nadnárodního organizovaného zločinu, včetně prostředků z obchodu s drogami, zřejmě hrají klíčovou roli. Obchodování s lidmi a korupce se vzájemně posilují, to znamená, že korupce podporuje obchodování s lidmi organizované nadnárodními skupinami organizovaného zločinu a nelegální obchodování zvyšuje korupci.

vii. Rizika nestálosti realitního sektoru

Dalším negativním aspektem investic prostředků z trestné činnosti je chybějící kontinuita. Mnoho investic skutečně závisí na kontinuitě nezákonných operací. Vzhledem ke své nezákonnosti mohou být nezákonné toky náhle přerušeny a související investice můžou zmizet kvůli akcím orgánů činných v trestním řízení a trestnímu stíhání¹¹¹. V důsledku toho několik regionů závisících na trestné činnosti, například na výrobě drog, obchodování s lidmi, pirátství, nezákonném využívání přírodních zdrojů atd. zažilo cykly strmého boomu a propadu.

To platí zejména pro omezený počet sektorů, kam často směřují prostředky z trestné činnosti, jako je např. stavebnictví a realty. Jakmile se realitní boom chýlí ke konci – například když dojde k omezení podporujících trestných činností – bublina může prasknout a způsobit celkový ekonomický úpadek¹¹². To bylo pozorováno na místní úrovni v různých zemích v určitých časových obdobích. K dispozici nemáme – alespoň prozatím – žádné zprávy o tom, že by to mělo vliv na národní hospodářství jakékoli země. Nicméně hypoteční krize v USA (2007) ukázala, že se problémy v sektoru nemovitostí mohou přelít do celého národního hospodářství a – prostřednictvím nových nástrojů, jako jsou cenné papíry kryté hypotékami – dokonce podnítit globální recesi (2008/2009).

109 D. Masciandaro, E. Takáts and B. Unger, *Black Finance: The Economics of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 96 and p. 178.

110 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2010, United Nations publication, Sales No. E.11.XI.1, New York 2011, p 3.

111 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 6.

112 UNDCP, "Economic and Social Consequences of Drug Abuse and Illicit Trafficking", *UNDCP Technical Series*, No. 6, p. 28.

viii. Posílení pokřivení příjmů a rozdělení bohatství

Výskyt velkých peněžních toků z trestné činnosti mívá za následek výraznější nerovnoměrné rozdělení příjmů a majetku¹¹³. To se může – na první pohled – jevit proti zdravému rozumu, protože zločinci většinou pocházejí z chudších vrstev společnosti. Nicméně jakmile jsou zločinecké organizace založeny, začnou rychle vytvářet velké zisky. Následně se více peněz soustředí jen v několika málo rukou, a stávající nerovnoměrné rozdělení příjmů se může stát ještě výraznějším.

To platilo například v několika andských zemích, kde vzkvétaly příjmy z drog. Vznik obchodu s drogami šel ruku v ruce s konsolidací a částečně dokonce se zvýrazněním již tak pokřiveného rozdělení příjmů a bohatství.

Současně se zdá, že pokřivené rozdělení příjmů působí jako pobídka k trestným činnostem. Jinými slovy, pokud si velká část společnosti – především mladí lidé – nemyslí, že mají nějakou reálnou šanci na slušný příjem díky tvrdé práci, a zároveň pozorují, že pár lidí ve společnosti žije v extrémním luxusu bez tvrdé práce, mohou se dostat do pokušení zapojit se do trestné činnosti. Tyto vzorce chování jsou podněcovány velkou mírou nezaměstnanosti, migrací a souvisejícími problémy.

Nerovné příjmy lze tudíž chápat jako příčinu rychlého rozvoje aktivit organizovaného zločinu, i když zřízení nelegálního sektoru bude pravděpodobně dále prohlubovat již existující nerovnosti v příjmech. To je problematické zejména proto, že nerovné příjmy jsou příčinou různých sociálních problémů, kterým čelí mnoho zemí, včetně výroby drog a obchodování s lidmi, čímž vzniká začarovaný kruh. Jinými slovy, nerovné příjmy samy o sobě jsou zřejmě důležitým faktorem ovlivňujícím ochotu lidí podílet se na drogovém průmyslu, zatímco existence drogového průmyslu podporuje nerovné rozdělení příjmů¹¹⁴.

Údaje Světové banky skutečně ukazují, že některé z hlavních zemí produkujících drogy nebo obchodujících s drogami mají rovněž nerovnoměrné rozdělení příjmů.

Podobně i údaje UNDP odhalily vysokou míru nerovnosti příjmů (s koeficienty Gini přes 50) u několika zemí vyrábějících drogy nebo tranzitních zemí.

Pro srovnání, průměrný koeficient Gini rozdělení příjmů na světové úrovni je 41. Tento koeficient je 41 i v USA, 31 v EU a 25 v Japonsku. Drogový sektor v USA – a tedy organizovaný zločin dodávající tyto látky – je mnohem výraznější než v EU a drogový sektor v Japonsku je menší než v USA a zdá se být také menší než v EU. I v rámci EU platí, že země s relativně většími rozdíly v příjmech jako Itálie, Velká Británie nebo Španělsko (s koeficienty Gini v rozmezí 35–37) jsou také evropskými zeměmi s relativně silnějším drogovým sektorem a nadnárodními skupinami organizovaného zločinu, které z toho mají prospěch, zatímco v zemích vyznačujících se nízkou příjmovou nerovností (s koeficienty Gini v rozmezí 22–25) je drogový sektor omezenější.¹¹⁵

113 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XL1, New York 2002, p. 5.

114 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XL1, New York 2002, p. 6. World Bank, *World Development Indicators 2010*, Washington 2010.

115 UNDP, *Human Development Report 2010, The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development*, New York 2010, pp. 152-155.

ix. Pokřivení ekonomické statistiky způsobující potenciální chyby v ekonomickém politickém rozhodování

Dalším potenciálním problémem souvisejícím s existencí velkého nezákonného sektoru v ekonomice je velká pravděpodobnost, že ekonomické údaje a statistiky již nebudou přesně odrážet realitu. Finance z trestné činnosti mohou pokrýt ekonomické údaje, a tudíž makroekonomickou analýzu a tvorbu politiky¹¹⁶.

Potenciální problém nižšího úvěrového ratingu kvůli – papírově – velkému zahraničnímu obchodu a deficitu platební bilance jsme již probírali. Kromě toho ale může mít i negativní dopad na makroekonomické řízení. Makroekonomické řízení je obecně obtížné, ale s obrovskými prostředky z trestné činnosti v oběhu v ekonomice se stává ještě složitějším. Makroekonomické řízení je zvláště náročné, pokud je potřeba provést změny hospodářské politiky, například úsporná opatření k omezení inflace. V takové situaci může velký nelegální sektor působit proti vládním opatřením, a to tím, že zabrání realizaci předpovídaného výsledku, prodlouží časový rámec pro makroekonomickou stabilizaci nebo donutí vládu přijmout opatření, která jsou příliš drastická, a vytváří tak nezaměstnanost a sociální nepokoje.

Výsledkem reakcí na inflační tlak například bývá zavedení přísnější měnové politiky, což vede k poklesu zásoby peněz v ekonomice a zvýšení úrokových sazeb. Nicméně tato politika se osvědčí pouze tehdy, pokud bude ekonomika na změny reagovat předvídatelným způsobem. Když je však v ekonomice velký objem nelegálních prostředků a subjekty financované z trestné činnosti mohou převzít některé z funkcí poskytování úvěrů, buď interně (to znamená v rámci podniků patřících do skupiny organizovaného zločinu) nebo externě (to znamená poskytování úvěrů jiným podnikům), ekonomika se může přehřívát a vykazovat výraznou inflaci, a to i přes restriktivní monetární politiku. To může podnítit úřady, aby podnikly ještě drastičtější peněžní a jiná restriktivní ekonomická opatření. V tomto procesu může být legitimní podnikání, které nemá přístup k nezákonným prostředkům, vytlačeno z trhu v důsledku vysokých úrokových sazeb, a nové legitimní investice se nebudou uskutečňovat¹¹⁷.

x. Podrytí důvěryhodnosti právních institucí

Hlavním problémem mnoha účinků, kterými jsme se doposud zabývali, je jejich dopad na důvěryhodnost právních institucí země. V případě, že rozdíly v příjmech a bohatství jsou velké a rostou, roste také nezaměstnanost kvůli silné nestálosti sektorů, chybným makroekonomickým rozhodnutím z důvodu nedostatečných ekonomických údajů, různým deformacím v přidělení zdrojů z důvodu nekalé soutěže, a když je společnost konfrontována s rozšířenou korupcí na všech úrovních – spuštěnou existencí relativně velkého a rozšiřujícího se sektoru trestné činnosti – autorita právních institucí a státu jako takového také utrpí. K tomu dojde také v případě, jak zdůraznil Tanzi, když jsou kriminální živly schopny generovat dostatečný kapitál k narušení politického procesu, např. financováním volebních kampaní, které povedou k zavedení „přátelštější veřejné správy“¹¹⁸. Jinými slovy, finanční prostředky generované kriminálními organizacemi jim poskytují ekonomickou a

116 P. J. Quirk, *Macroeconomic Implications of Money Laundering*, International Monetary Fund Working Paper 96/66, Washington D.C., June 1996.

117 International Narcotics Control Board (INCB), Report of the International Narcotics Control Board for 2002, Sales No. E.03.XI.1, New York 2002, p. 6. World Bank, *World Development Indicators 2010*, Washington 2010.

118 V. Tanzi, “Macroeconomic Implications of Money Laundering”, in E.U. Savona, *Responding to Money Laundering, International Perspectives*, Harwood Academic Publishers, Amsterdam, 1997, pp. 91-104.

potenciálně i politickou moc a mohou oslabit sociální strukturu, kolektivní etické standardy a v konečném důsledku i demokratické instituce společnosti¹¹⁹.

Investice do ekonomiky však do značné míry závisí na důvěryhodnosti státních institucí. Legální investoři – domácí i zahraniční – nebudou riskovat své peníze, pokud nebudou moci věřit úřadům. Bez investic bude hospodářský růst vážně ohrožen. Navíc se mnozí občané budou sami sebe ptát, zda opravdu stojí za to a zda je ještě vhodné hrát podle pravidel. To může mít negativní dopad na celkovou daňovou morálku v zemi, která nechává úřadům jen omezený počet možností: buď redukovat státní služby, a tím riskovat budoucnost země, nebo zvýšit stávající daňové sazby, a tak dále zvyšovat motivaci vyhybat se placení daní, a vytvořit potenciálně začarovaný kruh.

c) Důsledky praní finančních toků z trestné činnosti, rovněž v zahraničí

Zatím jsme se soustředili na rozbor dopadu toků z trestné činnosti na příslušné kriminální aktivity, po kterém následovala analýza hlavních dopadů vstupu toků do legálního sektoru. Zbývá otázka, která se týká dopadu prostředků z trestné činnosti na finanční sektor¹²⁰, zejména pokud budou tyto prostředky vyprané v zahraničí a nebudou plynout zpět do "zemí původu".

Podíl výnosů z trestné činnosti, které jsou propírané prostřednictvím finančního systému, se liší stát od státu. Dá se předpokládat, že budou vyšší ve více rozvinutých zemích, kde jsou hotovostní transakce méně výrazné, zatímco nižší objem lze očekávat v některých rozvojových zemích. Nicméně celkové podíly jsou zřejmě výrazné. Na základě studie kriminálních případů v Nizozemsku koncem 90. let Unger spočítal, že asi 80 % z celkových výnosů z trestné činnosti bylo propráno¹²¹. Další studie z Nizozemska došla k poměru v rozmezí od 71 % do 75 % z celkových výnosů trestné činnosti. Tyto výpočty zahrnovaly příjem z řady trestných činností, které jsou spíše lokální než mezinárodní povahy, jako jsou vloupání nebo krádeže, u kterých je poměr praných špinavých peněz malý¹²².

Dostupný výzkum naznačuje, že přímý účinek pro země přijímající prostředky z trestné činnosti – alespoň z krátkodobého hlediska – je pozitivní. To se týká zejména tzv. transferových zemí prostředků z trestné činnosti, to znamená země, přes které peníze protékají.¹²³

Pokud jsou větší geografické oblasti analyzovány jako celek, opak je pravdou. Empirický výzkum provedený Quirkem v 18 průmyslově vyspělých zemích zjistil, že nárůst praní špinavých peněz byl

119 Financial Action Task Force, "Money Laundering FAQ". Accessable at http://www.fatfgafi.org/document/29/0,3746,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html#Wheredoesmoneylaunderingoccur.

120 Rozbor finančních nástrojů používaných k propírání výnosů z trestné činnosti a možných indikací pro osoby pracující ve finančním sektoru, aby mohly detekovat pokus o praní špinavých peněz, viz UNODC, *Risk of Money Laundering through Financial Instruments*, Bogota 2010.

121 B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 124.

122 M. Smekens, M. and M Verbruggen (2004), *De Illegale Economie in Nederland*, Centraal Bureau voor de Statistiek, 20 September 2004; van der Heide, W. and A.Th.J. Eggen, *Criminaliteit en rechtshandhaving 2001*, WODC: 211 Onderzoek en Beleid. Centraal Bureau voor de Statistiek, Meppel: BOOM Juridische Uitgevers, Den Haag quoted in B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 66.

123 B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 150.

spojen se snížením celkové roční míry hospodářského růstu.¹²⁴ Podobně i výzkum prováděný Ungerem v 17 zemích OECD západní Evropy a Severní Ameriky naznačuje, že praní špinavých peněz celkově tlumí ekonomický růst. Každá 1 miliarda USD nárůstu praní špinavých peněz v 17 zemích OECD snižuje v těchto zemích celkový ekonomický růst o 0,03 až 0,06 procentního bodu.

Ungerova studie nicméně také ukázala, že pokud by bylo praní špinavých peněz odděleno od příslušné trestné činnosti – například kdybychom se jen podívali na přijímající země a předpokládali, že toto praní špinavých peněz nepovede k další trestné činnosti v přijímajících zemích – koeficienty související s praním špinavých peněz by byly pozitivní, což má za následek očekávaný hospodářský růst mezi 0,06 a 0,14 procentními body HDP za každou 1 propanou miliardu USD.¹²⁵ Jinými slovy, praní špinavých peněz samo o sobě netlumí hospodářský růst; ten tlumí trestná činnost s praním špinavých peněz spojená.¹²⁶

Jak to lze vysvětlit? Jsou-li peníze převedeny ze země, kde dochází k příslušné trestné činnosti do transferové země, dochází k vytvoření další přidané hodnoty v oblasti finančních služeb, aniž by tyto země musely nést náklady na trestnou činnost.¹²⁷ Tyto prostředky z trestné činnosti investované v zahraničí napomůžou rozšiřování sektoru finančních služeb v přijímajících zemích. Pomohou vytvořit příjem pro jednotlivce, pro dotčené společnosti i pro přijímající stát díky vyšším daním z příjmů. Existují také náznaky, že v některých zemích budou úrokové sazby – částečně kvůli přílivu takových peněz – nižší, než by jinak byly.¹²⁸ To pomáhá domácímu obchodu a průmyslu z hlediska lepšího přístupu k financování, což jim dále může pomoci investovat a vytvářet ekonomické bohatství.

Ve skutečnosti se mnohým z offshorových center v Evropě, Severní Americe, Karibiku, jihovýchodní Asii i v subsaharské Africe, která lákají finanční prostředky vznikající z různých trestné činnosti, daří ekonomicky dobře. To platí nejen pro země nebo jurisdikce v rozvinutém světě, ale také pro mnoho malých mezinárodních finančních center v rozvojových oblastech.¹²⁹ Tím také můžeme vysvětlit, proč se řada dalších zemí, včetně některých malých ostrovních zemí v Oceánii, snaží kopírovat tento „recept na úspěch“.

i. Problémy s vytvářením udržitelného ekonomického růstu

Bartlett konstatuje, že v uplynulém desetiletí byly vytvořeny desítky offshorových finančních center (OFC) v rámci úsilí rozvojových zemí o rozvoj jejich vnitrostátní ekonomiky. Nicméně také poukazuje na to, že studie o účinnosti založení offshorových finančních center (OFC) jako strategii hospodářského rozvoje neprokázala, že „spekulativní“ OFC – pokud nejsou založena na rozumných pravidlech a předpisech – významně přispívají k okolnímu hospodářství. „Spekulativní“ OFC jsou definována jako

124 P.J. Quirk, “Money Laundering: Muddying the Macroeconomy”, *Finance & Development*, No. 34 (1), 1997, pp. 4-9.

125 B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 155.

126 J. Ferwerda and S.Z. Bosma, *The effect of money laundering on economic growth*, Paper for Onderzoekskeuzevak Economie von de Publieke Sector, Utrecht School of Economics, Utrecht 2006.

127 B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 150.

128 Tento argument platí spíše pro uzavřené ekonomiky než pro ekonomiky otevřené. (B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 140).

129 P. R. Land and G. M. Milesi-Ferretti, “International Monetary Fund, Cross-Border Investment in Small International Financial Centers”, *IMF Working Paper*, WP/10/38, Washington D.C., February 2010 and Tax Justice Network, “IMF: trillions lost offshore”, March 15, 2010; I.E.J. Fagan, “IMF: Trillions of Undeclared Funds Offshore”, *Task Force, Financial Integrity & Economic Development*, March 15, 2010.

OFC, která poskytují minimální finanční služby, a je třeba je odlišovat od „funkčních“ OFC, která poskytují širokou škálu finančních služeb přidané hodnoty. „Spekulativní“ OFC tak nevytváří zdravý základ pro udržitelný hospodářský růst. Bylo prokázáno, že ekonomický růst ve skutečnosti závisí na pevných domácích finančních institucích.¹³⁰

Pomíjení skutečného původu prostředků z trestné činnosti nesmí a nemělo by být „receptem na úspěch“. Je také morální povinností nepřijímat nelegální prostředky. I když má každá země právo zavádět politiku zaměřenou na zvýšení blaha svých občanů, nemůže toho dosáhnout tak, že způsobí utrpení ostatním. Existuje jasná potřeba zavedení mezinárodních pravidel, která musí být dodržována co největším možným počtem hráčů.

Ale i z čistě ekonomického hlediska zůstává otázkou, zda „parazitární“ přístup představuje účinnou reakci z dlouhodobého hlediska. Byla předložena celá řada argumentů, které vyvolávají pochybnosti, zda strategie založená na ignorování mezinárodních pravidel a norem v oblasti boje proti praní špinavých peněz poskytne v daných zemích kladné výsledky.

ii. Nestálost ve finančním sektoru s makroekonomickými důsledky

Finanční centra závisející na špinavých penězích se mohou vystavovat vysoké míře nestálosti. To může ovlivnit příslušné finanční instituce. Finanční instituce, které přijímají nelegální prostředky, nemohou spoléhat na tyto prostředky jako na stabilní základnu vkladů. Velká část propíraných finančních prostředků bude pravděpodobně náhle převedena na jiné finanční trhy jako součást procesu praní peněz, a tak ohrozí likviditu a platební schopnost dané instituce. Pověst a bezúhonnost finanční instituce mohou být nezvratně poškozeny, pokud se podílí na praní špinavých peněz.¹³¹ Bartlett uvádí případovou studii zátahu na banku na Balkáně, který byl vyvolán různými hospodářskými subjekty na základě zpráv o tom, že se tato banka ve velké míře účastní praní špinavých peněz.¹³²

Praní špinavých peněz ale také může vést – na mnohem vyšší úrovni – k nestálosti směnných kurzů a úrokových sazeb v důsledku neočekávaného přílivu a odlivu kapitálu.¹³³ Takové výkyvy směnných kurzů a úrokových sazeb bývají negativní pro celkový hospodářský růst. Období prudkého nárůstu finanční činnosti, po němž následuje stejně prudký pokles, bude mít za následek závažnou makroekonomickou nestabilitu. To povede k dalšímu zhoršení, protože místní úřady obecně nebudou schopny včas zavést vyrovnávací peněžní nebo kursová opatření.¹³⁴

130 B. L. Bartlett, *The negative Effects of Money Laundering on Economic Development*, (Report for the Asian Development Bank), May 2002, pp. 29-33.

131 World Bank, “Topic: Anti-Money Laundering”, Washington D.C., 2011. Accessible at <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/WBI/WBIPROGRAMS/PSGLP/0,,contentMDK:20292990~menuPK:461615~pagePK:64156158~piPK:64152884~theSitePK:461606,00.html>.

132 B. L. Bartlett, *The negative Effects of Money Laundering on Economic Development*, Report for the Asian Development Bank, May 2002, p. 11.

133 V. Tanzi, ‘Money Laundering and the International Financial System’, *IMF Working Paper*, International Monetary Fund, No. 96/55, Washington D.C. 1996; McDonnell, R., ‘Money Laundering Methodologies and International and Regional Counter-Measures’, Presented at: Gambling, Technology and Society: Regulatory Challenges for the 21st Century, Rex Hotel, Sydney, 7–8 May, 1998; J. Boorman, and S. Ingves ‘Financial System Abuse, Financial Crime and Money Laundering’, IMF Background Paper, Washington D.C. 2001; Financial Action Task Force, *Money Laundering FAQ*, Washington D.C. 2011, Accessible at http://www.fatf-gafi.org/document/29/0,3746,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html.

134 B. L. Bartlett, *The negative Effects of Money Laundering on Economic Development*, Report for the Asian Development Bank, May 2002.

Kromě toho může počáteční příliv prostředků vést buď ke zhodnocení směnného kurzu, nebo zvýšení finanční základny. Nárůst kurzu může vést ke snížení vývozu a zvýšení dovozu, a tím ke zhoršení bilance zahraničního obchodu, což může dále ohrozit celé sektory ekonomiky. Zvýšení finanční základny může na druhé straně vést k růstu cen, který se může promítnout do vyšších mezd a snížení mezinárodní konkurenceschopnosti legální ekonomiky.¹³⁵

iii. Omezená možnost oddělit související trestné činy od praní špinavých peněz

Za druhé, zůstává zde otázka, zda lze praní špinavých peněz a související trestnou činnost vždy správně geograficky oddělit. I když se skupiny organizovaného zločinu rozhodnou, že nebudou provádět svou primární trestnou činnost (například obchod s drogami) v zemích, kde své peníze investovali, bylo by nerealistické předpokládat, že nebudou páchat další trestnou činnosti, jako je korupce. Ve skutečnosti řada autorů tvrdí, že praní špinavých peněz může vést k přelévání peněz z trestné činnosti do další trestné činnosti. Vzhledem k možnosti praní peněz ve finančním sektoru může být důsledkem reinvestice peněz do nezákonných činností v oblasti legálního sektoru.¹³⁶ Model, který původně vypracoval Masciandro a později upravil Unger, naznačuje, že objemy vypraných peněz vedou k dodatečným výnosům z trestné činnosti mezi 6 % a 10 % z původních výnosů trestné činnosti. Takto může „parazitární“ přístup selhat.¹³⁷

Ve skutečnosti je zde riziko, že finanční instituce – a nakonec i celá finanční centra – budou zkorumpovány nebo dokonce řízeny zločinci. Malé rozvojové země jsou v tomto směru obzvláště citlivé.¹³⁸

iv. Pověst finančních center

Za třetí, je pravděpodobně ještě důležitější to, že „pověst“ finančního sektoru¹³⁹ hraje stále významnější roli pro legální investory. Pověst bezúhonnosti je jedním z nejvíce oceňovaných aktiv ze strany investorů. Různé formy zneužívání finančního systému mohou ohrozit pověst finančních institucí a jurisdikci, narušit důvěru investorů v ně, a tak oslabit finanční systém.¹⁴⁰

Obecně platí, že investoři nechtějí svá jména spojovat s investicemi do finančních center, která mají pochybnou pověst. Jakmile je pověst finančního centra ohrožena, je zde riziko, že legální investoři stáhnou své finanční prostředky. Jinými slovy, nelegální transakce mohou kontaminovat legální.¹⁴¹ Finanční sektory tudíž mají samy zájem na tom, aby nebyly spojovány se špinavými penězi.

135 V. Tanzi, 'Money Laundering and the International Financial System', *IMF Working Paper*, International Monetary Fund, No. 96/55, Washington D.C. 1996.

136 D. Masciandro, "Money Laundering: The Economics of Regulation", *European Journal of Law and Economics*, No. 7, 1999, pp. 225-240.

137 B. Unger, *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham (UK), Edward Elgar Publishing Company, 2007, p. 169.

138 B. L. Bartlett, *The negative Effects of Money Laundering on Economic Development*, Report for the Asian Development Bank, May 2002.

139 B. L. Bartlett, *The negative Effects of Money Laundering on Economic Development*, Report for the Asian Development Bank, May 2002, p. 9.

140 International Monetary Fund, *Financial System Abuse, Financial Crime and Money Laundering*, IMF Background Paper, Washington D.C. 2001.

141 Tento argument se objevil v literatuře již před deseti lety. P.J. Quirk, "Money Laundering: Muddying the Macroeconomy," *Finance & Development*, No. 34 (1), 1997, pp. 4-9.

Naznačuje to rostoucí počet finančních center, která v posledních letech podepsala příslušné mezinárodní dohody a přijala alespoň základní finanční kontrolní mechanismy pro zabránění přílivu financí z trestné činnosti.

v. Riziko právního postihu

Za čtvrté, laxní opatření proti praní špinavých peněz mohou podnit právní sankce ze strany významných obchodních a investičních partnerů. To může převážit potenciální přínosy z parazitární strategie. Tyto sankce – například zákaz dolarových transakcí dotčenými zeměmi – mohou být velmi škodlivé pro finanční centra, která nechtějí dodržovat mezinárodní pravidla a předpisy.¹⁴² Tudiž jsou vytvořeny pobídky pro finanční centra, aby se vzdaly možných krátkodobých výhod.

Za účelem zajištění uplatňování jednotných, objektivních kritérií se Finanční akční skupina (FATF) zapojila do iniciativy „nespolupracujících zemí a území“ (NCCT). Na základě 25 kritérií FATF zkoumala potenciální slabiny mezinárodních finančních center, které jí umožnily identifikovat taková, jejichž předpisy a postupy výrazně porušovaly zásady boje proti praní špinavých peněz a mezinárodní spolupráci. Na základě těchto zjištění FATF sestavila seznam zemí a území s významnými nedostatky v opatřeních proti praní špinavých peněz nebo s neochotou spolupracovat v boji proti praní špinavých peněz. Tento seznam byl poprvé zveřejněn v roce 2000 a byl pravidelně aktualizován. FATF požadovala, aby určené země a území přizpůsobily své systémy mezinárodně uznávaným standardům. Pouhá hrozba toho, že se dostanou na tento seznam „nespolupracujících zemí a území“, vedla mnohé země a území ke zlepšení svých systémů, aby byly ze seznamu odstraněny.¹⁴³ V roce 2006 FATF přijala nový postup dohledu – Skupinu prověřování mezinárodní spolupráce (ICRG) – k identifikaci, posuzování a styku se zranitelnými zeměmi, kde se nedaří zavést efektivní systémy proti praní špinavých peněz / prostředkům z trestné činnosti. Ta nahrazuje NCCT proces. V roce 2009 byly změněny postupy ICRG a FATF nyní zveřejňuje seznam zemí se strategickými nedostatky v boji proti praní špinavých peněz / prostředkům z trestné činnosti po každém zasedání FATF.

vi. Klíčová role světového boje proti praní špinavých peněz umožňujícího úřadům sledovat pohyb peněz

A konečně bychom neměli zapomenout na klíčovou roli všech právních předpisů proti praní špinavých peněz, jenž umožňuje státním orgánům sledovat pohyb peněz s cílem odhalit příslušné trestné činnosti a rozložit zúčastněné skupiny. To zůstává hlavním důvodem zavádění opatření proti praní špinavých peněz. Operace zločinecké organizace jsou potenciálně vystaveny odhalení díky stopě peněz a úřady mají dobrý důvod tato slabá místa využít.

Každý takový systém však může fungovat pouze v případě, že nebudou existovat žádné možnosti úniku. Proto je nutná rozsáhlá a komplexní účast na snahách proti praní špinavých peněz na světové úrovni. V opačném případě bude systém jen tak silný jako jeho nejslabší článek a bude využíván organizovaným zločinem.

142 B. L. Bartlett, *The negative Effects of Money Laundering on Economic Development*, Report for the Asian Development Bank, May 2002, p. 9.

143 PolyReg, *FATF Sanctions*, February 2011. Accessable at <http://www.polyreg.ch/e/sanktionslisten/fatf.html>.

Ačkoli je důležité být si vědom různých socioekonomických důsledků, ekonomické úvahy samy o sobě nemohou a neměly by být rozhodujícím faktorem pro přijímání nebo provádění příslušných právních předpisů nebo nařízení. Hlavním cílem musí zůstat boj proti organizovanému zločinu ve všech jeho rozměrech. Právní předpisy a opatření proti praní špinavých peněz tvoří nedílnou součást tohoto úsilí.

V následující kapitole podáme přehled stávajících nástrojů na mezinárodní úrovni v boji proti organizovanému zločinu a s ním souvisejícího praní špinavých peněz. Rozborem zjistíme, že většina potřebných nástrojů pro boj proti organizovanému zločinu a souvisejícímu praní špinavých peněz již existuje. Stávající míra „úspěšnosti“ určení kapitálových toků z trestné činnosti je však mírně řečeno omezená. Na základě všech dostupných odhadů je zjištěno méně než 1 % celkových propíraných částek. Údaje shromážděné americkým ministerstvem zahraničí naznačují, že asi 3,1 miliard USD bylo zadrženo v souvislosti s praním špinavých peněz v 38 zemích z 62 analyzovaných zemí (v roce 2010 nebo posledním dostupném roce), více než 80 % z toho bylo zabaveno v Severní Americe.¹⁴⁴ To odpovídá asi 0,2 % z nejlepšího odhadu rozsahu praní peněz na světové úrovni. Pro srovnání: více než 20 % celosvětově vyrobených nelegálních opiátů a více než 40 % kokainu je zabaveno.¹⁴⁵ Jsou tyto osoby, které perou peníze, opravdu mnohem chytřejší než obchodníci s drogami, nebo je něco v nepořádku se stávajícím systémem kontroly? Problém zřejmě nespočívá v nedostatku mezinárodních nástrojů (jak rozebereme v další kapitole), ale v nedostatecích v zavádění stávajících nástrojů v celé řadě zemí.

144 US Department of State, *International Narcotics Control Strategy Report 2010 and 2011*; Department of Justice Assets Forfeiture Fund for fiscal year 2010; Department of Treasury Assets Forfeiture Fund for fiscal year 2010.

145 UNODC, *World Drug Report 2010*, Vienna 2010.

4. Stávající mezinárodní právní nástroje pro řešení problému

a) Přehled

V průběhu posledních několika desetiletí byla vyvinuta celá řada právních nástrojů, které se zabývají různými aspekty organizovaného zločinu na mezinárodní úrovni. Klíčové prvky všech těchto nástrojů se skládají z opatření zaměřených na podporu mezinárodní spolupráce a harmonizace přístupů.

Zdaleka nejdelší historii právních nástrojů k řešení konkrétních aspektů organizovaného zločinu má mezinárodní kontrola drog. Od začátku 20. století byla vytvořena, podepsána a ratifikována celá řada úmluv, které se zabývají různými aspekty problému s drogami. Tento proces začal na Opiové konferenci v Šanghaji v roce 1909 a *Haagskou mezinárodní úmluvou o opiu z roku 1912*. Po první světové válce se stala skutečně mezinárodním nástrojem, protože země podepisující mírové smlouvy de facto také ratifikovaly drogovou úmluvu. Aspekt organizovaného zločinu související s obchodem s drogami byl implicitně přítomen od začátku a byl zejména zdůrazněn v *Ženevské úmluvě o potlačování nezákonného obchodu s nebezpečnými drogami z roku 1936*.

V současné době jsou platné tyto protidrogové úmluvy:

- *Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 ve znění protokolu z roku 1972, kterým se mění Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961*
- *Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971*
- *Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988*

Nadnárodní organizovaný zločin samozřejmě pokrývá mnohem širší pole než obchod s drogami, i když tento obchod – vzhledem ke svým finančním rozměrům a vazbám na násilí a korupci – nadále hraje klíčovou roli v oblasti organizovaného zločinu.

Nový impuls rozšířit rozsah spolupráce na světové úrovni přinesla *Deklarace tisíciletí*¹ přijatá hlavami států na zasedání Organizace spojených národů v září roku 2000, které znovu potvrdilo potřebu více rozhodných opatření k zajištění a posílení právního státu. Prohlášením bylo mimo jiné zřetelně deklarováno, že (odst. 6) „muži a ženy mají právo žít svůj život a vychovávat své děti bez strachu z násilí, útlatku nebo nespravedlnosti“ a v odstavci 9 se hlavy států a předsedové vlád usnesly „zintenzivnit své úsilí v boji proti nadnárodnímu zločinu ve všech jeho dimenzích, včetně nelegálního obchodu, jakož i pašování lidí a praní špinavých peněz“. Vzhledem k tomu byla o několik měsíců později, v prosinci 2000, podepsána zvláštní úmluva na podporu mezinárodní spolupráce v prevenci a boji proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Je známá jako

- *Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (TOC) z roku 2000* (také známá jako *Palermská úmluva*)

1 *United Nations Millennium Declaration*, Resolution adopted by the General Assembly (A/55/L.2). Accessable at <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>.

Tato úmluva rovněž obsahuje dva protokoly:

- *Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména ženami a dětmi, který doplňuje Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu*
- *Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky, doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu*

V souladu s výše uvedeným přístupem se členské státy následně dohodly na dalším

- *Protokolu proti nedovolené výrobě a obchodování se střelnými zbraněmi, jejich součástmi, díly a municí (přijaty rezolucí Valného shromáždění 55/255 ze dne 31. května 2001).*

Kromě Úmluvy TOC byla o několik let později navržena, podepsána a ratifikována zvláštní úmluva pro řešení konkrétních problémů spojených s korupcí:

- *Úmluva OSN proti korupci z roku 2003.*

Zvláštní úmluva se zaměřením výhradně na praní špinavých peněz neexistuje. Nicméně většina výše zmíněných úmluv se nezabývá jen drogami, korupcí a dalšími oblastmi organizovaného zločinu, ale také zavazuje smluvní strany kriminalizovat činnosti prováděné ke skrývání nebo praní výnosů vztahujících se k těmto trestným činům a zavádět opatření pro konfiskaci těchto výnosů. To odráží skutečnost, že nezákonné finanční toky jsou považovány za velmi škodlivé pro společnost jako celek, de facto poskytují zločincům silné pobídky k provádění této trestné činnosti, protože se nemusí bát, že znovu přijdou o výnosy související s trestnou činností. Navíc nelegální finanční toky mohou vyústit v rozsáhlou korupci, narušení hospodářské soutěže, ekonomické rovnováhy a mohou vést k násilí a přispět k oslabení státu, a tím ohrozit právní stát.

V této souvislosti byla řada ustanovení v úmluvách, stejně jako v usneseních a akčních plánech, schválených mezinárodním společenstvím a vybranými skupinami zemí, zaměřena na efektivní boj proti nezákonným finančním tokům a praní špinavých peněz na národní, regionální a mezinárodní úrovni. Mezi nejdůležitější nástroje obsahující zvláštní ujednání proti praní špinavých peněz patří:

- *Úmluva Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988*
- *Doporučení FATF*
- *Politická deklarace z roku 1998 a související akční plán („Boj proti praní špinavých peněz“)*
- *Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000*
- *Úmluva OSN proti korupci z roku 2003*
- *Politická deklarace z roku 2009 a akční plán pro mezinárodní spolupráci na integrované a vyvážené strategii boje proti světovému problému drog*
- *Salvadorská deklarace o komplexních strategiích řešení světových problémů: prevence kriminality a systémy trestního soudnictví a jejich rozvoj v měnícím se světě*

Nejdůležitější ustanovení v těchto právních nástrojích probereme níže.

b) Nejrelevantnější ustanovení v mezinárodních právních nástrojích

i. Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988

První zásadní mezinárodní dohodou v této oblasti byla *Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988* (také známá jako Vídeňská úmluva z roku 1988). V té době se jednalo o téměř revoluční ujednání proti praní špinavých peněz, které bylo zavedeno vzhledem k rychle rostoucí ekonomické síle mezinárodně působících drogových kartelů na konci 80. let. Vzhledem ke své finanční moci začaly kartely korumpovat celé oblasti a zastrašovat veřejnost prostřednictvím násilí.

Klíčové články z roku 1988 Vídeňské úmluvy týkající se praní špinavých peněz lze shrnout takto:

- Úmluva zavazuje strany, aby ustanovily praní peněz související s drogami jako trestný čin (čl. 3 – text viz příloha).
- Úmluva předpokládá konfiskaci těchto výnosů (článek 5 – viz příloha). Úmluva rovněž vyzvala členské státy, aby převedly část těchto prostředků „mezivládním orgánům specializovaným na boj proti nedovolenému obchodu a zneužívání omamných a psychotropních látek“.
- Praní špinavých peněz se také stalo trestným činem podléhajícím vydávání osob na mezinárodní úrovni, ačkoli taková vydávání jsou omezena řadou podmínek, např. existencí dvoustranných smluv o vydávání osob. Pokud má země omezeno vydávání státních příslušníků, úmluva stanoví, že by taková země měla zvážit souzení svého občana(ů) podle právních předpisů požadující strany (článek 6).
- Vzájemná právní pomoc se vztahuje i na boj proti těmto nelegálním kapitálovým tokům (čl. 7 – viz příloha).
- Úmluva také jasně deklarovala, že bankovní tajemství nelze využít jako záminku pro nečinnost.

Vídeňská úmluva z roku 1988 je dnes téměř všeobecně dodržována (184 smluvními státy od července 2010) a v mnoha zemích se stala základem jejich právních předpisů proti praní špinavých peněz.

ii. Doporučení FATF

Finanční akční skupina (FATF) proti praní špinavých peněz byla založena zeměmi G-7 v roce 1989. Tento mezivládní orgán se měl stát mezinárodním politickým orgánem pro boj proti praní špinavých peněz a měl vytvořit nezbytnou politickou vůli k dosažení legislativní a regulační reformy proti zneužívání finančního systému zločinci.

V roce 1990 FATF vyhlásila svých původních „Čtyřicet doporučení“, která zavedla obecný rámec proti praní špinavých peněz (AML), počínaje ratifikací a implementací Vídeňské úmluvy z roku 1988 s rozšířením opatření proti praní špinavých peněz z obchodování s drogami na všechny závažné trestné činy.

Hlavními ustanoveními jsou:

- Doporučení č. 1 stanoví, že praní špinavých peněz související s trestnými činy s minimální trestní sazbou více než šest měsíců a maximální trestní sazbou více než jeden rok odnětí svobody představuje závažnou trestnou činnost. Praní špinavých peněz související s těmito trestnými činy musí být trestné.
- Doporučení č. 3 požaduje, aby jednotlivé země přijaly vhodná legislativní opatření a umožnily svým příslušným orgánům konfiskovat propíraný majetek i výtěžek z praní špinavých peněz nebo ze související trestné činnosti.
- Doporučení č. 4 stanoví, že zákony o utajení informací by neměly bránit provádění doporučení FATF a doporučení č. 5 žádá finanční instituce, aby nevedly anonymní účty nebo účty na fiktivní jména a aby prováděly řádnou prověrku, včetně identifikace a ověřování identity svých zákazníků, zejména při zakládání obchodních vztahů a provádění transakcí nad určenými limity.
- Doporučení č. 10 upřesňuje, že finanční instituce by měly uchovávat veškeré potřebné záznamy nejméně po dobu pěti let.
- Doporučení č. 13 stanoví, že finanční instituce musí hlásit podezřelé transakce příslušným finančním zpravodajským jednotkám (FIU).
- Doporučení č. 15 uvádí, že finanční instituce musí vytvářet vhodné programy proti praní špinavých peněz, včetně vnitřních politik, postupů testování a programů školení zaměstnanců.
- Doporučení č. 18 jasně stanoví, že země by neměly schvalovat zřizování nebo pokračování činnosti shell bank a že jiné finanční instituce by měly odmítnout uzavřít vztah s takovými shell bankami, jimž zahraniční finanční instituce umožňují využívání svých účtů.
- Doporučení č. 19 vyzývá jednotlivé země, aby „zvážíly proveditelnost“ vykazování všech devizových transakcí nad stanovenou částku národní centrální agentuře.
- Doporučení č. 26 žádá zřízení finančních zpravodajských jednotek (FIU).
- Doporučení č. 36–39 se zabývají potřebou snížit omezení vzájemné právní pomoci související s praním peněz, umožnit konfiskace a vydávání osob. Proto by země neměly odmítat právní pomoc z důvodu, že vnitrostátní právní předpisy požadují, aby finanční instituce dodržovaly mlčenlivost nebo důvěrnost.

Čtyřicet doporučení bylo revidováno v roce 1996 a znovu v roce 2003, nakonec zahrnují rovněž nebankovní sektor a další finanční sektory, jako je pojišťovnictví, a řadu profesí typu „vrátný“, např. realitní agenti, obchodníci s drahými kovy, účetní, advokáti a notáři. Kromě toho FATF v říjnu 2001 přijala 8 zvláštních doporučení týkajících se financování terorismu. Ta byla doplněna dalšími doporučeními v říjnu 2004. V roce 2009 FATF znovu zahájila přezkum některých svých doporučení. Přezkum by měl být dokončen začátkem roku 2012.

Doporučení FATF byla jasným krokem vpřed v poskytování dostatečně podrobného rámce pro právní opatření. I když se členství v FATF v průběhu let více než zdvojnásobilo – z původně 16 na současných 36² navíc k 8 regionálním organizacím typu FATF (FSRB)³ a různým mezinárodním organizacím⁴,

2 FATF, About the FATF, http://www.fatf-gafi.org/pages/0,3417,en_32250379_32236836_1_1_1_1_00.html

3 V současné době existuje osm regionálních organizací typu FATF (FSTB), které provádějí a sledují normy FATF. Patří mezi ně Asijsko-pacifická skupina proti praní špinavých peněz (APG), Karibská finanční akční skupina (CFATF), Euroasijská skupina (PAG), Východo- a jihoafrická skupina proti praní špinavých peněz (ESAAMLG), Výbor Rady Evropy expertů na hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu (MONEYVAL) – bývalý PC-R-EV, Finanční akční pracovní skupina proti praní špinavých peněz v Jižní Americe (GAFISUD), Mezivládní akční skupina proti praní špinavých peněz v západní Africe (GIABA) a Finanční akční skupina na Středním východě a v severní Africe (MENAFATF).

kteřé jsou nyní buď přidruženými členy nebo pozorovateli FATF – jedním z hlavních problémů FATF v prvních letech bylo získat mezinárodní uznání těchto doporučení mimo zúčastněné státy FATF.

To změnila Politická deklarace z roku 1998 a přijatá „*Opatření ke zvýšení mezinárodní spolupráce proti celosvětovému problému s drogami*“, která obsahovala v části D opatření pro „*boj proti praní špinavých peněz*“, schválená Valným shromážděním OSN v červnu 1998. Doporučení FATF byla označena jako „*standard*“, podle kterého by měla být „*opatření proti praní špinavých peněz*“ přijata jednotlivými státy „*posuzována*“ (viz níže).

Podobně v roce 2005 Rada bezpečnosti OSN ve svém usnesení 1617 důrazně doporučila „*všem členským státům zavést obsáhlé mezinárodní standardy obsažené ve Čtyřiceti doporučeních Finanční akční skupiny (FATF) proti praní špinavých peněz a Devíti zvláštních doporučení FATF o financování terorismu*“.

To se opakovalo i o rok později na Valném shromáždění OSN (20. září 2006) v usnesení 60/288. V příloze „*Akční plán*“ k tomuto usnesení se členské státy Organizace spojených národů usnesly v § 10 „*podporovat státy v zavádění rozsáhlých mezinárodních standardů obsažených ve Čtyřiceti doporučeních Finanční akční skupiny proti praní špinavých peněz a Devíti zvláštních doporučení FATF proti financování terorismu s tím, že při jejich zavádění mohou státy potřebovat pomoc*“.

A konečně, Politická deklarace z roku 2009 potvrdila Politickou deklaraci z roku 1998 a související akční plány a v § 51 vyzvala členské státy, aby „*podporovaly mezinárodní spolupráci zaváděním ustanovení proti praní špinavých peněz obsažených ve všech příslušných mezinárodních a multilaterálních nástrojích, jako je Úmluva z roku 1988, Úmluva proti organizovanému zločinu a Úmluva korupci a ... Doporučení Finanční akční skupiny proti praní špinavých peněz ...*“.

iii. Politická deklarace z roku 1998 a související akční plán („Boj proti praní špinavých peněz“)

Povinnosti vyplývající z Úmluvy z roku 1988 byly dále podrobně rozvedeny v *Politické deklaraci z roku 1998*⁵ a souvisejícím akčním plánu („Boj proti praní špinavých peněz“), jednohlasně schváleným na Valném shromáždění OSN na jeho dvacátém zvláštním zasedání o světovém problému s drogami, konaném od 8. 6. do 10. 6. 1998.

Tento předpokládal, mimo jiné:

„*Zavedení účinného finančního a regulačního režimu, který bude bránit zločincům a jejich nezákonným prostředkům ve vstupu do státního a mezinárodního finančního systému, a tak zachovávat integritu finančních systémů po celém světě...*“ včetně:

(i) *požadavků na identifikaci a ověření klientů na základě principu „poznej svého zákazníka“*,

4 Patří k nim mimo jiné UNODC, Interpol, Světová celní organizace, Světová banka, Mezinárodní měnový fond, Skupina Egmont finančních zpravodajských jednotek, Basilejský výbor pro bankovní dohled nebo Skupina pro dohled nad mezinárodními finančními centry (FATF, “Member Countries and Observers FAQ”). Accessible at http://www.fatf-gafi.org/document/5/0,3746,en_32250379_32236869_34310917_1_1_1_1,00.html.

5 V úvodu k Politickému prohlášení z roku 1998 členské státy slibily „... vynakládat zvláštní úsilí v boji proti praní peněz spojených s obchodem s drogami ...“.

*aby měly příslušné úřady k dispozici potřebné informace o totožnosti klientů a finančních pohybech, které provádějí,
(ii) vedení finančních záznamů,
(iii) povinné hlášení podezřelé aktivity,
(iv) zproštění povinnosti dodržovat bankovní tajemství v rámci snah zaměřených na prevenci, prošetření a potrestání praní špinavých peněz,...*

Navíc je v úvodu k akčnímu plánu uveden odkaz na Usnesení Komise OSN pro narkotika (CND), které de facto povýšilo 40 doporučení Finanční akční skupiny (FATF) na celosvětový standard v boji proti praní špinavých peněz.⁶ Daleko podrobnější doporučení FATF byla do mezinárodního systému v podstatě zavedena zadními vrátky jako standardy pro boj proti praní špinavých peněz.

iv. Úmluva OSN proti Nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000

V následné Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (Úmluva TOC)⁷, schválené v prosinci 2000, byla kriminalizace praní špinavých peněz rozšířena z praní peněz souvisejícího s drogami na všechny formy praní špinavých peněz odvozené z výnosů z trestné činnosti, zejména závažné trestné činnosti (článek 6). To byl důležitý krok vpřed, i když tato úmluva nemá – zatím – stejnou míru dodržování (163 smluvních států v září 2011) jako Úmluva z roku 1988. Obsah Úmluvy TOC je ještě komplikovanější v případě, že byl trestný čin spáchán v jiné zemi. Trestná činnost spáchána mimo jurisdikci smluvního státu představuje související trestný čin pro následné praní špinavých peněz, pokud:

(a) se jedná o trestný čin i v cizí jurisdikci, a (b) jedná se o trestný čin podle vnitrostátního práva smluvního státu zavádějícího úmluvu (čl. 6, odst. 2, (c)). Např. daňové úniky mohou být trestným činem v jedné jurisdikci a správním deliktem v jiné. Na praní špinavých peněz souvisejících s daňovými úniky se tudíž nutně nemusí vztahovat Úmluva TOC, na rozdíl od praní peněz spojeného se všemi druhy „závažné trestné činnosti“, to znamená trestnými činy, za které hrozí maximální trest odnětí svobody na dobu nejméně čtyř let (článek 2).

„*Opatření k boji proti praní špinavých peněz*“ jsou shrnuta v článku 7, který v podstatě opakuje stávající postupy proti praní špinavých peněz včetně zjištění totožnosti zákazníka, evidence, hlášení podezřelých transakcí atd. Novým prvkem je povinnost států vytvořit „finanční zpravodajské jednotky“, které budou sloužit jako státní střediska pro shromažďování, analýzu a šíření informací o možném praní špinavých peněz a provádění „*opatření k odhalování a sledování pohybu peněžních prostředků a odpovídajících obchodovatelných nástrojů přes jejich hranice*“.

6 S odkazem na usnesení Komise pro omamné látky č. 39/5 z 24. dubna 1996, ve kterém Komise uvedla, že „čtyřicet doporučení Finanční akční skupiny stanovených představiteli států nebo vlád sedmi hlavních průmyslových zemí a Prezidentem Evropské komise zůstala standardem, podle kterého je nutno posuzovat opatření proti praní špinavých peněz přijatá příslušnými státy.“

7 UNODC, *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto*, New York, 2004.

v. Úmluva OSN proti korupci z roku 2003

Problematika legalizace výnosů z trestné činnosti byla také řešena *Úmluvou Organizace spojených národů proti korupci z roku 2003* a shrnuta v článku 14 „Opatření k předcházení praní špinavých peněz“, v článku 52 „Prevence a zjišťování převodů výnosů z trestné činnosti“ a čl. 54 „Mechanismy pro vydávání majetku v rámci mezinárodní spolupráce při konfiskaci“. Základní myšlenkou zde je zabránit praní špinavých peněz souvisejících s korupcí, ačkoliv skutečná opatření plánovaná pro řešení problému praní špinavých peněz nejsou omezena na praní špinavých peněz souvisejících s korupcí, ale týkají se všech druhů převodů souvisejících s nedovoleným nabytím osobního bohatství.

Úvodní ustanovení Úmluvy hovoří o potřebě „účinnějšího předcházení, odhalování a potírání mezinárodních převodů nelegálně nabytého majetku a posílení mezinárodní spolupráce ve vydávání majetku. Příslušné „výnosy z trestné činnosti“ jsou definovány v článku 2 jako „jakýkoli majetek pocházející z trestné činnosti nebo získaný přímo nebo nepřímo spácháním trestného činu.“ I když úmluva kvalitně shrnuje nezbytná opatření pro prevenci a boj proti praní špinavých peněz, opravdu nepřináší mnoho významných nových prvků v oblasti boje proti praní špinavých peněz, které by přesahovaly prvky stanovené Úmluvou o boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu. Snad nejdůležitější nový prvek je obsažen v článku 14, odst. 4, ve kterém jsou doporučení FATF de facto povýšena na mezinárodní úroveň, a to nejen pro praní špinavých peněz související s drogami (jak již učinila Politická deklarace z roku 1998 a související akční plány), ale pro praní špinavých peněz obecně. V článku 14 odst. 4 se výslovně uvádí, že „Při stanovení vnitrostátního regulačního režimu a dohledu v souladu s podmínkami tohoto článku ... se smluvní státy vyzývají, aby použily jako vodítko příslušné iniciativy regionálních, meziregionálních a multilaterálních organizací proti praní špinavých peněz“.

vi. Politická deklarace z roku 2009 a plán opatření pro mezinárodní spolupráci směřující k integrované a vyvážené strategii boje proti světovému problému s drogami

Přes všechny tyto snahy přiznaly členské státy v *Politické deklaraci z roku 2009 a akčním plánu mezinárodní spolupráce směřující k integrované a vyvážené strategii boje proti světovému problému s drogami*⁸, přijatém na vysoké úrovni 52. zasedání CND 12. března 2009, že (článek 29) „pěstování nedovolených plodin a užívání nelegálních drog, jejich výroba, zpracování, distribuce a obchodování s nimi stále více konsoliduje do kriminálně organizovaného průmyslového odvětví vytvářejícího obrovské množství peněz, propíraných přes finanční a nefinanční sektor ...“. Proto se zavázaly k „posílení efektivní a rozsáhlé realizace režimů pro boj proti praní špinavých peněz a ke zlepšení mezinárodní spolupráce, včetně justiční spolupráce, za účelem předcházení, odhalování a stíhání těchto trestných činů, rozložení zločineckých organizací a konfiskace jejich nezákonných výnosů ...“. Členské státy se rozhodly „stanovit rok 2019 jako cílové datum k odstranění nebo výraznému a změřitelnému snížení: ... praní špinavých peněz souvisejících s drogami“.

Část III, bod E akčního plánu se věnuje opatřením pro „boj proti praní špinavých peněz“. Na samém počátku bylo konstatováno, že (čl. 50) „praní špinavých peněz získaných z nedovoleného

⁸ UNODC, *Political Declaration and Plan of Action on International Cooperation towards an Integrated and Balanced Strategy to Counter The World Drug Problem*, High-level segment, Commission on Narcotic Drugs, Vienna, 11-12 March 2009.

obchodu s drogami a jiné závažné trestné činy nadále představují celosvětový problém, který ohrožuje bezpečnost a stabilitu finančních institucí a systémů, narušuje hospodářskou prosperitu a oslabuje systémy státní správy.“

Země se zavázaly (článek 51) k posílení stávajících legislativních rámců, mimo jiné prostřednictvím následujících kroků:

- „(i) Rozšíření rozsahu souvisejících trestných činů pro praní špinavých peněz, aby zahrnoval veškeré závažné trestné činy, se zřetelem na trestné činy související se zneužíváním nových technologií, kyberprostoru a elektronických systémů pro převod peněz a s nadnárodním pašováním hotovosti...,
- (ii) Podpora užívání mezinárodně schválených postupů sdílení majetku v mezinárodních případech konfiskace jako např. formou Vzorové bilaterální smlouvy o sdílení zkonfiskovaných výnosů trestné činnosti nebo majetku, přijaté Ekonomickou a sociální radou jejím usnesením 2005/14,... a
- (vii) Stanovení praní špinavých peněz jako trestného činu podléhajícího vydávání osob ...“,

a dále prostřednictvím „Vytvoření nových nebo posilování stávajících finančních a regulačních režimů pro banky a nebankovní finanční instituce, včetně fyzických a právnických osoby poskytujících formální nebo neformální finanční služby ...“ a „... zřízením specializované finanční zpravodajské jednotky sloužící jako národní střediska pro shromažďování, analýzu a šíření hlášení o podezřelých transakcích ...“ (Podrobnosti viz příloha).

Význam *Politické deklarace z roku 2009 a Akčního plánu* s ohledem na opatření proti praní špinavých peněz spočívá v tom, že se vztahuje i na členské státy OSN, které – zatím – nepodepsaly a neratifikovaly Úmluvu TOC.

vii. Salvadorská deklarace z roku 2010 o rozsáhlé strategii řešení globálních výzev: Prevence kriminality a systémy trestního soudnictví a jejich vývoj v měnícím se světě

Význam opatření proti praní špinavých peněz byl rovněž zdůrazněn v *Salvadorské deklaraci z roku 2010 o rozsáhlé strategii řešení globálních výzev: Prevence kriminality a systémy trestního soudnictví a jejich rozvoj v měnícím se světě* (duben 2010). Tato deklarace přijatá na 12. kongresu OSN o prevenci kriminality a trestním soudnictví (Salvador, Brazílie, 12. – 19. duben 2010) zdůraznila (v článku 22) potřebu přijetí účinných opatření k zavedení ustanovení pro prevenci, stíhání a trestání praní špinavých peněz obsažených v Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu a Úmluvě OSN proti korupci a nutnost podpory členských států ve vypracování strategií pro boj proti praní špinavých peněz na základě ustanovení těchto dvou úmluv. Článek 23 jde ještě o krok dál a vyzývá „členské státy, aby zvážily vypracování strategií nebo politiky pro boj proti nezákonným finančním tokům a omezily škodlivé účinky nespolupracujících jurisdikcí a území v daňových záležitostech“. V článku 24 Deklarace je prohlášeno, že „je třeba zločincům a zločineckým organizacím odejmout výnosy z jejich trestné činnosti“, a členské státy jsou vyzývány, aby „*přijaly účinné mechanismy pro zabavení, zajištění a konfiskaci výnosů z trestné činnosti a posílení mezinárodní spolupráce s cílem zajistit efektivní a rychlé vydání majetku.*“

Shrnutí a závěry

Problematika nelegálních finančních toků se v posledních letech projevila jako fenomén světového významu, který nemůže být ignorován, ale výzkum v této oblasti je stále ještě omezený, rozptýlený, založený na velkém množství předpokladů (na rozdíl od empirických zjištění) a většina výsledků není přímo srovnatelná, pokud nejsou aplikována přísná vědecká kritéria. Jak jeden odborník správně poznamenal, odhady výnosů z trestné činnosti a následující objemy propíraných špinavých peněz stále nejsou nic jiného než řádové odhady skutečných objemů. Tyto odhady však potvrzují, že praní špinavých peněz probíhá v dostatečném rozsahu na to, aby si zasloužilo pozornost politiků.

Studie se – s těmito výhradami – zaměřuje na poskytnutí některých odpovědí týkajících se pravděpodobného množství vytvářených nelegálních prostředků a toho, do jaké míry jsou celosvětově propírány. Kromě toho bylo vynaloženo úsilí na určení velikosti zisku vytvořeného zvolenou nelegální trestnou činností – obchodem s kokainem – a toho, jak jsou tyto trestné výnosy rozděleny mezi jednotlivé země. Doufáme, že použitý přístup, počínaje analýzou jednoho konkrétního kriminálního trhu, bude dále stimulovat výzkum v těchto oblastech. Studie také zkoumala sociálněekonomický dopad nezákonných finančních toků a poskytla přehled stávajících mezinárodních právních nástrojů k řešení těchto toků.

Rozsah finančních toků

Celkové nejlepší odhady výnosů z trestné činnosti se pohybují okolo 3,6 % HDP nebo 2,1 bilionů USD v roce 2009. Nejlepší odhady vypraných částek se blíží 2,7 % HDP nebo 1,6 bilionů USD v roce 2009. Nejlepší odhady propíraných peněz spadají i do původního „konsenzuálního rozmezí“ MMF 2 % – 5 % HDP, i když údaje rovněž naznačují, že se nejlepší odhady blíží dolní hranici rozmezí. Pokud však zahrme praní špinavých peněz související s daněmi a clem, výsledky by se posunuly směrem k horní hranici konsenzuálního rozmezí MMF, nebo – v závislosti na extrapolaci použitých modelů – by ji trochu překročily. Na druhé straně, uvážíme-li pouze výnosy z nadnárodní organizované trestné činnosti, dostupné odhady propíraných částek spadnou na úroveň kolem 1 % HDP, a tedy pod konsenzuální rozmezí MMF.

Výbraný sektor trestné činnosti – obchod s kokainem

Předchozí výzkumy naznačují, že obchod s drogami nese – z ekonomického hlediska – největší zisky zločineckým skupinám působícím na nadnárodní úrovni. (Podle GFI prodej drog dokonce tvořil polovinu celkových příjmů nadnárodní organizované zločiny). V oblasti drog se trh s kokainem zdá být největším trhem (maloobchodní prodej 85 mld USD v roce 2009), kde dominují zločinecké skupiny působící na nadnárodní úrovni.

Studie zavedla řadu modelů pro analýzu nezákonných finančních toků a jejich geografické rozložení a aplikovala je na obchod s kokainem. Kroky v tomto výpočtu spočívaly ve stanovení velikosti trhu, řešení problému tranzitních zisků a analýze toho, do jaké míry bude přebytek peněz k dispozici pro praní špinavých peněz. Posledním krokem bylo vytvoření modelu přitažlivosti pro přidělení toků v souladu s několika parametry reprezentujícími „možnosti“ a „náchylnost“ zemí k praní špinavých peněz, jakož i usnadňující faktory, jako je kultura (jazyk), nedostatek vzdálenosti a obchodní vztahy – to vše může zvýšit riziko zemí, že se na ně zaměří provozovatelé praní špinavých peněz. V této analýze byla zkoumána řada inovativních přístupů.

Souhrn odhadů výnosů z trestné činnosti a částek propíraných na světové úrovni

	Referenční rok/ období	Výnosy z trestné činnosti		Propírané částky		
		Nejlepší odhad	Rozsah	Nejlepší odhad	Rozsah	
V % HDP		3,6 %	(2,3 %–5,5 %)	2,7 %	(2,1 %–4,0 %)	
V bilionech USD	2009	2,1	(1,4–3,2)	1,6	(1,2–2,3)	
Pozn. „konsenzuální rozsah“ MMF (v % HDP)	1998			3,5 %	2,0 %	5,0 %

Ačkoli je trh s kokainem studován již řadu let, analýza přesto odhalila řadu mezer v jeho znalostech:

- Víme toho jen málo o spotřebě na hlavu, cenách upravených o čistotu nebo o počtu drogových dealerů v dané zemi. Pokud jsou propírány vyšší podíly finančních prostředků z velkoobchodu než prostředků z maloobchodu, je zásadní jasný rozdíl mezi maloobchodními a velkoobchodními zisky. Problém v této souvislosti je, že výpočet cen na velkoobchodní úrovni (definovaný jako ceny za kilogram) a maloobchodní úrovni (definovaný jako ceny za gram) není dostačující pro výpočet maloobchodních a velkoobchodních zisků. Je potřeba mezikrok v podobě cen za „unci“ (nebo podobnou jednotku), který odráží množství typicky nakupované maloobchodníky od velkoobchodníků.
- Dalším problémem je, že toho víme jen velmi málo o rozdělení drogových dealerů podle výše příjmů.
To je velmi důležité pro odhad toho, v jaké míře si drogoví obchodníci vydělali příjmy přesahující své životní náklady.
- Dalším úkolem bylo rozdělení tranzitních zisků z drog. Kromě modelu použitého v této studii a na základě analýzy statistik zabavení začala UNODC také experimentovat s komplexnějšími modely vyhledávání tras, které se v budoucnu mohou projevit jako vhodnější pro správné rozdělení tranzitních zisků mezi jednotlivé země.
- Bude zapotřebí také dalšího výzkumu k testování výsledků „modelu přitažlivosti“, který odhaduje pravděpodobné toky peněz pro účely propírání do různých jurisdikcí. Tento model je poměrně náročný, vyžaduje například odhad zisku pro každou zemi na světě.

Přes tyto problémy byla analýza dostupných dat dostatečná pro zdůraznění několika klíčových charakteristik světového trhu s kokainem, vytvořených zisků a pravděpodobně propíraných částek:

- Výpočty naznačují, že světový trh s kokainem má na maloobchodní úrovni hodnotu okolo 85 miliard USD (rozmezí: 75 mld USD až 100 mld USD).
- Hrubý zisk činí asi 84 mld USD.
- Pokud při výpočtech vezmeme v úvahu zabavení a tranzitní zisky, výpočty ukazují, že velká část těchto zisků (maloobchodních a velkoobchodních) je generována v Severní Americe (35 mld USD), v západní a střední Evropě (26 mld) a v Jižní Americe, Střední Americe a karibské oblasti (18 mld USD).
- Tento model naznačil, že podíl praní špinavých peněz dosahuje 92 % ze světových zisků na velkoobchodní úrovni a 46 % ze světových zisků na maloobchodní úrovni. Zbytek spotřebují sami obchodníci s drogami. Celkově bude asi 62 % hrubého zisku z kokainu k dispozici k

- proprání, což je v souladu s předchozími odhady uvedenými v literatuře, které naznačovaly, že je následně propíráno mezi 60 % a 80 % prostředků z drog.
- Vzhledem k vypočteným ziskům (84 mld USD) a vypočítaným podílům, které jsou k dispozici k proprání, model tvrdí, že v roce 2009 bylo propráno téměř 53 mld USD zisků z kokainu.
 - Významné částky ze zisků z kokainu (asi polovina nebo 27 mld USD) zřejmě zůstávají v příslušných jurisdikcích, kde byly vyprodukovány – dle výsledků modelu.
 - Hlavními „příjemci“ takových domácích investic zisků z kokainu jsou země v Severní Americe (10 mld USD), následované zeměmi západní a střední Evropy (7 mld USD) a zeměmi Jižní Ameriky (5 ½ mld USD).
 - Druhá polovina (27 mld USD) je „investována“ v zahraničí.
 - Většina z této „investice“ pochází opět ze zemí v Severní Americe (10 mld USD), zemí v západní a střední Evropě (více než 7 mld USD) a zemí v Jižní Americe (více než 7 mld USD), což dohromady představuje 95 % těchto investic v zahraničí souvisejících se zisky z kokainu.
 - Hlavními cílovými oblastmi takových investic v zahraničí by byly země v karibské oblasti (6 mld USD), které dostávají finanční prostředky především ze zemí v Severní Americe (3,3 mld USD), země Jižní Ameriky (2,5 mld USD) a v menším rozsahu od obchodníků v západní a střední Evropě (0,2 mld USD).
 - Výsledky modelu naznačují, že žádný region nebyl ušetřen obchodu s kokainem a praní peněz souvisejících s kokainem.

Socioekonomický dopad

Studie také zkoumala potenciální socioekonomický dopad výnosů z trestné činnosti ve výši asi 2 bilionů USD, které jsou generovány každý rok. Za prvé, tyto toky z trestné činnosti pomáhají stávajícímu zločinu zvětšovat a rozšiřovat se, s velkým počtem negativních socioekonomických důsledků, v závislosti na konkrétní související trestné činnosti. Za druhé, generované finanční prostředky – i když investované do legálního sektoru – budou mít za následek řadu negativních mikro- a makroekonomických důsledků. Za třetí, je zde další soubor problémů, pokud se tyto prostředky perou v zahraničních jurisdikcích a jsou investovány v zahraničí.

Důsledky peněžních toků pro související trestnou činnost

Negativní socioekonomický dopad vyplývající z nelegálních toků vytvářejících další trestnou činnost je nejvíce patrný, pokud jde o drogy. Tam se odehrávají významné reinvestice „nezákonných prostředků“ do obchodování s drogami, které má významné negativní důsledky pro společnost jako celek. Je-li zboží ukradeno, zisky zapojených zločinců budou celkově odpovídat ztrátám obětí (nebo její pojišťovny). Z ekonomického hlediska můžeme takový zločin považovat za „transfer“, který by neměl mít výrazný vliv na celkovou ekonomiku.

Situace u drog je však zcela jiná. Zisky zločineckých skupin mohou být propojeny s výdaji uživatelů drog. Až do tohoto bodu lze považovat ztráty jedné osoby za ekvivalent zisků jiné osoby. Nicméně „ztráty“ uživatelů drog daleko přesahují jejich výdaje za drogy. S užíváním drog jsou spojeny velké socioekonomické náklady. Zatímco výnosy z trestné činnosti z organizovaného zločinu vyplývající z drog byly odhadnuty na přibližně 0,6 % HDP na celosvětové úrovni v roce 2009, celkový průměrný odhad nákladů spojených s užíváním nelegálních drog (na základě údajů z 12 zemí v Severní Americe, Evropě, Jižní Americe a Oceánii) činil 1,2 % HDP nebo 700 miliard USD, pokud provedeme extrapolaci na světové úrovni. Údaje, které máme k dispozici, tudíž naznačují, že tyto náklady byly ve

skutečnosti dvakrát vyšší než příjmy organizovaného zločinu. To znamená čistou ztrátu pro společnost, a ne jen nějaký „převod“ od některých jedinců na organizovaný zločin. Pro USA a Velkou Británii, kde máme odhady jak velikosti domácího trhu s drogami, tak nákladů spojených s užíváním drog, údaje naznačují, že tyto náklady jsou třikrát vyšší než tržby z prodeje drog (USA: ekonomické náklady na užívání drog: 181 mld USD, tržby z prodeje drog 64 mld USD v letech 2000/2002; Velká Británie: ekonomické náklady: 18,9 mld GBP ve srovnání s prodejem drog: 5,3 mld GBP v roce 2003/2004 pro Anglii a Wales a 2006 pro Skotsko). Data za USA ukazují, že přibližně 70 % nákladů bylo spojeno se ztrátou produktivity, včetně předčasné smrti a onemocnění souvisejících se zneužíváním drog. Data za Anglii a Wales, která zahrnují také zločiny související s drogami, ukazují, že asi 90 % z celkových nákladů se ve skutečnosti týkalo trestné činnosti. Mezi další problémy – na celosvětové úrovni – patří zdravotní problémy, obchodování s lidmi, násilí související s nelegálním obchodováním a korupce.

Důsledky investování prostředků z trestné činnosti do legální ekonomiky

Důsledky investování prostředků souvisejících s trestnou činností do legálního sektoru souvisí především s následujícími riziky:

- Deformace rozdělení zdrojů – z výnosných investic na investice, které mají nízké riziko zjištění
- Zkreslení cen, zejména v oblasti nemovitostí
- Zkreslení spotřeby a dopad na dovoz
- Zkreslení vývozu a možné problémy s investicemi a ekonomickým růstem
- Nekalá soutěž, riziko vytěsnění legálních aktivit a negativní vliv na přímé zahraniční investice
- Korupce
- Riziko nestálosti reálného sektoru
- Posílení pokřiveného rozdělení příjmů a bohatství
- Zkreslení ekonomických statistik, a tudíž potenciální chyby v rozhodování v hospodářské politice
- Ohrožení důvěryhodnosti právních institutů

Jedním z nejjasnějších rozdílů mezi investicemi z legálních zdrojů a investicemi prostředků z trestné činnosti je ovlivnění parametrů rozhodování o tom, jak tyto prostředky investovat. Zatímco „normální investor“ bude své investice směřovat do podniku, který bude mít co nejvyšší možnou návratnost podle jeho ochoty podstoupit ekonomické riziko, hlavním hlediskem investora prostředků z trestné činnosti je mít co nejvyšší možnou záruku, aby nebylo zjištěno, že investice pochází z trestné činnosti. To vede k investičním rozhodnutím, která se soustředí na zatajování a smiřují se s nízkou návratností. Důsledkem toho je suboptimální rozdělení zdrojů. Prostředky z trestné činnosti mají tudíž negativní dopad na ekonomický růst přechýlením zdrojů do méně produktivních činností. Finance z trestné činnosti povzbuzují investice méně produktivních sektorů. Prostředky z trestné činnosti povzbuzují podezřelou spotřebu na úkor dlouhodobých investic. Nákup zbraní také není pro společnost produktivní. Studie v Nizozemsku odhalila, že investovaný příjem z trestné činnosti směřoval zejména do nemovitostí, na běžné bankovní účty nebo do různých obchodních činností, hlavně „coffee shopů“ (kde se prodává marihuana), obchodů, hotelů a nevěstinců. Z ekonomického hlediska nic z toho není zvláště produktivní. Podobně také kartely v Kolumbii v 90. letech soustředily své investice do nemovitostí a do stavebnictví.

Další potenciální nebezpečí, zejména pro malé ekonomiky, je přecenění devizového kurzu v souvislosti s přílivem nelegálních prostředků. Tento jev – známý v literatuře jako „Holandská choroba“ – snižuje konkurenceschopnost legálně vyrobeného zboží a služeb. Legální vývoz (zejména průmyslového

zboží) bude nahrazen nezákonným vývozem. Nadhodnocený devizový kurz způsobí rovněž problémy domácímu průmyslu vyrábějícímu pro místní trh, protože domácí produkce bude stále více nahrazována dovozem. Nadhodnocené kurzy tak mohou zničit celá hospodářská odvětví, která po zániku může být obtížné obnovit.

V některých případech může organizovaná trestná činnost také infiltrovat nebo získat kontrolu nad velkými sektory ekonomiky prostřednictvím investic. Následným důsledkem velkého objemu nezákonných prostředků v legálním sektoru je schopnost takového podniku srazit aktuální tržní ceny. To se může zpočátku pro zákazníky jevit jako pozitivní a vytvořit některé krátkodobé sociální zisky. Vytváří se však také riziko, že tyto podniky vytlačí stávající legální firmy.

Dalším důsledkem existence rozsáhlých financí z trestné činnosti, i když budou legálně investovány, je to, že se zločinecké skupiny pokusí využít svou finanční sílu ke korupci úřadů a získání dalších výhod pro své „legální“ podniky, což povede k vytlačení legálně podnikajících konkurentů.

Existuje také riziko, že velké finanční toky z trestné činnosti povedou ke zvýšení nerovnoměrného rozdělení příjmů a bohatství. Údaje Světové banky například naznačují, že několik hlavních zemí produkujících drogy a obchodujících s drogami je charakterizováno vysoce nerovnoměrným rozložením příjmů. Jakmile jsou zločinecké organizace vytvořeny, rychle expandují. Následně se koncentruje více peněz jen v několika málo rukou, a stávající nerovné rozdělení příjmů se může stát ještě výraznějším. Příjmovou nerovnost lze zároveň také chápat jako důvod k rozšíření organizovaného zločinu, protože zvyšuje ochotu některých lidí (většinou mladých nezaměstnaných mužů) zapojit se do nelegálních odvětví ekonomiky.

Dalším potenciálním problémem souvisejícím s existencí obrovského nelegálního sektoru v ekonomice je velká pravděpodobnost, že ekonomické údaje a statistiky již nebudou odrážet skutečnost. Finance z trestné činnosti mohou zkreslit ekonomické údaje, tudíž makroekonomické analýzy a tvorbu politiky. Makroekonomické řízení je velmi obtížné, pokud je potřeba změna hospodářské politiky, jako např. úsporná opatření s cílem omezit inflaci. V takových situacích může obrovský nelegální sektor působit proti vládním opatřením, a to buď zabráněním realizace předpovídaného výsledku, prodloužením časového rámce pro makroekonomickou stabilizaci nebo přinucením vlády k přijetí opatření, která jsou příliš drastická, čímž se vytvoří nezaměstnanost a sociální nepokoje. V tomto procesu mohou být legitimní podniky, které nemají přístup k nezákonným financím, vytlačeny z trhu.

Dalším problémem je, že může být narušena důvěryhodnost právních institucí. Pokud jsou rozdíly v příjmech a bohatství velké a stoupají, kvůli silné nestabilitě sektoru roste nezaměstnanost, pokud jsou přijímána nevhodná makroekonomická rozhodnutí z důvodu nepřesných základních ekonomických údajů a / nebo různých deformací rozdělení zdrojů kvůli nekalé soutěži a pokud se společnost potýká s rozsáhlou korupcí – vyvolanou existencí velkého a expandujícího kriminálního sektoru – důvěryhodnost a autorita státu také utrpí. Další problém vzniká kvůli tomu, že organizované zločinecké skupiny mají možnost generovat dostatečný kapitál k poškození politického procesu, například financováním volební kampaně k dosazení „přátelštější“ správy. Jinými slovy, prostředky vytvořené zločineckými organizacemi jim mohou poskytnout dostatek ekonomické a politické moci k oslabení sociální struktury, kolektivních etických standardů, a nakonec demokratických institucí společnosti.

Důsledky praní nezákonných finančních toků, včetně v zahraničních jurisdikcích

A konečně existuje i celá řada sociálněekonomických důsledků spojených s praním finančních toků. Na základě výzkumu provedeného v průmyslových zemích bylo zjištěno, že nárůst činnosti praní špinavých peněz byl spojen se snížením celkových ročních ekonomických růstových procent. Jedna studie např. zjistila, že každá propraná miliarda USD sníží celkový ekonomický růst o 0,04–0,06 procentních bodů v 17 zkoumaných zemích OECD.

Tato otázka se stává ještě složitější, pokud se praní špinavých peněz dotýká zahraničních jurisdikcí. Čistý dopad praní špinavých peněz pro „země původu“, kde byly spáchány související trestné činnosti, se zhoršuje, jakmile výtěžek z trestné činnosti opustí zemi. Za předpokladu, že zisky z nelegálního obchodu pocházejí především z drog, které se prodávají místnímu obyvatelstvu, takové zisky vlastně odčerpávají kupní sílu z dotyčné země. Pokud by tyto prostředky byly znovu investovány do místního hospodářství, alespoň některé z počátečních ztrát kupní síly by mohly být kompenzovány. Pokud jsou používány pro účely praní peněz a následně investice v zahraničí, dotčená země ponese plnou finanční ztrátu.

Situace vypadá jinak – alespoň na první pohled – pro země, kam tyto prostředky směřují. Dostupný výzkum naznačuje, že bezprostřední dopad pro tyto země nemusí být nutně negativní. Studie ukázala, že pokud je praní špinavých peněz odděleno od související trestné činnosti, koeficienty související s praním špinavých peněz jsou pozitivní. Nicméně studie o účinnosti zakládání offshorových finančních center (OFC) jako strategie ekonomického rozvoje neprokázaly, že by spekulativní offshorová finanční centra – pokud nejsou založena na zdravých pravidlech a předpisech – přispívala okolnímu hospodářství. Nemůžou poskytnout základ pro udržitelný hospodářský růst. A tak, i z čistě ekonomického hlediska – a bez ohledu na všechny morální argumenty – zůstává otázkou, zda „parazitární“ strategie může být účinná i dlouhodobě.

Argumenty v této souvislosti se mimo jiné týkají pravděpodobnosti zvýšené nestálosti ve finančním sektoru s negativními makroekonomickými důsledky. Nestálost může souviset s rychlou reakcí zločineckých skupin při přemísťování svých vypraných peněz, což může – po překonání určité míry – ohrozit likviditu a platební schopnost finanční instituce. Kromě toho zde existuje riziko, že banky, nebo dokonce celé jurisdikce mohou ztratit pověst a bezúhonnost, pokud se účastní ve velkém měřítku praní špinavých peněz. To může vést ke stažení prostředků legálních investorů a – dle zkušeností v několika případech – i k bankrotu příslušných institucí.

V této souvislosti mají finanční centra vlastní zájem na tom, aby nebyla spojována se „špinavými penězi“ a podepsala příslušné mezinárodní smlouvy, aby zabránila přílivu takových prostředků z trestné činnosti. Otázkou rovněž je, zda lze praní špinavých peněz a související trestnou činnost řádně geograficky oddělit i v delším časovém období. Výzkum naznačil, že částky propíraných peněz přináší další výnosy z trestné činnosti mezi 6 % a 10 % z původních výnosů trestné činnosti. I když k souvisejícímu trestnému činu nedojde v zemi, kde dochází k praní špinavých peněz, je pravděpodobné, že zločinecké skupiny využijí svou finanční sílu alespoň ke korupci, která bude mít negativní dopad na postižené země. A konečně, nespolupracující jurisdikce se vystavují nebezpečí právního postihu. Tyto sankce (např. zákaz dolarových transakcí s dotčenými zeměmi) mohou převýšit potenciální krátkodobé zisky z parazitární strategie a mohou poškodit příslušná finanční centra.

Klíčová role světového boje proti praní špinavých peněz umožňující úřadům sledovat pohyb peněz a zabavit výnosy z nezákonných aktivit

Klíčovou úlohou legislativy proti praní špinavých peněz je umožnit úřadům sledovat stopu peněz, aby mohly odhalit související trestnou činnost a rozložit zapojené skupiny. To zůstává hlavním důvodem pro realizaci opatření pro boj proti praní špinavých peněz, bez ohledu na všechna ostatní hlediska. Operace zločinecké organizace jsou potenciálně náchylné k odhalení prostřednictvím stopy peněz a úřady mají dobrý důvod tato slabá místa využít.

Takový systém bude dobře fungovat pouze v případě, že nebudou existovat žádná zadní vrátka. Tudiž zde existuje jasná potřeba univerzální účasti na mezinárodním úsilí proti praní špinavých peněz na světové úrovni a vysokého stupně průhlednosti. Systém jinak bude silný jen jako jeho nejslabší článek a bude zneužíván organizovaným zločinem.

Zatímco většina nezbytných nástrojů pro boj proti organizovanému zločinu a souvisejícímu praní peněz již na mezinárodní úrovni existuje, současná „míra úspěšnosti“ zjištění kapitálových toků z trestné činnosti je omezená. Na základě všech dostupných odhadů je zabaveno méně než 1 % z celkového objemu propíraných částek.

Údaje shromážděné americkým ministerstvem zahraničí naznačují, že bylo zabaveno asi 3,1 mld USD v souvislosti s praním špinavých peněz v 38 zemích z 62 analyzovaných zemí (za rok 2010 nebo poslední dostupný rok), více než 80 % z toho bylo zabaveno v Severní Americe. To by odpovídalo 0,2 % nejlepšího odhadu rozsahu praní peněz na globální úrovni. Pro srovnání je zabaveno více než 20 % celosvětově vyrobených opiátů a více než 40 % kokainu. Otázka, která se nabízí, je, zda jsou provozovatelé praní špinavých peněz opravdu o tolik chytřejší než obchodníci s drogami, nebo zda je něco v nepořádku se stávajícím systémem kontroly? Problém zřejmě nespočívá v nedostatku mezinárodních nástrojů – jak dokresluje tato zpráva – ale spíše v nedostatcích v zavádění stávajících nástrojů.

PŘÍLOHA: Text relevantních odstavců v mezinárodních právních nástrojích

- **Úmluva Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, 1988**

Článek 3:

„Každá smluvní strana přijme taková opatření, která mohou být nezbytná k tomu, aby jako trestné činy podle jejího trestního práva byly stanoveny, budou-li spáchány úmyslně ...

b)

i) přeměna nebo převod majetku, pokud je známo, že tento majetek byl získán v důsledku jakéhokoliv trestného činu nebo trestných činů, označených jako takové v souladu s pododstavcem(a) (tj. trestná činnost související s drogami) ..., případně v důsledku účasti na trestném činu nebo trestných činech za účelem ukrytí nebo zatajení nedovoleného zdroje příjmů, nebo za účelem poskytnutí pomoci kterékoliv osobě zúčastněné na spáchání trestného činu nebo trestných činů, aby se mohla vyhnout odpovědnosti za svoje činy;

ii) ukrytí nebo zatajování podstaty, zdroje, místa, kde se nachází, způsobu šíření, převozu, práv k majetku, včetně práva vlastnického, pokud je známo, že tento majetek byl získán v důsledku trestného činu nebo trestných činů a které jako takové byly stanoveny v souladu s pododstavcem (a) tohoto odstavce, případně v důsledku účasti na takovém trestném činu nebo trestných činech;

c)

i) získání, držba nebo užívání majetku, pokud v době jeho získání bylo známo, že takovýto majetek byl získán v důsledku trestného činu nebo trestných činů, které byly jako takové stanoveny v souladu s pododstavcem (a) tohoto odstavce nebo v důsledku účasti na tomto trestném činu nebo trestných činech; ...“

Článek 5: KONFISKACE

Každá smluvní strana

1. *přijme potřebná opatření ke konfiskaci:*

.a) výtěžků získaných z trestných činů stanovených podle odstavce 1 článku 3, nebo majetku, jehož hodnota odpovídá takovým výtěžkům:

2. *Každá smluvní strana přijme rovněž nezbytná opatření k tomu, aby její příslušné orgány mohly identifikovat, sledovat, zmrazit nebo zabavit výtěžky, majetek, prostředky nebo jakékoliv jiné předměty uvedené v odstavci 1 tohoto článku, za účelem případné konfiskace.*

Článek 6: VYDÁVÁNÍ

1. *Tento článek se použije na trestné činy stanovené smluvními stranami v souladu s článkem 3 odstavec 1. (POZN. To zahrnuje praní špinavých peněz, viz výše).*

2. *Každý trestný čin, na který se tento článek vztahuje, bude pokládán za čin zahrnutý do*

kerékolív smlouvy o vydávání pachatelů existující mezi smluvními stranami, jako restný čin, jehož pachatel podléhá vydání. Smluvní strany se zavazují, že zahrnou takové restné činy do každé smlouvy o vydávání pachatelů, jež mezi nimi bude uzavřena, jako restné činy, jejichž pachatelé podléhají vydání.

- 3. Jestliže smluvní strana, která podmiňuje vydávání pachatelů existencí smlouvy, obdrží žádost o vydání pachatele od jiné smluvní strany, s níž nemá uzavřenou smlouvu o vydávání, může pokládat tuto Úmluvu za právní základ pro vydání pachatele kteréhokoliv restného činu, na nějž se tento článek vztahuje. Smluvní strany, které vyžadují podrobné právní předpisy pro použití této Úmluvy jako právního základu pro vydání pachatele, posoudí možnost přijetí potřebných právních předpisů.*
- 4. Smluvní strany, které nepodmiňují vydávání pachatelů existencí smlouvy, uznají restné činy, na něž se tento článek vztahuje, za restné činy, které mohou mít za následek vzájemné vydání.*
- 5. Vydávání pachatelů se bude uskutečňovat v souladu s podmínkami stanovenými vnitrostátním právem dožádané smluvní strany nebo příslušnými smlouvami o vydávání, včetně důvodů, na jejichž základě může dožádaná smluvní strana vydání odmítnout.*
- 6. Při posuzování žádostí obdržených v souladu s tímto článkem může dožádaná smluvní strana odmítnout splnění takovýchto žádostí, jestliže existují závažné důvody, umožňující jejím soudním nebo jiným příslušným orgánům domnívat se, že jejich splnění usnadní stíhání nebo potrestání jakéhokoliv osoby na základě její rasy, náboženství, občanství nebo politického přesvědčení, nebo z kterékoliv z těchto příčin způsobí újmu osobě, již se žádost týká.*
- 7. Smluvní strany vynaloží úsilí, aby u restných činů, na které se vztahuje tento článek, urychlily postupy vydávání pachatelů a zjednodušily s ním spojené požadavky na předkládání důkazů.*

Článek 7: o VZÁJEMNÉ PRÁVNÍ POMOCI

1. „Smluvní strany si budou vzájemně poskytovat právní pomoc v nejširším měřítku, ... při vyšetřování, restním stíhání a soudním jednání, které se týká restných činů, stanovených v článku 3.“ (Pozn. To zahrnuje praní špinavých peněz, viz výše), včetně

2. f) poskytování originálů dokumentů nebo ověřených kopií příslušných dokumentů a materiálů, včetně dokumentů bankovních, finančních, firemních nebo obchodních;
g) identifikace a vyhledávání výtěžků pro účely dokazování“

a je výslovně stanoveno, že

5. „Smluvní strana neodmítne poskytnutí právní pomoci v souladu s tímto článkem s odvoláním na bankovní tajemství.“

- **Politická deklarace a akční plán proti praní špinavých peněz přijaté na dvacátém zvláštním zasedání Valného shromáždění OSN - Postavme se světovému drogovému problému společně**

Usnesení S-20/4 D proti praní špinavých peněz

Valné shromáždění,

uvědomujíc si, že problém praní špinavých peněz plynoucích z nedovoleného obchodu s omamnými a psychotropními látkami i z jiné závažné trestné činnosti se mezinárodně rozšířil a stal se celosvětovou hrozbou integrity, spolehlivosti a stability finančních a obchodních systémů a dokonce vládních struktur v takovém rozsahu, že jeho řešení vyžaduje protipatření ze strany mezinárodní komunity jako celku, aby zločinci a jejich nezákonné výnosy nenalezli bezpečná útočiště,

odkazujíc na ustanovení Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988, podle které jsou všechny smluvní strany Úmluvy povinny stanovit praní špinavých peněz jako trestný čin a přijmout opatření nezbytná pro to, aby úřady mohly zjišťovat, sledovat a zmrazovat nebo zabavovat výnosy z nezákonného obchodu s drogami,

odkazujíc na usnesení Komise pro omamné látky č. 5 (XXXIX) z 24. dubna 1996, (21), ve kterém Komise uvedla, že čtyřicet doporučení Finanční akční skupiny stanovených představiteli států nebo vlád sedmi hlavních průmyslových zemí a Prezidentem Evropské komise zůstala standardem, podle kterého je nutno posuzovat opatření proti praní špinavých peněz přijatá příslušnými státy, a dále na usnesení Ekonomické a sociální rady 1997/40 z 21. července 1997, v němž si Rada povšimla plnění dokumentu s názvem „Strategie proti drogám v hemisféře“, schváleného Organizací amerických států na jejím dvacátém pravidelném zasedání konaném v Buenos Aires v říjnu 1996 a podepsaného v Montevideu v prosinci 1996, a vyzvala mezinárodní komunitu, aby věnovala řádnou pozornost strategii proti drogám v hemisféře jakožto významnému příspěvku k posílení Světového akčního programu přijatého Valným shromážděním na jeho sedmnáctém zvláštním zasedání, (22),

uvědomujíc si politickou vůli vyjádřenou mezinárodní komunitou, kterou projevil zejména iniciativy jako Úmluva proti praní špinavých peněz, pro vyhledávání, zabavování a konfiskaci výnosů z trestné činnosti, přijaté v roce 1990 Výborem ministrů Rady Evropy, Ministerské komuniké Summitu americké konference ohledně praní výnosů a prostředků trestné činnosti, konaného v Buenos Aires v prosinci 1995, a orgány jako Interamerická komise pro kontrolu užívání drog Organizace amerických států, Asijská-pacifická skupina proti praní špinavých peněz, Karibská finanční akční skupina, Offshoreová skupina bankovního dohledu a společenství, což jsou všechno uznávané multilaterální iniciativy, které se soustředí na boj proti praní špinavých peněz a zavádějí právní nebo politický rámec, v němž příslušné státy definují a přijímají opatření proti praní špinavých peněz,

vědouc, že výnosy z obchodu s drogami a dalších nelegálních činností, propírané skrz banky a jiné finanční instituce, představují překážku realizaci politiky zaměřené na liberalizaci finančních trhů za účelem přilákání legitimních investic, a tím tyto trhy narušují,

zdůrazňujíc, že existuje potřeba sjednotit státní legislativu za účelem zajištění příslušné koordinace politiky boje proti praní špinavých peněz, aniž by tím byla omezena opatření, která každý ze států podniká ve vlastní jurisdikci proti tomuto druhu trestné činnosti,

uvědomujíc si potřebu propagovat a vytvářet účinné mechanismy pro sledování, zmrazování, zabavování a konfiskaci majetku získaného prostřednictvím nezákonných činností nebo z nich plynoucího, aby tento majetek nemohli zločinci využívat,

uvědomujíc si, že jen prostřednictvím mezinárodní spolupráce a zavedením bilaterálních a multilaterálních informačních sítí jako Skupina Egmont, které umožní výměnu informací mezi příslušnými úřady jednotlivých států, bude možné účinně bojovat s problémem praní špinavých peněz,

zdůrazňujíc ohromné snahy celé řady států na sepsání a používání místních právních předpisů, které stanovují praní špinavých peněz jako trestný čin,

uznávajíc význam pokroku dosaženého všemi státy ve splnění příslušných doporučení a potřeby států aktivně se účastnit mezinárodních a regionálních iniciativ určených k propagaci a posílení účinných opatření proti praní špinavých peněz,

1. důrazně odsuzuje praní špinavých peněz plynoucích z obchodu s nezákonnými drogami a další trestné činnosti a využívání finančních systémů států k tomu účelu,

2. důrazně vyzývá všechny státy, aby zavedly ustanovení proti praní špinavých peněz, obsažená v Úmluvě OSN proti nezákonnému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 a dalších příslušných mezinárodních listinách o praní špinavých peněz, v souladu se základními ústavními principy, s použitím následujících principů:

(a) zavedení legislativního rámce pro kriminalizaci praní špinavých peněz plynoucích ze závažné trestné činnosti za účelem zajištění prevence, zjištění, šetření a trestního stíhání trestného činu praní špinavých peněz, kromě jiného prostřednictvím:

- (i) zjištění, zmrazení, zabavení a konfiskace výnosů trestné činnosti,*
- (ii) mezinárodní spolupráce a vzájemná právní pomoc v případech souvisejících s praním špinavých peněz,*
- (iii) zahrnutí trestného činu praní špinavých peněz ve smlouvách o vzájemné právní pomoci za účelem zajištění soudní pomoci při vyšetřování, soudních případech nebo soudních řízeních souvisejících s tímto trestným činem,*

(b) zavedení účinného finančního a regulačního režimu, který bude bránit zločincům a jejich nezákonným prostředkům ve vstupu do státního a mezinárodního finančního systému, a tak zachovávat integritu finančních systémů po celém světě a zajišťovat dodržování právních a dalších předpisů proti praní špinavých peněz prostřednictvím:

- (i) požadavků na identifikaci a ověření klientů na základě principu „poznej svého zákazníka“, aby měly příslušné úřady k dispozici potřebné informace o totožnosti klientů a finančních pohybech, které provádějí,*
- (ii) vedení finančních záznamů,*
- (iii) povinné hlášení podezřelé aktivity,*
- (iv) zproštění povinnosti dodržovat bankovní tajemství v rámci snah zaměřených na prevenci, prošetření a potrestání praní špinavých peněz,*
- (v) další příslušná opatření,*

(c) zavedení výkonných právních opatření, která poskytnou kromě jiného nástroje pro:

- (i) účinné odhalení, vyšetření, trestní stíhání a usvědčení zločinců zabývajících se praním špinavých peněz,
- (ii) postupy vydávání stíhaných osob,
- (iii) mechanismy pro sdílení informací.

3. Vyzývá Úřad OSN pro kontrolu drog a předcházení trestné činnosti, aby pokračoval ve své práci v rámci svého celosvětového programu proti praní špinavých peněz s příslušnými multilaterálními a regionálními institucemi, organizacemi nebo orgány zabývajících se činnostmi proti praní špinavých peněz a obchodu s drogami a s mezinárodními finančními institucemi pro realizaci výše uvedených principů prostřednictvím školení, poradenství a technické pomoci státům na jejich žádost a dle potřeby.

• Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, 2000

Článek 6

Trestnost legalizace výnosů z trestné činnosti

1. Každá smluvní strana přijme v souladu se základními zásadami svého vnitrostátního práva taková legislativní a jiná opatření, která jsou nezbytná pro to, aby, pokud jsou spáchány úmyslně, byly za trestné činy pokládány:

(a)

- (i) přeměna nebo převod majetku s vědomím toho, že tento majetek představuje výnosy z trestné činnosti, s cílem utajit nebo zastřít nelegální původ majetku nebo poskytnout pomoc osobě, která se podílí na spáchání souvisejícího trestného činu, aby unikla právním následkům svého jednání;
- (ii) utajení nebo zastření podstaty, původu, umístění, nakládání, pohybu nebo vlastnictví majetku nebo práv k němu s vědomím toho, že tento majetek představuje výnosy z trestné činnosti;

(b) s výhradou souladu se základními zásadami svého právního řádu:

- (i) nabytí, držení nebo užívání majetku, pokud ten, kdo majetek nabývá, drží nebo užívá, v době jeho obdržení věděl, že tento majetek představuje výnosy z trestné činnosti;
- (ii) účast, spolčení nebo spiknutí za účelem spáchání jakéhokoliv z trestných činů, které jsou stanoveny v souladu s tímto článkem, pokus o spáchání takových trestných činů a napomáhání, podněcování, usnadňování spáchání, nebo poskytnutí rady ke spáchání takových trestných činů.

2. Pro účely provádění nebo uplatňování odstavce 1 tohoto článku:

(a) každá smluvní strana bude usilovat o uplatňování odstavce 1 tohoto článku na co nejširší rozsah souvisejících trestných činů;

(b) každá smluvní strana zahrne mezi související trestné činy všechny závažné trestné činy definované v článku 2 této Úmluvy (tj. trestné činy s trestní sazbou minimálně 4 let odnětí svobody) a trestné činy stanovené v souladu s články 5 (účast ve skupině organizovaného zločinu), 8 (korupce) a 23 (bránění spravedlnosti) této Úmluvy. Smluvní strany, jejichž právo obsahuje seznam konkrétních souvisejících

restných činů, musí přinejmenším zahrnout do takového seznamu úplný výčet restných činů souvisejících s organizovanými zločineckými skupinami;

(c) pro účely písmene (b) budou související restné činy zahrnovat restné činy spáchané jak v soudní pravomoci dotyčné smluvní strany, tak mimo ni. Restné činy spáchané mimo soudní pravomoc smluvní strany však budou souvisejícími restnými činy pouze tehdy, pokud příslušné jednání bude restným činem podle vnitrostátního práva státu, kde je spácháno, a bylo by restným činem podle vnitrostátního práva smluvní strany, provádějící nebo uplatňující tento článek, pokud by bylo spácháno na jejím území;

(d) každá smluvní strana poskytne kopie svých právních předpisů, které provádějí tento článek, a všech následných změn těchto právních předpisů nebo informace o jejich obsahu generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů;

(e) jestliže to budou vyžadovat základní zásady vnitrostátního práva smluvní strany, lze stanovit, že restné činy uvedené v odstavci 1 tohoto článku se nebudou uplatňovat na osoby, které spáchaly související restný čin;

(f) vědomí, úmysl nebo účel, které jsou vyžadovány jako znak skutkové podstaty restného činu uvedeného v odstavci 1 tohoto článku, mohou být dovozovány z objektivních skutkových okolností.

• Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Článek 7

Opatření k boji proti praní špinavých peněz

1. Každá smluvní strana:

(a) v rámci své pravomoci zavede jednotný vnitrostátní regulační a kontrolní režim pro banky a finanční instituce nebankovního typu a podle potřeby i pro jiné subjekty obzvláště ohrožené praním špinavých peněz, s cílem zabránit všem formám praní špinavých peněz a odhalit je, přičemž tento režim bude klást důraz na požadavky v oblasti identifikace zákazníků, uchovávání údajů a oznamování podezřelých obchodů;

(b) aniž by tím byly dotčeny články 18 a 27 této Úmluvy, zajistí, aby správní orgány, orgány dohledu, orgány činné v restním řízení a jiné orgány zabývající se bojem proti praní špinavých peněz (včetně soudních orgánů tam, kde to bude dle vnitrostátního práva vhodné) byly schopné spolupracovat a sdílet informace na vnitrostátní i mezinárodní úrovni v rámci podmínek stanovených vnitrostátním právem; za tím účelem zváží založení finanční zpravodajské jednotky, která by sloužila jako národní středisko pro shromažďování, analýzu a šíření informací týkajících se možného praní špinavých peněz.

2. Smluvní strany zváží zavedení možných opatření za účelem odhalování a sledování přeshraničních pohybů hotovosti a příslušných obchodovatelných cenných papírů, která by podléhala bezpečnostním zárukám zajišťujícím řádné využití informací a nebránila v žádném ohledu pohybu kapitálu, který nemá nezákonný původ. K takovým opatřením může patřit požadavek, aby fyzické i právnické osoby hlásily přeshraniční převody značných objemů hotovosti a příslušných obchodovatelných cenných papírů.

3. Při vytváření vnitrostátního regulačního a kontrolního režimu podle podmínek stanovených tímto článkem, aniž by tím byly dotčeny jakékoliv jiné články této Úmluvy, jsou smluvní strany vyzývány k tomu, aby jako vodítka využívaly příslušné iniciativy regionálních, nadregionálních a multilaterálních

organizací zabývajících se bojem proti praní špinavých peněz.

4. Smluvní strany budou usilovat o rozvinutí celosvětové, regionální, oblastní a dvoustranné spolupráce v boji proti praní špinavých peněz mezi orgány činnými v trestním řízení a orgány finančního dohledu.

• Úmluva OSN proti korupci, 2003

Článek 14

Opatření k prevenci praní špinavých peněz

1. Každý stát, smluvní strana:

(a) v rámci své pravomoci zavede jednotný vnitrostátní regulační a kontrolní režim pro banky a finanční instituce nebankovního typu, včetně fyzických nebo právnických osob, které poskytují formální nebo neformální služby za účelem převodu peněz nebo hodnoty, a tam, kde je to vhodné i pro jiné subjekty obzvláště ohrožené praním špinavých peněz, s cílem zabránit všem formám praní špinavých peněz a odhalit je, přičemž tento režim bude klást důraz na požadavky v oblasti identifikace zákazníků, a tam, kde to bude vhodné, i uživatelů požitků, uchovávání údajů a oznamování podezřelých transakcí;

(b) aniž tím bude dotčen článek 46 této Úmluvy, zajistí, aby orgány státní správy, orgány dohledu, orgány činné v trestním řízení a jiné orgány zabývajících se bojem proti praní špinavých peněz (včetně soudních orgánů tam, kde to bude dle vnitrostátního práva vhodné) byly schopné spolupracovat a vyměňovat si informace na vnitrostátní i mezinárodní úrovni v rámci podmínek stanovených vnitrostátním právem a za tím účelem zváží zřízení finanční zpravodajské jednotky, která by sloužila jako státní středisko pro shromažďování, analýzu a šíření informací týkajících se možného praní špinavých peněz.

2. Státy, smluvní strany zváží zavedení proveditelných opatření za účelem zjištění a monitorování pohybů hotovosti a příslušných obchodovatelných cenných papírů přes hranice, která by podléhala bezpečnostním zárukám zajišťujícím řádné využití informací a nebránícím v žádném ohledu pohybu zákonného kapitálu. K takovým opatřením může patřit požadavek, aby fyzické i právnické osoby hlásily převody značných objemů hotovosti a příslušných obchodovatelných cenných papírů přes hranice státu.

3. Státy, smluvní strany uváží zavedení odpovídajících a proveditelných opatření, jimiž se od finančních institucí včetně subjektů poukazujících peníze bude vyžadovat, aby:

- (a) do formulářů pro elektronický převod peněžních prostředků a souvisejících zpráv zahrnuly přesné a konkrétní informace o původci;
- (b) uchovaly takové informace po celý platební řetězec; a
- (c) pečlivě prozkoumávaly převody peněžních prostředků, které neobsahují úplné informace o původci.

4. Při vytváření vnitrostátního regulačního a kontrolního režimu podle podmínek stanovených tímto článkem, aniž by tím byly dotčeny jakékoliv jiné články této Úmluvy, státy, smluvní strany jsou vyzývány k tomu, aby užívaly jako vodítka příslušné iniciativy regionálních, meziregionálních a multilaterálních organizací zabývajících se bojem proti praní špinavých peněz

5. Státy, smluvní strany se budou snažit, aby rozvinuly celosvětovou, regionální, oblastní a dvoustrannou spolupráci mezi justičními orgány, orgány činnými v trestním řízení a orgány finančního dohledu v boji proti praní špinavých peněz.)

Článek 52

Předcházení převodům výnosů z trestné činnosti a jejich odhalování

1. Aniž by byl dotčen článek 14 této Úmluvy, každý stát, smluvní strana přijme v souladu se svým vnitrostátním právem taková opatření, která jsou nezbytná k tomu, aby si finanční instituce v rámci své pravomoci ověřovaly totožnost zákazníků, podnikaly přiměřené kroky k určení totožnosti nominálních vlastníků finančních prostředků uložených na účtech vysoké hodnoty, a prováděly zvýšený dohled nad účty, o něž žádají, nebo které vedou osoby, které jsou nebo byly pověřeny významnými veřejnými funkcemi, a jejich rodinní příslušníci a blízcí spolupracovníci, nebo které jsou vedeny jejich jménem. Takový zvýšený dohled bude přiměřeně probíhat tak, aby se jím odhalily podezřelé transakce za účelem jejich oznamování příslušným orgánům, a neměl by být vykládán tak, že má finanční instituce odrazovat od obchodování s kterýmkoli legitimním zákazníkem, anebo jim takové obchodování zakazovat.

2. V zájmu usnadnění realizace opatření stanovených v odstavci 1 tohoto článku, každý stát, smluvní strana v souladu se svým vnitrostátním právem a podněten iniciativami regionálních, meziregionálních a multilaterálních organizací proti praní špinavých peněz bude:

- (a) vydávat zprávy a doporučení ohledně typů fyzických nebo právnických osob, u nichž lze očekávat, že finanční instituce budou v rámci své pravomoci provádět zvýšený dohled nad jejich účty, a dále ohledně typů účtů a transakcí, jimž by se měla věnovat zvláštní pozornost, a přiměřených opatření ve vztahu k takovým účtům, týkajících se jejich zřizování, vedení a evidence; a
- (b) tam, kde je to vhodné, na žádost jiného státu, smluvní strany nebo z jeho vlastní iniciativy informovat finanční instituce v rámci jejich pravomoci o totožnosti určitých fyzických nebo právnických osob, u jejichž účtů by takové instituce měly provádět zvýšený dohled, kromě zvýšeného dohledu nad těmi účty, které finanční instituce mohou identifikovat jiným způsobem.

3. V kontextu odstavce 2 (a) tohoto článku, každý stát, smluvní strana bude zavádět opatření, jimiž zajistí, aby jeho finanční instituce vedly po přiměřenou dobu odpovídající záznamy o účtech a transakcích, na nichž se podílejí osoby uvedené v odstavci 1 tohoto článku, jež by měly minimálně obsahovat informace o totožnosti zákazníka, a pokud je to možné, i nominálního vlastníka.

4. Za účelem prevence a odhalování převodů výnosů z trestných činů stanovených v souladu s touto Úmluvou bude každý stát, smluvní strana zavádět přiměřená a účinná opatření k tomu, aby za pomoci svých regulačních orgánů a orgánů dohledu přešel zřizování bank, jež nemají fyzickou existenci a nejsou přičleněny k regulované finanční skupině. Státy, smluvní strany mohou kromě toho zvážit přijetí požadavku, aby jejich finanční instituce odmítaly vstupovat do odpovídajících bankovních vztahů s takovými institucemi nebo v nich pokračovat, a bránily se navazování vztahů se zahraničními finančními institucemi, které umožňují, aby jejich účty využívaly banky, které nemají žádnou fyzickou existenci a které nejsou přičleněny k regulované finanční skupině.

5. Každý stát, smluvní strana v souladu se svým vnitrostátním právem zváží zavedení účinných systémů přiznávání finančních prostředků určených odpovídajícím veřejným činitelům, a stanoví přiměřené sankce za neplnění. Každý stát, smluvní strana rovněž uváží přijetí takových opatření, která jsou nezbytná k tomu, aby jeho příslušné orgány mohly tyto informace sdílet s příslušnými orgány v ostatních státech, smluvních stranách v těch případech, kdy je nezbytné vyšetřovat, vymáhat a vracet výnosy z trestných činů, stanovených v souladu s touto Úmluvou.

6. Každý stát, smluvní strana v souladu se svým vnitrostátním právem zváží přijetí takových nezbytných opatření, aby odpovídající veřejní činitelé, kteří mají podíl nebo podpisové právo nebo jiné zmocnění ve vztahu k finančnímu účtu v cizí zemi plnili požadavek oznamování tohoto vztahu příslušným orgánům a vedli si odpovídající záznamy týkající se takových účtů. Taková opatření stanoví rovněž odpovídající sankce za neplnění.

Článek 54

Mechanismy k navrácení majetku cestou mezinárodní spolupráce za účelem konfiskace

1. Každý stát, smluvní strana za účelem poskytnutí vzájemné právní pomoci podle článku 55 této Úmluvy s ohledem na majetek získaný spácháním trestného činu stanoveného v souladu s touto Úmluvou nebo zahrnutý do spáchání takového činu, v souladu se svým vnitrostátním právem:

- (a) přijme taková nezbytná opatření, která jeho příslušným orgánům umožní vykonat rozhodnutí o konfiskaci, vydané soudem jiného státu, smluvní strany;
- (b) přijme taková nezbytná opatření, která jeho příslušným orgánům v případě, že mají soudní pravomoc, umožní nařídit konfiskaci takového majetku cizího původu na základě odsouzení za trestný čin prání špinavých peněz nebo jiný trestný čin, jak je to v rámci jeho soudní pravomoci možné, anebo cestou jiných procedur povolených podle jeho vnitrostátního práva; a
- (c) zváží přijetí takových nezbytných opatření, která umožní konfiskaci takového majetku bez odsouzení v trestním řízení v případech, kdy pachatele nelze trestně stíhat z důvodu jeho smrti, útěku nebo nepřítomnosti anebo v ostatních přiměřených případech.

2. Každý stát, smluvní strana za účelem poskytnutí vzájemné právní pomoci na žádost podanou podle odstavce 2 článku 55 této Úmluvy, v souladu se svým vnitrostátním právem:

- (a) přijme taková nezbytná opatření, která jeho příslušným orgánům umožní zmrazit nebo zabavit majetek na základě rozhodnutí o zmrazení nebo zabavení, vydaného soudem nebo příslušným orgánem dožadujícího státu, smluvní strany, dávajícího dožadánému státu, smluvní straně přiměřený podklad k přesvědčení, že existují dostatečné důvody k přijetí takových kroků a že majetek bude případně předmětem příkazu ke konfiskaci pro účely odstavce 1 (a) tohoto článku;
- (b) přijme taková nezbytná opatření, která jeho příslušným orgánům umožní zmrazit nebo zabavit majetek na základě žádosti, která dává dožadánému státu, smluvní straně přiměřený podklad k přesvědčení, že existují dostatečné důvody k přijetí takových kroků, a že majetek bude případně předmětem rozhodnutí o konfiskaci pro účely odstavce 1 (a) tohoto článku; a (c) zváží přijetí dodatečných opatření, jež jeho příslušným orgánům umožní uchovat majetek ke konfiskaci, například na základě cizího zatykače nebo obžaloby z trestného činu, týkajících se nabytí takového majetku.

- **Politická deklarace a akční plán mezinárodní spolupráce na integrované a vyvážené strategii v boji proti světovému problému s drogami z roku 2009**

Článek 50:

„Praní peněz z nedovoleného obchodu s drogami a další závažné trestné činy jsou světovým problémem, který ohrožuje bezpečnost a stabilitu finančních institucí a systémů, podryvá ekonomickou prosperitu a oslabuje vládní systémy.“

Článek 51: k Integrované a vyvážené strategii v boji s celosvětovým problémem s drogami

Čl. 51. Členské státy by měly pokračovat v upevňování mezinárodní spolupráce zavedením ustanovení proti praní špinavých peněz, obsažených ve všech příslušných mezinárodních a multilaterálních listinách, jako je Úmluva OSN proti nezákonnému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988, Úmluva proti organizovanému zločinu a Úmluva proti korupci, a v souladu s příslušnými státními právními předpisy také Doporučení Finanční akční skupiny ohledně praní špinavých peněz a rovněž:

(a) zavedením nového nebo posílením již existujícího legislativního rámce pro kriminalizaci praní špinavých peněz plynoucích z obchodu s drogami, zneužívání prekursorů drog a jiné závažné trestné činnosti nadnárodního charakteru za účelem zajištění prevence, zjištění, šetření a trestního stíhání trestného činu praní špinavých peněz, kromě jiného prostřednictvím:

(i) rozšíření rozsahu souvisejících trestných činů pro praní špinavých peněz, aby zahrnoval veškeré závažné trestné činy, se zřetelem na trestné činy související se zneužíváním nových technologií, kyberprostoru a elektronických systémů pro převod peněz a s nadnárodním pašováním hotovosti,

(ii) přijetí nebo posílení místních opatření umožňujících zjištění, zmrazení, zabavení a konfiskaci výnosů trestné činnosti, a zvážení konfiskace bez usvědčení, pokud to nebude v rozporu se základními principy místního práva,

(iii) podpora užívání mezinárodně schválených postupů sdílení majetku v mezinárodních případech konfiskace jako např. formou Vzorové bilaterální smlouvy o sdílení zkonfiskovaných výnosů trestné činnosti nebo majetku, přijaté Ekonomickou a sociální radou jejím usnesením 2005/14,

(iv) zajištění toho, aby právní ustanovení odpovídající řádnému právnímu postupu jako např. zákon o bankovním tajemství zbytečně nebránila účinnosti jejich systémů boje proti praní špinavých peněz a nezakládala důvod odmítnutí vzájemné právní pomoci,

(v) poskytnutí co nejširší vzájemné právní pomoci při vyšetřování, trestním stíhání a dalším soudním řízením souvisejícím s praní špinavých peněz a případy konfiskace,

(vi) zahrnutí trestného činu praní špinavých peněz ve smlouvách o vzájemné právní pomoci za účelem zajištění soudní pomoci při vyšetřování, soudních případech nebo soudních řízeních souvisejících s tímto trestným činem,

(vii) stanovení praní špinavých peněz jako trestného činu podle příslušných právních předpisů,

(b) zavedení nového nebo posílení starého finančního a regulačního režimu pro banky a nebankovní finanční instituce včetně fyzických a právnických osob poskytujících formální nebo neformální finanční služby, a tak zachovávat integritu finančních a obchodních systémů, kromě jiného prostřednictvím:

- (i) požadavků na identifikaci a ověření klientů na základě principu „poznej svého zákazníka“, aby měly příslušné úřady k dispozici potřebné informace o totožnosti klientů a finančních pohybech, které provádějí,
- (ii) požadavků na předkládání smysluplných informací o skutečných vlastnictvích právnických osob,
- (iii) vedení finančních záznamů,
- (iv) povinné hlášení podezřelé aktivity,
- (v) mechanismus na zjištění a sledování zahraniční dopravy hotovosti a dalších obchodovatelných cenných papírů na majitele,
- (vi) zvážení vytvoření partnerství se soukromým sektorem včetně finančních podniků pro zajištění zdravých a účinných postupů řádné prověrky pro boj s praním špinavých peněz,
- (vii) zavedení opatření pro vedení centralizovaných statistických údajů o právních opatřeních proti praní špinavých peněz,

(c) zavedení opatření pro účinné odhalení, vyšetření, trestní stíhání a usvědčení zločinců včetně:

- (i) zřízení finančních zpravodajských jednotek, které by sloužily jako státní střediska pro shromažďování, analýzu a šíření hlášení o podezřelých transakcích, a posouzení existujících a dostupných IT řešení na podporu finančních zpravodajských jednotek při analýze hlášení o podezřelých transakcích,
- (ii) vývoj zvláštních postupů prosazování práva v souladu se státním právním rámcem na podporu snah zaměřených proti praní špinavých peněz,
- (iii) podpora specializovaného školení zastánců práva a soudního personálu v postupech boje proti praní špinavých peněz,
- (iv) zvážení využití zkonfiskovaných prostředků na podporu prosazování práva, programů pro snížení poptávky a snah v boji proti praní špinavých peněz, v souladu s místní legislativou,
- (v) vývoj a využití nástrojů k odhalování a včasnému protiopatření proti postupům praní špinavých peněz, včetně peněz z obchodu s drogami, zneužívání prekursorů drog a zneužívání kyberprostoru, systémů převodu peněz a platebních karet a poskytování technické pomoci pro vybudování kapacity rozvojových zemí v tomto směru včetně vývoje státních nástrojů pro odhalování,

(d) podpora účinné spolupráce ve strategiích boje proti praní špinavých peněz a případech praní špinavých peněz, kromě jiného pomocí:

- (i) posílení mechanismů pro domácí meziagenturní koordinaci a sdílení informací,
- (ii) posílení regionálních a mezinárodních sítí pro výměnu provozních informací mezi příslušnými úřady, zejména finančními zpravodajskými jednotkami,
- (iii) v co největším možném rozsahu zamezit duplikaci nástrojů shromažďování dat souvisejících s povinnostmi členských států v rámci boje proti praní špinavých peněz, jak je stanoveno v příslušných dokumentech OSN.

**ODHAD NEZÁKONNÝCH FINANČNÍCH TOKŮ
PLYNOUCÍCH Z OBCHODU S DROGAMI A JINÉHO
NADNÁRODNÍHO ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU**
Výzkumná zpráva
Úřadu Spojených národů pro drogy a kriminalitu (UNODC)

Překlad: Aspena s.r.o
Odborný dohled: JUDr. Michaela Štefunková, Ph.D.
Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, Praha 5
Určeno: Pro odbornou veřejnost
Tisk: Vydavatelství KUFR s.r.o.
Naskové 3, Praha 5
Do tisku: říjen 2013
Edice: Prameny
Vydání: První
Náklad: 90 ks

www.kriminologie.cz

ISBN 978-80-7338-132-5